UNIVERSITEIT GENT

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

De Totstandkoming van een Kredietovereenkomst

Een conceptueel onderzoek naar pretransactionele informatie- en adviesverstrekking onder de Wet Consumentenkrediet na Richtlijn 2008/48 EG inzake Consumentenkrediet

Doctorandus: Michiel De Muynck

Promotor: Prof. Dr. Reinhard Steennot

Proefschrift ingediend met het oog op het behalen van de graad van Doctor in de Rechtsgeleerdheid

2012-2013

FWO VLAANDEREN
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek
Research Foundation – Flanders

UNIVERSITEIT GENT

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

De Totstandkoming van een Kredietovereenkomst

Een conceptueel onderzoek naar pretransactionele informatie- en adviesverstrekking onder de Wet Consumentenkrediet na Richtlijn 2008/48 EG inzake Consumentenkrediet

Doctorandus: Michiel De Muynck

Promotor: Prof. Dr. Reinhard Steennot

Proefschrift ingediend met het oog op het behalen van de graad van Doctor in de Rechtsgeleerdheid

2012-2013

FWO VLAANDEREN
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek
Research Foundation – Flanders

A ton étoile.

Doctorale begeleidingscommissie:

Prof. Dr. Evelyne Terryn (*KU Leuven* en *UHasselt*)
Prof. Dr. Gerrit De Geest (*Washington University School of Law*)
Prof. Dr. Reinhard Steennot (*UGent*)

"*Consumer finance regulation draws on multiple disciplines and methodologies. Its increased prominence in the wake of the world financial crisis challenges scholars to map the new architecture of consumer finance regulation and to understand the linkages between the national, regional and international.*"

Ian RAMSAY, "Consumer credit regulation after the fall: international dimensions", *Journal of European Consumer and Market Law* (2012), 34.

VOORWOORD

Onderhavig proefschrift bestaat uit een bundeling van vijf wetenschappelijke artikels. Drie deelstudies werden reeds gepubliceerd. Twee bijdragen werden naar redacties toegezonden voor beoordeling. De artikels worden voorafgegaan door een synthesedeel.

DE TOTSTANDKOMING VAN EEN KREDIETOVEREENKOMST

I. ALGEMENE INLEIDING ***21***

I.1. SITUERING ONDERZOEK **21**

I.2. PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN **24**
I.2.1. Probleemstelling 24
I.2.2. Onderzoeksvragen 28
I.2.2.1. Initiële onderzoeksvraag 28
I.2.2.1.1. Deelvragen initiële onderzoeksvraag 28
I.2.2.2. Bijkomende deelvragen 29
I.2.2.3. Schematisch overzicht onderzoeksvragen 30

I.3. AFBAKENING ONDERZOEK **30**

I.4. PROEFSCHRIFT OP ARTIKELS **34**
I.4.1. Algemeen opzet 35
I.4.2. Co-auteurschap 36

I.5. STRUCTUUR PROEFSCHRIFT **37**
I.5.1. Synthesedeel 37
I.5.1.1. Bijzondere focus op de bescherming van de kredietnemer onder de W.C.K. 37
I.5.1.2. Incorporatie van- en verwijzing naar het onderzoek in de bijdragen 37
I.5.1.2.1. Incorporatie van gebundeld onderzoek in het synthesedeel 37
I.5.1.2.2. Verwijzing naar onderzoek in bijdragen 37
I.5.1.3. Overzicht 37
I.5.2. Gebundelde bijdragen 38

I.6. ENKELE CRUCIALE BEGRIPPEN NADER OMSCHREVEN **38**
I.6.1. Begrippen m.b.t. het toepassingsgebied ratio personae van de W.C.K. 39
I.6.1.1. Consument 39
I.6.1.1.1. Het bestemmingscriterium (art. 1, 1° W.C.K.) 39
I.6.1.1.2. Gemengd gebruik 41
I.6.1.1.3. De richtlijnconformiteit van artikel 1, 1° W.C.K. met richtlijn 2008/48 EG 43
I.6.1.2. Kredietgever 47
I.6.1.2.1. Artikel 1, 2° W.C.K. 47
I.6.1.2.2. De exceptie inzake indeplaatsstelling 48
I.6.1.3. Kredietbemiddelaar 51
I.6.1.3.1. Artikel 1, 3° W.C.K. 51

***I.7. RATIO LEGIS* VAN DE W.C.K.** **55**
I.7.1. Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet 55
I.7.1.1. Een holistische benadering inzake consumentenkrediet… 55
I.7.1.2. …met de klemtoon op consumentenbescherming… 56
I.7.1.3. …doch ook een belangrijk instrument inzake economisch beleid 56
I.7.1.4. …met oog voor een gezond evenwicht tussen de belangen van de kredietsector enerzijds en consumenten anderzijds 57
I.7.2. Wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet 58
I.7.3. Wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet 59
I.7.3.1. *Ratio legis* wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet 59
I.7.3.2. Interim-evaluatie 60

II. DE GERICHTE MAXIMALE HARMONISATIE VAN PRETRANSACTIONELE INFORMATIE EN ADVIES INGEVOLGE RICHTLIJN 2008/48 EG ***61***

II.1. TER INLEIDING: DE MINIMALE HARMONISATIE VAN HET CONSUMENTENKREDIET INGEVOLGE RICHTLIJN 87/102 EEG **61**

II.2. DE GERICHTE MAXIMALE HARMONISATIE VAN HET CONSUMENTENKREDIET INGEVOLGE RICHTLIJN 2008/48 EG **62**
II.2.1. De totstandkoming van richtlijn 2008/48 EG 63
II.2.1.1. Richtlijn 87/102 EEG en de gewijzigde realiteit inzake consumentenkrediet 63
II.2.1.2. Eerste Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechterlijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet 64
II.2.1.3. Het hobbelige pad naar Richtlijn 2008/48 EG 64

II.2.1.4. Doelstellingen richtlijn 2008/48 EG ... 65

II.2.2. De gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge richtlijn 2008/48 EG ... 68
II.2.2.1. Algemene beschouwingen m.b.t. gerichte maximale harmonisatie ... 68
II.2.2.2. Dwingende harmonisatie ingevolge artikel 22, §1 R.C.K. ... 69
II.2.2.2.1. Noodzaak tot nauwkeurige afbakening van het door de R.C.K. maximaal geharmoniseerde gebied 70
II.2.2.2.2. Beleidsruimte lidstaten buiten het gericht maximaal door de R.C.K. geharmoniseerde gebied 74

III. INFORMATIEVOORSCHRIFTEN SENSU STRICTO ONDER DE WET VAN 12 JUNI 1991 OP HET CONSUMENTENKREDIET ... 76

III.1. De verplichting tot het inwinnen van informatie voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst (art. 10 W.C.K.) ... 76
III.1.1. Situering informatie-inwinningsverplichting ... 76
III.1.1.1. Algemeen ... 76
III.1.1.2. Geen autonome bepaling inzake informatie-inwinning in de R.C.K. ... 76
III.1.2. *Ratio legis* informatie-inwinningsverplichting (art. 10, lid 1 W.C.K.) ... 78
III.1.3. Conceptuele analyse van de informatie-inwinningsverplichting ... 78
III.1.3.1. Schuldenaars van de informatie-inwinningsverplichting ... 78
III.1.3.1.1. Kredietgevers en kredietbemiddelaars ... 78
III.1.3.1.2. Kredietbemiddelaars ... 79
III.1.3.2. Artikel 10 W.C.K. roept een actieve onderzoeksverplichting in het leven voor de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar ... 80
III.1.3.2.1 Verplichting tot het inwinnen van juiste en volledige informatie ... 80
III.1.3.3. Noodzaak tot het wettelijk omkaderen van vragenlijsten voor het inwinnen van informatie? 80
III.1.3.4. De raadpleging van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren ... 81
III.1.4. Informatie-inwinning: inspannings- of resultaatsverbintenis? ... 82
III.1.5. Sanctionering informatie-inwinningsverplichting artikel 10, lid 1 W.C.K. ... 82
III.1.5.1. Sanctionering kredietgevers en kredietbemiddelaars ... 82
III.1.5.1.1. Civielrechtelijke sanctionering ... 82
III.1.5.1.2. Strafrechtelijke sanctionering (art. 101, §1 20° W.C.K.) ... 83
III.1.5.2. Commissieverlies als bijkomende sanctie voor kredietbemiddelaars ... 83
III.1.6. Kredietovereenkomsten waarop artikel 10 W.C.K. niet van toepassing is ... 83

III.2. Verbod tot het inwinnen van bepaalde informatie ... 85
III.2.1. Artikel 10, lid 2 W.C.K. ... 85
III.2.2. *Ratio legis* ... 85
III.2.2.1. Non-discriminatie ... 85
III.2.2.2. Teleologische interpretatie ... 85

III.3. Informatieverplichting van consumenten ... 87
III.3.1. Principe ... 87
III.3.2. Verplichting tot het handelen ter goeder trouw ... 87
III.3.2.1. De goede trouw en de informatie-verplichting van de consument ... 87
III.3.2.2. Noodzaak tot duidelijke vraagstelling door kredietgever en/of kredietbemiddelaar ... 88
III.3.3. Controleplicht? ... 88
III.3.3.1. Praetoriaans criterium: "weet hebben" of "weet moeten hebben" van het foutieve karakter van de door de consument verstrekte informatie (*de lege lata*) ... 88
III.3.3.2. *De lege ferenda*: noodzaak tot bijkomende criteria? ... 89
III.3.4. Sanctionering ... 90
III.3.4.1. Artikel 95 W.C.K. ... 90

III.4. Informatieverstrekking via het Europees standaardinformatieformulier ... 91
III.4.1. Algemene beschouwingen ... 91
III.4.1.1. Inleiding ... 91
III.4.1.1.1. Het kredietaanbod onder de W.C.K. 1991 ... 91
III.4.1.1.2. De introductie van de prospectusverplichting onder de W.C.K. 2003 ... 93
III.4.2. Het Europese Standaardinformatieformulier ('SECCI') ... 96
III.4.2.1. Verplichting tot het overhandigen van het SECCI ... 96
III.4.2.1.1. In welke omstandigheden het SECCI dient te worden overhandigd ... 96
III.4.2.1.2. Bindend karakter van de in het SECCI opgenomen informatie ... 99
III.4.3. Vormelijke standaardisatie en voorwerp informatieverplichting ... 100
III.4.3.1. Vormelijke standaardisatie ... 100
III.4.3.1.1. Principe: geen wijziging van het modelformulier ... 100

III.4.3.1.2. Uitzonderingen 100
III.4.3.2. Te verstrekken informatie 101
III.4.3.2.1. Algemeen stelsel (art. 11 W.C.K.) 102
III.4.3.2.2. Geoorloofde debetstanden op een rekening (artikel 11*bis* W.C.K.) 103
III.4.3.2.3. Kredietovereenkomsten gesloten d.m.v. communicatie via spraaktelefonie (11, § 3 W.C.K.) 104
III.4.3.2.4. Geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand moeten worden afgelost (art. 11*bis*, §3 W.C.K.) 104
III.4.3.3. Bevattelijk karakter informatie 105
III.4.3.4. Noodzaak tot individualisatie 105
III.4.4. Tijdstip informatieverstrekking 107
III.4.4.1. Algemeen 107
III.4.4.2. "Ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of aanbod is gebonden" 107
III.4.4.2.1. Verlangt de notie "ter gelegener tijd voordat (...)" een contractsluiting in twee fasen? 107
III.4.4.2.2. Analyse 109
III.4.5. De wijze waarop de informatie moet worden verstrekt 111
III.4.5.1. Verstrekking standaardinformatie op papier of via duurzame drager 111
III.4.6. Vermoeden ten gunste van de kredietgever 112
III.4.7. Informatieverstrekking bij kredietovereenkomsten op afstand gesloten 112
III.4.7.1. Algemeen 112
III.4.7.2. Post-contractuele verstrekking van precontractuele informatie 112
III.4.8. Vrijstelling leveranciers van goederen of diensten die bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden 113
III.4.9. Sanctionering 113
III.4.9.1. Civielrechtelijke Sanctionering 113
III.4.9.2. Strafrechtelijke – en administratieve sanctionering 114
III.4.10. Evaluatie informatieverplichting *ex* art. 11, §1 W.C.K. en 11*bis* W.C.K. 114

III.5. De verplichting tot het verstrekken van passende toelichting (art. 11, §4 W.C.K.) 119
III.5.1. Schuldenaars toelichtingsverplichting 119
III.5.1.1. Algemeen 119
III.5.1.1. Vrijstelling kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit 119
III.5.1.1.1. Principe 119
III.5.1.1.2. "Kredietbemiddeling bij wijze van nevenactiviteit" 120
III.5.1.1.3. Gevolgen vrijstelling 121
III.5.2. Begunstigde(n) toelichtingsverplichting 122
III.5.2.1. Consumenten die voornemens zijn een kredietovereenkomst af te sluiten 122
III.5.2.1.1. Wettelijke verplichting tot het verstrekken van toelichting 122
III.5.2.1.2. Uitzondering: de kredietgever of kredietbemiddelaar is niet zinnens een kredietovereenkomst af te sluiten met- of te bemiddelen voor een consument 123
III.5.2.2. Meerdere kredietnemers 123
III.5.3. De wijze waarop de toelichting moet worden verstrekt 123
III.5.3.1. Principiële vormvrijheid 123
III.5.3.2. Nuancering principiële vormvrijheid 124
III.5.3.2.1. Mondelinge toelichting 124
III.5.3.2.2. Geschrift, e-mail, fax, chatbox, SMS, website 124
III.5.4. Het tijdstip waarop de toelichting moet worden verstrekt 124
III.5.4.1. Afwezigheid expliciete wettelijke bepaling 125
III.5.4.2. Interpretatie a.d.h.v. het normdoel van artikel 11, §4 W.C.K. 125
III.5.4.3. *De lege ferenda*: noodzaak tot verduidelijking 125
III.5.4.4. Post-contractuele toelichting? 126
III.5.4.5. Kredietovereenkomsten op afstand 126
III.5.4.6. Wijziging van de oorspronkelijke overeenkomst 127
III.5.5. Voorwerp precontractuele bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K. 127
III.5.5.1. Algemeen 127
III.5.5.2. De conform artikel 11, §4 W.C.K. toe te lichten informatie 127
III.5.5.2.1. De standaardinformatie 127
III.5.5.2.2. De voornaamste kenmerken van de voorgestelde producten 128
III.5.5.2.3. Impact van de (niet-nakoming van de) verbintenissen 131
III.5.5.2.4. Kredietbemiddeling: toelichting aard bevoegdheden, onafhankelijkheid en verloning 131
III.5.6. Realisatie bijstand 132
III.5.6.1. Algemeen 132
III.5.6.2. Artikel 11, §4 W.C.K. introduceert wel degelijk een veralgemeende verplichting tot het verstrekken van toelichting 132

III.5.6.3. Individuele beoordeling 133
III.5.6.3.1. Normdoel artikel 11, §4 W.C.K. 133
III.5.6.3.2. Impact opmerkingen en vragen van de consument 133
III.5.6.4. Wanneer is toelichting passend? 134
III.5.6.4.1. Geen wettelijk vermoeden ten gunste van kredietgever omtrent adequate vervulling bijstand 134
III.5.6.4.2. Evaluatie *in concreto* 134
III.5.6.4.3. Noodzaak tot vormelijke individualisatie? 134
III.5.6.5. Praktisch 136
III.5.6.5.1. Noodzakelijke evaluatie of bijstand gericht op gemiddelde consument kan worden gehandhaafd 136
III.5.7. Vergelijking tussen diverse kredietvormen en/of –modaliteiten? 137
III.5.7.1. Situering 137
III.5.7.2. Bijkomende verduidelijking reikwijdte artikel 11, §4 W.C.K. is wenselijk 137
III.5.8. Bijzondere bijstandsverplichting voor kredietopeningen die worden aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever, alsook op afstand 138
III.5.8.1. Algemeen 138
III.5.8.2. Wanneer is de bijzondere toelichtingsverplichting van toepassing 139
III.5.8.2.1. De notie "buiten de onderneming van de kredietgever" 139
III.5.8.3. Het voorwerp van de bijzondere toelichtingsverplichting 140
III.5.9. Bewijsaspecten 140
III.5.9.1. Klassieke bewijslastverdeling 140
III.5.9.1.1. Principes 140
III.5.9.1.2. Toepassing principes 141
III.5.9.2. Uitsluiting *a posteriori* beoordelingen 141
III.5.9.3. Bewijsbedingen 142
III.5.9.4. Inspannings- vs. resultaatsverbintenis 143
III.5.9.4.1. Algemeen 143
III.5.9.4.2. Beoordeling 143
III.5.9.4.3. Nuancering belang 143
III.5.9.5. Mogelijkheid tot wettelijke regeling bewijsaspecten m.b.t. toelichting 143
III.5.10. Sanctionering 144
III.5.10.1. Sanctionering is een bevoegdheid van de lidstaten 144
III.5.10.2. Civielrechtelijke sanctionering miskenning bijstandsgebod 144
III.5.10.2.1. Artikel 92 W.C.K. 144
III.5.10.3. Strafrechtelijke en administratieve sanctionering miskenning bijstandsgebod 144
III.5.10.4. Administratieve sanctionering miskenning bijstandsgebod 145
III.5.11 Evaluatie toelichtingsverplichting 145

III.6. Bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling 147
III.6.1. Kredietbemiddeling als distributiekanaal van consumentenkrediet 147
III.6.2. Bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling in de R.C.K. 148
III.6.2.1. Ter inleiding: onderscheid tussen bijzondere bepalingen inzake kredietbemiddeling en algemene bepalingen van de R.C.K. die tevens eventuele tussenkomst van een kredietbemiddelaar viseren 148
III.6.2.2. Artikel 21 R.C.K. 149
III.6.3. Bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling in de W.C.K. 149
III.6.3.1. De verplichting tot het verstrekken van statusinformatie 149
III.6.3.1.1. Informatie omtrent hoedanigheid en draagwijdte van bevoegdheden 149
III.6.3.2. Verplichting voor kredietmakelaars om activiteit in eigen naam uit te oefenen (art. 63, §4 W.C.K.) 151
III.6.3.3. Verplichting voor kredietagenten om elementen ter identificatie van de kredietgever aan te geven (art. 63, §5 W.C.K.) 151
III.6.3.4. Bijzondere toelichtingsverplichting 152
III.6.4. Noodzaak tot bijkomende bescherming voor consumenten 152

III.7. Enkele beschouwingen omtrent contractuele informatie ter bescherming van de consument bij de totstandkoming van de kredietovereenkomst 156
III.7.1. Situering contractueel formalisme onder de W.C.K. 156
III.7.1.1. R.C.K. 156
III.7.1.1.1. Situering door de R.C.K. geharmoniseerd gebied m.b.t. de kredietovereenkomst 156
III.7.1.1.2. Contractuele informatieverstrekking (art. 10 R.C.K.) 156
III.7.1.2. Contractueel formalisme onder de W.C.K. 157
III.7.1.2.1. Analyse contractueel formalisme onder de W.C.K. 157
IV. ARTIKEL 15 W.C.K.: EEN CONCEPTUELE ANALYSE 162

IV.1. Situering artikel 15 W.C.K. 162

IV.2. Artikel 15, lid 1 W.C.K. 163
IV.2.1 De adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. 163
IV.2.2. Belang artikel 15, lid 1 W.C.K. 164

IV.3. Artikel 15, lid 2 W.C.K. 166
IV.3.1 De onthoudingsplicht uit artikel 15, lid 2 W.C.K. 166
IV.3.2. Belang artikel 15, lid 2 W.C.K. 167

V. DE RECHTMATIGHEID VAN ARTIKEL 15 W.C.K. IN HET LICHT VAN DE R.C.K. 169

V.1. Artikel 15, lid 1 W.C.K. 169

V.1. Artikel 15, lid 2 W.C.K. 171

VI. ALTERNATIEVE BESCHERMINGSTECHNIEKEN VOOR DE PRETRANSACTIONELE KREDIETFASE 173

CONCLUSIE 177

DE TOTSTANDKOMING VAN EEN KREDIETOVEREENKOMST

I. ALGEMENE INLEIDING

I.1. SITUERING ONDERZOEK

1. Het maatschappelijk belang van kredietverlening aan particulieren kan nauwelijks worden overschat. In het jaar 2011 stonden 6 181 461 personen als kredietnemer geregistreerd in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België, goed voor een totaal van 11 326 958 kredietovereenkomsten.[1] De totale hypothecaire schuldgraad van de Belgische gezinnen (d.i. het totale bedrag van de uitstaande hypothecaire kredieten in verhouding tot het bruto binnenlands product) bedroeg in 2011: 43,5 %. De totale schuldgraad m.b.t. consumentenkredieten bedroeg in datzelfde jaar 6,4 %.[2]

Hypothecaire- en consumentenkredieten, die zowel door kredietinstellingen als andere erkende[3] of ingeschreven[4] instellingen worden aangeboden, hebben een substantiële impact op de Belgische economie.[5] De auto-industrie[6], de meubelindustrie en huishoudproducenten enerzijds (financiering in de vorm van consumentenkredieten) en de bouwsector anderzijds (financiering in de vorm van hypothecaire

---

1 Zie Nationale Bank van België, Statistieken Centrale voor kredieten aan particulieren van 2011, 16, tabel 1.1. (beschikbaar op www.nbb.be/pub). Ook de recente *EUROBAROMETER inzake financiële diensten* duidt het (subjectief) belang van consumentenkrediet in België: waar niet minder dan 54 % van de Belgische respondenten aangaf over een kredietkaart te beschikken; had 14 % onder hen een persoonlijke lening lopen. Dit is meer dan het Europese gemiddelde. Onder de EU-27 respondenten gaf gemiddeld 40 procent aan een kredietkaart te hebben en 13 % over een persoonlijke lening te beschikken. Zie Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, te downloaden op http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf (laatst bekeken in Maart 2012), 13 e.v. Voor een overzicht van kredietverstrekking aan particulieren in de Eurozone: zie Maandberichten van de Europese Centrale Bank, te raadplegen op http://www.ecb.int/pub/mb/html/index.en.html?l=nl (laatst geraadpleegd op 14 December 2012).

2 Zie Nationale Bank van België, Statistieken Centrale voor kredieten aan particulieren van 2011, 10 (beschikbaar op www.nbb.be/pub). De schuldgraad van de Belgische huishoudens is evenwel "aan de bescheiden kant in vergelijking met onze belangrijkste partners". Zie: MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. DOC* 1491-5 90/91, 2; Beroepsvereniging van het Krediet, *Jaarverslag 2011*, 15, te raadplegen op: http://www.upc-bvk.be/NL/report/ (laatst geraadpleegd in Januari 2013); R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 4 (de Raad onderstreept evenwel dat de vermindering van het aantal onbetaalde bedragen en de omvang van de bedragen een hoofdbekommernis moet blijven); en bijvoorbeeld (voor een Europees overzicht) DG Health and Consumer Protection, Establishment of a Benchmark on the Economic Impact of the Consumer Credit Directive on the Functioning of the Internal Market in this Sector and on the Level of Consumer Protection, Final Report, 5 November 2009 en N. D. GUARDIA, "Consumer Credit in the European Union", ECRI Research Report N° 1, Februari 2002, 9-13 (noteer dat de studie dateert van 2002). Tegen betaling te raadplegen op http://www.ceps.eu/book/consumer-credit-european-union (laatst geraadpleegd op 14 December 2012). Voor een overzicht van kredietverlening en overmatige schuldenlast in Nederland: zie Zie EIM, Overkreditering aan banden: onderzoek naar de effectiviteit van beleid om overkreditering tegen te gaan, Zoetemeer (2007), te raadplegen op www.rijksoverheid.nl (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013).

3 De *erkenning* van kredietgevers geschiedt door de FOD Economie m.b.t. consumentenkredieten. Zie artikel 74 e.v. W.C.K.

4 M.b.t. hypothecair krediet is een *inschrijving* bij de FSMA vereist. Zie artikel 43 W.H.K.

5 De Vice-Eerste Minister en Minister van Economische zaken Willy Claes verwoordde het tijdens de bespreking van de Wet van 12 juli 1991 in het Parlement als volgt:

"*Wat in elk geval vaststaat, is dat het verbruikerskrediet (...) zodanig geëvolueerd is en nog zal evolueren, dat het een belangrijke parameter is geworden van de economische activiteit, en bijgevolg een niet te verwaarlozen maatschappelijk gegeven is.*"

Zie *Parl. DOC* 1491-5 90/91, 3.

6 In buurland Frankrijk geschiedt bijvoorbeeld 3 op 4 auto-verkopen d.m.v. krediet. Zie Rapport N° 447 du Sénat Française sur la réforme du crédit à la consommation, 28.

kredieten) worden in het bijzonder beïnvloed.[7] Kortom: kredietverlening aan particulieren doet "de economie draaien".[8]

2. Het sluiten van een kredietovereenkomst betekent veelal het aangaan van een belangrijke financiële verbintenis in hoofde van de consument[9]; een engagement dat bovendien vaak een significante tijdspanne bestrijkt.[10] Onderhavig onderzoek handelt in deze context over gespecialiseerde instrumenten die in de Belgische rechtsorde spelen en de bescherming van de kredietnemer beogen.[11] Hoewel de Wet van 12 juni 1991 op het Consumentenkrediet[12] enerzijds en de Wet van 4 augustus 1992 op het Hypothecair krediet[13] anderzijds hierbij onmiddellijk in het oog springen, mag niet voorbij worden gegaan aan het Europese beleidsniveau. Zowel Richtlijn 87/102 EEG[14] en Richtlijn 2008/48 EG inzake Consumentenkrediet (hierna ook: R.C.K. of richtlijn consumentenkrediet);[15] als de Ontwerprichtlijn inzake

---

7 N. HUYGHEBAERT, *Studie naar het belang van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet voor de Belgische economie*, Januari 2012, 4 e.v. Noteer dat de exacte aanwending van consumentenkrediet moeilijk nagegaan kan worden en daarom in het bijzonder gefocust wordt op het totale volume van uitstaand krediet. Zie N. D. GUARDIA, "Consumer Credit in the European Union", ECRI Research Report N° 1, Februari 2002, 3. Tegen betaling te raadplegen op http://www.ceps.eu/book/consumer-credit-european-union (laatst geraadpleegd op 14 December 2012).

8 R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998, (algemene bemerkingen.).

9 Zo bedroeg het mediaanbedrag van de in 2011 gesloten leningen op afbetaling bijvoorbeeld 11 706 EUR. Voor kredietopeningen was dit 1240 EUR. Voor hypothecaire kredieten bedroeg het mediaanbedrag in 2011 tenslotte 52 000 EUR. Zie Nationale Bank van België, Statistieken Centrale voor kredieten aan particulieren van 2011, 19, (beschikbaar op www.nbb.be/pub).

10 Voor duiding omtrent de looptijden van de geregistreerde kredietovereenkomsten per kredietvorm: zie Nationale Bank van België, Statistieken Centrale voor kredieten aan particulieren van 2011, 42 e.v. (beschikbaar op www.nbb.be/pub). Opmerkelijk is dat kredietopeningen veelal voor onbepaalde duur worden aangegaan. Zie hierover ook H. DE DONCKER, *Kredieten aan particulieren. Analyse van de in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren geregistreerde gegevens*, Nationale Bank van België, Working Paper Document n° 78, januari 2006, 8.

11 De door Professor THAIN geformuleerde afbakening van de sfeer van het consumentenrecht kan de reikwijdte van ons onderzoek verder verduidelijken, nl.:

"the sale or offering for sale of goods or services to consumers (non-business individuals and families) for personal, family, or household use, and the problems that may be faced by consumers in the course of such actions."

Zie G. THAIN, "Consumers", in P. CANE en M. V. TUSHNET (eds.), *The Oxford Handbook of Legal Studies*, Oxford University Press, 2005, 536. Beleidsinstrumenten m.b.t. krediet aan particulieren in praktijk veelal een waaier van uiteenlopende doelstellingen te bewerkstelligen. Naast de bescherming van de kredietnemer kan kredietregulering onder meer een conjunctuurbëinvloedende rol spelen en/of de mate waarin consumenten een eigen woning kunnen bezitten sturen. Zie hierover onder meer: R.G. RAJAN, Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten The World Economy, Princeton University Press, 2011, 21-45. De diverse functies van kredietregulering maken haar een "essentiële pijler van de Europese welvaartstaat". Zie hierover: P.S. ALTIYAH, "Scandinavian Techniques for Controlling Fairness in Contracts", in R. BROWNSWORD, G. HOWELLS and T. WILHELMSSON (eds.), *Welfarism in contract law,* Dartmouth, 2 en de referenties aldaar.

12 Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (*BS.* 9 juli 1991), zoals onder meer gewijzigd door de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (*BS.* 2 mei 2003) en de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS.* 21 juni 2010 (hierna: W.C.K.). In geval van specifieke verwijzing naar de W.C.K. zoals deze bestond voor haar recentste wijziging, of in een comparatieve context, zal de afkorting W.C.K. voor de duidelijkheid desgevallend aangevuld worden met een het jaartal dat verwijst naar de historische toepassing van de wet. Er zal aldus gesproken worden over de W.C.K. 1991, de W.C.K. 2003 en de W.C.K. 2010. De wijzigingswetten van de W.C.K. worden aangeduid aan de hand van hun datum (bijvoorbeeld wet van 24 maart 2003 en wet van 13 juni 2010)

13 Wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, *BS.* 19 augustus 1992. (hierna: W.H.K.)

14 Richtlijn 87/102 EEG van de Raad van 22 december 1986 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, *Pb. C.* 234 van 30.9.2003, blz. 1 (hierna: richtlijn 1987/102 EEG.

15 Richtlijn 2008/48 EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad, *Pb.L.* 133/66 e.v., 22 mei 2008. Zie hierover (nationaal): M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 5-38; J. VAN LYSEBETTENS, "Richtlijn 2008/48/EEG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG: kredietovereenkomsten voor consumenten of consumentenkredieten versterkt door sommige kredietgevers?", *Bank Fin.* 2008, 329; A.L. EVRARD, "La proposition de directive relative au crédit à la consommation: vers l'Europe du surendettement?", *DCCR* 2006, afl. 72, 83-90; A.L. EVRARD, "Directive crédit à la consommation: dernière ligne droite", *DCCR* 2008, afl. 80, 117-123; E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 19-49; F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch

Woningkredieten[16] verdienen inderdaad bijzondere aandacht. Dit proefschrift behandelt zowel het Belgische- als het Europese niveau.

3. Binnen het bestek van de onderzoeksperiode bleek het onmogelijk zowel hypothecair- als consumentenkrediet, exhaustief te onderzoeken. Het onderzoek focust daarom op de bescherming van de kredietnemer onder Wet van 12 juni 1991 op het Consumentenkrediet. Hypothecair krediet komt in dit proefschrift niettemin aan bod. Zowel in het synthesedeel als in de bijdragen wordt het reglementair kader inzake hypothecaire kredieten onderzocht. De hieruit voortvloeiende inzichten stimuleren een beter begrip van de regelgeving m.b.t. consumentenkrediet. Europese ontwikkelingen op het gebied van hypothecair krediet (bijvoorbeeld de creatie van een geharmoniseerd regime inzake kredietbemiddeling[17]) kunnen voorts rechtstreeks effect sorteren voor de W.C.K. Met Professor BIQUET-MATHIEU bepleit(t)en wij tenslotte een grotere convergentie tussen de W.C.K. en de W.H.K.[18]

4. Beleidsinstrumenten inzake consumentenbescherming kunnen worden ingedeeld naar gelang de specifieke transactiefase waarop zij betrekking hebben. Inzake krediet aan particulieren worden traditioneel vijf temporele stadia onderscheiden: (1) de informatie-inwinningsfase, (2) de onderhandelingsfase, (3) de contractsluiting, (4) de uitvoeringsfase en (5) de beëindigingsfase.[19] Zoals mag blijken uit de titel van dit proefschrift, staan de eerste drie transactiefasen hierna centraal.[20] Ons onderzoek focust op de pretransactionele bescherming van de consument. Het bestrijkt, enigszins ongenuanceerd, de tijdspanne tussen de eerste positieve actie van een consument tot het bekomen van financiering (bijvoorbeeld het online inwinnen van informatie) en de ondertekening van de

---

recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet" in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 275 en (internationaal) G. RAYMOND, "Premières approches sur la directive n° 2008/48/CE", *La semaine juridique édition générale* 2008, n° 48, 1215; P. ROTT, "Consumer Credit" in H.-W. MICKLITZ, N. REICH en P. ROTT (eds.), *Understanding EU Consumer Law*, Antwerpen, Intersentia, 2009 en A. GOURIO, "La directive européenne du 23 avril 2008 concernant les contrats de crédit aux consommateurs", *La semaine juridique Entreprises et Affaires* 2008, nr. 36.

[16] Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake woningkredietovereenkomsten, Brussel,31.3.2011 COM(2011) 142. Zie over dit ontwerp onder meer: M. DE MUYNCK, "Ontwerp van richtlijn hypothecair krediet. Communautair luchtkasteel of solide beschermingsbasis voor kredietnemers?", *FR* nr. 5 2011, 136-140 ; E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 117 -119.
en A. GOURIO, "La proposition de directive sur le crédit immobilier", *EURIDIA* 2011/3, 331. Voor een ruimer perspectief m.b.t. de Europese harmonisatie van het hypothecair kredietrecht : zie E. VAN DEN HAUTE, Harmonisation *européenne du crédit hypothecaire: perspectives de droit comparé, de droit international privé et de droit européen*, Bruylant – C.H. Beck, Brussel-München, 2009.

[17] Zo stelde Kathleen Sors van de Algemene Directie Controle en Bemiddeling – Financiële cel van de FOD Economie bijvoorbeeld dat het bij de omzetting van de toekomstige richtlijn hypothecair krediet 'vanzelfsprekend lijkt' dat het statuut van de kredietbemiddelaar onder de W.C.K. in deze zin [verwijzend naar de bepalingen inzake kredietbemiddeling in de toekomstige richtlijn inzake woningkrediet] wordt aangepast. Zie K. SORS, "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011", *Bank Fin. 2012 5-6,* 365. Het statuut van de kredietbemiddelaar wordt ondermeer behandeld in ***Bijdrage 5*** en *infra* nr. 261. e.v.

[18] BIQUET-MATHIEU verwoordt dit als volgt :

"*Ce qui importe en définitive, c'est d'assurer un maximum de cohérence dans la réglementation des crédits aux consommateurs, garantis ou non par une hypothèque, affectés ou non à un but immobilier. Si tant est que l'on maintient le cap actuel de l'adoption de législations distinctes, il faudrait veiller à rechercher un maximum de convergence entre les règles applicables en matière de crédit à la consommation et celles applicables en matière de crédit hypothécaire. Les différences de philosophie et de régime ne devraient être maintenues ou adoptées que si elles se justifient pleinement au regard des réalités appréhendées. Il importe aussi d'éviter tout angle mort dans la protection du consommateur du crédit.* "

C. BIQUET-MATHIEU, "Le champ d'application de la loi sur le crédit hypothécaire et son articulation avec la loi sur le crédit à la consommation" , in BIQUET-MATHIEU, C. EN TERRYN, E. (eds.), *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, 86. Zie bijvoorbeeld ook ***Bijdrage 4*** nr. 157 voor een oproep tot convergentie inzake het toezicht op kredietgevers en kredietbemiddelaars.

[19] Er dient evenwel opgemerkt dat naast consumentenbeschermende maatregelen die kunnen worden ingedeeld in een van de vijf bovengenoemde transactiefasen er ook structurele en allesomvattende maatregelen bestaan. Zie I. RAMSAY, *Consumer Law and Policy: Text and Materials on Regulating Consumer Markets*, Oxford-Portland (Oregon), Hart Publishing, 2007, 552.

[20] Zie ook *infra* nr. 16 e.v. voor een afbakening van dit onderzoek.

kredietovereenkomst.[21] Bijzondere aandacht gaat uit naar beleidsinstrumenten die klassiek van toepassing zijn in de precontractuele fase nl.: informatievoorschriften en gedragsregels ("conduct of business rules").[22]

5. Na het duiden van het onderzoeksthema (consumentenkrediet), de invalshoek (consumentenbescherming), het belang van het onderzoek en een afbakening van de pretransactionele fasen waarop dit proefschrift betrekking heeft, gaan we hieronder in op de probleemstelling en onderzoeksvragen van het onderzoek.

I.2. PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN

> "*Information has traditionally been viewed as something which consumers either had or had not; and if they did not have it, the only solution was (somehow) to give it to them.*"[23]

I.2.1. Probleemstelling

6. Precontractuele informatievoorschriften zijn vandaag uiterst dominant als techniek ter bescherming van de financiële consument.[24] Het gangbare *informatieparadigma* speelt onverminderd inzake consumentenkrediet. Door het opleggen van een aantal -zowel vormelijke als inhoudelijke- vereisten waaraan (precontractuele) informatie dient te voldoen, zouden de belangrijkste informatie-asymmetriëen tussen kredietnemers enerzijds en kredietgevers en/of kredietbemiddelaars anderzijds, worden weggewerkt. Informatieverstrekking zou inderdaad de consument in staat stellen om op zelfstandige wijze een geïnformeerd besluit te nemen over het al dan niet aangaan van een kredietovereenkomst.[25]

In dit licht verlangt de W.C.K. van kredietgevers en kredietbemiddelaars dat ze, voorafgaand aan het sluiten van een kredietovereenkomst, informatie inwinnen omtrent de terugbetalingsmogelijkheden

---

[21] In ons onderzoek wordt niet specifiek ingegaan op kredietpromotie. Zie *infra* nr. 16 e.v. omtrent de afbakening van het onderzoek.

[22] Naast informatie-regels en gedragsregels, komen productregulering en vergunningstoezicht ondermeer eveneens aan bod.

[23] H. BEALES, R. CRASWELL en S.C. SALOP "The efficient regulation of consumer information"; 24 *J.L. & Econ.*, 491.

[24] Over informatie als middel ter bescherming van de consument belegger, zie ondermeer: F.M. A. T HART en C.E. DU PERRON, *De geïnformeerde consument. Is informatieverstrekking een effectief middel om consumenten afgewogen financiële beslissingen te laten nemen?*, Preadvies voor de Vereniging voor Effectenrecht 2006, Van Der Heijden Instituut, Kluwer, Deventer, 2006, 204 p. en R. STEENNOT, "Pre-contractuele informatieverplichtingen als beschermingstechniek bij de bescherming van de zwakkere partij in het financieel recht", in H. DAEMS, I. DE MEULENEERE, R. FELTKAMP en R. STEENNOT (eds.), *Bescherming van de consument in het financieel recht - La protection du consommateur en droit financier*, Antwerpen, Limal: Intersentia; Anthemis, 91-122. Over het informatieparadigma, zie eveneens: J. GODDAER, E. TERRYN en J. VANNEROM, "Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 493.

[25] Voor een (Europees) voorbeeld van het informatieparadigma inzake krediet aan particulieren, zie Overweging 19 bij de R.C.K.:

"*Opdat consumenten met kennis van zaken kunnen beslissen, moeten zij vóór het sluiten van de kredietovereenkomst de nodige informatie krijgen over de kredietvoorwaarden, de kredietkosten en zijn verplichtingen, die zij mogen meenemen en nader bestuderen.* (…)"

Zie eveneens EU Consumer Policy Strategy 2007-2013 Empowering Consumers COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, enhancing their welfare, effectively protecting them, COM (2007), 99 Final. Available at http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/doc/EN_99.pdf en N. D. GUARDIA, "Consumer Credit in the European Union", ECRI Research Report N° 1, Februari 2002, 19.

Dat het informatieparadigma tevens steun vond in de Belgische rechtsorde kan ook blijken uit onderstaande passage uit het Advies nr. 79 van de Raad voor het Verbruik uit 1989. Het citaat verbindt consumentenbescherming (op het micro-niveau) met marktregulering:

"*De informatie van de verbruiker moet worden verzekerd, zowel om hem een duidelijke keuze toe te laten als om de concurrentie te laten spelen.*"

R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 4.

van kandidaat-kredietnemers (art. 10 W.C.K.), de kredietnemer informeren aan de hand van het Europese Standaardinformatieformulier (de artt. 11, §1 en 11*bis* W.C.K.) en passende toelichting verstrekken (art. 11, §4 W.C.K.). Na reclame en precontractuele informatie vormt de kredietovereenkomst het 'derde niveau' van pretransactionele informatieverstrekking aan de consument. Het contractueel formalisme uit artikel 14 W.C.K. (verplicht in de kredietovereenkomst te vermelden informatie) en de eventuele overhandiging van een ontwerpkredietovereenkomst (art. 11, §5 W.C.K.) beogen de consument grondiger bewust te maken van de financiële verbintenissen die hij onderschrijft.
Deze (gedeeltelijk) Europeesrechtelijk geïnspireerde voorschriften, maken het voorwerp uit van civielrechtelijke, administratieve en strafrechtelijke sanctionering (zie artt. 92 e.v. W.C.K.).[26]

7. Onverminderd de dominantie van het voornoemde informatieparadigma, dit overigens niet uitsluitend bij Europese beleidsmakers[27], kunnen ernstige vraagtekens geplaatst worden bij informatie als doorslaggevend middel ter bescherming van de (zwakste) consument. VAN DEN HAUTE verwoordde deze bekommernis recent als volgt:

> "*[l'obligation d'information] a fait l'objet d'une surréglementation dans laquelle l'approche qualitative a laissé la place à une approche trop quantitative, et il est loin d'être certain que cette approche qui consiste à noyer le consommateur d'un maximum d'informations ait une quelconque vertu didactique et permette au consommateur de prendre, en toute connaissance de cause, son destin en main.* (eigen toevoeging)"[28]

Meer in het bijzonder dient het vermogen van informatieverstrekking om de consument in staat te stellen om de "geschiktheid" ("*suitability*") van aangeboden kredietovereenkomsten te beoordelen te worden betwijfeld. Dergelijke "suitability-test" behelst onder meer (1) de afweging of een aangeboden krediet geschikt is voor het beoogde gebruik en tevens voldoende aangepast is aan de voorkeuren van de consument, (2) de beschouwingen omtrent de totale kredietkost (o.a. de marktomstandigheden, competitie en het terugbetalingsrisico inachtnemend), en tenslotte (3) een beoordeling van de mogelijkheid voor de kredietnemer om het kredietbedrag volgens de modaliteiten van de aangeboden overeenkomst af te lossen.[29]

8. Kredietverstrekking gaat onvermijdelijk gepaard met een terugbetalingsrisico. In het jaar 2011 stonden bijvoorbeeld 319 092 personen in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren geregistreerd met minstens één achterstallig contract (d.i. een kredietovereenkomst met een niet-geregulariseerde betalingsachterstand); goed voor een totaal van 460 493 achterstallige kredietcontracten.[30] Het totale achterstallige bedrag liep op tot 2 549 miljoen EUR.[31] Het turbulente financieel en economisch klimaat blijkt onmiskenbaar een weerslag te hebben op het totaal aantal uitstaande en, misschien belangrijker,

---

[26] M.b.t. hypothecaire kredietovereenkomsten gebiedt artikel 14 W.H.K. de overhandiging van een schriftelijk aanbod dat alle contractsvoorwaarden bevat en de geldigheidsduur van het aanbod vermeldt. Ook de *Vrijwillige Gedragscode betreffende Voorlichting in de Pre-contractuele Fase inzake Woningkredieten* kan hier worden vermeld. Zie EUROPESE OVEREENKOMST OVER EEN VRIJWILLIGE GEDRAGSCODE BETREFFENDE VOORLICHTING IN DE PRE-CONTRACTUELE FASE INZAKE WONINGKREDIETEN, te raadplegen op http://www.febelfin.be/sites/default/files/files/Europese%20overenkomst_gedragscode_woningkredieten.pdf (laatst geraadpleegd op 13 December 2012). Zie hierover tevens *Aanbeveling van de Europese Commissie van 1 maart 2001 betreffende de voorlichting die kredietgevers die woningkredieten aanbieden in de pre-contractuele fase aan de consumenten moeten geven*, *Pb. L.* 69/25 e.v. Te raadplegen op http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001H0193:NL:HTML (laatst geraadpleegd op 14 December 2012) en P. HEYMANS, "Algemene basisinformatie inzake gereglementeerd hypothecair woonkrediet" , in X., *Het onroerend goed in de praktijk* , VIII.Fter.A.1-1 - VIII.Fter.G.4-3 (339 p.)

[27] Het informatieparadigma is ondermeer ook het uitgangspunt van de « truth in lending » regulering en de Consumer Credit Act (1968) in de Verenigde-Staten.

[28] E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 120.

[29] Zie hierover ***Bijdrage 4***, nr. 45-51.

[30] Nationale Bank van België Statistieken Centrale voor kredieten aan particulieren van 2011, 17, tabel 1.3. en pagina 66 m.b.t. het begrip achterstallig contract (beschikbaar op www.nbb.be/pub).

[31] Nationale Bank van België Statistieken Centrale voor kredieten aan particulieren van 2011, 17, tabel 1.3. (beschikbaar op www.nbb.be/pub).

achterstallige kredietcontracten in België (zie *Figuur 1*).[32] Ook het gemiddeld achterstallig bedrag en de gemiddelde regularisatietermijn liepen sinds het uitbreken van de crisis op.[33]

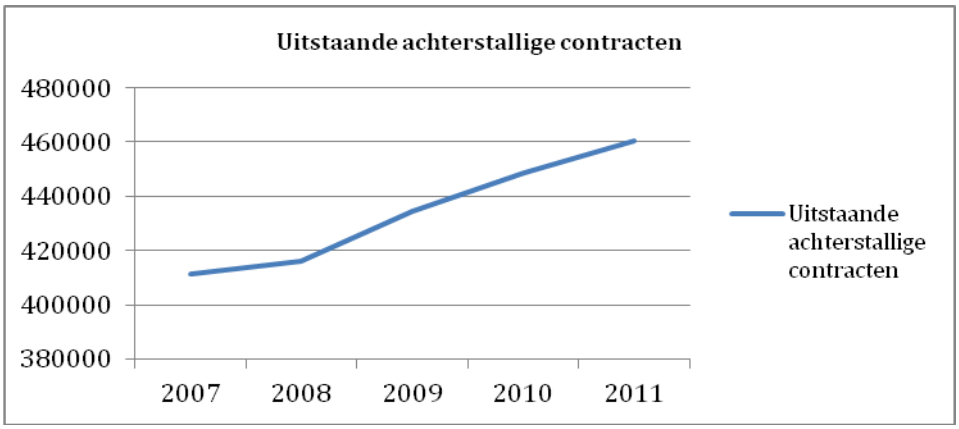

Figuur 1 Uitstaande achterstallige contracten (Bron Nationale Bank van België, Statistieken 2011 Centrale voor Kredieten aan Particulieren).

Het is belangrijk de omvang van de terugbetalingsproblematiek in haar juiste context te plaatsen: in 2011 werden 460 493 achterstallige overeenkomsten geregistreerd op een totaal van 11 326 958 overeenkomsten. Dit vertegenwoordigt ongeveer 4,065 % van alle geregistreerde overeenkomsten.[34]

9. Het dient beklemtoond dat de problematiek van overmatige schuldenlast veel breder[35] en complexer is dan kredietverstrekking alleen. Niettemin is het duidelijk dat ondoordacht krediet, en de eventueel daaruit voortvloeiende betalingsachterstanden, gevallen van overmatige schuldenlast (of *de onmogelijkheid van een huishouden om, op structurele wijze, haar financiële verbintenissen terug te betalen zonder dat dit ten koste gaat van het behoud van een redelijke levensstandaard alsook de onmogelijkheid in hoofde van het huishouden om een beroep te doen op activa of andere financiële middelen om haar financiële moeilijkheden te remediëren*[36]) kan bewerkstelligen, instandhouden of verergeren.[37] Belangrijke

---

32 Het is belangrijk te onderstrepen dat de situering van het aantal achterstallige contracten op geen enkele wijze een uitspraak doet over de kwaliteit van de kredietverlening.

33 Bijna 1 op 3 Belgen gaf in 2010 aan armoede te vrezen. Zie EUROBAROMETER 74.1 ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING RESULTATEN VOOR BELGIË; te raadplegen op http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_355_fact_be_nl.pdf (laatst geraadpleegd op 10 januari 2012). Zie hierover ook: Michiel De Muynck, "Country Report Belgium", in CIVIC Consulting, *The over-indebtedness of European households: updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact* – study prepared for the DG SANCO, te verschijnen in 2013.

34 Overmatige schuldenlast kan anderzijds tevens aanleiding geven tot onder-consumptie en hoeft bijgevolg niet gepaard te gaan met een betalingsachterstand. De Vice-Eerste Minister en Minister van Economische Zaken noteerde tijdens de bespreking van de wet van 12 juli 1991 hierover het volgende:

"*Het verschijnsel van de overmatige schuldenlast is immers niet alleen te wijten aan de onmogelijkheid tot regelmatige afbetaling van het krediet, maar het ontstaat eveneens wanneer invulling andere levensbehoeften (woning, energieverbruik, ontspanning, opvoeding van de kinderen, enz.) sterk beperkt wordt omdat het aangegane krediet moet worden afgelost.*"

Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. DOC* 1491-5 90/91, 4.

35 In ***Bijdrage 3*** (nr. 11.) wezen wij in dit licht op de correlatie tussen persoonlijke insolventie enerzijds en betalingsincidenten m.b.t. krediet als geregistreerd in de CKP anderzijds. Dat achterstallige consumentenkredieten geenszins een *conditio sine qua non* voor overmatige schuldenlast zijn, blijkt ondermeer uit het feit dat in 2009 meer dan 30% van zij die een collectieve schuldenregeling aanvroegen niet geregistreerd stonden als wanbetaler in de CKP. Professor LAWLESS' paradox tussen consumentenkrediet en persoonlijke insolventie kwam aan bod in ***Bijdrage 2*** (nr. 33). Volgens deze paradox zou consumentenkrediet huishoudens (als een soort 'lender of last ressort') in een eerste fase vaak behoeden van persoonlijke insolventie. Zie R.L. LAWLESS, "The Paradox of Consumer Credit",, *U.Ill.L.Rev*., 2007, 347. Dergelijke lender of last resort functie is in vele gevallen echter een inefficiënte oplossing voor de kredietnemer (en gaat bijgevolg veelal gepaard met negatieve externaliteiten –zie tekst bij voetnoot nr. 59 e.v.

36 'Towards a Common Operational European Definition of Over-indebtedness', rapport voorbereid voor de EC D-G Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2008, 50. Overmatige schuldenlast kan en wordt, in de afwezigheid van een universeel aanvaarde definitie, echter ook op andere manieren omschreven. Een en ander hangt af van de (juridische) context. De collectieve schuldenregeling is zo in België bijvoorbeeld voorbehouden aan

externaliteiten[38] van overkreditering mogen evenmin uit het oog worden verloren. Voorbeelden hiervan zijn de impact van overmatige schuldenlast op het juridische systeem (onder meer de kosten van een collectieve schuldenregeling), verhoogde kosten voor de sociale zekerheid, (verminderde arbeidsproductiviteit ingevolge) psycho-sociale stress in het huishouden van de kredietnemer, systeemrisico's[39] ed.[40]

10. De Belgische wetgever is daarom terecht van oordeel dat een responsabilisering van kredietgevers en kredietbemiddelaars cruciaal is om een hoog niveau van consumentenbescherming te waarborgen.[41] Het feit dat de consument (al dan niet gepersonaliseerde) informatie ontvangt om de verschillende aanbiedingen te vergelijken met het oog op een geïnformeerde kredietbeslissing, stelt de kredietgever geenszins vrij van zijn adviesplicht, noch van de aansprakelijkheid die uitsluitend bij hem ligt om het krediet te weigeren aan consumenten met te beperkte financiële middelen.[42] Bovenop zuivere (veelal getrouw uit de R.C.K. omgezette) informatievoorschriften, verlangt de W.C.K. daarom dat kredietgevers in de precontractuele kredietfase twee belangrijke gedragsregels respecteren, nl:

- De in artikel 15, lid 1 W.C.K. vervatte <u>adviesplicht</u> voor kredietgevers en kredietbemiddelaars *om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met (1) de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en (2) met het doel van het krediet* enerzijds; en

- De door artikel 15, lid 2 W.C.K. georganiseerde <u>onthoudingsverplichting</u> voor kredietgevers[43] indien de consument niet in staat lijkt zijn verplichtingen, voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen.

Beide gedragsregels uit artikel 15 W.C.K. vormen de 'sluitsteen'[44] van de consumentenbescherming in de precontractuele kredietfase. De onthoudingsverplichting uit artikel 15, lid 2 W.C.K. wordt door de

---

personen die op duurzame wijze niet in staat zijn hun opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen (zie hierover art. 1675/2 e.v. Ger. W.).

37 Zie ook W. KOSTERS, S. PAUL en S. STEIN, "An Economic Analysis of the EU Commission's Proposal for a New Consumer Credit Directive. Offering Consumers More Protection or Restricting their Options?", Intereconomics Maart-April 2004, 95.

38 Externaliteiten betreffen gevolgen voor het welzijn van derde, niet aan de kredietovereenkomst verbonden partijen. Externaliteiten zijn m.a.w. externe, aan de kredietovereenkomst vreemde gevolgen, die niet in de marktprijs van krediet tot uiting komen. Er is sprake van marktfalen zodra de kosten van de negatieve externaliteiten de baten van de kredietovereenkomst overstijgen. Zie R.H.J. VAN BIJNEN, "Contractenrecht", in W. C. T. WETTERINGS (ed.), *De economische analyse van het recht*, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag 2007, 58. Zie ***Bijdrage 1*** tekst bij voetnoot nr. 59 e.v. en ***Bijdrage 2*** nr. 30.

39 F. DE JONG, *Marktfalen bij tussenpersonen. Onderzoek naar marktfalen in de intermediaire bedrijfstak voor financiële dienstverlening*, Uitgeverij Paris, Zutphen, 2010, 93.

40 De bespreking van het commissievoorstel voor een R.C.K. uit 2002 verschaft een verwijzing naar de negatieve externaliteiten die verbonden zijn aan overkreditering:

The directive being proposed, and in particular its provisions relating to the prevention of Over-indebtedness, together with the rules on consulting central databases, will further improve the quality of loans and lessen the risk of consumers falling victim to disproportionate commitments that they are unable to meet, resulting in their <u>economic exclusion and costly action on the part of Member States' social services</u>. (eigen onderstreping)

Voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, COM (2002) 443 def.-2002/0222 (COD); hierna ondermeer Voorstel 2002 of Eerste voorstel van een R.C.K.

41 Over de doelstellingen van de W.C.K., *infra* nr. 58 e.v.

42 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 37 en 39.

Voor kredietbemiddelaars speelt artikel 64, §1 W.C.K.:

"*De kredietbemiddelaar kan geen kredietaanvraag indienen voor een consument waarvoor hij, gelet op de inlichtingen waarover hij beschikt of zou moeten beschikken, onder meer op basis van de inlichtingen bedoeld in artikel 10, van oordeel is dat de consument duidelijk niet in staat zal zijn de verplichtingen voortvloeiend uit de kredietovereenkomst, na te komen.*"

44 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 78.

wetgever in het bijzonder aangemerkt als een "essentiële bepaling in de strijd tegen de overdreven schuldenlast".[45] De Memorie van Toelichting bij het Wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, onderstreept tenslotte het belangrijke, door de W.C.K. nagestreefde, evenwicht tussen legitieme belangen van de kredietsector enerzijds en consumentenbescherming anderzijds:

> *De W.C.K. die in de loop van de tijd herhaaldelijk werd herzien, heeft ervoor gezorgd dat er in België een echt evenwicht is bereikt tussen de legitieme rechten van de kredietgevers en de consumentenbescherming. De –op grond van de gepubliceerde rechtspraak- gevoelige vermindering van geschillen, de –tot voor het uitbreken van de kredietcrisis- constante vermindering van wanbetalingen geregistreerd bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren en de toegenomen kredietactiviteit (zowel in aantal contracten als in globaal volume) tonen aan dat de wetgeving haar doel bereikt heeft. Zij maakt het mogelijk om preventief de strijd tegen overmatige schuldenlast aan te binden zonder de ontwikkeling van de activiteit in die sector in het gedrang te brengen.*[46]

I.2.2. Onderzoeksvragen

11. Hieronder belichten we de onderzoeksvragen van dit proefschrift. De toelichting valt uiteen in een initiële onderzoeksvraag (I.2.2.1.) en een aantal bijkomende deelvragen (I.2.2.2.). De initiële onderzoeksvraag wordt verder uitgesplitst in vijf deelvragen (I.2.2.1.1.). We besluiten met een schematisch overzicht van de onderzoeksvragen (I.2.2.3.).

I.2.2.1. Initiële onderzoeksvraag

12. De initiële doelstelling van dit onderzoek bestond erin *de bestaande voorschriften inzake pretransactionele informatie- en adviesverstrekking onder de W.C.K., en de wijze waarop deze in de praktijk door consumenten en kredietgevers worden toegepast, in kaart te brengen, om vervolgens na te gaan of ze een voldoende middel zijn om de consument toe te laten het passend karakter (inclusief het terugbetalingsrisico) van de aangeboden kredietovereenkomsten te beoordelen.* Desgevallend diende het onderzoek aanbevelingen te formuleren met betrekking tot bijkomende maatregelen inzake de pretransactionele bescherming van de consument. Het proefschrift beoogt vooreerst de (juridische) impact van gereglementeerde informatie- en adviesverstrekking op onoordeelkundige en/of impulsieve[47] kredietbeslissingen na te gaan. Bijzondere aandacht wordt hierbij besteed aan kredietbeslissingen die de problematiek van overmatige schuldenlast kunnen veroorzaken, instandhouden of verergeren. Naast een bespreking van de voornaamste informatie- en gedragsregels onder de W.C.K. gaat onderhavig onderzoek in op de motieven die hieraan ten grondslag liggen, behandelt het de belangrijkste, in de (gedrags-) economische literatuur naar voor gebrachte, kritieken op informatie als uitsluitend middel ter bescherming van consumenten en oppert het tenslotte gerichte beleidsaanbevelingen.

I.2.2.1.1. Deelvragen initiële onderzoeksvraag

13. De initiële onderzoeksvraag kan worden uitgesplitst in de vier onderstaande deelvragen:

---

[45] Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 10.

[46] Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 8.

[47] In zijn Advies van 30 juni 1976 over het toenmalige wetsontwerp tot regeling der verbruikerskredietovereenkomsten, refereerde de Raad voor het Verbruik bijvoorbeeld expliciet naar impulsieve aankopen als een voor de Raad essentiële doelstelling (naast informatie) van elk initiatief inzake verbruikerskredietovereenkomsten:

"*De Raad is van mening dat hier dient vermeden te worden dat de verbruiker voordurend op krediet zou leven en dit door een stelsel van bescherming tot stand te brengen, waarvan het doel, enerzijds, is de <u>impulsieve aankopen in te tomen</u> en, anderzijds, de kopers en ontleners een correcte en vollediger informatie te verzekeren betreffende de kosten van het krediet.*(eigen onderstreping)"

Zie R.v.V., "Advies over het wetsontwerp tot regeling der verbruikerskredietovereenkomsten", Advies nr. 30, Brussel, 30 Juni 1976, 73.

(1.) Wat zijn de belangrijkste ratio legi van voorschriften inzake informatie- en advies m.b.t. krediet aan particulieren?
(2.) Hoe wordt de pretransactionele informatie- en adviesverstrekking gereguleerd onder de W.C.K.?
(3.) Is informatie een voldoende middel om onoordeelkundige kredietbeslissingen (die onder meer aanleiding kunnen geven tot overmatige schuldenlast) te voorkomen?
(4.) *Welke bijkomende maatregelen kunnen de pretransactionele bescherming van de kredietnemer bevorderen?*

Figuur 2 Uitsplitsing van de initiële onderzoeksvraag in vier deelvragen

14. Kort na aanvang van het onderzoek, en meer in het bijzonder op 23 April 2008, zag richtlijn 2008/48 EG inzake consumentenkrediet het levenslicht. De R.C.K. stelde een *doelgerichte maximale harmonisatie* van een aantal kernthema's inzake krediet aan particulieren voorop. Het harmonisatiekarakter van de richtlijn creëerde, anders dan ingevolge de minimale harmonisatie door Richtlijn 87/102 EEG, een uiterst stringent Communautair kader inzake (pre-) contractuele informatieverstrekking. Met de Wet van 13 juni 2010 koos de Belgische wetgever voor "reparatie"[48] van de W.C.K. om deze in overeenstemming te brengen met de R.C.K. De informatieverstrekking en toelichtingsverplichting uit de richtlijn werden quasi verbatim omgezet in de artt. 11, 11*bis* en 11*ter* W.C.K. Deze evolutie kon in dit onderzoek onmogelijk buiten beschouwing worden gelaten. De tweede deelvraag dient overeenkomstig te worden geïnterpreteerd. De vraag *hoe de pretransactionele informatie- en adviesverstrekking gereguleerd wordt onder de W.C.K* dient aldus te worden gelezen als peilende naar de regulering van pretransactionele consumentenbescherming onder de R.C.K. zoals omgezet in de Belgische rechtsorde door de Wet van 13 juni 2010. Voorts wordt stilgestaan bij de bijzondere informatievoorschriften van toepassing inzake kredietbemiddeling (Hoofdstuk V van de W.C.K.).

I.2.2.2. Bijkomende deelvragen

15. De impact van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge de R.C.K. op de vierde deelvraag (inzake alternatieve precontractuele beschermingsmechanismen) rechtvaardigde naar ons oordeel de formulering van twee bijkomende deelvragen. Het belang dat de Belgische wetgever aan artikel 15, lid 1 W.C.K. en artikel 15, lid 2 W.C.K. hecht kwam reeds aan bod (*supra* nr. 10). De rechtmatigheid van beide gedragsregels in het licht van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge de R.C.K., en bij uitbreiding het door de W.C.K. nagestreefde evenwicht tussen de legitieme belangen van de kredietsector enerzijds en consumentenbescherming anderzijds, is evenwel hoogst onzeker.[49] De meergelaagdheid van de regelgeving van krediet aan particulieren noopt bijgevolg tot de formulering van twee bijkomende deelvragen. Beiden sluiten aan op de 4e deelvraag naar eventuele alternatieven voor informatie ter bescherming van de consument in de precontractuele kredietfase:

(5.) Zijn artikel 15, lid 1 en lid 2 W.C.K. verzoenbaar met de doelgerichte maximale harmonisatie ingevolge Richtlijn 2008/48 EG?
(6.) En voor zover deelvraag (5.) minstens gedeeltelijk, of in haar totaliteit negatief dient te worden beantwoord: *Welke alternatieve maatregelen kunnen het door de wetgever nagestreefde evenwicht tussen consumentenbescherming en de legitieme verzuchtingen van de kredietsector realiseren op een wijze die verzoenbaar is met de doelgerichte maximale harmonisatie ingevolge Richtlijn 2008/48 EG?*

Figuur 3 Bijkomende deelvragen

---

48 De wetgever neemt in dit licht zelf de – overigens weinig aan de verbeelding overlatende- uitdrukkingen "bijschaven" en "bijsturen" in de mond. Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 3.

49 De rechtmatigheid van artikel 64, §1 W.C.K. wordt niet betwist. Over de graad van harmonisatie m.b.t. kredietbemiddeling door richtlijn 2008/48 EG, zie Overweging 17 bij de R.C.K.:

"*Deze richtlijn regelt alleen bepaalde verplichtingen van de kredietbemiddelaars jegens de consumenten. Daarom moet het de lidstaten vrijstaan bijkomende verplichtingen voor kredietbemiddelaars te handhaven of in te voeren, inclusief de voorwaarden waaronder een kredietbemiddelaar een vergoeding mag krijgen vanwege een consument die een beroep heeft gedaan op zijn diensten.*"

Infra nr. 252.

I.2.2.3. Schematisch overzicht onderzoeksvragen

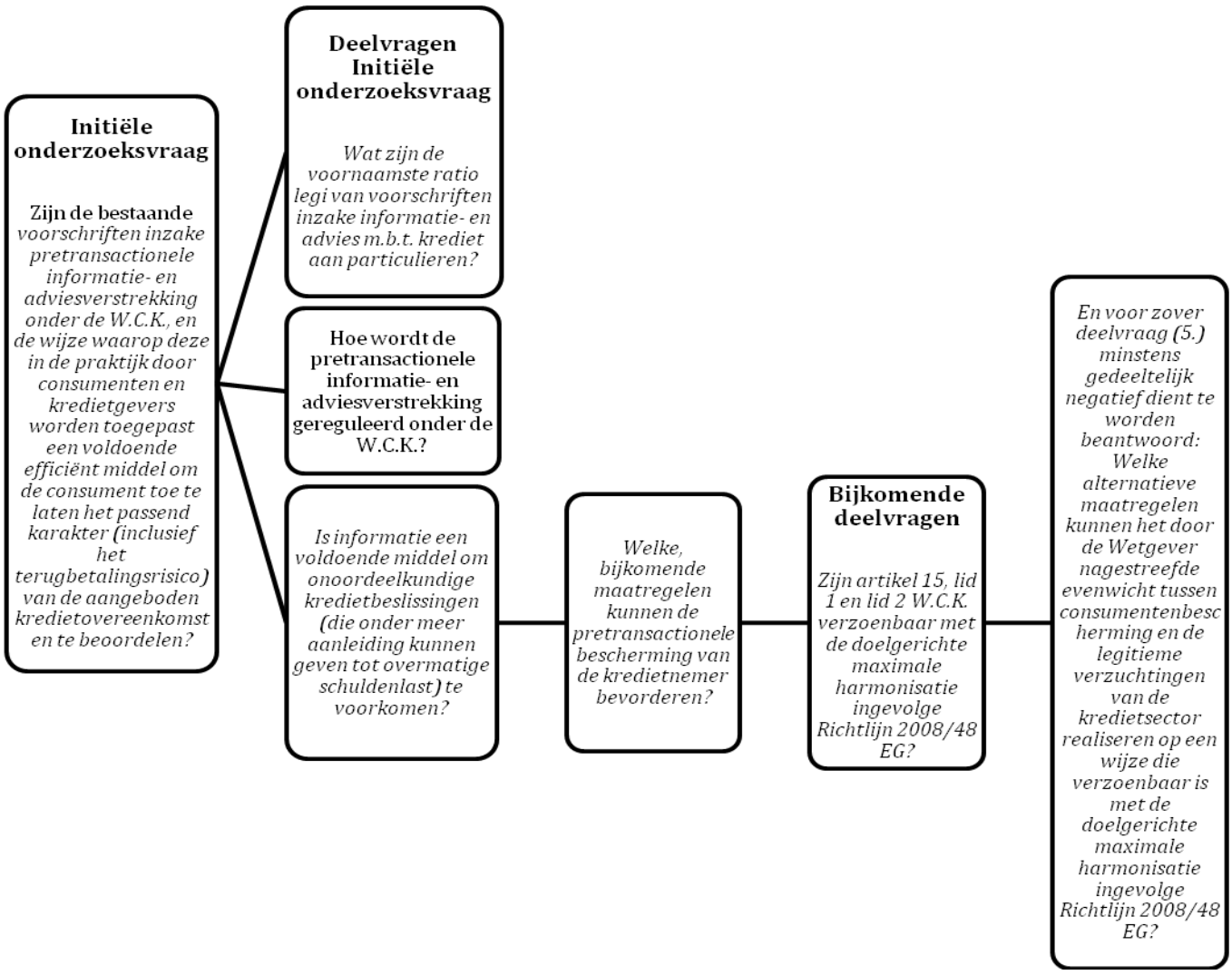

Figuur 4 Schematisch overzicht onderzoeksvragen

I.3. AFBAKENING ONDERZOEK

16. Behoudens de 'natuurlijke' afbakening die blijkt uit de formulering van de zes in het onderzoek behandelde deelvragen, dient onder meer rekening te worden gehouden met onderstaande elementen van afbakening.

17. ***Juridisch onderzoek.*** Onverminderd het frequente gebruik van multidisciplinair bronnenmatriaal inzake consumentenbescherming (i.e. gedragswetenschappelijke onderzoeken, marktconsultaties en -studies[50])[51], wordt hoofdzakelijk een juridisch-technische evaluatie van zowel informatievoorschriften,

---

50 Voor een (gedrags-) economische analyse van kredietverstrekking aan particulieren: zie ondermeer: R. HYNES en E. POSNER, "The Law and Economics of Consumer Finance", *Am Law Econ Rev* (2002) 4 (1): 168-207; O. BAR-GILL en E. WAREN, "Making Credit Safer" , 157 *U. Pa. L. Rev.* 1 (2008-2009), 1- 102; O. BAR-GILL, "The Law, Economics and Psychology of Subprime Mortgage Contracts", *American Law & Economics Association Annual Meetings Working Paper*, Nr. 47; S. BLOCK-LIEB en A.J. LANGER, "The Myth of the Rational Borrower: Rationality, Behavioralism, and the Misguided "Reform" of Bankruptcy Law", *Texas Law Review*, Vol. 84, 1481-1565; L.E. WILLIS, "Decision-making and the Limits of Disclosure: The Problem of Predatory Lending: Price.", *Maryland Law Review*, Vol. 65, 707-735, A. SCHWARTZ, "Personal Bankruptcy Law: A Behavioural Perspective", *in Consumer Bankruptcy in a Global Perspective*, ed. NIEMI-KIESILAINEN, RAMSAY & WHITFORD (London: Hart, 2004), Chapter 3 en I. RAMSAY,

gedragsregels, productregulering en vergunningsvoorwaarden inzake gereglementeerde kredietovereenkomsten nagestreefd. Zowel de in dit proefschrift gebundelde bijdragen als het synthesedeel beogen klassiek *juridisch* onderzoek. Niet-juridische bronnen worden louter beschreven. Zij vormen de achtergrond waartegen de beslissingsverantwoordelijkheid van de kredietpartijen (zoals afgebakend door de Europese-, respectievelijk Belgische wetgever) wordt geanalyseerd.[52] Bovenstaande methodologie noopt tot terughoudendheid m.b.t. het *de lege ferenda* aangeven van nieuwe beleidsopties inzake de pretransactionele bescherming van de consument (onder meer inzake de concrete invulling van het *suitability of assistance* paradigma).[53]

18. ***Pretransactionele beschermingsmechanismen in de W.C.K.*** Dit proefschrift handelt over pretransactionele beschermingsmechanismen in de W.C.K. (*supra* nr. 4).[54] [55] De hoofdtitel van dit proefschrift, nl. "De Totstandkoming van een Kredietovereenkomst", verwijst naar de Titel van Afdeling I van Hoofdstuk III van de W.C.K. De ondertitel: "*Een conceptueel onderzoek naar pretransactionele informatie- en adviesverstrekking onder de Wet Consumentenkrediet ingevolge Richtlijn 2008/48 EG inzake Consumentenkrediet*", bakent het onderzoek verder af. Het herroepingsrecht (Onderafdeling 4 van Afdeling I van Hoofdstuk III van de W.C.K.)[56] noch de gelieerde overeenkomsten (Onderafdeling 5 van Afdeling I van Hoofdstuk III van de W.C.K.) worden behandeld. Verder wordt binnen het bestek van dit onderzoek m.b.t. de informatie-inwinningsfase niet specifiek ingegaan op:

(I.) Kredietpromotie[57];

"From Truth in Lending to Responsible Lending", in G. HOWELLS, A. JANSSEN, en R. SCHULZE (eds.), *Information Rights and Obligations. A Challenge for Party Autonomy and Transactional Fairness*, Aldershot Hants, Ashgate, 2005, 52-57.

51 Cf. het citaat van Professor I. RAMSAY (*supra* pagina 7).

52 Deze benadering kan als 'tegengewicht' gelden voor de al te vaak louter ethische grondslag van wetgevende initiatieven inzake consumentenkrediet. Zie in die zin T. VAN DYCK, "De hervormde wet op het consumentenkrediet-kritische analyse van het vernieuwd"algemeen deel" van de WCK", *RW* 2004, 682.

53 Trouw aan de gehanteerde, multidisciplinaire benadering, wijst het onderzoek hoofdzakelijk (methodologisch- *infra* Hoofdstuk VI) op de nood naar bijkomend marktonderzoek en- consultatie met het oog op evenwichtige en doeltreffende beleidsinitiatieven inzake consumentenkrediet.

54 De W.C.K. richt zich tot de bescherming van de "consument". Kredietverstrekking aan ondernemingen valt buiten het bestek van het onderzoek. *Infra* nr. I.6.1.1. voor een omschrijving van- en kritische beschouwingen over het consumentenbegrip onder de W.C.K. Inzake het toepassingsgebied *ratione personae*, *ratione materiae*, *ratione loci* en *ratione temporis* van de W.C.K.: zie ondermeer M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 23-35; R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 3-32 en F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 9 -60. Zie ook ***Bijdrage 3*** nr. 13-26.

55 De (1) de informatie-inwinningsfase, de (2) de onderhandelingsfase en (3) de contractsluiting staan centraal in ons onderzoek. De uitvoeringsfase en beëindigingsfase komen in beginsel slechts aan bod in de mate dat dit relevantie vertoont voor de in het onderzoek behandelde pretransactionele beschermingsmechanismen. Gelet op de specifiteit van kredietopeningen (ondermeer het "revolving character") werd zowel in ***Bijdrage 2*** (zie ondermeer nrs. 53-57 en nrs. 60 -70) als in ***Bijdrage 3*** (zie bv. nr. 63-71) bijvoorbeeld nader ingegaan op de post-contractuele informatieverstrekking inzake kredietopeningen.

56 Het herroepingsrecht uit artikel 18 W.C.K. beoogt de consument te beschermen tegen het nemen van overhaaste kredietbeslissingen alsook te verhinderen dat hij een kredietovereenkomst zou sluiten o.g.v. de druk die op hem wordt uitgeoefend door de kredietgever of een kredietbemiddelaar. Prof. TERRYN duidt dit risico aan als het zgn. "overrompelingsgevaar". De verzakingstermijn van 14 dagen uit artikel 18 W.C.K. gaat in vanaf (a) de sluiting van kredietovereenkomst of (b) de ontvangst van de contractuele voorwaarden mits dit na de sluiting van de kredietovereenkomst geschiedt. Noteer dat het herroepingsrecht *ex* artikel 18 W.C.K. niet van toepassing is op geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand, binnen de drie maand of op verzoek van de kredietgever dienen te worden afgelost (zie artikel 3, §2 W.C.K.) noch op kredietovereenkomsten die o.g.v. de wet door tussenkomst van een notaris dienen te worden gesloten, *mits* de notaris verklaart dat de consument de rechten als vervat in artikel 11 (precontractuele informatie) en 14 W.C.K. (contractueel formalisme en informatieverstrekking) geniet (artikel 18, §5 W.C.K.). Voor een grondige analyse van het herroepingsrecht als middel ter bescherming van consumenten: zie E. TERRYN, *Bedenktijden in het consumentenrecht: het herroepingsrecht als instrument van consumentenbescherming,* Antwerpen, Intersentia, 2008.

57 Reclame, of *iedere mededeling van een onderneming die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten te bevorderen, ongeacht de plaats of de aangewende communicatiemiddelen* (zie artikel 1, 7° W.C.K. dat verwijst naar de definitie uit de 'wetgeving op de handelspraktijken' (allicht een verwijzing naar artikel 2,

(II.) Initiatieven inzake de bevordering van de financiële geletterdheid[58];
(III.) De bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de kredietnemer[59]; en

---

19° W.M.P.C.)), valt inderdaad grotendeels buiten het bestek van dit onderzoek. In ***Bijdrage 2*** (zie in het bijzonder nr. 51 en 52) en ***Bijdrage 3*** (zie in het bijzonder nr. 26 t.e.m. 29) komt kredietpromotie niettemin aan bod. In het synthesedeel wordt summier ingegaan op de voorheen geldende prospectusverplichting (art. 5, §3 W.C.K. 2003) (*infra* nr. 122). Noteer dat naast Hoofdstuk II (d.i. artikel 5 tot en met 9) van de W.C.K. dat reclamegeboden, -verboden en bepalingen inzake kredietpromotie buiten de onderneming van de kredietgever omvat, ook de WMPC relevant is ter beteugeling van misleidende en aggressieve reclame (zie artikel 4, lid 4 R.C.K. dat aanduidt dat de richtlijn de reclamegeboden uit richtlijn 2005/29 EG inzake oneerlijke handelspraktijken onverlet laat). Reclame en informatieverstrekking dienen tenslotte strikt van elkaar te worden onderscheiden. Waar informatie een objectief karakter dient te vertonen is reclame *per se* tendentieus. Professor VAN HAUTE merkt terecht op dat de (Europese) wetgever niet steeds even bewust met dit onderscheid omgaat (ondermeer waar hij de reclame-inhoud reguleert). Zie E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 98 en 112 (m.b.t. hypothecaire kredieten)en V. COLAERT en E. TERRYN, "Kredietpromotie", in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure,2007, 95. Over een bespreking van reclame onder de W.C.K., zie onder meer M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 23-35; R. STEENNOT en M. DE MUYNCK, "Reclame en pre-contractuele informatie onder de wet consumentenkrediet anno 2011", Financial Law Institute Working Paper Series, te raadplegen op http://www.law.ugent.be/fli/wps/index.php (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013); D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "Reclame in de Wet Consumentenkrediet en de Wet Hypothecair Krediet", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 61-98.

58 Maatregelen ter bevordering van de financiële geletterdheid trachten consumenten te responsabiliseren door hen toe te laten, op een geïnformeerde basis, zelfstandig financiële beslissingen te nemen en werk te maken van financiëel managment op lange termijn. Hierbij dient rekening gehouden te worden met onvoorzienbare omstandigheden en een wijzigend economisch klimaat. Zie D. L. REMUND, "Financial Literacy explicated: the case for a clearer definition in an increasingly complex economy", *Journal of Consumer Affairs*, 44, 276-295. Overweging 26 bij de R.C.K. verwijst in die zin naar scholing als een mogelijk initiatief ter bevordering van verantwoordelijke kredietpraktijken. Ook de ontwerprichtlijn Woningkrediet bevat een initiatief ter bevordering van financiële geletterdheid bij consumenten (artikel 4a van de ontwerprichtlijn Woningkrediet). Op nationaal vlak kunnen de website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie enerzijds en de website van de FSMA anderzijds worden aangehaald als initiatieven ter bevordering van deze financiële geletterdheid. De website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie bevat ondermeer bevattelijke informatie over consumentenkredieten en betalingsdiensten, alsook een link naar de door Test-Aankoop v.z.w. uitgewerkte tariefsimulator inzake zichtrekeningen (zie http://economie.fgov.be/nl/ laatst geraadpleegd op 5 januari 2013). De website van de F.S.M.A. bevat ondermeer een sectie "Financiële diensten nader toegelicht" waarop de consument nadere informatie kan terugvinden, ondermeer over sparen en beleggen (http://www.fsma.be/nl/Consumers/Savings%20and%20investments%20and%20insurance/Publications.aspx laatst geraadpleegd op 5 januari 2013). Zie ook de aanbevelingen inzake vorming en voorlichting van de verbruikers door de Raad voor het Verbruik (in Advies nr. 79): R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 19. Initiatieven inzake financiële geletterdheid genieten een belangrijk maatschappelijk draagvlak. Uit de recentste *EUROBAROMETER* inzake armoede blijkt bijvoorbeeld dat maar liefst 47% van de ondervraagden van oordeel is dat de Belgische overheid mensen moet adviseren over hoe ze kunnen voorkomen dat ze in schulden geraken (tegenover een Europees gemiddelde van 27%). Zie EUROBAROMETER 74.1 ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING RESULTATEN VOOR BELGIË, 4; te raadplegen op http://ec.europa.eu/public opinion/archives/ebs/ebs 355 fact be nl.pdf (laatst geraadpleegd op 10 januari 2012). In de marge van ons onderzoek wezen wij evenwel op enkele risico's verbonden aan initiatieven ter bevordering van de financiële geletterdheid. Zie hierover bijvoorbeeld: Zie L. E. Willis, "Against Financial-Literacy Education", *Iowa Law Review* Vol. 94, 197.

59 Zowel de W.C.K., als de wet van 10 augustus 2001 betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (*BS.* 25 september 2001) bevatten als *lex speciali* diverse bepalingen m.b.t. de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de consument in de context van kredietverstrekking. De wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levensfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (*BS.* 18 maart 1993), heeft een aanvullende werking. In dit licht kan worden verwezen naar het lopende doctoraatsonderzoek van mijn collega Delphine Goens van het Instituut voor Financieel Recht aan de Universiteit Gent. De verwerking van de persoonsgegevens van de kredietnemer in het kader van artikel 10 en 15 W.C.K. komt in dit onderzoek uitvoerig aan bod. Zie eveneens: T. LEONARD EN A. MENTION, "Crédit à la consommation et protection des données à caractère personnel: un aperçu des règles protectrices", in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, Die Keure, 2007, p. 449 – 473 ; J. VANNEROM, "Bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de kredietnemer", in C. BIQUET-MATHIEU EN E. TERRYN (eds.), *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, p. 789 – 842 S. DE MEUTER, M.J. VAN VLASSELAER EN M. VEYS, "De verhouding tussen de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en de wet op het consumentenkrediet", in P. DE VROEDE (ed.), *Liber Amicorum Paul De Vroede*, Diegem, Kluwer rechtswetenschappen, 1994, p. 463 – 495.

(IV.) De werking van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren.[60]

19. ***Conceptuele benadering via een proefschrift op artikels.*** In het kader van dit onderzoek wordt een conceptuele benadering nagestreefd. Het proefschrift op artikels beoogt geen exhaustieve behandeling van de pretransactionele beschermingsmechanismen inzake consumentenkrediet.[61] Hieronder volgt nadere toelichting bij de conceptuele onderzoeksbenadering.

- Het synthesedeel, noch de gebundelde bijdragen beogen een overzicht van de rechtspraak m.b.t. informatie-en advies inzake consumentenkrediet.[62] Evenmin wordt het Belgische recht stelselmatig vergeleken met dat van andere lidstaten van de Europese Unie. Het gericht maximaal geharmoniseerd karakter van de onderzoeksmaterie kan een beroep op functionele rechtsvergelijking rechtvaardigen.[63] Rechtshistorisch onderzoek[64], rechtspraak en het recht van andere rechtstakken[65] enerzijds, en lidstaten van de Europese Unie anderzijds, komen slechts aan bod wanneer dit nut vertoont voor het beantwoorden van één van de in dit proefschrift geformuleerde onderzoeksvragen.

---

60 Ter beoordeling van de kredietwaardigheid van kandidaat-kredietnemers dienen kredietgevers voorafgaand aan het sluiten van een kredietovereenkomst de Centrale voor Kredieten aan Particulieren te raadplegen (zie art. 15, lid 2 W.C.K.). De werking van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren wordt vnl. beheerst door de Wet van 10 Augustus 2011 betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (*BS.* 25 September 2011). De raadplegingsverplichting voor kredietgevers ligt vervat in artikel 9. Deze wet werd onder meer gewijzigd door de artt. 64 tot 71 van de Wet van 13 juni 2010. In dit proefschrift wordt als dusdanig niet ingegaan op de regels m.b.t. de werking van de kredietcentrale. Zie hierover ondermeer: I. VAN DER STRAETE, "De positieve kredietcentrale: het sluitstuk van een preventief beleid inzake overmatige schuldenlast", *DCCR* 2000, 319-344; D. MEULEMANS en V. TOLLENAERE, "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 138-154; R. TROGH, "Enkele organisatorische aspecten van de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 155-158 en J. VANNEROM, "Bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de kredietnemer", in C. BIQUET-MATHIEU EN E. TERRYN (eds.), *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, p. 789 – 842.

61 Een proefschrift op artikels brengt een aantal inherente beperkingen met zich mee. *Peer-reviews* en specifieke redactiestandaarden hebben een rechtstreekse impact op de gebundelde bijdragen en bijgevolg ook de definitieve afbakening van het onderzoek. N.a.v. specifieke auteursinstructies werden in sommige bijdragen ook onderdelen behandeld die strikt genomen uit het toepassingsgebied van het onderzoek vallen. Twee voorbeelden kunnen dit illustreren. Op vraag van de redactie van *ERPL* behandelt ***Bijdrage 2*** bijvoorbeeld, hoewel dit uit het toepassingsgebied *sensu stricto* van het proefschrift valt, de kernuitsluitingen uit de richtlijn onrechtmatige bedingen (zie nr. 58-61). Met het oog op een goed begrip van de hervormingen van de W.C.K. ingevolge de wet van 13 juni 2013, werd in ***Bijdrage 3*** ondermeer nader ingegaan op kredietpromotie (zie nr. 26 t.e.m. nr. 29), nulstelling (zie nr. 72), de beëindiging van de kredietovereenkomst (zie nr. 73-76), of nog verboden bedingen (zie nr. 59). Bovendien zijn de gebundelde bijdragen onvermijdelijk een foto van de legistieke realiteit op één bepaald ogenblik. In ***Bijdrage 2*** werd ondermeer nader ingegaan op de Wet van 14 juli 1998 houdende de verplichting om informatie te verstrekken over de debetrente op bij kredietinstellingen of andere rechtspersonen geopende rekeningen (*BS*. 18 september 1998) en de Wet van 14 mei 2001 tot regeling van de debetrente op zichtrekeningen (*BS*. 13 juni 2001). Beide wetten zijn ondertussen afgeschaft en ingevolge de wet van 13 juni 2010 geïncorporeerd in de W.C.K. Het actuele regelgevende kader is terug te vinden in ***Bijdrage 3***. Gedurende de onderzoeksperiode vonden er talrijke wetswijzigingen plaats. Bij het redigeren van het synthesdeel werd evenwel getracht het regelgevende kader zoals dat bestond op 1 februari 2013 zo pertinent mogelijk te weer te geven.

62 Voor een overzicht van de rechtspraak, zie ondermeer: de *Jaarboeken kredietrecht en collectieve schuldenregeling* van het Observatoire du Crédit et l"Endettement; R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (1998-2002), *TPR* 2004, 1721-2056; R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 229- 556 (en in het bijzonder m.b.t. consumentenkrediet p. 406-489); X, *Themanummer Consumentenrecht, T.Vred.*, Mei-Juni 2012; E. WYMEERSCH, M. DAMBRE en K. TROCH, "Overzicht van rechtspraak. Privaat bankrecht (1992-1998)", *TPR* 1999, 1842-1893. F. DE PATOUL, "La loi sur le crédit à la consommation et le traitement du surendettement. Tendances et perspectives dégagées par la jurisprudence." *T. Vred.* 2002, 23-66; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1991-1994)", *TBH* 1995, 916-955; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1995-1998)", *TBH* 2000, 90-127; D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *TBH* 2006, 587-619.

63 Hierbij wordt voornamelijk maar niet uitsluitend gefocust op lidstaten van de Europese Unie die nauw bij het Belgische rechtstelsel aansluiten.

64 Zie ondermeer *infra* nr. 121 e.v. inzake het kredietaanbod en de prospectusplicht als 'voorgangers' van het Europese standaardinformatieformulier.

65 Bijvoorbeeld de beleggersbescherming onder de MifID Zie ondermeer nr. 48 ***Bijdrage 2***.

- Binnen het conceptuele onderzoekskader werd bijzondere aandacht geschonken aan die facetten inzake kredietverlening aan particulieren die naar ons aanvoelen een verhoogde beschermingsnoodzaak vertegenwoordigen. Deze benadering kan mede verantwoord worden o.g.v. de gerichte maximale harmonisatie van bepaalde aspecten van de pretransactionele consumentenbescherming ingevolge de R.C.K. Als gevolg van het *Suitability of Assistance* paradigma kunnen lidstaten focussen op de daadwerkelijke behoefte aan informatie en –bijstand van de consument in de pretransactionele fase.[66] Het onderzoek besteedt overeenkomstig bijzondere aandacht aan: (1) *De Kredietopening,* (2) *Winkelkredieten*[67]*,* (3) *Hergroepering of centralisatie van lopende kredieten* en (4) *Kredietbemiddeling*.[68]

- De handhaving en reglementering van kredietverstrekking aan particulieren geniet thans een toegenomen belangstelling in de academische literatuur. Het vermijden van overlapping met ander (doctoraats-) onderzoek gold daarom als een voornaam criterium bij het afbakenen van dit proefschrift.[69]

I.4. PROEFSCHRIFT OP ARTIKELS

20. Hieronder lichten we de benadering van het onderzoek, nl. een proefschrift op artikels (I.4.), alsook de structuur van het proefschrift (I.5.), toe. M.b.t. de onderzoek benadering, gaan we vooreerst in

---

66 Zowel intrensieke kenmerken eigen aan de persoon van de kredietnemer, de context waarin hij een krediet wenst te sluiten, alsook het soort krediet kunnen een variërende mate van pretransactionele informatie of assistentie rechtvaardigen (ondermeer *infra* Hoofdstuk VI). Inzake de oproep tot introductie van assymetrische informatie- en bijstandsvoorschriften, zie respectievelijk ***Bijdrage 2***, nr. 47 e.v. en ***Bijdrage 4***. nr. 141 e.v.

67 Op winkelkrediet en kredietopeningen werd uitvoerig ingegaan in ***Bijdrage 2*** en ***Bijdrage 3*** van dit proefschrift. De ontegensprekelijke voordelen van de kredietopening lopen in belangrijke mate gelijk met voornaamste risico's van dergelijk laagdrempelig en flexibel krediet. (Impulsieve) consumenten zijn zich immers niet (voldoende) bewust van de aan deze kredietvorm verbonden kosten. Ondermeer de automatische vereffening – debitering – van voornoemde kosten via de rekening van de consument en het feit dat bij overeenkomsten voor onbepaalde duur er in beginsel geen onderbreking, bijvoorbeeld gepaard met een overzichtelijke eindafrekening plaatsvindt, werpen een belangrijke schaduw op het (totale) kostenplaatje. Ook de complexe prijsstructuur van kredietopeningen, bestaande uit zowel vaste kosten als variabele interestvoeten, alsook het fluctuerende karakter van het kredietverbruik, lijkt voor vele consumenten – vaak niet in staat een eenvoudige berekening van het jaarlijks kostenpercentage te maken– moeilijk te bevatten. De kost van het krediet zal voor deze categorie van kredietnemers, vaak wanhopig op zoek naar geld, ondergeschikt zijn aan het gegeven voor krediet in aanmerking te komen. Kredietopeningen worden bovendien vaak foutief aangewend als een (duur) substituut voor een lening op afbetaling. Zie ondermeer ***Bijdrage 3*** nr. 10. Zie eveneens volgende studie: RESEAU FINANCEMENT ALTERNATIF, "Les ouvertures de crédit: pour quoi faire ?", Enquête commanditée par le SPP Intégration sociale à la demande de Philippe Courard, Secrétaire d'Etat à l'Intégration sociale et à la Lutte contre la pauvreté Marché public « MIIS 2010 06 » (lot 2), Juni 2011, H. VAN DEN HAUTE, "Ouvertures de crédit', in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007,365-393 (zie ondermeer p. 372) en EIM, Overkreditering aan banden: onderzoek naar de effectiviteit van beleid om overkreditering tegen te gaan, Zoetemeer (2007), te raadplegen op www.rijksoverheid.nl (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013).

68 ***Bijdrage 5*** besteedt bijzondere aandacht aan kredietbemiddeling. De risico's van kredietbemiddeling zijn bekend. Voor een grondige analyse van marktfalen in de markt voor kredietbemiddeling, zie DG Internal Market and Services Study on Credit Intermediaries in the Internal Market(MARKT/2007/14/H), Final Report by Europe Economics, 15 januari 2009. Omtrent de gevaren van kredietbemiddeling (specifiek in de Belgische context), zie ondermeer: M. EL OMARI, "Controle/sanctionering: Vlaams Centrum Schuldenlast", *Bank Fin. 2012 5-6,* 357.

69 Het (lopend) doctoraatsonderzoek van collega Johan Vannerom (KU Leuven) inzake *Consumentenbescherming bij de uitvoering en herziening van kredietovereenkomsten* en het (afgelopen) doctoraatsonderzoek van Professor Eric van den Hautte inzake de Europese harmonisatie inzake Hypothecair kunnen hier in het bijzonder vermeld worden. Zie E. VAN DEN HAUTTE, *Harmonisation européenne du crédit hypothécaire: perspectives de droit comparé, de droit international privé et de droit européen,* Collection de la faculté de droit – Université libre de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 2010. Overlappingen werden eveneens vermeden met : A. DE BOECK, *Informatierechten en -plichten bij de totstandkoming en uitvoering van overeenkomsten: grondslagen, draagwijdte en sancties,* Antwerpen, Intersentia, 2000 en met V. COLAERT, *De meerlagige rechtsverhouding financiële dienstverlener - belegger. Een onderzoek naar de verhouding tussen de MiFID gedragsregels, consumentenrecht en burgerlijk recht, getoetst aan de regels inzake pretransactionele informatieverplichtingen,* Proefschrift tot het behalen van de graad van doctor in de rechten, Leuven, 2010. Ook breder consumentenrechtelijk onderzoek dient hier vermeld. Zie onder meer E. TERRYN, *Bedenktijden in het consumentenrecht: het herroepingsrecht als instrument van consumentenbescherming,* Antwerpen, Intersentia, 2008.

op het algemene opzet (inclusief op de keuze voor de gecombineerde bundeling van Nederlandstalige en Engelstalige bijdragen) (I.4.1.). Verder komt ook het co-auteurschap bij twee publicaties aan bod (I.4.2.).

I.4.1. Algemeen opzet

21. Onderhavig proefschrift bestaat uit een bundeling van vijf wetenschappelijke artikels. Drie deelstudies verschenen reeds. Dit zowel in Belgische- (***Bijdrage 3*** en ***4***) als in internationale (***Bijdrage 2***) tijdschriften. Twee bijdragen (***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 5***) werden voor beoordeling toegezonden naar de redacties van internationale tijdschriften. Een synthesedeel, onmiddellijk volgend op de algemene inleiding (*infra* nr. 31 e.v.), gaat de bijdragen vooraf. De regelgeving m.b.t. krediet aan particulieren is uitgesproken meergelaagd (*supra* nr. 68 e.v.). In deze optiek werden de bijdragen vnl. opgebouwd rond het Europese-, respectievelijk het Belgische niveau. Deze aanpak resulteerde in twee Nederlandstalige- en drie Engelstalige bijdragen:

Bijdrage 1.	M. DE MUYNCK en J. SPOONER, "Responsible Lending: A new legal concept coming of age ? The Draft Mortgage Credit as the European Response to Mortgage Market Turmoil", ***[nog te verschijnen]***
Bijdrage 2.	M. DE MUYNCK, "Credit Cards, Overdraft facilities and European Consumer Protection. A blank cheque for unfairness?", *ERPL (European Review of Private law)* 18-6, 1181-1241.
Bijdrage 3.	M. DE MUYNCK en R. STEENNOT, "De nieuwe wet consumentenkrediet en de kredietopening: een afdoende bescherming voor de consument?", *T.B.H.* 2011/3, 191-214.
Bijdrage 4.	M. DE MUYNCK, "Zeilen op het Europese Kompas: de implementatie van *Suitability of assistance* in de Wet Consumentenkrediet", *TPR* 2012-2, 761- 869.
Bijdrage 5.	M. DE MUYNCK, "It Takes Three to Tango? A First Analysis of the new Mortgage Credit Directive's Framework for Responsible Credit Intermediation." ***[nog te verschijnen]***

Figuur 5 Bijdragen proefschrift.

22. De Nederlandstalige bijdragen belichten specifiek de Belgische context ingevolge de belangrijke wetgevende ontwikkelingen op het Europese toneel. Op dit niveau werden in het bijzonder de juridisch-technische implementatiecontext van de R.C.K. in de Belgische rechtsorde[70] en de implementatie van het suitability of assistance paradigma[71] geanalyseerd. De bespreking van zuiver Europese ontwikkelingen[72], alsook het minder positiefrechtelijk, interdisciplinaire onderzoek geschiedde a.h.v. de drie Engelstalige bijdragen. Deze behandelen in het bijzonder rechtstheoretische beschouwing inzake de noodzaak tot- en mechanismen van regulering van krediet aan particulieren[73] en de theoretische onderbouw van informatieverstrekking.[74] Binnen elk publicatieniveau werd een maximale (zowel praktijkgerichte-[75] als beleidsmatige) impact van het onderzoek nagestreefd.[76]

---

70 Zie ***Bijdrage 3.***

71 Zie ***Bijdrage 4.***

72 Zie ***Bijdrage 1, 2 en 5***.

73 Zie ***Bijdrage 1.***

74 Zie ***Bijdrage 1, 2 en 5***. Hoewel hun invalshoek, losstaat van het zuiver nationale niveau, doet de Belgische context niettemin dienst als een primaire bron van inspiratie. Voor een illustratie van deze benadering: zie ***Bijdrage 2*** nrs. 49, 57 en 66-70. ***Bijdrage 5*** bespreekt de verloningsreglementering voor kredietbemiddelaars zoals deze geldt onder de W.C.K. Het uitdragen van kennis omtrent het in België geboden niveau van bescherming aan consumenten-kredietnemers is in het bijzonder van belang in het licht van de toegenomen harmonisering van het consumentenrecht.

75 De praktische kennis van de W.C.K. blijkt immers veelal (te) beperkt. In die zin (in het bijzonder m.b.t. advocaten): K. SORS, "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011", *Bank Fin. 2012 5-6,* 362.

76 Noteer dat er gedurende de onderzoeksperiode diverse bijdragen werden gepubliceerd die niet werden opgenomen in het finale proefschrift. Deze publicaties zijn eveneens te verklaren door de ambitie een maximale praktische en beleidsmatige impact van het onderzoek te realiseren. Zie ondermeer: M. DE MUYNCK, "Ontwerp van richtlijn hypothecair krediet. Communautair lichtkasteel of solide beschermingsbasis voor kredietnemers?", *FR* nr. 5 2011, 136-140; M. DE MUYNCK en J. VAN POELGEEST; "Het Grensoverschrijdend aanbieden van Consumentenkrediet na Richtlijn 2008/48 EG", *TvC*; M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* n° 183, 5-38; M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 79 p.; R. STEENNOT en M. DE MUYNCK, "Reclame en precontractuele informatie onder de wet consumentenkrediet anno 2011", *Financial Law Institute Working Paper Series*, te raadplegen op

I.4.2. Co-auteurschap

23. ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 3*** kwamen tot stand n.a.v. een wetenschappelijke samenwerking met een coauteur.[77] Hieronder wordt per bijdrage schematisch ingegaan op (1) de motivatie voor de samenwerking, alsook (2) de onderlinge verhouding tussen de coauteurs en (3) de specifieke werk- en/of schrijfafspraken.

24.

Titel:	*Responsible Lending: A new legal concept coming of age ?*
Coauteur:	Joseph Spooner (PhD. Candidate – Teaching Fellow University College, London)
Motieven co-publicatie:	De samenwerking, gegroeid in de schoot van de *International Research Collaborative on Household Debt & Insolvency,* beoogde in het bijzonder een theoretisch kader uit te bouwen inzake de grondslagen voor kredietregulering alsook het arsenaal aan instrumenten waaruit (Europese) beleidsmakers kunnen putten om kredietnemers te beschermen grondig te analyseren. De onderscheiden rechtscultuur van beide auteurs (Common vs. Civil Law) was de belangrijkste beweegreden om tot een co-publicatie te besluiten.
Werkverdeling:	Beide auteurs stonden bij het eerste ontwerp hoofdzakelijk in voor het uitwerken van hun eigen rechtsachtergrond. De verdere ontwikkeling van *Bijdrage 1* gebeurde collegiaal. Hiertoe werden meerdere bijeenkomsten en overlegmomenten georganiseerd. Het artikel werd als working paper gepresenteerd tijdens de Annual Conference of the Society of Legal Scholars in Bristol (11-14 september 2012).

Figuur 6 Co-auteurschap Bijdrage 1

25.

Titel:	*De nieuwe wet consumentenkrediet en de kredietopening: een afdoende bescherming voor de consument?*
Coauteur:	Reinhard Steennot (Hoofddocent Universiteit Gent, Promotor proefschrift)
Motieven co-publicatie:	De keuze voor een co-publicatie met de promotor van het proefschrift kan worden toegeschreven aan meerdere factoren. Vooreerst aan het beleidsmatige belang van de wet van 13 juni 2010 voor de bescherming van de consument. Het streefdoel in deze context van een maximale praktische en beleidsmatige impact[78] rechtvaardigde een bundeling van de krachten. De expertise van de promotor inzake de W.C.K. en de problematiek van de kredietopeningen in het bijzonder spreekt voor zich.[79]
Werkverdeling:	Prof. Dr. Steennot droeg vnl. bij tot de totstandkoming van de volgende delen: Hoofdstuk VI. Afdeling 2 (m.b.t. de onrechtmatige bedingen); Hoofdstuk VII. (het herroepingsrecht), Hoofdstuk IX (aanpassing kosten); Hoofdstuk XI. (m.b.t de nulstelling) en Hoofdstuk XII. (de beëindiging van de kredietovereenkomst). Dit betreffen de aspecten die van dit proefschrift zijn uitgesloten.

Figuur 7 Co-auteurschap Bijdrage 3

http://www.law.ugent.be/fli/wps/index.php (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013); M. DE MUYNCK, "Precontractuele bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K.: katalysator voor een herijkt beslissings- en toezichtmodel inzake consumentenkrediet?", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 32-61 en R. STEENNOT, R. VAN DER BRUGGEN en M. DE MUYNCK, "Artikelen 10, 11 en 15 Wet Consumentenkrediet: over informatie, toelichting, advies, en onthouding", *Bank Fin. 2012 5-6,* 341-353.

[77] Graag wens ik beide co-auteurs oprecht te danken voor hun toestemming tot het opnemen van de respectievelijke publicatie in dit proefschrift.

[78] In dit licht kan worden vermeld dat ***Bijdrage 3*** in ruime mate werd opgepikt en geciteerd in de rechtsleer.

[79] Wij verwijzen de lezer naar de Academische bibliografie van Prof. Dr. Steennot. Deze kan worden geraadpleegd op https://biblio.ugent.be/person/801001239940 (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013).

I.5. STRUCTUUR PROEFSCHRIFT

I.5.1. Synthesedeel

I.5.1.1. Bijzondere focus op de bescherming van de kredietnemer onder de W.C.K.

26. Het synthesedeel focust op de pretransactionele bescherming van de consument onder de W.C.K.[80] Het beoogt vooreerst synthese- en het verbinden van het onderzoek in de bijdragen. Voorts worden een aantal, niet in de artikels onderzochte, deelaspecten van de onderzoeksvragen behandeld. Het bestek van het synthesedeel rechtvaardigt een focus op de hoofdlijnen eerder dan op het detail. De onderzoeksvragen fungeren hierbij als kompas.

Het synthesedeel volgt *grosso modo* de gradueel gelaagde structuur van Hoofdstuk III, Afdeling 1, Onderafdeling 1 en 2 van de W.C.K. Het besteedt achtereenvolgens bijzondere aandacht aan (1.) de verplichting voor kredietgevers en kredietbemiddelaars tot het inwinnen van informatie bij de consument, (2.) de verplichting tot het verstrekken van precontractuele informatie aan de consument, (3.) de verstrekking van passende toelichting en (5.) contractuele informatie. Daarnaast komen ook (4.) de bijzondere informatievoorschriften m.b.t. kredietbemiddeling uit Hoofdstuk V van de W.C.K. aan bod.

Na een interim-evaluatie van informatieverstrekking als pretransactioneel beschermingsmiddel wordt nader ingegaan op (6.) de verplichting voor kredietgevers en kredietbemiddelaars om het meest passende krediet voor te stellen, (7.) de onthoudingsverplichting in hoofde van de kredietgever indien de consument niet in staat lijkt zijn verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst na te komen (artikel 15, lid 2 W.C.K.) en tenslotte (8.) alternatieve pretransactionele beschermingsmechanismen.

Het onderzoek besteedt zoals eerder aangegeven tenslotte bijzondere aandacht aan kredietopeningen, winkelkredieten, de hergroepering van lopende kredieten en de eventuele tussenkomst van een kredietbemiddelaar.

I.5.1.2. Incorporatie van- en verwijzing naar het onderzoek in de bijdragen

I.5.1.2.1. Incorporatie van gebundeld onderzoek in het synthesedeel

27. Bij de redactie van het synthesedeel werd getracht om rechtstreekse overlapping met reeds in de bijdragen verwerkt onderzoek maximaal te vermijden. De betrachting om de bevindingen van dit proefschrift overzichtelijk te presenteren, dit met het oog op de vorming van coherente inzichten in de behandelde problematiek,[81] noopte echter eenmaal tot het rechtstreeks incorporeren van gebundeld onderzoek (aangevuld met nieuwe inzichten) in het synthesedeel.[82]

I.5.1.2.2. Verwijzing naar onderzoek in bijdragen

28. Een coherente presentatie van de onderzoeksbevindingen verlangt eveneens dat op bepaalde plaatsen in het synthesedeel expliciet verwezen wordt naar het gebundeld onderzoek. **Voor de overzichtelijkheid zullen dergelijke verwijzingen geschieden in een grijze kader zoals rond deze alinea.**

I.5.1.3. Overzicht

29. Het synthesedeel valt, na een inleidend hoofdstuk, uiteen in vier hoofdstukken en een conclusie. Alvorens de inhoudelijke analyse aan te vangen, wordt het inleidend hoofdstuk besloten met een

---

80 De W.C.K. wordt in het synthesedeel toegelicht tegen de achtergrond van de R.C.K. De informatieregels uit de richtlijn worden slechts afzonderlijk behandeld in de mate dat dit voor de Belgische context bijzondere relevantie vertoont.

81 Over de bijzondere voorwaarden die worden gesteld aan een proefschrift door bundeling van artikelen: Punt 13 Aanvullend reglement betreffende het doctoraat in de rechten en de criminologische wetenschappen (goedgekeurd FR 31/10/2007) te raadplegen op http://www.ugent.be/re/nl/faculteit/decanaat/reglementen/doctoraat-facult-regl-09-nu.pdf (laatst geraadpleegd op 1 januari 2013).

82 Dit betreft de bespreking inzake de verplichting tot het verstrekken van passende toelichting (artikel 11, §4 W.C.K.) (III.5; vgl. met nr. 52 tot nr. 141 van ***Bijdrage 4***).

onderzoek van het toepassingsgebied *ratione personae*- (I.6.) alsook de *ratio legis* van de W.C.K. (I.7.).

Hoofdstuk II en III behandelen voornamelijk de tweede deelvraag van het proefschrift (nl.*"Hoe wordt de pretransactionele informatie- en adviesverstrekking gereguleerd onder de W.C.K.?"*). In **Hoofdstuk II** wordt vooreerst ingegaan op de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge richtlijn 2008/48 EG. Bijzondere aandacht wordt hierbij besteed aan het (moeilijke) totstandkomingsproces en het gerichte maximale harmonisatiekarakter van de R.C.K. Dit is immers de juridische context van de informatie-mechanismen '*sensu stricto*' onder de W.C.K. die in **Hoofdstuk III** worden behandeld. Komen in het derde Hoofdstuk aan bod: de informatie-inwinningsverplichting voor kredietgevers en kredietbemiddelaars alsook de plicht voor consumenten om informatie te verstrekken (art. 10 W.C.K.), de verstrekking van gestandaardiseerde informatie te gelegener tijd voordat een consument door een kredietovereenkomst of een kredietaanbod wordt gebonden (de artt. 11, 11*bis* en 11*ter* W.C.K.), de toelichtingsverplichting (art. 11, §4 W.C.K.), bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling (art. 63 W.C.K.), contractuele informatieverstrekking , en het contractueel formalisme (art. 14 e.v. W.C.K.).[83]

De vraag *welke bijkomende maatregelen kunnen de pretransactionele bescherming van de kredietnemer bevorderen?* (de vierde deelvraag van dit proefschrift), komt aan bod in **Hoofdstuk IV** Gelet op de focus in het synthesedeel op de W.C.K.; focussen wij in het vierde Hoofdstuk voornamelijk op de in artikel 15, lid 1 W.C.K. vervatte adviesplicht voor kredietgevers en kredietbemiddelaars enerzijds, en de door artikel 15, lid 2 W.C.K. georganiseerde onthoudingsverplichting voor kredietgevers anderzijds. Beiden worden conceptueel onderzocht.

Hoofdstuk V analyseert de verzoenbaarheid van artikel 15, lid 1 en lid 2 W.C.K. met de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge richtlijn 2008/48 EG. De analyse van het harmonisatiekarakter van de R.C.K. in Hoofdstuk II is hierbij van belang.

In een laatste hoofdstuk (**Hoofdstuk VI**) wordt nagegaan hoe een eventuele onverenigbaarheid van artikel 15, lid 1 of lid 2 W.C.K. met het gerichte maximale harmonisatiekarakter van de R.C.K. kan ondervangen worden (deelvraag 6 van het proefschrift). Het behoud van het door de wetgever nagestreefde evenwicht tussen consumentenbescherming en de belangen van de kredietsector respecterende, analyseren we de mogelijkheid tot gerichte precontractuele bijstand o.g.v. artikel 5, § 6 *in fine* R.C.K. Onder dit zgn. "Suitability of Assistance" beginsel behouden lidstaten de mogelijkheid om (I.) de wijze waarop, (II.) de mate waarin precontractuele bijstand aan de consument wordt verleend, alsmede (III.) de identiteit van degene door wie de bijstand wordt verleend, aan te passen aan: 1) de specifieke omstandigheden waarin de kredietovereenkomst wordt aangeboden, 2) de persoon aan wie het krediet wordt aangeboden en 3) het soort krediet dat wordt aangeboden.

I.5.2. Gebundelde bijdragen

30. De gebundelde bijdragen volgen aansluitend op het synthesedeel. Ze werden in dit proefschrift opgenomen in hun oorspronkelijke publicatievorm. De volgorde is deze zoals geschetst in *supra Figuur 5*.

I.6. ENKELE CRUCIALE BEGRIPPEN NADER OMSCHREVEN

31. Hieronder worden achtereenvolgens besproken: de definitie van een consument (art. 1, 1° W.C.K.), de definitie van een kredietgever (art. 1, 2° W.C.K.) en de definitie van kredietbemiddelaars (art. 1, 3° W.C.K.). Het belang van onderstaande begripsomschrijving kan moeilijk worden overschat. Bovenstaande begrippen geven immers vorm aan de personele werkingsfeer van de door de W.C.K. geboden bescherming. De analyse van 'gemengd kredietgebruik' maakt duidelijk dat de personele beschermingssfeer van de W.C.K. aanleiding kan geven tot discussie.

---

[83] Voor de derde deelvraag (nl. "*Is informatie een voldoende middel om onoordeelkundige kredietbeslissingen (die onder meer aanleiding kunnen geven tot overmatige schuldenlast) te voorkomen?*") wordt de lezer verwezen naar ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2*** . Dit onderzoek (vertrekkend van de in Hoofdstuk I.7 onderzochte *ratio legis* van de W.C.K.) geschiedt aan de hand van inzichten uit de (gedrags-) economische literatuur.

I.6.1. Begrippen m.b.t. het toepassingsgebied ratio personae van de W.C.K.

I.6.1.1. Consument

I.6.1.1.1. Het bestemmingscriterium (art. 1, 1° W.C.K.)

I.6.1.1.1.1. De consumentendefinitie uit artikel 1, 1° W.C.K.

32. Artikel 1, 1° W.C.K. omschrijft de consument als "*elke natuurlijke persoon die ten aanzien van de onder de wet vallende verrichtingen handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten*".[84] De consument dient noodzakelijkerwijze een natuurlijk persoon te zijn.[85] Rechtspersonen waren van reeds bij haar totstandkoming in 1991 uit het toepassingsgebied van de W.C.K. gesloten (bijvoorbeeld v.z.w.'s [86]).

33. Het doel waarvoor het krediet wordt aangegaan bepaalt of een kredietnemer al dan niet als een consument kan worden aangemerkt.[87] Overeenkomstig het zgn. "bestemmingscriterium" dient te worden onderzocht of het krediet voor professionele-, dan wel voor privé-doeleinden is bestemd. Uitsluitend kredietnemers die krediet aangaan voor private doeleinden worden als 'consument' door de W.C.K. beschermd. Kredieten toegestaan aan een handelaar, nijveraar, landbouwer, ambachtsman of vrije beroepsbeoefenaar en dit in het kader van hun beroepsbehoeften, zijn ingevolge het bestemmingscriterium uit het toepassingsgebied van de W.C.K. gesloten.[88] Een handelaar die een televisietoestel aanschaft op krediet zal overeenkomstig als consument in de zin van artikel 1, 1° W.C.K. worden aangemerkt indien dit toestel voor privé-gebruik bestemd is.[89] Een natuurlijk persoon die buiten elke beroepsactiviteit om een krediet aangaat voor het verrichten van private beleggingen dient te worden gekwalificeerd als consument.[90] De W.C.K. opteerde voor het bestemmingscriterium ten nadele

---

[84] Deze definitie stemt grotendeels overeen met de consumentendefinitie uit artikel 1, §2 a) R.C.K. uit 1986 (nl. "een natuurlijk persoon die ten aanzien van de onder deze richtlijn vallende transacties handelt voor doeleinden buiten zijn bedrijf of beroep"). Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 2. In zijn Advies bij het wetsontwerp van 1990 achtte de Raad van State het echter wenselijk het begrip 'consument' te omschrijven als tegengesteld aan het begrip 'handelaar'. De wetgever omschreef daarom cf. de objectieve aanduiding van "subjectieve daden van koophandel" de handelingen van een consument als handelingen die normaliter beschouwd worden als zijnde vreemd aan zijn handels- of beroeps- activiteit. Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 169-170.

[85] Dit blijkt letterlijk uit de aanhef van art. 1, 1° W.C.K. Zie ook MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 3. Zie tevens: MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 11.

[86] Zie ook MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 11. Een vereniging van natuurlijke personen zonder rechtspersoonlijkheid komt anderzijds in aanmerking voor de door de W.C.K. geboden bescherming. Zie : E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 33.

[87] De Memorie van Toelichting bij de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet bepaalt (althans m.b.t. een verkoop op afbetaling) immers letterlijk:

"*Het is de bestemming die gegeven wordt aan het goed of aan de dienst dat of die op afbetaling wordt gekocht, die het mogelijk maakt de hoedanigheid van de kredietnemer te bepalen.*"

Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 2. Voor een toepassing: zie Gent 13 september 2006, *RABG* 2007, 495, noot D. BLOMMAERT. Vgl. met de Wet van 17 juli 1957 tot regeling van de verkoop op afbetaling en zijn financiering. Deze wet sloot reeds "de verkoop op afbetaling, aan handelaars, van lichamelijke roerende goederen die bestemd zijn voor beroepsdoeleinden of om al dan niet na bewerking weder te worden verkocht, alsook de lening op afbetaling toegestaan om zodanige verrichtingen te financieren" uit haar toepassingsgebied (zie artikel 2, 1° van de wet van 17 juli 1957).

[88] MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 3-4.

[89] Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 2.

[90] De Administratie geeft volgende Advies:

Het krediet dat wordt gebruikt om te investeren in producten van tak 21 of 23, is een consumentenkrediet, behalve indien de investering een hoofdzakelijk beroepsmatig doel beoogt of indien het is verleend in het kader van een hypothecair krediet voor het verwerven of behouden van onroerende goederen voor hoofdzakelijk privédoeleinden.

Zie: Advies van de Administratie FOD Economie bij het artikel 1, 1° W.C.K. , in *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst

van het zgn. *specialiteitscriterium*. Vertrouwdheid in hoofde van de kredietnemer met financiële producten is inderdaad irrelevant voor het al dan niet toepasselijk karakter van de wet.[91] Waar de W.C.K. aldus toepassing zal vinden op een juridisch- of economisch geschoolde bankbediende die voor privé-doeleinden een (onder het toepassing van de wet vallende kredietopening) aangaat, zal dit bijvoorbeeld niet het geval zijn voor een krediet aangegaan door een niet juridisch- of economisch geschoolde zelfstandige in het raam van zijn beroepsactiviteiten.

34. De strikte dichotomie o.g.v. het bestemmingsbeginsel werd in de marge van ons onderzoek kritisch geëvalueerd.[92] Zo werd er ondermeer in ***Bijdrage 3*** en ***Bijdrage 4***[93] op gewezen dat de financiële geletterdheid van de consument een belangrijke rol kan spelen voor de werking van de in de W.C.K. vervatte bepalingen. In het synthesedeel wordt hier nader op ingegaan.[94]

I.6.1.1.1.2. Kwalificatie bij de totstandkoming van de kredietovereenkomst

I.6.1.1.1.2.1. ALGEMEEN

35. De eventuele kwalificatie van de kredietnemer als een consument in de zin van art. 1, 1° W.C.K. geschiedt bij de totstandkoming van de kredietovereenkomst. Een latere bestemmingswijziging blijft in beginsel zonder impact.[95] Dat een op krediet voor professioneel gebruik aangeschaft voertuig na enige tijd niet meer voor beroepsdoeleinden, maar louter voor privé-gebruik wordt aangewend, zou geen enkele impact hebben op het al dan niet toepasselijk karakter van de W.C.K.[96] De W.C.K. blijft anderzijds van toepassing op een consumentenkrediet dat in de loop van de overeenkomst voor hoofdzakelijke beroepsmatige doeleinden wordt aangewend.[97] Bij valse verklaringen van de kredietnemer omtrent het private karakter van het krediet, vinden de gemeenrechtelijke principes toepassing.[98] Vooralsnog bestaat hieromtrent geen specifieke meldingsplicht aan de CKP.[99]

I.6.1.1.1.2.2. VERANTWOORDELIJKHEID KREDIETGEVER

36. Het komt aan de kredietgever toe om te bepalen of de W.C.K. al dan niet van toepassing is.[100] Het verdient bijgevolg aanbeveling de bestemming van het krediet omstandig te duiden in de

---

geraadpleegd op 15 januari 2013). Eveneens: D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 1, 1° Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

91 Zie T. VAN DYCK, "De hervormde wet op het consumentenkrediet- kritische analyse van het vernieuwd 'algemeen deel' van de W.C.K.", *RW* 2004, 686. Zie ook F. JULIENNE and D. LAHET , "La Directive Européenne sur les contrat de crédit aux consommateurs: quelles opportunités pour les consommateurs européens et les opérations transfrontières? ", *Rev. Inter. Dr. Économique*, 2010, 204. Vgl. met het. Toepassingsgebied inzake beleggersbescherming: zie hierover ondermeer M. KRUITHOF and W. VAN GERVEN, "A Differentiated Approach to Client Protection: The Example of MifiD", WP 2010-07, Financial Law Institute, Gent, 2010, 15.

92 Zie bijvoorbeeld voetnoot 284 van ***Bijdrage 2***.

93 Zie bijvoorbeeld nr. 38 ***Bijdrage 3*** en nr. 57, 108 en 191 ***Bijdrage 4***.

94 Zie ondermeer *infra* nr. 113 inzake de behoefte aan een duidelijke vraagstelling in het kader van de informatie-inwinning en *infra* III.5.6.3 e.v. inzake de invulling van de toelichtingsverplichting.

95 Eveneens in die zin: R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 5 en Eveneens: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 40.

96 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 11 alwaar verwezen wordt naar Rb. Brussel (1ste k.), 6 maart 1997, *Pas.*, 1996, III, 42).

97 D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 1, 1° Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

98 Zie hierover D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 1, 1° Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

99 Zie in die zin: RvV, "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 42.

100 De Memorie van Toelichting verwijst hiertoe naar het feit dat 'het gaat om bepalingen die hoofdzakelijk betrekking hebben op de openbare orde'. Zie MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 12. Over het openbare-orde karakter van de W.C.K.: zie onder meer MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 11:

kredietovereenkomst. Hierbij is het niet toegestaan een beroepsmatige bestemming te clausuleren indien dit in strijd is met de werkelijkheid. Dergelijk beding[101] is ingevolge artikel 4 W.C.K. nietig.[102] Partijen zullen evenmin kunnen bedingen dat een overeenkomst voor privédoeleinden wordt gesloten waar dit niet strookt met de werkelijkheid. De kredietgever kan anderzijds (bv. uit commerciële overwegingen) wel de toepasselijkheid van de W.C.K. op een beroepsmatig krediet clausuleren in de kredietovereenkomst.

I.6.1.1.2. Gemengd gebruik

I.6.1.1.2.1. Principe

37. Om de door de W.C.K. geboden bescherming te genieten volstaat het, anders dan de notie "vreemd aan" op het eerste zicht kan doen vermoeden[103], dat de kredietovereenkomst voor *hoofdzakelijk* private doeleinden wordt aangegaan. Dit is een feitenkwestie.[104] Een marginaal gebruik van het krediet voor handels-, (vrije-)beroeps- of ambachtelijke activiteiten staat de kwalificatie als consument niet in de weg.[105] Een zeldzame tankbeurt voor het beroepsvoertuig met de persoonlijke accreditiefkaart of het sporadisch gebruik van het (met een consumentenkrediet aangeschafte) gezinsvoertuig voor beroepsdoeleinden verhinderen bijgevolg de kwalificatie van de kredietnemer als een consument niet.[106] Indien het privégebruik echter bijkomstig is aan het beroepsmatig gebruik, vindt de W.C.K. geen toepassing.[107]

De Memorie van Toelichting bij de wet van 1991 specifieert de onderzoeksplicht bij een gemengd gebruik.[108] Het criterium "hoofdzakelijk voor private doeleinden" blijkt in de praktijk evenwel niet steeds

---

"*Het ontwerp heeft niet enkel tot doel beschikkingen op te leggen die een van de contracterende partijen beschermen, maar wil ook, in navolging van de wet van 9 juli 1957, een einde maken aan misbruiken en daarenboven maatregelen treffen om de schuldenoverlast in te dijken. Sommige regelen die hierop betrekking hebben vormen een juridische grondslag waarop de economische orde van de maatschapij rust, en belangen in dat opzicht de openbare orde aan.*"

Zie over het openbare orde karakter van de W.C.K. eveneens: P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 41-42 ; E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 115 -130 en F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis - Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 13-15. Zie tevens het Advies van de Raad van State bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 177 -178:

"*Uit de toelichting lijkt men te mogen concluderen dat het de bedoeling van de stellers van het ontwerp is alle bepalingen van het ontwerp van openbare orde te verklaren.*"

101 De nietigheid beperkt zich in beginsel tot het beding in kwestie. De overeenkomst is aldus niet automatisch met nietigheid behept o.g.v. artikel 4 W.C.K.. Zie hierover D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 4 Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

102 Artikel 4 W.C.K. beschouwt met de wet of haar uitvoeringsbesluiten strijdige bedingen nietig voor zover deze de rechten van de consument inperken of zijn verplichtingen verzwaren. Artikel 4 is de omzetting van artikel 14, lid 1 van richtlijn 87/102 EEG ("*De Lid-Staten dragen er zorg voor dat de kredietovereenkomsten niet, ten nadele van de consument, afwijken van de bepalingen van het nationale recht die uitvoering geven aan of overeenstemmen met deze richtlijn.*"). In zijn Advies, verwees de Raad van State m.b.t. artikel 4 W.C.K. naar artikel 6 van de Wet 3 Juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten (*BS*. 22 augustus 1978). Artikel 6 luidt immers als volgt:

Alle met de bepalingen van deze wet en van haar uitvoeringsbesluiten strijdige bedingen zijn nietig voor zover zij ertoe strekken de rechten van de werknemer in te korten of zijn verplichtingen te verzwaren.

Adv. RvS. bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 177 -178.

103 Eveneens: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 33.

104 Eveneens P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 6 en E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 39.

105 Voor actuele rechtspraak inzake gemengd kredietgebruik, zie bijvoorbeeld: F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 16 en 17.

106 Zie hierover R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming, *TPR* 2009, 408.

107 Zie Verslag Commissie, *Parl.St.*, Senaat, 1989-1990, 916/2,170.

108 De Memorie van Toelichting bij de wet van 1991 stelt immers:

"*Bij een gemengd gebruik is het aangewezen de wens van de partijen*[108] *en zo nodig het prioriaire gebruik – privé of beroepsmatig – te onderzoeken*.(eigen onderstreping)"

even uitgesproken.[109] De consumentendefinitie uit artikel 1,1° W.C.K. is bijgevolg reeds sinds 1991 voer voor discussie in rechtsleer en rechtspraak.[110] In dit licht kan onder meer worden verwezen naar de Memorie van Toelichting bij de wet van 13 juni 2010 en de daar geciteerde rechtspraak. De wetgever poogde hiermee op duidelijke wijze een einde te maken aan deze controverse.[111]

I.6.1.1.2.2. Vergelijking met de Wet Marktpraktijken

38. De WMPC definieert consumenten als "*iedere natuurlijke persoon*[112] *die, uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden, op de markt gebrachte producten verwerft of gebruikt*". Transacties die niet "uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden" worden verricht leiden tot uitsluiting uit het toepassingsgebied van de WMPC.

39. Onder meer in ***Bijdrage 3*** en ***Bijdrage 4*** werd gewezen op de belangrijke rol die de WMPC eveneens speelt m.b.t. de bescherming van de consument-kredietnemer. In ***Bijdrage 3*** werd gewaarschuwd voor het feit dat de onderscheiden consumentendefinitie, en dus het toepassingsgebied van de W.C.K. en de WMPC, impliceert dat men in bepaalde situaties op zijn hoede moet zijn.[113] Schematisch kan de onderscheiden beschermingssfeer (incl. de potentiële gemeenrechtelijke kredietnemer uit het B.W.) als volgt worden weergegeven:

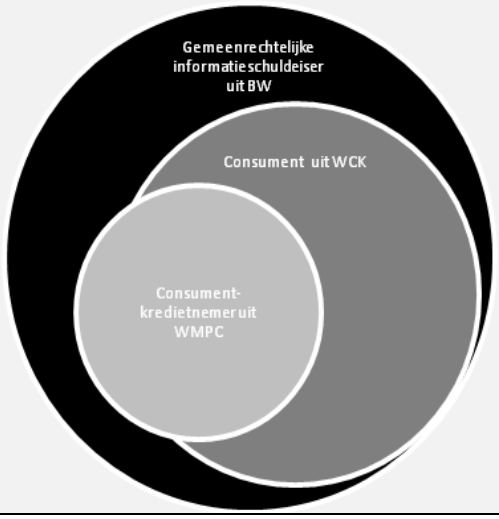

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 2-3. M.b.t. tot de Memorie's referentie naar "de wens van de partijen" kan worden opgemerkt dat de consument, als door de W.C.K. beschermde partij geen afstand van de door de W.C.K. geboden bescherming kan doen. M.b.t. een krediet dat hoofdzakelijk voor privaat gebruik bestemd is, kan bijvoorbeeld niet rechtsgeldig worden geclausuleerd dat de W.C.K. niet van toepassing is. De referentie "de wens van de partijen" dient naar ons aanvoelen dan ook limitatief te worden geïnterpreteerd als doelend op het van toepassing maken van de W.C.K. op een krediet dat minstens een even sterk beroepsmatig- dan een privaat karakter vertoont.

109 Zie hierover bijvoorbeeld: E. BALATE m.m.v. ISABELLE LEMINEUR, "Le champ d'application ratione materiae et ratione personae- la portée de loi", in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, Die Keure, 2007,10 en F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 287.

110 Zie bijvoorbeeld Arrondrb. Luik 9 Februari 1995, *Jaarboek Krediet* 1996, 135. In dit geding was de vraag aan de orde of de aanwending van 300 000 BEF voor professionele doeleinden op een totale kredietsom van 1000 000 BEF de consumentenkwalificatie in het gedrang bracht.

111 Zie MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 11 e.v. De Raad van State maakte in zijn Advies gewag van de beknopte toelichting in de Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet en de mogelijke rechtsonzekerheid omtrent het juridisch regime dat van toepassing is op de gemengde contracten. Zie Adv. RvS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 131.

112 De eerdere uitbreiding onder de W.H.P.C. van de consumentendefinitie tot rechtspersonen werd door het nieuwe artikel 2, 3° WMPC aan banden gelegd.

113 Zie hierover nr.14 ***Bijdrage 3***.

I.6.1.1.3. De richtlijnconformiteit van artikel 1, 1° W.C.K. met richtlijn 2008/48 EG

I.6.1.1.3.1. Kritische beschouwing omtrent de interpretatieve gelijkstelling van bepaalde kredietovereenkomsten voor gemengd gebruik met kredietovereenkomsten voor uitsluitend privégebruik

40. Onder de hierboven beschreven interpretatie van artikel 1, 1° W.C.K. worden bepaalde kredietovereenkomsten voor gemengd gebruik, nl. kredietovereenkomsten die voor *hoofdzakelijk* private doeleinden worden aangegaan, gelijkgesteld met kredietovereenkomsten voor uitsluitend privégebruik. Gelet op het belang van (het toepassingsgebied van[114]) de door de W.C.K. geboden bescherming aan kredietnemers, kan de interpretatieve constructie inzake het consumentenbegrip worden bekritiseerd. De afbakening van het toepassingsgebied *ratio personae* van de W.C.K. d.m.v. een interpretatieve gelijkstelling in de Memorie van Toelichting bij de wet, komt ons vanuit legistiek oogpunt onwenselijk over. Het verdient aanbeveling de afbakening van de W.C.K. *ratio personae* (cf. de W.H.K.[115]) volledig in de wettekst uit te klaren. De wetgever dient hierbij de onderstaande overwegingen m.b.t. de richtlijnconformiteit van artikel 1, 1° W.C.K. in acht te nemen.

I.6.1.1.3.2. De conformiteit van de interpretatie van de consumentendefinitie uit artikel 1, 1° W.C.K. met richtlijn 2008/48 EG

I.6.1.1.3.2.1. ALGEMEEN

41. Onduidelijk is of de "Belgische interpretatie" van artikel 1, 1° W.C.K. richtlijnconform is.[116] Zonder reeds nader stil te staan bij de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge de R.C.K. (zie *infra* II.2.2.2.), dient hier reeds gewezen op het feit dat de interpretatieve gelijkstelling, onder de W.C.K., van bepaalde gemengde kredieten en volledig niet beroepsmatige kredieten, vragen kan oproepen. De constructie van het toepassingsgebied *ratione personae* van de W.C.K. doet in het bijzonder vragen van *vormelijke aard* rijzen. De beleidsmatige (*inhoudelijke*) keuze om gemengd kredietgebruik onder het toepassingsgebied van de W.C.K. te brengen is immers onbetwist in het licht van de R.C.K.[117]

I.6.1.1.3.2.2. EEN ANALYSE VAN DE CONSUMENTENDEFINITIE UIT DE W.C.K. IN HET LICHT VAN ARTIKEL 3 A) R.C.K.

---

114 R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 4.

115 Artikel 1 W.H.K. bepaalt vandaag bijvoorbeeld expliciet dat de wet van toepassing is op "*het hypothecair krediet bestemd voor het financieren van het verwerven of behouden van onroerende zakelijke rechten, toegekend aan een natuurlijk persoon die (hoofdzakelijk) handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroep of ambachtelijke activiteiten en die op het ogenblik van het sluiten van het contract, zijn gewone verblijfplaats in België heeft (eigen onderstreping)*". Over het toepassingsgebied van de W.H.K. zie ondermeer: C. BIQUET-MATHIEU, "Le champ d'application de la loi sur le crédit hypothécaire et son articulation avec la loi sur le crédit à la consommation" , in BIQUET-MATHIEU, C. EN TERRYN, E. (eds.), *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, 44-49.
F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 22 e.v.

116 Zie M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 13 en R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 6.

117 De mogelijkheid tot het toepassen van richtlijnbepalingen op gebieden die niet onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen blijkt onder meer uit Overweging 10 bij de R.C.K. Overweging 10 bij de R.C.K. bepaalt immers:
"*De in deze richtlijn vervatte definities bepalen het toepassingsgebied van de harmonisatie. De verplichting voor de lidstaten om uitvoering te geven aan de bepalingen van deze richtlijn dient derhalve te worden beperkt tot het toepassingsgebied zoals dat door deze definities is omschreven. Deze richtlijn mag de lidstaten evenwel niet beletten de bepalingen van de richtlijn overeenkomstig het Gemeenschapsrecht toe te passen op gebieden die niet onder het toepassingsgebied ervan vallen.* (...)(eigen onderstreping)"
De voorwaarde voor een uitbreiding van de werkingsfeer van richtlijnbepalingen tot niet geharmoniseerde gebieden is dat "dit overeenkomstig het Gemeenschapsrecht" geschiedt. Hieronder (*infra* nr. 86) wordt nader ingegaan op deze voorwaarde.

42. Artikel 3 a) R.C.K. definieert de consument als "*een natuurlijk persoon die bij transacties in de zin van deze richtlijn handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteiten vallen*".[118] Het bestemmingscriterium determineert (cf. artikel 1, 1° W.C.K.) de personele werkingssfeer van de door de R.C.K. geboden bescherming. Of artikel 3 a) de werking van de richtlijnbepalingen wou beperken tot kredietransacties die uitsluitend in de privésfeer plaatsvinden dan wel of de bepaling tevens gemengd gebruik viseert, is onzeker. De tekst van de R.C.K. geeft geen uitsluitsel over de draagwijdte van de notie "doeleinden die buiten [de consument] zijn bedrijfs- of beroepsactiviteiten vallen".[119] Alleen het Hof van Justitie kan dit uitklaren.[120] Voor de bespreking van de richtlijnconformiteit van artikel 1, 1° W.C.K. wordt uitgegaan van de twee volgende hypotheses:

- Vooreerst belichten we de (1) richtlijnconformiteit en (2) interpretatie van artikel 1, 1° W.C.K. uitgaande van een **richtlijndefinitie die gemengd gebruik viseert**. (I.6.1.1.3.2.2.1.). In deze hypothese verdient de notie "gemengd gebruik" verdere afbakening. Na een toelichting omtrent het consumentenbegrip onder de nieuwe richtlijn consumentenrechten[121], wordt nader ingegaan op het Gruber arrest van het Europese Hof van Justitie. [122]

- Daarna wordt uitgegaan van een **restrictieve interpretatie van de richtlijndefinitie**. We onderzoeken in het bijzonder de hypothese waarbij artikel 3 a) R.C.K. wordt geïnterpreteerd als refererend naar kredietgebruik voor uitsluitend private doeleinden (I.6.1.1.3.2.2.2).

I.6.1.1.3.2.2.1. De richtlijnconformiteit en interpretatie van artikel 1, 1° W.C.K. in de hypothese dat de consumentendefinitie uit de R.C.K. gemengd gebruik viseert

43. De consumentendefinitie uit artikel 3 a) R.C.K. kan vooreerst worden gelezen als zou deze tevens gemengd gebruik omvatten.[123] In dit geval leidt het geen twijfel dat artikel 1, 1° W.C.K. gemengd gebruik mag, en zelfs moet (!) viseren. Onzekerheid bestaat in dit geval hoofdzakelijk over de draagwijdte van de notie "gemengd gebruik". Hoewel deze kwestie buiten het bestek van een inleidende begripsomschrijving valt, illustreren wij de complexiteit van dit vraagstuk hieronder aan de hand van twee op het eerste zicht

---

118 Deze definitie stemt quasi letterlijk overeen met deze uit artikel 1, §2 a) van richtlijn 87/102 EEG. Het enige, overigens weinig noemenswaardige, verschil is dat de definitie uit voornoemde richtlijn spreekt over doeleinden buiten 'het bedrijf of beroep' van de consument en richtlijn 2008/48 EG spreekt over doeleinden buiten de 'bedrijfs- of beroepsactiviteiten'. De consumentendefinitie uit artikel 3 a) R.C.K. strookt verder met deze uit eerdere richtlijnen inzake consumentenbescherming. Zie bijvoorbeeld de consumentendefinitie uit artikel 2 b) Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, *Pb. L 095,* blz. 0029 – 0034.

119 Eveneens in die zin : E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 27.

120 Overeenkomstig artikel 267 VWEU *kunnen* nationale rechters een uitleggingsvraag aan het Hof van Justitie stellen, indien zij een beslissing op dit punt noodzakelijk achten voor het wijzen van hun vonnis. Rechterlijke instanties waarvan de beslissing volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep *moeten* zich tot het Hof van Justitie wenden. Dit uiteraard met inachtneming van de klassieke uitzonderingen (de *acte clair* of de *acte éclairé*). Zie P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 13. Zie eveneens E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. de PATOUL, *Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation,* De Boeck Wesmael, Brussel, 1993, 464.

121 Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb. L* 304/64 (hierna: 'richtlijn consumentenrechten').

122 Zie hierover H.v.J. 20 januari 2005, 464/01, *Gruber/Bay Wa AG*. Te raadplegen op www.curia.eu.int

123 Hier kan worden opgemerkt dat het oorspronkelijke Commissievoorstel uit 1979 in aanloop naar wat uiteindelijk richtlijn 87/102 EEG zou worden, eveneens het criterium 'hoofdzakelijk privaat gebruik' bevatte. Artikel 1, §2 a) van het Commissievoorstel omschreef een „consument" inderdaad als een natuurlijk persoon, die in hoofdzaak anders dan in het kader van een bedrijf of beroep optreedt. Zie hierover Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake het consumentenkrediet, *PB*. C 80, 4 e.v. 1979. Richtlijn 87/102 EEG hield het zoals hierboven aangegeven bij "een natuurlijk persoon die ten aanzien van de onder deze richtlijn vallende transacties handelt voor doeleinden buiten zijn bedrijf of beroep".

schijnbaar uiteenlopende overwegingen m.b.t. de notie gemengd gebruik: nl. de consumentendefinitie onder de richtlijn consumentenrechten en het consumentenbegrip in het arrest Gruber van het Hof van Justitie.

44. De richtlijn consumentenrechten (hoewel van latere datum dan de R.C.K.) kan worden vermeld als een eerste aanknopingspunt ter interpretatie van de notie gemengd gebruik onder de R.C.K. Artikel 2, 1° van de richtlijn consumentenrechten definieert de consument op identieke wijze als de R.C.K. Als consument wordt inderdaad aangemerkt "*iedere natuurlijke persoon die bij onder deze richtlijn vallende overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen*". De overwegingen bij de richtlijn consumentenrechten bevatten echter, en dit in tegenstelling tot de R.C.K., bijkomende duiding omtrent de notie gemengd gebruik. Overweging 17 bij de richtlijn consumentenrechten viseert een 'handelsoogmerk dat zo beperkt is, dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst'.[124] Dergelijke omschrijving sluit nauw aan bij de interpretatie van gemengd gebruik onder artikel 1, 1° W.C.K.[125] Overweging 17 bij de richtlijn consumentenrechten is in die zin onmiskenbaar relevant ter interpretatie van de notie 'gemengd gebruik'.

In het arrest Gruber oordeelde het Hof van Justitie dat het beschermende regime gekoppeld aan de kwalificatie als consument bij gemengde overeenkomsten, uitsluitend toepassing vindt indien het aandeel van het beroepsmatig gebruik zo los staat van de overeenkomst dat het verband als "*marginaal*" kan worden bestempeld. Het beroepsmatig gebruik mag bijgevolg slechts "*een onbetekenende rol*" spelen in de totaliteit van de verrichting.[126] De consument draagt volgens het Hof van Justitie de bewijslast hiertoe.[127] De invulling van gemengd gebruik door het Hof van Justitie in de zaak Gruber is aanzienlijk restrictiever dan de actuele interpretatie van gemengd gebruik onder de W.C.K. Om de door de W.C.K. geboden bescherming te genieten, volstaat het immers dat de kredietovereenkomst voor *hoofdzakelijk* private doeleinden wordt aangegaan. "Niet hoofdzakelijk beroepsmatig gebruik" enerzijds en een "marginaal beroepsmatig gebruik" anderzijds zijn allerminst synoniemen. Het arrest Gruber handelde echter niet over consumentenkrediet. Het arrest betrof de toepassing van de bijzondere bevoegdheidsregeling voor consumentenovereenkomsten als vervat in het Europees Executieverdrag.[128] De overwegingen van het Hof verwijzen nergens naar een eventueel veralgemeende reikwijdte van bovenstaande interpretatie.[129] Sommige passages lijken integendeel de specifieke EEX-context in de verf te zetten.[130]

---

124 Overweging 17 bij de richtlijn consumentenrechten luidt integraal als volgt:

"*Onder de definitie van consument dienen natuurlijke personen te vallen die buiten hun handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit handelen. Bij gemengde overeenkomsten, waar een overeenkomst wordt gesloten voor doeleinden die deels binnen en deels buiten de handelsactiviteit van de persoon liggen en het handelsoogmerk zo beperkt is dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst, dient die persoon echter ook als consument te worden aangemerkt.*(eigen onderstreping)"

125 Een handelsoogmerk dat 'zo beperkt is dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst', lijkt immers te stroken met 'een hoofdzakelijk privaat gebruik'. Een handelsoogmerk dat de globale context van de overeenkomst niet overheerst, impliceert naar onze overtuiging inderdaad minstens een evenwicht tussen de private- en beroepsmatige aanwending van het krediet; doch wellicht (gelet op de bewoordingen van artikel 2, 1° van de richtlijn consumentenrechten) een hoofdzakelijk privaat gebruik. STEENNOT betreurt terecht dat de richtlijnwetgever deze interpretatie niet in de richtlijn zelf plaatste en consumenten bijgevolg als definieerde als "natuurlijke personen die hoofdzakelijk (...)". Dit zou immers, naast bijkomende rechtszekerheid geleid hebben tot een symmetrie met de Draft Common Frame of Reference (DCFR). Zie R. STEENNOT, "The Right of withdrawal in the case of a distance contract under the Consumer Rights Directive", in S. KIERKEGAARD (ed.), *Contemporary Private Law*, International Association of IT lawyers, 2012, 12.

126 Zie ook R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 6.

127 Zie Overweging 46 H.v.J. 20 januari 2005, 464/01, *Gruber/Bay Wa AG*.

128 Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb.* Nr. L 299.

129 Zie ook E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 27.

130 Zie bijvoorbeeld Overweging nr. 43 van het Hof waar het stelt dat de consumentenregeling *in casu* een afwijking is op de basisregel vervat in het Verdrag en Overweging 44 waar procesrechterlijke argumenten ten voordele van een restrictieve invulling worden verwoord. Het valt niet helemaal uit te sluiten dat het Hof van Justitie het consumentenbegrip anders zou invullen, indien hiertoe gevat in een andere juridische context (bijvoorbeeld in een procedure m.b.t. consumentenkrediet). Het Hof van Justitie zou zich hierbij bijvoorbeeld kunnen inspireren op het consumentenbegrip uit de richtlijn consumentenrechten. Anders: zie bijvoorbeeld R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. GOENS en D. BRULOOT, *Wet Marktpraktijken*, Reeks Financieel Recht, nr. 12, Antwerpen, Intersentia, 2010, 10.

I.6.1.1.3.2.2.2. De richtlijnconformiteit van artikel 1, 1° W.C.K. in de hypothese dat de consumentendefinitie uit R.C.K. uitsluitend privégebruik viseert

43. De consumentendefinitie uit artikel 3 a) R.C.K. zou tevens geïnterpreteerd kunnen worden als uitsluitend doelend op privaat-kredietgebruik. In dit geval is het onzeker of de Belgische wetgever het vermag om de consumentendefinitie ruimer op te vatten dan de consumentendefinitie uit de R.C.K. De plicht tot het getrouw omzetten van de richtlijn(begrippen[131])[132] en de plicht tot richtlijnconforme interpretatie[133] zijn hier van belang. De Memorie van Toelichting bij de wet van 13 juni 2010 stipuleert vooreerst dat de tekst van de richtlijn **geen** bredere toepassing van de wet tot gemengd gebruik toelaat.[134] Het komt ons aldus voor dat de stellers van de W.C.K. 2010 de restrictieve interpretatie van artikel 3, a) R.C.K. lijken te bevestigen. De Memorie van Toelichting bij de W.C.K. 2010 expliciteert verder evenwel dat de maximale harmonisatie ingevolge de R.C.K. geen beletsel vormt voor de uitbreiding van de consumentendefinitie tot bepaalde vormen van gemengd gebruik door de W.C.K.[135] De stellers van de W.C.K. zien aldus in de R.C.K.'s gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge geen obstakel voor het instandhouden van de interpretatieve gelijkstelling van gemengd gebruik met uitsluitend privégebruik in artikel 1, 1° W.C.K.

Een restrictieve interpretatie van de consumentendefinitie uit de R.C.K. verhindert naar ons aanvoelen de interpretatieve gelijkstelling uit artikel 1, 1° W.C.K. Hoewel de R.C.K. zich geenszins verzet tegen een uitbreiding van de personele werkingssfeer van de W.C.K. tot gemengde kredieten, dient de Belgische wetgever de maximaal geharmoniseerde consumentendefinitie te respecteren. De uitbreiding van het personele toepassingsgebied van de W.C.K. via een interpretatieve gelijkstelling m.b.t. een maximaal geharmoniseerde consumentendefinitie lijkt om die reden strijdig met het Unierecht.

I.6.1.1.3.4. *De lege ferenda*: een alternatieve afbakening van het toepassingsgebied *ratio personae* van de W.C.K. m.b.t. gemengd gebruik

44. Een interpretatie (door het Hof van Justitie) van de consumentendefinitie als vervat in artikel 3 a) R.C.K. die onverzoenbaar is met het huidige artikel 1, 1° W.C.K., zoals geïnterpreteerd door de Memorie van Toelichting (*supra* nr. 43), impliceert evenwel niet meteen het doodvonnis voor het actuele personele toepassingsgebied m.b.t. consumenten in de W.C.K.

---

131 In zijn Advies bij het ontwerp van wet op het consumentenkrediet uit 1990 benadrukte de Raad van State reeds het belang van een getrouwe omzetting van de begrippen uit richtlijn 87/102 EEG:

"*De regel hoort te zijn dat, wanneer er reden is om bepalingen van de richtlijn over te nemen, dit zowel in de Franse en de Nederlandse tekst om een letterlijke overname dient te gaan, tenzij het nationale taalgebruik inzonderheid op het stuk van de gebruikte terminologie mettertijd zo is gevestigd dat het aanwenden van een andere, in de richtlijn gebruikte terminologie, tot rechtsonzekerheid zou leiden. In geen geval mag het gebruiken van een nationaal gevestigde terminologie erin resulteren dat omtrent een juiste uitvoering van de richtlijn twijfels kunnen rijzen.* (...)"

Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 167.

132 Zie artikel 288, derde alinea VWEU:

"*Een richtlijn is verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor zij bestemd is, doch aan de nationale instanties wordt de bevoegdheid gelaten vorm en middelen te kiezen.*"

133 In de zaak Kolpenhuis Nijmegen B.V. verwoordde het Hof van Justitie dit principe als volgt:

"*In applying national law and in particular the provisions of a national law specifically introduced in order to implement the directive, national courts are required to interpret their national law in the light of the wording and the purposes of the directive.*"

Zie H.v.J. 8 oktober 1987, Koplinghuis Nijmegen B.V. (zaak 80/86) te raadplegen op www.curia.eu

134 MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 10. Zie eveneens: K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 22.

135 De Memorie van Toelichting stelt immers:

"*De nieuwe richtlijn inzake kredietovereenkomsten voor consumenten regelt op geen enkele wijze de kredietovereenkomsten die zelfs maar ten dele een beroepsmatig karakter hebben. Deze materie valt derhalve buiten de harmonisatie en laat aan de lidstaten toe om dat gedeelte vrij te regelen. Deze "gemengde overeenkomsten" worden gelijkgesteld met degene gesloten door een consument die handelt voor doeleinden die volledig buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteiten vallen.*"

MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 10.

45. In ***Bijdrage 3*** stelden wij dat niets de Belgische wetgever lijkt te beletten om -ter vrijwaring van het *status quo*- het personele toepassingsgebied van de W.C.K. cf. Overweging 10 bij de R.C.K. uit te breiden tot particulieren die *hoofdzakelijk voor private doeleinden* een krediet aangaan.[136] De Europese consumentendefinitie respecterende, kan voor deze categorie van personen een bijkomende omschrijving van door de W.C.K. beschermde rechtssubjecten gecreëerd worden. De W.C.K. zou in die zin bijvoorbeeld eveneens van toepassing kunnen worden verklaard op de (afzonderlijk gedefinieerde) categorie van "met consumenten gelijkgestelde personen".[137] Cf. het bepaalde in Overweging 10 bij de R.C.K., dient de wetgever te onderzoeken of deze gelijkstelling verzoenbaar is met het Gemeenschapsrecht.[138]

46. Onder meer met het oog op de rechtszekerheid, verdient het alleszins aanbeveling het toepassingsgebied van de W.C.K. *ratione personae* m.b.t. consumenten in de wettekst zelf uit te klaren.[139] Interne coherentie in de Belgische consumentenbescherming dient voorop te worden gesteld.[140] Wij zijn dan ook van oordeel dat de wetgever dient te streven naar een uniform consumentenbegrip toepasselijk voor alle regels inzake consumentenbescherming, en in het bijzonder voor de W.C.K., W.H.K. en de W.M.P.C.

I.6.1.2. Kredietgever

I.6.1.2.1. Artikel 1, 2° W.C.K.

47. De kredietgever wordt in artikel 1, 2° W.C.K. gedefinieerd als "*elke natuurlijke persoon, elke rechtspersoon of elke groep van dergelijke personen die een krediet toestaat*[141] *binnen het kader van zijn handels- of beroepsactiviteiten met uitzondering van de persoon of elke groep van personen*[142] *die een kredietovereenkomst aanbiedt of sluit wanneer deze overeenkomst het voorwerp uitmaakt van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling*[143] *ten gunste van een erkende kredietgever aangewezen in de overeenkomst*".

De kredietverlening dient te geschieden in het kader van een handels- of beroepsactiviteit.[144]

---

136 Anders: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 287. VAN DER HERTEN stelt immers ondermeer:

"*De gestrengheid van de huidige WCK verantwoordt in elk geval geen uitbreiding van het toepassingsgebied tot gemengde kredieten.*"

137 Eveneens in die zin R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 7. STEENNOT spreekt in dit licht van een elegantere oplossing.

138 Zie ***Bijdrage 3***, nr. 14, pagina 196.

139 Eveneens: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 37.

140 Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 287 en P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 6.

141 Noteer dat artikel 3 b) R.C.K. naast krediet 'toestaan' eveneens spreekt over krediet 'verlenen'. De definitie van kredietovereenkomst uit artikel 1, 4° W.C.K refereert eveneens naar de notie krediet 'verlenen'. Zie ook verder nr. 65.

142 We merken op dat de R.C.K., anders dan de definitie uit artikel 1, 2° W.C.K., geen spoor van de – volgens de Raad van State "overbodige" - notie 'groep van kredietgevers' bevat. De Raad van State stelde immers:

Daarnaast wordt ook gewag gemaakt van een «groep van dergelijke personen » die als kredietgever kan optreden. Deze bijkomende categorie is evenwel overbodig: ofwel is deze groep samengesteld uit natuurlijke personen of rechtspersonen, en aldus reeds begrepen onder beide voormelde categorieën, ofwel erkent de wet deze groep als rechtspersoon, en is hij aldus eveneens reeds in de definitie van kredietgever begrepen.

Zie Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 80. Gelet op de neutrale impact van de groepsnotie op het toepassingsgebied van de W.C.K. lijkt deze kwestie echter minder van belang in het licht van het maximale harmonisatiekarakter van de R.C.K. Eveneens in die zin: K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 18.

143 Op de zgn. "exceptie van indeplaatsstelling" uit artikel 1, 2° W.C.K. wordt hierna verder ingegaan (*infra* nr. 48 e.v.).

144 Zie hierover P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 4-5.

Deze vereiste vermijdt dat kredieten die worden toegestaan in de familiale sfeer onder het toepassingsgebied van de W.C.K. vallen.[145] Artikel 1, 2° W.C.K. verlangt anderzijds niet dat kredietverlening de uitsluitende activiteit van de (rechts-)persoon uitmaakt.[146] Naast de aan het toezicht van de N.B.B. onderworpen kredietinstellingen, komen bijvoorbeeld verder ook in aanmerking voor een kwalificatie als kredietgever: financieringsmaatschappijen die consumentenkredieten verstrekken of kredietkaarten ter beschikking stellen van consumenten, zonder een openbaar beroep op het spaarwezen te doen, alsook verkopers die overeenkomsten op afbetaling aanbieden aan consumenten.[147]

I.6.1.2.2. De exceptie inzake indeplaatsstelling

I.6.1.2.2.1. De exceptie inzake indeplaatsstelling zoals ingevoerd door de wet van 10 maart 2003

48. Sinds de Wet van 10 maart 2003 bevat de definitie van kredietgever uit artikel 1, 2° W.C.K. een exceptie inzake indeplaatsstelling. De exceptie m.b.t. verkopers-kredietgevers die hun kredietovereenkomsten[148] of de schuldvorderingen uit de kredietovereenkomsten onmiddellijk overdragen aan een derde erkende kredietgever, beantwoordt aan de economische realiteit. *De facto* fungeren voornoemde verkopers immers als loutere tussenpersonen of kredietbemiddelaars.[149] Het toepassingsgebied van de exceptie was oorspronkelijk beperkt. De exceptie gold uitsluitend voor (1) verkopen op afbetaling[150] en (2) de financieringshuur[151].

---

145 De W.C.K. onderscheidt zich op dit punt van de wet hypothecair krediet. De bepalingen van Titel I van de W.H.K. zijn inderdaad eveneens van toepassing op 'private kredietnemers'. Zie E. CASSIER, "Artikel 1 Wet Hypothecair Krediet", in *Artikelsgewijze Commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

146 Zie F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 18. De voorafgaande erkenning door de Minister van Economische Zaken geldt voor deze categorie van kredietgevers in beginsel echter onverminderd als een *conditio sine qua non* voor de uitoefening van de activiteit van kredietverlening (zie hierover art. 74 e.v. W.C.K.). Zie evenwel *infra* nr. 48 e.v. inzake de exceptie van indeplaatsstelling. De indeplaatsgestelde kredietgever wordt door de W.C.K. gelijkgesteld met een kredietbemiddelaar. Hij dient zich bijgevolg in te schrijven cf. het bepaalde in art. 77 e.v. W.C.K. Eveneens in die zin: F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 21.

147 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 3. Noteer dat de Memorie van Toelichting uit 1990 verwijst naar aan het toezicht van de C.B.F.A. (actueel F.S.M.A.) onderworpen instellingen. Sinds de invoering van het twin-peaks systeem is de Nationale Bank en niet langer de F.S.M.A. hoofdzakelijk belast met het toezicht op kredietinstellingen. Zie hierover Wet van 2 juli 2010 tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België, en houdende diverse bepalingen, *B.S.* 28 september 2010.

148 In zijn Advies liet de Raad van State zich kritisch uit over de keuze van de wetgever om te spreken over overdracht van kredietovereenkomsten i.p.v. overdracht van schuldvorderingen:

"*Tegen de redactie van de ontworpen bepaling, waarin sprake is van een « overeenkomst » die voorwerp is van overdracht of indeplaatsstelling, kan bezwaar worden gemaakt in de mate dat niet de overeenkomst, doch de vordering hetzij wordt overgedragen, hetzij aanleiding geeft tot indeplaatsstelling.*"

Zie Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 80.

149 De Memorie van Toelichting verwoordt dit als volgt:

"*de gelijkstelling van de verkoper-kredietgever die zijn kredietovereenkomsten of de schuldvorderingen uit de kredietovereenkomsten onmiddellijk overdraagt aan een derde erkende kredietgever met een kredietbemiddelaar [beoogt]. Economisch gezien fungeert deze persoon als een loutere tussenpersoon: het is de overnemer die in werkelijkheid de voorwaarden van de kredietovereenkomst bepaalt. De voorgestelde wijzigingen hebben tot doel dat deze persoon juridisch wordt gelijkgesteld met de kredietbemiddelaar en dat bijvoorbeeld Hoofdstuk V van de wet [dit is het hoofdstuk dat betrekking heeft op kredietbemiddeling] op hem van toepassing wordt. Het is niet de bedoeling om de juridische status van de partijen bij de overeenkomst te wijzigen, maar enkel de verplichtingen die uit deze wet voortvloeien.* (eigen toevoeging)"

MvT bij het wetsontwerp van 11 april 2002 tot wijziging van de wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001, 8.

150 Artikel 1, 9° W.C.K. definieert een verkoop op afbetaling als "elke kredietovereenkomst, ongeacht de benaming of de vorm, welke normaal leidt tot de verkrijging van lichamelijke roerende goederen of levering van diensten, verkocht door de kredietgever of de kredietbemiddelaar bedoeld in 3°, *c)*,laatste zin, en waarvan de prijs betaald wordt door middel van periodieke stortingen".

I.6.1.2.2.2. Uitbreiding van het toepassingsgebied van de exceptie inzake indeplaatsstelling door de wet van 13 juni 2010

49. De exceptie inzake indeplaatsstelling voor personen die als louter "doorgeefluik" fungeren, werd door de wet van 13 juni 2010 veralgemeend naar alle kredietovereenkomsten. Wordt voortaan de kwalificatie van kredietgever ontnomen: "*de persoon of elke groep van personen die een kredietovereenkomst* [voorheen was dit beperkt tot een verkoop op afbetaling of financieringshuur] *aanbiedt of sluit wanneer deze overeenkomst het voorwerp uitmaakt van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een erkende*[152] *kredietgever aangewezen in de overeenkomst* (eigen toevoeging en onderstreping)".

De verruimde exceptie viseert voornamelijk de indeplaatsstelling van garagisten door een captive-financieringsmaatschappij.[153] De door de exceptie van indeplaatsstelling beoogde (rechts)personen, blijken in praktijk veelal zelf in te staan noch voor de kredietbeslissing noch de raadpleging van de CKP.[154] In bepaalde rechtsleer werd echter gesteld dat ook een aantal niet 'schijnkredietgevers' door de exceptie zouden worden getroffen. Dit met een aantal hinderpalen tot gevolg.[155]

I.6.1.2.2.3. Richtlijnconformiteit van de exceptie inzake indeplaatsstelling in het licht van de maximale harmonisatie door de R.C.K.

50. De W.C.K. definieert het begrip kredietgever enger dan artikel 2 b) R.C.K. Het is bijgevolg maar de vraag of voornoemde exceptie richtlijnconform is.[156] De exceptie impliceert immers een vernauwing t.a.v. de richtlijndefinitie van kredietgevers[157] De Europese Commissie werd door België geïnterpelleerd over

---

151 De financieringshuur wordt door artikel 1, 10° W.C.K. omschreven als "elke kredietovereenkomst, ongeacht de benaming of de vorm, waarbij de ene partij zich ertoe verbindt de andere het genot van een lichamelijk roerend goed te verschaffen tegen een bepaalde prijs, die de laatstgenoemde zich verbindt periodiek te betalen en waarin, eveneens expliciet of stilzwijgend, een koopaanbod is vervat. Voor de toepassing van deze wet wordt de verhuurder beschouwd als kredietgever, of de kredietbemiddelaar bedoeld in 3°, *c)*, laatste zin."

152 Bij een overdracht aan een *niet erkende* kredietgever is niet voldaan aan artikel 1, 2° W.C.K. De exceptie zal aldus niet spelen. Dit noopt tot zorgvuldigheid in hoofde van de partij die rekent op de indeplaatssteling.

153 Zie MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 15.

154 D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 68.

155 Zie D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 68-69. Om de toepassing van de exceptie te vermijden dient de overdragende kredietgever zich te onthouden van een vermelding van de overnemende kredietgever in de kredietovereenkomst en de overdracht te voltrekken cf. de formaliteiten van artikel 26 W.C.K.

156 De Raad van State merkte terecht op dat dergelijke "indeplaatsstellingsexceptie" zich mogelijk op gespannen voet verhoudt met het maximale harmonisatiekarakter van richtlijn 2008/48 EG :

"*De omschrijving van het begrip "kredietgever" in artikel 1, 2°, van de wet van 12 juni 1991, zoals die zal luiden na de wijziging ervan door artikel 2, a), van het ontwerp, is beperkter dan de overeenkomstige omschrijving van dat begrip in artikel 3, b), van de richtlijn. Zo wordt de verkoper die een kredietovereenkomst sluit met onmiddellijke indeplaatsstelling ten gunste van een kredietgever volgens de Belgische wet niet beschouwd als een "kredietgever", doch wordt hij gelijkgesteld met een "kredietbemiddelaar" in de zin van artikel 1, 3°, van de wet van 12 juni 1991.*"

Zie ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 134. Zie ook in die zin E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 28 en D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 65.

157 In hun bijdrage naar aanleiding van de omzetting van de R.C.K., waren TERRYN en VANNEROM van mening dat de door de indeplaatsstellingsexceptie geviseerde personen na de omzetting van de richtlijn als kredietgever dienen te worden beschouwd. Zie E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 28. Zie eveneneens R. STEENNOT, "Protecting borrowers through information and advice: the Belgian Consumer Credit Act", *International Journal of Private Law* Vol. 5, Nr. 2, p 121 e.v.

deze problematiek.[158] De wetgever leidde uit de reactie van de Europese Commissie af dat de exceptie van in de plaatsstelling principieel kan mits wordt voldaan aan een enkele voorwaarden (onder meer of degene die de kredietovereenkomst onmiddellijk overdraagt al dan niet een vergoeding ontvangt voor zijn bemiddelingsoperatie). Eén en ander heeft betrekking op het risico dat de exceptie zou kunnen leiden tot een uitholling van de precontractuele informatieverstrekking aan de consument. Bepaalde informatievoorschriften zijn immers niet van toepassing op kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit (art. 11*ter* W.C.K.).[159] De Raad van State liet zich kritisch uit over het 'knip- en plakwerk' van de stellers van het ontwerp, meer in het bijzonder in het licht van de gehoudenheid tot het verstrekken van precontractuele informatie door verkopers die onmiddellijk in de plaats worden gesteld (dit in het licht van de vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit):

> *Gelet op de ruimere draagwijdte die in de wet wordt gegeven aan het begrip "kredietbemiddelaar", zou het ontworpen artikel 11ter zo kunnen worden begrepen dat de verkopers die kredietovereenkomsten aanbieden met onmiddellijke indeplaatsstelling ten gunste van een erkende kredietgever, niet gehouden zijn tot naleving van de pre-contractuele informatieverplichtingen, hetgeen niet enkel op gespannen voet zou staan met het bepaalde in artikel 6 van de richtlijn, maar evenmin bevorderlijk zou zijn voor de coherentie van de Belgische wetgeving, aangezien met toepassing van het ontworpen artikel 11 van de wet van 12 juni 1991 ook kredietbemiddelaars aan de pre-contractuele verplichtingen kunnen worden onderworpen.*[160]

I.6.1.2.2.4. Creëert de exceptie inzake indeplaatsstelling een onbedoeld juridisch vacuüm?

51. In de rechtsleer werd tenslotte gewezen op het onbedoelde vacuüm dat de regeling inzake indeplaatsstelling met zich zou meebrengen.[161] Immers, daar de W.C.K. o.g.v. artikel 2 slechts van toepassing is op 'kredietovereenkomsten' en deze door artikel 1, 4° W.C.K. gedefinieerd worden als "*elke overeenkomst waarbij een <u>kredietgever</u> [eigen onderstreping] een krediet verleent of toezegt aan een consument, in de vorm van uitstel van betaling, van een lening, of van elke andere gelijkaardige betalingsregeling*", zou men van oordeel kunnen zijn dat kredietovereenkomsten gesloten door een

---

158 Noteer evenwel dat enkel het Hof van Justitie uitsluitsel kan brengen over de verzoenbaarheid van de exceptie van indeplaatsstelling uit de W.C.K., met de maximale harmonisatie ingevolge de R.C.K. We geven hieronder de communicatie met de Europese Commissie weer zoals deze werd opgenomen in de Memorie van Toelichting.
Vooreerst de vraag die door België aan de Europese Commissie werd gesteld:
"*In accordance with Article 3 (f) iii) a credit intermediary could be a person who is not acting as a creditor and "presents or offers credit agreements to consumers". In Belgium it is currently possible that the initial "creditor" immediately (in the contract itself) assigns his rights to a third creditor, the latter being the actual (subrogated) creditor, in the sense that the consumer directly pays to him and he is the actual decision maker on whether the credit is consented, being allowed to consult the Central database on consumer credit himself, for reasons like the initial "creditor" being short of capital, fiscal advantages or escaping Belgian legislation on spreading commission rates paid to intermediaries. For certain types of credit (f.i. to purchase goods) these "creditors" are already "legally" considered to be "intermediaries" in Belgium. The idea is now to expand this qualification to other types of consumer credit where a "creditor" immediately assigns his rights to/subrogates another "creditor". We would take Article 3 (f) iii) as the legal ground and explain it that way in the explanatory memorandum to the act. Could you agree with this? "*
De Europese Commissie verstrekte België het volgende antwoord:
"It seems to us that your reasoning is compatible with the wording of Article 3 (f) (iii) provided that the creditor immediately assigning the contract earns a fee as indicate in the Article. This reasoning is also supported by Article 22 (3) asking Member States to ensure that the national provisions implementing the Directive cannot be circumvented as a result of the way in which agreements are formulated. If the kind of credit agreements you described envisage to circumvent the obligations for credit intermediaries (in particular those of Article 21 of the Directive), Article 22 (3) would be applicable. However, you should be aware that Article 7 exempts certain credit intermediaries from the pre-contractual information requirements and this Article might also be applicable to some of the traders you intend to target with your legislation."
MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 13 en 14.

159 Gelet op het onmiskenbaar belang van het 'uithollingsrisico' in het licht van ons onderzoek wordt dit verder onderzocht bij het deel dat betrekking heeft op de informatieverstrekking door de kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit (*infra* nr. 170).

160 Adv. RvS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 131.

161 Zie D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *TBH* 2006, 589. Een eerdere oproep van de auteurs om dit euvel recht te zetten bleef zonder gevolg.

kredietgever die de overeenkomst onmiddellijk overdraagt aan een andere kredietgever niet onder het toepassingsgebied van de wet ressorteren.

Dergelijke interpretatie wordt niet bijgetreden. Ze strookt naar ons aanvoelen geenszins met de doelstelling van de wetgever tot de uitbouw van een holistisch beschermingsregime inzake consumentenkrediet.[162] De argumenten van BLOMMAERT en NICHELS kunnen voorts niet overtuigen.[163] Artikel 1, 4° W.C.K. definieert een kredietovereenkomst immers als "*elke overeenkomst waarbij een kredietgever een krediet verleent **of** toezegt aan een consument, in de vorm van uitstel van betaling, van een lening, of van elke andere gelijkaardige betalingsregeling* (eigen markering en onderstreping)". Het vermeende vacuüm lijkt uitsluitend te focussen op het *toezeggen* van het krediet door de indeplaatsgestelde kredietgever. De bewoordingen van artikel 1, 4° W.C.K. en in het bijzonder de notie '*of*' verduidelijken evenwel dat kredietverlening door de kredietgever een voldoende voorwaarde is om te spreken van een kredietovereenkomst. Het toezeggen en verlenen van krediet zijn inderdaad geen cumulatieve voorwaarden opdat er sprake kan zijn van een kredietovereenkomst. Hoewel de toezegging van het krediet in de hier behandelde hypothese veelal door de indeplaatsgestelde kredietgever zal geschieden, is het wel degelijk de kredietgever aan wie de overeenkomst is overgedragen die het krediet zal verlenen.

I.6.1.3. Kredietbemiddelaar

I.6.1.3.1. Artikel 1, 3° W.C.K.

I.6.1.3.1.1. Definitie kredietbemiddelaars onder de W.C.K. 1991 en de wijziging ingevolge de wet van 10 maart 2003

52. Bij de totstandkoming van de W.C.K. 1991 zag de wetgever zich genoodzaakt om de activiteit van kredietbemiddeling te reguleren.[164] Hiertoe speelden twee voorname motieven: naast de noodzaak tot een betere bescherming van consumenten tegen een aantal blootgelegde wantoestanden, wenste de wetgever richtlijn 87/102 EEG te implementeren en een toezichtsregime op te zetten. [165]

De W.C.K. 1991 definieerde een kredietbemiddelaar als "elke natuurlijke persoon of rechtpersoon die bijdraagt tot het sluiten of tot het uitvoeren van een kredietovereenkomst binnen het kader van zijn handels- of beroepsactiviteiten" (artikel 1, 3° W.C.K. 1991).[166]

---

162 Zie over deze doelstelling eveneens: P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 11.

163 Zie bijvoorbeeld (over het streven van de Wetgever naar een holistische wettelijke benadering van alle kredietovereenkomsten die door een consument worden aangegaan) MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 1. De Memorie bepaalt op pagina 4 bijvoorbeeld dat

"*Buiten dit algemeen voorbehoud (inzake krediet voor beroepsmatige toepassing) vallen alle kredietvormen toegestaan aan de consument, ongeacht hun benaming, onder toepassing van het begrip kredietovereenkomst en dus onder meer: de lening van geld waarvan gebruik kan worden gemaakt, via een kaart, de kredietopening, de revolvingkredieten, enz.*" (eigen toevoeging en onderstreping).

164 De bezorgdheid van de wetgever m.b.t. de tussenpersonen blijkt duidelijk uit het Senaatsverslag:

"De kredietverlenende instellingen zijn immers van mening dat hun imago zwaar te lijden heeft onder de praktijken van bepaalde kredietbemiddelaars, en dat de misbruiken uit hoofde van deze activiteit des te meer te vrezen zijn door het feit dat de kredietbemiddelaar zelf geen deel heeft aan het financiële risico van de verrichting.

Consumenten en financiële instellingen zijn zelfs van mening dat de activiteiten van kredietbemiddelaars een van de belangrijkste oorzaken van schuldenlast zouden zijn.(...)"

Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 14. BALATE, DEJEMEPPE en DE PATOUL spraken deze context over de tendens « de faire de l'intermédiaire un des rouages du surendettement ». Zie E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995,

165 De Memorie van Toelichting duidde deze (dubbele) noodzaak onder meer als volgt:

"*Sommige personen sluiten niet zelf kredietovereenkomsten, maar zoeken de consumenten op om hen de mogelijkheid te bieden een kredietovereenkomst met een kredietgever te sluiten. Uit de ervaring blijkt dat die activiteiten talrijke problemen doen rijzen: hoge rentevoeten, dossierkosten, kredieten toegestaan aan insolvente consumenten enz. Daarenboven verzoekt de richtlijn van 22 december 1986 de Lid-Staten een controle van de tussenpersonen uit te werken.*(...)"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 37.

166 Noteer dat er bij de totstandkoming van de W.C.K. geen communautaire definitie van kredietbemiddelaars voorhanden was. Artikel 1 van Richtlijn 87/102 EEG bevatte uitsluitend een definitie van consumenten en

Hoewel de wetgever de verhoogde verantwoordelijkheid van kredietbemiddelaars tot één van de voornaamste innovaties van de wetswijziging in 2003 bestempelde[167], bleef de definitie van kredietbemiddelaars nagenoeg ongewijzigd. De definitie werd in 2003 uitsluitend uitgebreid in het licht van de exceptie van indeplaatsstelling. Naast de kredietbemiddelaars o.g.v. één van de criteria uit artikel 1, 3° W.C.K., vormen de kredietgevers die een andere kredietgever in de plaats stellen sinds 2003 de tweede categorie van kredietbemiddelaars.[168]

I.6.1.3.1.2. Definitie kredietbemiddelaars naar huidig recht

53. Kredietbemiddelaars worden door artikel 1, 3° W.C.K. voortaan gedefinieerd als de natuurlijke of rechtspersonen die niet optreden als kredietgever en die in het raam van hun bedrijfs-of beroepsactiviteiten[169] tegen vergoeding in de vorm van geld of een ander overeengekomen economisch voordeel:

(a) aan de consument kredietovereenkomsten voorstellen of aanbieden;
(b) consumenten anderszins bijstaan bij de voorbereiding van het sluiten van kredietovereenkomsten[170];
(c) namens de kredietgever met consumenten kredietovereenkomsten sluiten.

Wordt hiermee nog gelijkgesteld: de persoon die kredietovereenkomsten aanbiedt of toestaat wanneer deze overeenkomsten het voorwerp uitmaken van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een andere erkende kredietgever aangewezen in de overeenkomst.[171]

---

kredietgevers. Meerdere artikels van de richtlijn viseren nochtans kredietbemiddeling als activiteit. Eveneens in die zin: Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 170.

167 MvT bij het wetsontwerp van 11 april 2002 tot wijziging van de wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001, 5.

168 De definitie uit artikel 1, 3° W.C.K. werd hiertoe aangevuld met de volgende passage:
Wordt met een kredietbemiddelaar gelijkgesteld, de persoon die een verkoop op afbetaling of een financieringshuur aanbiedt of toestaat wanneer deze overeenkomst of de schuldvordering uit de kredietovereenkomst het voorwerp uitmaakt van een onmiddellijke overdracht of indeplaatsstelling ten gunste van een erkende kredietgever aangewezen in de overeenkomst

169 Kredietbemiddeling zonder een beroepsmatig karakter zal aldus geen aanleiding geven tot een kwalificatie als kredietbemiddelaar onder de W.C.K.

170 De omvang van (b) ligt niet voor de hand. Zie in die zin ondermeer: Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, 405. Wij zijn van oordeel dat deze kwalificatie een feitenkwestie uitmaakt (zie ***Bijdrage 5***, nr. 9). Het louter "in contact brengen" van consumenten met een kredietgever is alleszins onvoldoende. Zie hierover Overweging 16 bij de R.C.K. Het Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet vermeld ondermeer stappen om potentiële klanten te vinden, producten van kredietgevers voor te stellen, het verzamelen van informatie van de consument, het presenteren van het kredietdossier aan de kredietgever, het akkoord van de kredietgever overmaken, het in ontvangst nemen van de handtekening op de contractuele documenten, het kredietbedrag teruggeven, edm. Zelfs het simpelweg in contact brengen van de consument met een kredietgever zou volgens de Aministratie een bemiddelingsactiviteit uitmaken (deze zienswijze lijkt in tegenspraak met Overweging 16 bij de R.C.K.). Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Voor de invulling van dit begrip kan naar ons aanvoelen tevens inspiratie gezocht worden in de rechtspraak en rechtsleer m.b.t. de oude definitie van kredietbemiddeling. Onder artikel 1, 3° W.C.K. 1991 werd de kredietbemiddelaar gedefinieerd als "elke natuurlijke persoon of rechtpersoon die bijdraagt tot het sluiten of tot het uitvoeren van een kredietovereenkomst binnen het kader van zijn handels- of beroepsactiviteiten (eigen onderstreping)." Dit strookt naar ons aanvoelen met de notie "*consumenten anderzins bijstaan bij de voorbereiding van het sluiten van kredietovereenkomsten.*" Over de notie bijdragen tot het sluiten van een kredietovereenkomst: zie ondermeer ***Bijdrage 5***, nr. 9; E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 49 en . D. BLOMMAERT en F. BONNAERENS, "De Wet Consumentenkrediet: Meer dan alleen maar een wetgeving voor de kredietinstellingen en de consument!", in *De onderneming en haar klanten … To B and to C*, Instituut voor bedrijfsjuristen, Larcier, 2011, 28 e.v.

171 Inzake indeplaatsstelling is artikel 1, 3° c) W.C.K. het logische gevolg van artikel 1, 2° *in fine* W.C.K. dat deze "loutere tussenpersonen" niet als kredietgever aanmerkt. De kwalificatie van de indeplaatsgestelde kredietgevers als kredietbemiddelaar beoogt de nakoming van een aantal essentieel geachte verplichtingen te garanderen. Verder in dit proefschrift wordt het zgn. uithollingsrisico ingevolge de vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit onderzocht. De Raad van State noteerde tenslotte dat de aanpassing van de definitie van kredietbemiddelaars, ingevolge bovenstaande vernauwing van de definitie van een kredietgever, bij weeromstuit een

54. Bovenstaande definitie oogt bijzonder ruim.[172] Kredietbemiddeling wordt in artikel 1, 3° W.C.K. gekoppeld aan drie verrichtingen. Deze dienen niet cumulatief aanwezig te zijn.[173] De definitie viseert zowel traditionele kredietmakelaars, verkopers, zakenaanbrengers als onder-agenten en dit ongeacht de activiteit geschiedt in hoofd- of nevenactiviteit.[174] Inschrijving (hoewel overeenkomstig artikel 77 W.C.K. verplicht voor kredietbemiddelaars) is geen vereiste voor de toepassing van de W.C.K.[175] Evenmin is vereist dat kredietbemiddeling de hoofdactiviteit uitmaakt van de (rechts-) persoon. Het occasioneel verrichten van één van de activiteiten opgesomd in artikel 1, 3° W.C.K. geeft aanleiding tot kwalificatie als kredietbemiddelaar.[176] Bepaalde bepalingen uit de W.C.K. zijn niet van toepassing op kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit (art. 11*ter* W.C.K. en *infra* nr. 170).

De definitie uit artikel 1, 3° W.C.K. sluit grotendeels aan bij de definitie van kredietbemiddelaars uit artikel 3, f) R.C.K. Zo bevat de nieuwe definitie van kredietbemiddelaars niet langer een referentie naar zgn. 'nazorg' in de uitvoeringsfase van de kredietovereenkomst.[177] De W.C.K. definitie van kredietbemiddelaars lijkt echter op twee punten ruimer dan artikel 3, f) R.C.K. Waar artikel 3, f) R.C.K. spreekt van een overeengekomen 'financiële beloning', volstaat vooreerst een 'economisch voordeel' voor de kwalificatie als kredietbemiddelaar onder de W.C.K.[178] De richtlijnconformiteit van artikel 1, 3° W.C.K.

---

uitbreiding van de definitie van kredietbemiddelaars ten aanzien van de definitie als opgenomen in artikel 3, f) richtlijn 2008/48 EG teweeg brengt. Zie ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 134 voetnoot 8.

172 Eveneens in die zin: ***Bijdrage 3***, nr. 16, 196.

173 Zie ***Bijdrage 3***, nr. 16, 196.

174 Zie MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 15.

175 Zie hierover D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 1, 3° Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

176 Zie eveneens in die zin: Advies van de Administratie FOD Economie bij het artikel 1, 3° W.C.K. , in *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). *Het Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet* citeert als voorbeeld de sociale dienst van een onderneming die tussenkomt bij de onderhandeling met de schuldeisers betreffende de hergroepering van de schulden van een werknemer.

177 E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 29.
Dit strookt met de definitie van kredietbemiddeling in de R.C.K. die de bijstand van de kredietbemiddelaar beperkt tot de pretransactionele kredietfase (inclusief de sluiting van de kredietovereenkomst). Belangrijk is dat de activiteit van **schuldbemiddeling** (d.i. cf. artikel 1, 13° W.C.K. *de dienstverlening, met uitsluiting van het sluiten van een kredietovereenkomst, met het oog op het totstandbrengen van een regeling omtrent de wijze van betaling van de schuldenlast die geheel of ten dele uit een of meer kredietovereenkomsten voortvloeit* géén aanleiding geeft tot kwalificatie als kredietbemiddelaar. Dit was onder het Wetsontwerp uit 1990 wél het geval, tenminste voor schuldbemiddelaars die tussenkwamen tijdens de uitvoering van de kredietovereenkomst. Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 3. Conform artikel 67 W.C.K. is het kredietbemiddelaars zelfs principieel verboden dergelijke activiteiten uit te oefenen. Het Hof van Cassatie onderstreepte dat elke dienstverlening die betrekking heeft op gelijk welke regeling omtrent de wijze van betaling van de schuldenlast van de kredietnemer betreft (zie Cass. 10 februari 2004). Schuldbemiddeling is *grosso modo* enkel toegestaan mits verricht door een advocaat, een ministerieel ambtenaar of een gerechtelijke mandataris, overheidsinstelling of een particuliere instelling die daartoe door de overheid is erkend. Dit verbod wordt overigens strafrechterlijk beteugeld (zie artikel 101 §1, 10° W.C.K.). Voor een toepassingsgeval: Corr. Oudenaarde 22 december 2006, *Jaarboek Kredietrecht 2006*, 136.

178 Onder de W.C.K. is, in tegenstelling tot artikel 3, f) R.C.K., niet vereist dat de kredietbemiddelaar een geldelijke vergoeding ontvangt voor zijn bemiddeling. Artikel 3 f) R.C.K. spreekt over de "overeengekomen financiële beloning". Dergelijke omschrijving tracht te verhinderen dat de toepassing van de R.C.K. wordt omzeild (zie ***Bijdrage 5***, nr. 8). De W.C.K. breidt de richtlijndefinitie van kredietbemiddeling expliciet uit tot de hypothese waarin een tussenpersoon de in het artikel opgesomde activiteiten verricht met louter een "economisch voordeel" als vergoeding. TERRYN en VANNEROM vermeldden eerder het "om niet" genieten van administratieve ondersteuning door de kredietgever als een economisch doch niet-financieel voordeel. Verkopers die uitsluitend administratief ondersteund worden door een kredietgever genieten geen financieel voordeel. Dit zou impliceren dat ze niet onder de richtlijndefinitie van kredietbemiddelaar ressorteren (zie E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 29). Van enig "economisch voordeel" in de zin van artikel 1, 3° W.C.K. is o.i. bijvoorbeeld eveneens sprake indien een verkoper door het aanbieden van krediet geïnteresseerde kopers over de streep kan trekken om over te gaan tot de aankoop van een welbepaald goed of een welbepaalde dienst. De loutere realisatie van een grotere omzet door de kredietbemiddelaar is echter onvoldoende. Vereist wordt dat het economisch voordeel is

dient op dit punt te worden onderzocht.[179] Artikel 1, 3° W.C.K. kwalificeert voorts de aanbieders van krediet die ingevolge de exceptie van indeplaatsstelling uit artikel 1, 2° W.C.K. niet als kredietgevers worden beschouwd als kredietbemiddelaars.

55. In ***Bijdrage 5*** wordt uitgebreid ingegaan op de definitie van kredietbemiddelaars onder de ontwerprichtlijn woningkrediet. Deze definitie strookt grotendeels met de definitie van kredietbemiddelaars onder de R.C.K.[180]

I.6.1.3.1.3. Soorten kredietbemiddelaars

56. De W.C.K. definieert expliciet twee specifieke soorten van kredietbemiddelaars (zie artikel 62 W.C.K.)[181]:

> 1° de kredietagent: elke kredietbemiddelaar die de bevoegdheid heeft kredietovereenkomsten te sluiten in naam en voor rekening van een kredietgever, en die uitsluitend in naam van de kredietgever tussenkomt voor de kredietvormen die toegepast worden door de kredietgever[182];

---

overeengekomen (eveneens in die zin: R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 9.). De Administratie lijkt deze notie alvast erg ruim te interpreteren; zoveel kan blijken uit de volgende Adviezen: *(1) De handelaar die folders en/of promotionele documentatie aan consumenten ter beschikking stelt met een aanvraag voor een consumentenkrediet is onbetwistbaar een kredietbemiddelaar en moet een inschrijving aanvragen, zelfs indien hij geen enkele vergoeding ontvangt van het bedrijf dat de kredietkaarten uitgeeft of van de kredietgever. (2) De verkoper op afstand die in zijn catalogus de mogelijkheid vermeld voor de consument om een kredietopening aan te gaan waarbij in de catalogus een formulier tot aanvraag van de kredietopening is gevoegd, is een kredietbemiddelaar.* Zie: Advies van de Administratie FOD Economie bij het artikel 1, 3° W.C.K. , in *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). ***Bijdrage 5*** proefschrift gaat nader in op de informatieverstrekking omtrent de beloning van de kredietbemiddelaar. De W.C.K. legt *de lege lata* geen specifieke informatieverstrekking op omtrent de vergoeding van de kredietbemiddelaar (de commissies dienen cf. art. 1, 5° W.C.K. evenwel wel te worden opgenomen in de totale kosten van het krediet).

179 Artikel 3, f) R.C.K. spreekt over een financiële beloning. Overweging 15 bij de R.C.K. hanteert het begrip vergoeding. Hoewel het begrip 'overeengekomen economisch voordeel' ruimer lijkt dan de notie "overeengekomen financiële beloning" uit de richtlijn, is de Belgische wetgever van oordeel dat de inleidende zin van artikel 1, 3° W.C.K. in overeenstemming is met de maximale harmonisatie ingevolge richtlijn 2008/48 EG. De wetgever steunt zich hiertoe ondermeer op het Advies van de Raad van State. Het Advies stelt immers:

Het spreekt voor zich dat bij de tekst van de richtlijn zowel in de Nederlandse als de Franse tekst moet worden aangesloten, met dien verstande dat — indien tussen beide teksten van de richtlijn een gebrek aan overeenstemming bestaat — bij de omzetting ervan in het interne recht deze discordantie moet worden weggewerkt door de ene, dan wel de andere tekst aan te passen en in overeenstemming te brengen met de andere taalversie, afhankelijk van de aan de betrokken richtlijnbepaling ten grond lag liggende bedoeling. Zo kan bijvoorbeeld worden gebillijkt dat in de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 1, 3°, inleidende zin, van de wet van 12 juni 1991 (artikel 2, b), van het ontwerp), wordt geopteerd voor de woorden "overeengekomen economisch voordeel" in plaats van voor de woorden "overeengekomen financiële beloning", die in artikel 3, f), van de richtlijn worden gebruikt. (eigen onderstreping)

ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 134. STEENNOT sluit zich bij deze zienswijze aan. Zie R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 9. Het begrip 'overeengekomen economisch voordeel' sluit overigens nauw aan bij de Franstalige versie van de richtlijn die spreekt over een "*une rémunération qui peut être pécuniaire ou revêtir toute autre forme d'avantage économique*". Mocht artikel 1, 3° W.C.K. strijdig blijken met artikel 3, f) R.C.K., dan kan de wetgever naar ons aanvoelen overwegen om het toepassingsgebied van de W.C.K. uit te breiden tot personen die activiteiten verrichten zoals omschreven in artikel 3 f) R.C.K. doch hiervoor enkel een economisch voordeel ontvangen. Relevante wetsbepalingen kunnen vervolgens op de gelijkgestelde kredietbemiddelaars van toepassing worden verklaard.

180 Zie hierover ***Bijdrage 5*** nr. 5 e.v.

181 Dat deze begrippen slechts bij de inhoudelijke regulering van kredietbemiddeling werden gedefinieerd vloeit rechtstreeks voort uit het Adv. RvS (gelet op het beperkte nut van een definiëring vooraan de tekst en gelet op de ambitie om de omvang van de teksten te beperken). Zie Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 169.

182 Het is echter wel toegestaan dat een bemiddelaar agent is voor twee kredietgevers indien hij bijvoorbeeld voor *kredietgever A* uitsluitend kredietopeningen bemiddelt en voor *kredietgever B* uitsluitend leningen op afbetaling. Eveneens in die zin: R. STEENNOT, "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel

2° de kredietmakelaar: elke kredietbemiddelaar die gewoonlijk, hoofdzakelijk of bijkomenderwijze, bij het sluiten van een kredietovereenkomst bemiddelt in het raam van zijn handels- of beroepsactiviteiten. De kredietmakelaar bemiddelt bij het sluiten van kredietovereenkomsten aangeboden door één of meerdere kredietgevers.

57. ***Bijdrage 5*** gaat uitgebreid in op het onderscheid tussen kredietagenten enerzijds en kredietmakelaars anderzijds..

I.7. RATIO LEGIS VAN DE W.C.K.

I.7.1. Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet

I.7.1.1. Een holistische benadering inzake consumentenkrediet…

58. De Memorie van Toelichting bij de W.C.K. 1991 benadrukte het streven naar een holistische benadering inzake krediet aan particulieren als hoofddoel van het ontwerp van een wet op het consumentenkrediet.[183] Het toepassingsgebied van de Wet van 9 juli 1957 tot regeling van de verkoop op afbetaling en zijn financiering[184] bleek immers niet meer aangepast aan de gewijzigde kredietrealiteit.[185] De evoluerende kredietmarkt was ook het uitgangspunt van richtlijn 87/102 EG die de wetgever via de W.C.K. 1991 omzette in de Belgische rechtsorde. In dit licht maakte de Raad voor het Verbruik reeds in 1976 gewag van enkele 'grote strekkingen die in de sector meer en meer naar voren zijn getreden'. Deze betroffen onder meer de neiging tot een grotere personalisering van het verbruikerskrediet en 'de noodzaak om het voordeel van de wettelijke bescherming uit te breiden tot de gebruikers van nieuwe technieken die ter hunner beschikking worden gesteld om krediet te verkrijgen' (waaronder de aankoopkaarten). De Raad achtte het voorts onontbeerlijk (m.b.t. zgn. tussenpersonen) 'verschillende "ongezonde" praktijken gezond te maken'.[186] In zijn Advies van April 1989 betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet maakte de Raad voor het Verbruik onder meer gewag van evoluties die "in de lijn liggen van een markt in volle uitbreiding". [187]

Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 9 en P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 328.

183 De Memorie van Toelichting stelde hierover het volgende:

"*Via een geëigende reglementering alle kredietovereenkomsten te omvatten, afgesloten door een consument.*"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 1. Zie ook P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 2.

184 De Wet van 9 juli 1957 poogde, de voorloper van de W.C.K. 1991, de minimale bescherming van de consument enerzijds en het bevorderen van de kredietverlening anderzijds, twee schijnbaar tegenstrijdige doelstellingen met elkaar te verzoenen. Zie F. DE PATOUL, "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, *Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 9.

185 Zie hierover ook: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 18 e.v.

186 R.v.V., "Advies over het wetsontwerp tot regeling der verbruikerskredietovereenkomsten", Advies nr. 30, Brussel, 30 Juni 1976, 73-80. Verder in het advies (pagina 114) luidt het, m.b.t. de bedrijvigheid der tussenpersonen (en in het bijzonder deze die zich inlaten met centralisatie) erg streng:

"*De Raad meent, dat de diensten die door "centralisators" toegezegd worden aan ongelukkige schuldenaars steeds denkbeeldig zijn en dat deze "diensten" tot gevolg hebben de toestand te verslechteren in plaats van te verbeteren.*"

In een later Advies nuanceert de Raad deze stelling in een formulering die het belang van de consument centraal stelt:

"*De Raad meent dat de vereniging van schulden voor zover ze in het voordeel is van de verbruiker met schulden, niet moet worden verboden vanwege het belang ervan voor beide partijen.*(eigen onderstreping)"

R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 15.

187 Het Advies vervolgde:

"*De wijziging van de aanbodstructuur (het verschijnen van de grote distributie – toegenomen activiteit van banken – rol van tussenpersonen) gaat gepaard met de verscheidenheid van de gebruikte technieken (ontwikkeling van nieuwe financiële technieken, voorschot op de lopende rekening, revolving credit..) tezamen met de klassieke technieken waaronder een regressie (verkoop op afbetaling) of een vervanging (lening op afbetaling – persoonlijke lening).*"

Zie R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 4.

I.7.1.2. ...met de klemtoon op consumentenbescherming...

59. Gold de holistische benadering van het consumentenkrediet als een eerste hoofddoelstelling van de W.C.K. 1991, dan kan consumentenbescherming worden aangemerkt als een tweede hoofddoelstelling en tevens als belangrijkste invalshoek van voornoemde benadering. In 1976 werd door enkele leden van de Raad voor het Verbruik al onderstreept dat de op til zijnde wetgeving inzake verbruikerskrediet, diende te vermijden dat consumenten "bestendig op krediet zouden leven".[188] In zijn inleidende uiteenzetting bij het ontwerp van een wet op het consumentenkrediet in 1991 verwoordde de Vice-Eerste Minister en Minister van Economische zaken de doelstelling van het wetsontwerp als volgt:

> "*Dit wetsontwerp heeft als doel mechanismen voor de informatie en de bescherming van de consument in werking te stellen die de overmatige schuldenlast dienen te bestrijden, en dit voornamelijk preventief, d.w.z. voor de distributie en de promotie van het krediet en het tot stand komen van de kredietovereenkomst. (...)*"[189]

Het hoofdzakelijk preventief karakter van de W.C.K. dient hier benadrukt. De Vice-Eerste Minister en Minister van Economische zaken vermeldde voorts onder meer de ambitie tot het versterken van de rechtspositie van de consument zoals deze werd geuit in de Regeringsverklaring van 10 mei 1988.[190] De Memorie van Toelichting noemt in die zin "de klemtoon die gelegd wordt op de aansprakelijkheid van de kredietgever bij de kredietverlening", als één van de belangrijkste door het wetsontwerp van 1990 geïntroduceerde vernieuwingen.[191]

60. Consumentenbescherming betreft ook de toegang van consumenten tot krediet. In de huidige samenleving maakt consumentenkrediet – als een integrerend deel van het gezinsbudget - een belangrijke factor van sociale vooruitgang uit.[192] De W.C.K. moet overeenkomstig de toegang tot krediet garanderen. Dit althans voor kredietwaardige consumenten. De globale financiële en economische crisis leert immers dat (internationale) beleidsinitiatieven in het verleden vaak ongebreideld focusten op de toegang tot krediet, hierbij voorbijgaand aan de duurzaamheid van de kredieten (i.e. het vermogen voor consumenten om hun verbintenissen onder de overeenkomst na te komen). ***Bijdrage 1*** gaat uitgebreid in op kredietwetgeving als een instrument ter bevordering van sociale inclusie en distributieve rechtvaardigheid, alsook ter bescherming van humanitaire doelstellingen. [193]

I.7.1.3. ...doch ook een belangrijk instrument inzake economisch beleid...

---

188 Zie ondermeer R.v.V., "Advies over het wetsontwerp tot regeling der verbruikerskredietovereenkomsten", Advies nr. 30, Brussel, 30 Juni 1976, 81. De kiem van de vermijding van de overmatige schuldenlast kan reeds gesitueerd worden in de wet van 1957. BALATE, DEJEMEPPE en DE PATOUL citeren in dit licht het Verslag Van Hemelrijck van de Senaat (Pas. 1957, 520):

"*Il y a lieu, soulignent les travaux préparatoires de la loi de 1957, de protéger l'acheteur ou l'emprunteur contre des engagements irréfléchis ou dont il ne saisit pas la portée ou sur lesquels son attention n'est pas spécialement attirée*."

E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 17.

189 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 6.

190 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 8. In zijn Advies bij het wetsontwerp m.b.t. de W.C.K. 1991 noteerde de Raad van State :

"*Het ontwerp is duidelijk gericht op een coherente bescherming van de kredietconsument in relatie met de kredietgever*".

Zie Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 167.

191 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 2.

192 R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij algemene bemerkingen).

193 Zie ***Bijdrage 1***, 2.C.

61. De W.C.K. beoogt niet uitsluitend de bescherming van de consument. De wet is tevens een belangrijk instrument op het gebied van economisch beleid.[194] [195] Consumentenkrediet doet, zoals eerder aangegeven "de economie draaien".[196] In 2010 werd bijvoorbeeld niet minder dan 10,97 procent van de totale consumptie-uitgaven van de Belgische gezinnen gefinancierd door middel van een consumentenkrediet. De gemiddelde inwoner had in datzelfde jaar 1.858 EUR aan uitstaande consumentenkredieten.[197] Krediet speelt ook een rol inzake economische groei.[198] De bescherming van de consument gaat in die optiek hand in hand met de bevordering van kredietverstrekking aan de huishoudens.[199]

I.7.1.4. ...met oog voor een gezond evenwicht tussen de belangen van de kredietsector enerzijds en consumenten anderzijds

62. Eerder werd aangegeven dat de Belgische wetgever steeds oog heeft gehad voor het bereiken van een legitiem evenwicht tussen de belangen van de kredietsector enerzijds en de bescherming van consumenten anderzijds (*supra* nr. 10).[200] In dit licht is het van belang te onderstrepen dat de wetgeving inzake krediet aan particulieren in belangrijke mate gesteund is op een consultatie van de voornaamste belangengroepen. Dergelijke gedachtewisseling geschiedt hoofdzakelijk in de schoot van de Raad voor het Verbruik.[201] Dit adviesorgaan, opgericht bij koninklijk besluit van 20 februari 1964[202], bracht sinds zijn ontstaan belangrijke adviezen inzake consumentenkrediet uit aan zijn Voogdijministers (de minister van Consumentenzaken en de minister van Economie), alsmede aan de Wetgevende en de Uitvoerende macht. De paritaire samenstelling van de Raad (13 leden ter vertegenwoordiging van de consumentenorganisaties en 13 leden ter vertegenwoordiging van de organisaties van de productie, distributie, middenstand en landbouw) vertolkt het evenwichtsstreven van de wetgever in consumentenzaken. Het incorporeren van de Adviezen van de Raad voor het Verbruik kan het maatschappelijk draagvlak van kredietwetgeving vergroten.[203]

---

194 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 24.

195 De Raad van State waarschuwde in die zin tevens dat de "ten voordele van de kredietconsument opgezette bescherming kan moeten wijken voor E.E.G. – liberalisatieregelen op het stuk van de vrije dienstverlening en zeker van de vrije vestiging door de kredietinstellingen". Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 168.

196 R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij algemene bemerkingen).

197 Zie N. HUYGHEBAERT, *Studie naar het belang van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet voor de Belgische economie*, Januari 2012, 4 e.v.

198 In het Jaarverslag 2011 verwoordt de Beroepsvereniging voor het Krediet de relatie tussen krediet en economische groei als volgt:

"*Het is in deze economisch moeilijke tijden dan ook aangewezen alle kansen op economische groei aan te grijpen en zowel het consumentenkrediet als het hypothecaire krediet vormen daarbij een belangrijke stimulans. Door verantwoorde kredietverlening verder te stimuleren kan de overheid een heel potentieel aan economische groeikansen openen.*"

Beroepsvereniging van het Krediet, *Jaarverslag 2011*, 21, te raadplegen op: http://www.upc-bvk.be/NL/report/ (laatst geraadpleegd in Januari 2013).

199 Voor een voorbeeld van dergelijk tweesporenbeleid, zie: R.v.V., Advies over de reglementering op de verkoop op afbetaling en de persoonlijke lening, Advies nr. 3, Brussel 9 November 1967, 2.

200 Onverminderd het voornoemde evenwichtstreven van de wetgever, bleef de W.C.K. 1991 niet gespaard van kritiek. LETTANY, een prominent bankjurist, merkte ondermeer op dat de complexiteit, de kinderziektes en inconsistenties van de W.C.K., aanzienlijke problemen stelden voor de praktijk. Dit noopte hem tot onderstaande oproep:

"*Onze oproep is dan ook dat men in de twijfelachtige gevallen, bewust van de limieten van het wetgevend werk, meer dan ooit de economische realiteit laat primeren op zuiver formalistische beschouwingen die tot absurde situaties zou kunnen leiden.*"

Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 3.

201 Zie ook: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 20-21 en 22 (m.b.t. tot het ontwerp uit 1989-1990).

202 *BS*. 4 april 1964.

203 Dit maatschappelijk draagvlak steunt dan weer in belangrijke mate op het voornoemde belangenevenwicht. Voor een expliciete referentie naar dit evenwichtstreven in een Advies van de Raad, zie ondermeer volgende passage

I.7.2. Wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet

63. De aanhef van de samenvatting van het wetsontwerp van 11 april 2002 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, laat weinig twijfel bestaan over de voornaamste doelstelling van het ontwerp:

> "*Het wetsontwerp heeft als oogmerk verbeteringen aan te brengen aan de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, in het raam van het beter voorkomen van de overmatige schuldenlast van particulieren.*(eigen onderstreping)"[204]

64. Met de wijziging[205] wou de wetgever een aantal toepassingsmoeilijkheden die bleken uit de W.C.K. 1991 verhelpen, alsook enkele lacunes en onnauwkeurigheden rechtzetten.[206] Daarnaast voorzag het ontwerp in een regeling voor een aantal fundamentele problemen die door de W.C.K. 1991 niet werden geregeld.[207] De W.C.K. 2003 besteedde bijzondere aandacht aan kredietbemiddelaars (*supra* nr. 52).[208] Het feit dat de tussenpersonen vaak geen financieel risico droegen m.b.t. de krediettransacties waarvoor zij bemiddelden, gaf aanleiding tot misbruiken.[209] Het voorafgaand kredietaanbod uit de W.C.K. 1991 (*infra* nr. 121) werd vervangen door de prospectusplicht.[210] De Memorie van Toelichting onderstreept echter dat de optiek van de W.C.K. 1991, en in het bijzonder de doelstellingen m.b.t. markttransparantie en de preventie[211] van overmatige schuldenlast, niet worden gewijzigd.[212]

---

uit Advies nr. 79:

"*De Raad heeft zich ingespannen om de informatie en bescherming van de verbruiker enerzijds en de belangen van de ondernemingn anderzijds, met elkaar te verzoenen.*"

R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 4.

204 Samenvatting van het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 1. In zijn Advies nr. 177 onderstreept de Raad voor het Verbruik de noodzaak tot consumentenbescherming in een evenwichtig kader:

"*De zorg om de rechten van de consument te respecteren moet voor alle betrokken partijen een hoofdbekommernis blijven.*

Het is ook op dit vlak dat de wetgever moet trachten een evenwichtige oplossing te zoeken, door voorlichting en advies te paren aan doeltreffendheid, duidelijkheid en responsabilisering van ieder, waarbij steeds moet worden gestreefd naar een bestrijding van de overcreditering of de overmatige schuldenlast."

R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998, nr. 5 (bij algemene bemerkingen).

205 Noteer ook de tussentijdse totstandkoming van de Wet van 7 januari 2001 (*BS*. 25 januari 2001); dit is de zgn. "wet Santkin" (zie hierover ondermeer S. DENGIS en C. BIQUET-MATHIEU, "La loi du 7 janvier 2010 réglant les conséuences financières du défaut de paiment et de la dénonciation du crédit à la consommation", *T. Vred.* 2002, 5-22) en de wet van 10 augustus 2001 (*BS*. 25 september 2001). Over de W.C.K. 2003, zie ondermeer C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police, cahier n° 42, 2004, 210; C. BIQUET-MATHIEU, "Du nouveau en matière de crédit à la consommation", *T. Vred.* 2003, 197 en R. STEENNOT, "De totstandkoming en de inhoud van de overeenkomst onder de nieuwe Wet Consumentenkrediet", *DCCR* 2004, n° 163, 3 en T. VAN DYCK, "De hervormde wet op het consumentenkrediet- kritische analyse van het vernieuwd "algemeen deel" van de WCK", *RW* 2004, 681 -701.

206 De vertegenwoordigers van de Productie, de Distributie en de Middenstand in de Raad voor het Verbruik lieten zich erg kritisch uit over de "grondige invraagstelling" van de W.C.K. Naast het reeds overdreven formalisme (waarbij een nieuwe wijziging een verstikkende invloed kan hebben voor de sector), de rechtsonzekerheid en verwarring bij de consument, was het volgens voornoemde vertegenwoordigers evenmin reeds mogelijk om een "geldig oordeel te vellen over de wet die pas in 1993 volledig van kracht werd". Zie R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (ongenummerd).

207 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 3.

208 MvT bij het wetsontwerp van 11 april 2002 tot wijziging van de wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001, 5.

209 P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 324.

210 *Infra* nr. 122.

211 De Wetgever onderstreept de preventieve rol van de W.C.K. in de strijd tegen overmatige schuldenlast:

"*De verbetering van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet maakt het preventieve luik uit van het strijdplan tegen de overmatige schuldenlast van de particulieren. De curatieve behandeling wordt inderdaad verzekerd*

I.7.3. Wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet

I.7.3.1. *Ratio legis* wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet

65. De wet van 13 juni 2010 beoogde de omzetting van de R.C.K.[213], alsook de W.C.K. 2003 te actualiseren, of "bij te schaven" in functie van de marktontwikkelingen inzake consumentenkrediet.[214] België opteerde voor een hoofdzakelijk modulaire implementatie van de R.C.K.[215] Het behoud van het bestaande beschermingsniveau voor consumenten was hierbij van primordiaal belang.[216] We herhalen in dit licht daarnaast de ambitie, die centraal staat in dit onderzoek, tot behoud van het evenwicht tussen de belangen van kredietgevers en kredietbemiddelaars enerzijds en consumenten anderzijds (*supra* nr. 10):

> *De W.C.K. die in de loop van de tijd herhaaldelijk werd herzien, heeft ervoor gezorgd dat er in België een echt evenwicht is bereikt tussen de legitieme rechten van de kredietgevers en de consumentenbescherming. De –op grond van de gepubliceerde rechtspraak- gevoelige vermindering van geschillen, de –tot voor het uitbreken van de kredietcrisis- constante vermindering van wanbetalingen geregistreerd bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren en de toegenomen kredietactiviteit (zowel in aantal contracten als in globaal volume) tonen aan dat de wetgeving haar doel bereikt heeft. Zij maakt het mogelijk om preventief de strijd tegen overmatige schuldenlast aan te binden zonder de ontwikkeling van de activiteit in die sector in het gedrang te brengen.*

---

door de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen."
MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 3.

212 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 3. Voor een kritische analyse van de W.C.K. 2003: zie T. VAN DYCK, "De hervormde wet op het consumentenkrediet- kritische analyse van het vernieuwd "algemeen deel" van de WCK", *RW* 2004, 681 -701. VAN DYCK verwijdt de wetgever een gebrek aan economisch en juridisch realisme; alsook een overdreven focus op 'reparatie" ten koste van een "blik op de toekomst".

213 Artikel 27 R.C.K. bepaalde dat de omzettingsbepalingen voor 12 mei 2010 gepubliceerd en toegepast dienden te zijn. De Rectificatie bij Richtlijn 2008/48 EG (*PB. L.* 207/14) verlengde deze termijn tot 11 juni 2011. Vele lidstaten liepen echter vertraging op bij het omzetten van de richtlijn in hun nationale rechtsorde. Zie hierover: DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 17 e.v. te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

214 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 4. Deze oefening impliceert volgens de stellers van het ontwerp onder meer het afschaffen van verouderde bepalingen (bijvoorbeeld het verplichte voorschot bij de verkoop op afbetaling), een uitbreiding van het algemene gedeelte van de W.C.K. ten koste van een aantal bepalingen in het bijzondere deel van de wet alsook een bijsturing m.b.t. enkele bepalingen inzake onrechtmatige bedingen.

215 Bij het omzetten van richtlijnen kunnen lidstaten opteren voor een *modulaire*, dan wel een *geïntegreerde* implementatie. Het onderscheid tussen beide kan als volgt worden geduid:

There are two legislative methods of implementing Directive provisions. The implementation can be either modular or integrated. In a modular implementation, the provisions are inserted more or less in block into the national legislative framework. This means that provisions are not taken out of the legal context of the Directive. In an integrated implementation, provisions are taken apart and inserted into the respective parts in the national legal system which relate to the subject matter of the Directive. This means that provisions are taken out of the context of the Directive and put into the respective legal contexts of the national legislative framework

Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 25; te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

216 Zie ook: ***Bijdrage 3*** (nr. 1) en K. SORS, "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011", *Bank Fin. 2012 5-6*, 361.

Dit wetsontwerp beoogt dit delicate evenwicht in de mate van het mogelijke te handhaven. De gerichte harmonisatie geeft de Belgische wetgever alle vrijheid van handelen om het hoge niveau van consumentenbescherming dat de richtlijn de lidstaten trouwens aanbeveelt, te behouden mbt die materies die niet of niet volledig in de richtlijn aan bod komen.[217]

66. De legitieme rechten van kredietgevers blijven, naast consumentenbescherming, inderdaad een centrale rol spelen bij de ontwikkeling van nieuw beleid inzake consumentenkrediet. ***Bijdrage 4*** besteedde ruime aandacht aan de belangen van de kredietsector bij het uitvaardigen van voorschriften m.b.t. consumentenkrediet. Wij herinneren op dit punt aan de significante impact van consumentenkredieten voor de Belgische economie en de auto-industrie, de meubelindustrie en de huishoudproducenten in het bijzonder (*supra* nr. 1 en de referenties aldaar). Een vlot functionerende en toegankelijke kredietmarkt is in deze context uitermate van belang. Daarnaast kan verwezen worden naar de kosten die de omzetting van de R.C.K.,[218] en bij uitbreiding consumentenbescherming in het algemeen, met zich meebrengt voor kredietgevers en kredietbemiddelaars.[219] Een zorgvuldige becijfering, naar het voorbeeld van onze noorderburen, bij de totstandkoming van regelgeving inzake krediet aan particulieren verdient aanbeveling.

I.7.3.2. Interim-evaluatie

67. In ***Bijdrage 3*** evalueerden wij de hervorming van de W.C.K. in 2010. Hierbij werd onderstreept dat de wetgever er in slaagde het door de W.C.K. nagestreefde evenwicht te bestendigen. De complexiteit van de wetgeving (die duidelijke sporen draagt van het nagestreefde evenwicht tussen het behoud van een hoog niveau van bescherming voor consumenten in het licht van de gerichte maximale harmonisatie enerzijds, en de belangen van de sector anderzijds), alsook de minimalistische ambities van de wetgever, werden betreurd:

"Is het glas halfvol of halfleeg? De vraag hoe de hierboven geschetste hervormingen te evalueren, hangt in belangrijke mate af van de invalshoek die men er op nahoudt. Een blik op de wet leert alvast dat de door sommigen gevreesde 'gerichte volledige harmonisatie' van het consumentenkrediet géén Copernicaanse omwenteling inzake het op vandaag in België bestaande beschermingsniveau voor kredietnemers teweegbrengt; een tendens die veruitwendigd wordt in het (ver)nieuw(d)e artikel 15 WCK. (…)*"*[220]

---

217 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 8.

218 Zie bijvoorbeeld Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, onder VI.

219 De Nederlandse wetgever waagde zich in het kader van de omzetting van de R.C.K. aan een rudimentaire becijfering van de nalevingskosten voor het bedrijfsleven. De nalevingskosten betreffen zowel éénmalige investeringen (ondermeer automatiseringssystemen ter verstrekking van de precontractuele informatie – kosten door de Nederlandse wetgever geschat op 20.000 EUR), als structurele nalevingskosten (ondermeer additionele personeelskosten voor de individualisatie van het Europese standaardinformatieformulier of de precontractuele toelichting). De Nederlandse wetgever ging er bij de kostenanalyse bijvoorbeeld van uit dat een kredietwaardigheidsbeoordeling 45 minuten in beslag neemt. Aan een gemiddelde personeelskost van 37 EUR komt dit op bijna 28 EUR per dossier. Zie Memorie van toelichting – wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek, de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2008/48 EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 April 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102 EEG van de Raad, Tweede Kamer der Staten-Generaal, nr. 5.

220 Zie ***Bijdrage 3*** nr. 77.

II. DE GERICHTE MAXIMALE HARMONISATIE VAN PRETRANSACTIONELE INFORMATIE EN ADVIES INGEVOLGE RICHTLIJN 2008/48 EG

68. Hoofdstuk II en III behandelen voornamelijk de tweede deelvraag van het proefschrift: *"Hoe wordt de pretransactionele informatie- en adviesverstrekking gereguleerd onder de W.C.K.?"*. In **Hoofdstuk II** wordt hiertoe vooreerst ingegaan op de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge de R.C.K. Naast een korte situering van de informatie-regulering onder richtlijn 87/102 EEG, de eerste richtlijn consumentenkrediet, wordt bijzondere aandacht besteed aan het (moeilijke) totstandkomingsproces en het gerichte maximale harmonisatiekarakter van de R.C.K. De gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet, geldt immers als de juridische context van de informatie-mechanismen '*sensu stricto*' onder de W.C.K. die in **Hoofdstuk III** worden behandeld.

II.1. TER INLEIDING: DE MINIMALE HARMONISATIE VAN HET CONSUMENTENKREDIET INGEVOLGE RICHTLIJN 87/102 EEG

69. Richtlijn 87/102 EEG beoogde een aantal niet-discriminatoire obstakels m.b.t. consumentenkrediet op te heffen.[221] De verschillen in wetgeving tussen de lidstaten[222] werden immers aangemerkt als concurrentieverstorend[223] en als belemmerend voor de ontwikkeling van een interne kredietmarkt.[224] De onderscheiden nationale kredietwetgeving in de lidstaten, leidde daarnaast tot een variërend niveau van consumentenbescherming.[225]

Overweging 9 bij richtlijn 87/102 EEG duidt de noodzaak tot het verstrekken van informatie ten behoeve van de consument.[226] De richtlijn, die zowel substantiële- als informatieregulering bevatte, beoogde de informatieverstrekking aan consumenten geenszins exhaustief te reguleren. Voornamelijk de in reclame[227] en in de kredietovereenkomst[228] voorkomende informatie waren het voorwerp van informatiegeboden onder richtlijn 87/102 EEG. Anders dan in Richtlijn 2008/48 EG werd precontractuele

---

221 N. D. GUARDIA, "Consumer Credit in the European Union", ECRI Research Report N° 1, Februari 2002, 21. Voor een bespreking van richtlijn 87/102 EEG: zie P. DEJEMEPPE, "Les Directives Européennes en matière de crédit à la consommation", in G. DAL (ed.), *Le Crédit à la consommation*, Editions du Jeune Barreau de Bruxelles, 1997, 377-403.

222 Zie Overweging 1 bij Richtlijn 87/102/EG.

223 Overweging 2 bij Richtlijn 87/102/EG.

224 Overweging 3 en 4 bij Richtlijn 87/102/EG. Een interne kredietmarkt kan, overeenkomstig het bekende Cecchini Rapport, ondermeer gedefinieerd worden als "*a market where a similar range of credit products is available in all European Member States at the same price*." Zie hierover: Commission of the European Communities, "The Cost of Non-Europe in Financial Services", European Union, Brussels. See ook London Economics, "The Costs and Benefits of Integration of EU Mortgage Markets. A Report for the European Commission DG- Internal Market and Services", August 2005, 17.

225 Overweging 7 bij Richtlijn 87/102/EG.

226 Overweging 9 bij Richtlijn 87/102/EG stelt:

Overwegende dat de consument adequate informatie moet ontvangen over de kredietvoorwaarden en -kosten en over zijn verplichtingen; dat deze informatie onder andere betrekking moet hebben op het jaarlijkse kostenpercentage voor het krediet of, bij gebreke daarvan, op het totale bedrag dat hij aan krediet moet betalen;(...)

Het Commissievoorstel van richtlijn verwoordde de voorlichtingsbehoefte van de consument 8 jaar eerder ietwat scherper als volgt:

Overwegende dat de consument niet altijd voldoende voorlichting ontvangt over de voorwaarden en de kosten van het krediet alsmede over de draagwijdte van zijn verplichtingen; dat de voorwaarden van de kredietovereenkomst dikwijls ongunstig zijn voor de consument;

Overweging 9 Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake het consumentenkrediet, *PB*. C 80, 4 e.v. 1979.

227 Artikel 3 richtlijn 87/102 EEG gebood de vermelding van het J.K.P. in reclame alsook in ieder aanbod dat in bedrijfsruimten was aangebracht, waarin iemand zich bereid verklaarde krediet te verlenen of te bemiddelen bij de totstandbrenging van kredietovereenkomsten en waarin de rente of enige andere cijfers werden genoemd met betrekking tot de kosten van het krediet.

228 M.b.t. contractuele informatie bepaalde artikel 4 richtlijn 87/102 EEG vooreerst dat de kredietovereenkomst op schrift diende te worden gesteld. De overeenkomst moest voorts minimaal (1) het jaarlijkse kostenpercentage, (2) de voorwaarden tot wijziging daarvan en (3) de contractsvoorwaarden die door de lidstaten als essentiëel worden aangemerkt (uit lijst in bijlage bij de richtlijn) bevatten. Indien het J.K.P. onmogelijk kon worden bepaald, diende de consument te worden voorgelicht.

informatieverstrekking t.a.v. de consument niet algemeen geregeld.[229] Enkel m.b.t. geoorloofde debetstanden bevatte de richtlijn voorschriften inzake precontractuele informatie.[230] De in het Commissievoorstel van richtlijn vervatte verplichting tot het ter beschikking stellen van het J.K.P. en de overige kosten (met voorbeelden) in de publiek toegankelijke bedrijfsruimten van de kredietgever werd, evenmin als de mogelijkheid voor de consument om een bindend aanbod voorgelegd te krijgen, weerhouden in de finale richtlijn.[231] *Caveat emptor* en meer in het bijzonder verantwoordelijk lenen ("responsible borrowing") golden als de centrale filosofie van richtlijn 87/102 EEG. De informatieverstrekking dient in die zin aangemerkt te worden als de laagste gemene deler van het beleid inzake consumentenkrediet in de lidstaten.[232]

70. Richtlijn 87/102 EEG werd gekenmerkt door haar minimale harmonisatiekarakter (zie overweging 25 bij de richtlijn en artikel 15[233]). Additionele bescherming voor de consument diende in overeenstemming te zijn met het Gemeenschapsrecht.[234] Vele lidstaten boden consumenten een betere bescherming dan deze vervat in richtlijn 87/102 EEG. Zo ook België.[235]

II.2. DE GERICHTE MAXIMALE HARMONISATIE VAN HET CONSUMENTENKREDIET INGEVOLGE RICHTLIJN 2008/48 EG

71. Op 23 april 2008 zag Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten het levenslicht. Zacht gesteld kan worden opgemerkt dat deze 'nieuwe' richtlijn even op zich liet wachten.[236]

---

229 Naast precontractuele informatie gebood richtlijn 87/102 EG kredietgevers tevens consumenten te informeren m.b.t. kredietverlening in de vorm van een debetstand gedurende de looptijd van de overeenkomst. Meer in het bijzonder diende iedere wijziging van het J.K.P. en van de aan de kredietovereenkomst verbonden kosten aan de consument te worden medegedeeld. Deze mededeling diende te geschieden op het ogenblik dat de wijziging zich voordeed via een rekeninguitreksel of op andere wijze (zie artikel 6, §2 richtlijn 807/102 EEG).

230 M.b.t. kredietverlening in de vorm van een debetstand van rekening-courant (die geen kredietkaartrekening uitmaakt), diende de consument bij of vóór het sluiten van de overeenkomst in kennis te worden gesteld van de eventuele kredietlimiet, het J.K.P.; de kosten verbonden aan het sluiten van de overeenkomst en de voorwaarden waaronder die konden worden gewijzigd en tenslotte omtrent de wijze waarop de overeenkomst kon worden beëindigd. De richtlijn vereiste voorts een schriftelijke bevestiging van deze informatie (zie art. 6, §1 richtlijn 87/102 EEG).

231 Artikel 5 Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake het consumentenkrediet (*PB*. C 80, 4 e.v. 1979) luidde als volgt:

Een ieder die bereid is kredietovereenkomsten af te sluiten of te bemiddelen bij de totstandbrenging daarvan dient in zijn voor het publiek toegankelijke bedrijfsruimten de jaarlijkse rente over de door hem verstrekte kredieten en de overige kosten daarvan en/of de mogelijkheid voor de consument een aanbod voorgelegd te krijgen, waaraan hij zich zal moeten houden indien hij het krediet verleent, duidelijk leesbaar aan te brengen. In beide gevallen dient hij ter voorlichting voorbeelden van het effectieve jaarlijkse rentepercentage voor individuele kredietbedragen te geven.

232 Zie ***Bijdrage 1***, tekst ter hoogte van voetnoot 271 t.e.m. voetnoot 288.

233 Artikel 15 bepaalde: "*Deze richtlijn belet de Lid-Staten niet om, met inachtneming van hun verplichtingen voortvloeiend uit het Verdrag, verderreikende voorschriften ter bescherming van de consument te handhaven of aan te nemen.*" Overweging 25 bij richtlijn 87/102 EEG bepaalde voorts:

Overwegende dat deze richtlijn voorziet in een zekere mate van onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de Lid-Staten op het gebied van het consumentenkrediet en in een zekere mate van consumentenbescherming, doch dat deze richtlijn de Lid-Staten niet mag beletten strengere maatregelen ter bescherming van de consument vast te stellen of aan te nemen, een en ander met inachtneming van hun verplichtingen krachtens het Verdrag.

Zie ook Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 8.

234 R. STEENNOT, "Protecting Borrowers Through Information and Advice: the Belgian Consumer Credit Act.", in X., *Law Across Nations: Governance, Policy & Statutes*, 305–319, International Association of IT Lawyers (IAITL), 306.

235 Eveneens in die zin: P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 1.

236 Ter illustratie: zowel Richtlijn 2004/109/EG betreffende betreffende de transparantievereisten die gelden voor informatie over uitgevende instellingen waarvan effecten tot de handel op een gereglementeerde markt zijn toegelaten en tot wijziging van Richtlijn 2001/34/EG (kortweg de "Transparantierichtlijn") als Richtlijn 2003/71/EG betreffende het prospectus dat gepubliceerd moet worden wanneer effecten aan het publiek worden aangeboden of tot de handel worden toegelaten (kortweg "Prospectusrichtlijn") werden in de totstandkomingsperiode van richtlijn 2008/48/EG gestemd én omzet in nationaal recht (!).

Nadat reeds in 1995 een aanzet tot hervorming werd gegeven[237], kwam de Europese Commissie in 2002 naar buiten met een eerste voorstel van richtlijn.[238] Dat het finale document pas in 2008 werd goedgekeurd, heeft alles te maken met het bestaan van onderscheiden nationale kredietculturen in de lidstaten[239] en de belangen die op het spel stonden. Alvorens in Hoofdstuk III de informatieverstrekking onder de W.C.K. te bespreken[240], wordt hieronder summier stilgestaan bij het hobbelige communautaire totstandkomingsproces van de R.C.K. (II.2.1)[241] en het begrip 'gerichte maximale harmonisatie' (II.2.2).

II.2.1. De totstandkoming van richtlijn 2008/48 EG

II.2.1.1. Richtlijn 87/102 EEG en de gewijzigde realiteit inzake consumentenkrediet

72. Daar duidelijk werd dat richtlijn 87/102/EEG *'niet meer aan de gewijzigde realiteit inzake consumentenkrediet beantwoordde'*[242], dit niettegenstaande haar amendering in 1990 en 1998[243], publiceerde de Europese Commissie een discussiedocument als aanzet tot hervorming.[244] Het minimumharmonisatiekarakter van richtlijn 87/102/EEG bleek allerminst in staat de consumenten overal in de Unie op een adequate wijze te beschermen.[245] Bovendien vormde de heterogeniteit van de nationale kredietwetgevingen, voortvloeiend uit de aan de lidstaten gelaten vrijheid, een aanzienlijke belemmering voor de beoogde eenmaking kredietmarkt.[246] Richtlijn 87/102 EEG leidde niet tot significante grensoverschrijdende kredietverlening.[247]

---

237 In dit jaar ving een door de Commissie georganiseerde bevraging i.v.m. een eventuele hervorming aan. Kort daarvoor publiceerde de Commissie een verslag houdende de werking van richtlijn 87/102/EEG.

238 Voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, COM (2002) 443 def.-2002/0222 (COD).

239 Het is inderdaad onmogelijk om een uniform "Europees kredietmodel" te identificieren. Zie N. D. GUARDIA, "Consumer Credit in the European Union", ECRI Research Report N° 1, Februari 2002, 17.

240 Voor een bespreking van de precontractuele informatieverstrekking onder de R.C.K.: zie ***Bijdrage 2*** nr. 40 t.e.m. 45.

241 TERRYN en VANNEROM spreken van een 'woelige' ontstaansgeschiedenis. Zie E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 21.

242 Zie evenens T. VAN DYCK en J. STUYCK, "Op weg naar een nieuw consumentenkredietrecht? Het (gewijzigd) voorstel van de richtlijn consumentenkrediet nader bekeken", in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, die Keure, 2007, 580.

243 Richtlijn 90/88/EEG van de Raad van 22 februari 1990 tot wijziging van Richtlijn 87/ 102/EEG betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen. *Pb*. nr L 061 van 10 maart 1990 pg. 001-0018 en Richtlijn 98/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998.tot wijziging van Richtlijn 87/102/EEG betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, *Pb* nr. L 101 van 1.4.1998, pg 17-23. Die beiden evenwel geen wijziging van het minimale harmonisatiekarakter met zich mee brachten.

244 G. RAYMOND, "Premières approches sur la directive n° 2008/48/CE", *La semaine juridique édition générale,* november 2008, n° 48, 1215.

245 Bepaalde rechtsleer is bovendien van oordeel dat de minimale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge richlijn 87/102 EEG verschillen in wetgeving in de lidstaten in de hand werkte. Zie bijvoorbeeld: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 275.

246 Punt 1.2. bij het commissievoorstel voor een R.C.K. uit 2002 bepaalt hierover het volgende:

"*Het is dan ook normaal dat de lidstaten van mening waren dat de huidige richtlijnen onvoldoende bescherming boden, en bij de omzetting ervan in hun wetgeving ook rekening hebben gehouden met andere soorten krediet en/of nieuwe kredietovereenkomsten die niet in de richtlijnen worden vermeld. Er zijn nieuwe herzieningen van de nationale wetgevingen in dezelfde zin aangekondigd. Deze ontwikkeling leidt tot concurrentievervalsing tussen kredietverleners op de interne markt en beperkt voor de consument de mogelijkheden om in andere lidstaten krediet te krijgen.*" Voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, COM (2002) 443 def.-2002/0222 (COD). Eveneens in die zin: "Briefing Note Consumer Credit Directive" (IP/A/ IMCO/ OF/ 2005-159) Te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0609 consumercredit final en.pdf. Laatst geraadpleegd in Januari 2013:

No doubt exist that under the 1986 Consumer Credit Directive – due in part to its minimum harmonization character – many obstacles continued to exist that effectively hinder cross-border trade, that effectively hinder the development of new credit products and that effectively hinder competition between the creditors.

II.2.1.2. Eerste Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechterlijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet

73. In 2002 kwam de Commissie naar buiten met een eerste Voorstel van richtlijn. Het Voorstel ging uit van de gewijzigde kredietrealiteit.[248] Het beoogde maximale harmonisatie[249] en ging ruimschoots verder dan kredietverlening *sensu stricto.* Het bevatte onder meer bepalingen inzake zekerheden[250], bewijslast[251], incasso van onbetaalde schulden[252] en zelfs onrechtmatige bedingen.[253] Het Voorstel, dat een zéér hoog beschermingsniveau voor stond, vond echter geen genade bij het Europees Parlement en de financiële sector (die het een overdreven 'paternalistische' benaderingswijze verweten[254]). Het Europees Parlement verwierp het Voorstel op 15 september 2003. In het licht van het onderzoeksthema dient niettemin te worden vermeld dat het Voorstel een op huidig artikel 15, lid 1 W.C.K. gebaseerde algemene adviesverplichting[255] alsook een op huidig artikel 15, lid 2 W.C.K. gebaseerde onthoudingsverplichting (indien de consument niet in staat blijkt te zijn het krediet te zullen aflossen),[256] bevatte.

II.2.1.3. Het hobbelige pad naar Richtlijn 2008/48 EG

74. De volledig geamendeerde tekst die door het Europese Parlement werd teruggestuurd naar de Europese Commissie, betekende *de facto* de restauratie van het minimale harmonisatiekarakter en een terugkeer naar de situatie zoals bestaande onder richtlijn 87/102/EEG.[257]Na een eerste hervormd voorstel in oktober 2004, kwam de Commissie in het najaar van 2005 met een tweede gewijzigd voorstel. Dit voorstel werd gekenmerkt door een radicale inkrimping van het toepassingsgebied.[258] De weg van de

---

Zie ook E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 21-22.

247 E. WYMEERSCH, "Meer Europese regelgeving: een zegen of een hinderpaal?", *BankFin* 2006, 333.

248 Zie ook punt 1.2. bij het commissievoorstel voor een R.C.K. uit 2002:

"*Globaal gezien dient eerst te worden opgemerkt dat het begrip "consumentenkrediet" sinds de periode waarin de huidige wetgeving is opgesteld, een spectaculaire ontwikkeling heeft ondergaan. In de jaren zestig en zeventig leefde men in een "cash society", waarin krediet een beperkte rol speelde en voornamelijk in twee vormen bestond, enerzijds verkoop op afbetaling of leasing ter financiering van de aankoop van roerende goederen, en anderzijds de klassieke lening in de vorm van een persoonlijke lening. Vandaag de dag wordt de consument krediet aangeboden in de vorm van een groot aantal financiële instrumenten en houdt krediet de economie draaiende.*"

Voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, COM (2002) 443 def.-2002/0222 (COD).

249 Zie artikel 30 van het Voorstel.

250 Zie onder meer artikel 23 van het Voorstel.

251 Zie artikel 33 van het Voorstel.

252 Zie artikel 27 van het Voorstel.

253 Zie artikel 15 van het Voorstel.

254 Zie in dit licht het standpunt Eurofinas' inzake compromis binnen de Europese Raad: EUROFINAS' COMMENTS ON THE COMMON POSITION ADOPTED BY THE COUNCIL WITH A VIEW TO THE ADOPTION OF A DIRECTIVE ON CREDIT AGREEMENTS FOR CONSUMERS (ref. 9948/07) te raadplegen op http://www.eurofinas.org/uploads/documents/positions/2readingEP(finalposition).pdf. Laatst geraadpleegd in Januari 2013.

255 Artikel 6, § 3 van het Voorstel (getiteld: ***Wederzijdse en voorafgaande informatieverstrekking en adviesplicht)*** luidde immers als volgt:

"(...) Uit de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarbij zij gewoonlijk bemiddelen, kiezen de kredietgever en de eventuele kredietbemiddelaar de meest gepaste soort krediet en het meest gepaste kredietbedrag, rekening houdend met de financiële situatie van de consument, de risico's en voordelen die aan het voorgestelde product verbonden zijn, en het doel van het krediet."

256 Artikel 9 van het Voorstel (getiteld:***Verantwoorde lening***) luidde als volgt:

"*Wanneer de kredietgever een krediet- of zekerheidsovereenkomst sluit of het totale kredietbedrag of het gewaarborgde bedrag verhoogt, wordt hij geacht vooraf, met alle middelen waarover hij beschikt, te hebben nagegaan dat de consument en de eventuele zekerheidsteller redelijkerwijs in staat zullen zijn om hun verplichtingen uit hoofde van de overeenkomst na te komen.*"

257 Advies van het Europees Parlement van 20 april 2004 (*P.B.* C. 104 E van 30 april 2004, 233).

258 Tweede gewijzigd voorsel van richtlijn van het Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechterlijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, tot opheffing van richtlijn 87/102/EEG en tot wijziging van richtlijn 93/13/EU. Ingediend door de Commissie op 10 oktober 2005 (COM(2005) 483 def.)

maximale harmonisatie werd ingeruild voor een *doelgerichte harmonisatie*[259] van enkele thema's: (1) reclame, (2) precontractuele en (3) contractuele informatie, (4) vervroegde terugbetaling, (5) herroeping en (6) het jaarlijks kostenpercentage. De moeite waarmee lidstaten bereid waren afstand te doen van het prerogatief consumentenbescherming, maakte bovendien duidelijk dat enkel een instrument met een uitgesproken compromiskarakter kans op (Europeesrechtelijke) 'vooruitgang' bood. Op 16 januari 2008 tenslotte, werd het verder hertekende[260] compromisvoorstel door het Europees Parlement goedgekeurd, nadat hierover eerder in de Europese Raad overeenstemming was bereikt.[261] Richtlijn 87/102/EEG werd ingetrokken.[262] Er dient tenslotte opgemerkt te worden dat de R.C.K. wellicht geen eindstadium, maar integendeel voorbode is van verder Europees regelgevend optreden.[263]

II.2.1.4. Doelstellingen richtlijn 2008/48 EG

75. De R.C.K. heeft, net als richtlijn 87/102 EEG,[264] tot doel bepaalde aspecten van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet te harmoniseren[265], zodoende de vandaag bestaande belemmeringen[266] op de Europese markt voor consumentenkredieten in belangrijke mate op te heffen en concurrentieverstoring te vermijden.[267] Consumentenbescherming zou volgen uit het streven naar een interne kredietmarkt (cf. art. 114 VWEU).[268] Gelet op het

---

259 *Infra* nr. 78 e.v. voor een juridische invulling van dit –hoofdzakelijk politieke- begrip.

260 Waarin het principe van wederzijdse erkenning (dat een afwijking inhield van het in Rome I vervatte beginsel dat consumenten niet kunnen worden onttrokken van het recht om zich te beroepen op nationale beschermende bepalingen) werd weggelaten en de berekeningsbasis voor het jaarlijks kostenpercentage aanzienlijk werd uitgebreid.

261 Vermeldenswaardig is dat België zich onthield bij de eindstemming in de Europese Raad.

262 Zie Overweging 51 bij de R.C.K.

263 Zie hieromtrent bijvoorbeeld overweging 44:

"*Om voor transparantie en stabiliteit op de markt te zorgen, dienen de lidstaten in afwachting van verder harmonisatie te zorgen voor de nodige maatregelen(...)*" (eigen onderstreping). De door artikel 27, §2 R.C.K. voorziene evaluatie is in dit licht van belang. Zie evenwel Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013), nr. 23:

"*(Het Europees Parlement)beklemtoont dat er op dit moment geen aanleiding bestaat tot herziening van de richtlijn, maar dat er in de eerste plaats voor moet worden gezorgd dat de richtlijn correct wordt omgezet en gehandhaafd* (eigen toevoeging)".

264 *Supra* nr. 69. Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 275.

265 Artikel 1 R.C.K.

266 Zie onder meer Overweging 4 en 6 bij de R.C.K.

267 Zie hierover bijvoorbeeld Overweging A bij de Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten:

"*overwegende dat openstellen van de nationale markten voor de belangrijke economische sector van het consumentenkrediet, versterken van de mededinging, verhelpen van verschillen in consumentenbescherming, wegnemen van mogelijke concurrentiedistorsies onder de marktdeelnemers en verbeteren van de interne markt een politieke taak is van de EU en in het belang is van de consumenten en de kredietverleners"*

Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Zie ook G. RAYMOND, "Premières approches sur la directive n° 2008/48/CE" , *La semaine juridique édition générale,* november 2008, n° 48, 1215.

268 De idee hierbij is dat een ééngemaakte kredietmarkt kan leiden tot goedkoper krediet en een toegenomen consumentenvertrouwen. Zie bijvoorbeeld nr. 2 Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Zie ook G. RAYMOND, "Premières approches sur la directive n° 2008/48/CE" , *La semaine juridique édition générale,* november 2008, n° 48, 1215. SWENNEN onderschrijft het primordiaal karakter van een vlotte marktwerking inzake consumentenaangelegenheden:

Consumentenbescherming is geen goed vertrekpunt. Goede werking van een open en vrije markt is dat wel. Dat er, na het vertrekpunt, onderweg correcties nodig zijn, volgt uit het feit dat de markt niet altijd en overal goed werkt; het volgt uit het principe zelf. Dat er, vanuit een quod plerumque fit redenering correctiemaatregelen worden genomen die niet voor ieder geval gepast zijn, moet men in de koop nemen. Ook regelgeving werkt in feite niet altijd en overal goed;

harmonisatiekarakter zou de consument er immers rechtmatig op kunnen vertrouwen dat het sluiten van een kredietovereenkomst met een buitenlandse kredietgever geen (bijkomende) risico's met zich meebrengt in vergelijking met een niet-grensoverschrijdende krediettransactie. Zgn. 'confident consumers' zouden op hun beurt een essentiële randvoorwaarde zijn voor een vlotte functionering van de interne markt.[269] Ook de vermijding van overmatige schuldenlast en de bevordering van "responsible lending" ("verantwoordelijke kredietverleninig")[270], hoofdzakelijk vertrekkend vanuit een informatie paradigma,[271] kunnen terecht[272] als Europese bekommernis vermeld worden.

Overw. 6-9 verwoorden de meervoudige doelstelling van de R.C.K. en de wisselwerking tussen de vervolmaking van de interne markt enerzijds en consumentenbescherming anderzijds.

Overw. 6	*Overeenkomstig het Verdrag bestaat de interne markt uit een ruimte zonder binnengrenzen waarin het vrije verkeer van goederen en diensten en de vrijheid van vestiging gewaarborgd zijn. De ontwikkeling van een doorzichtigere en doelmatigere kredietmarkt in de ruimte zonder binnengrenzen is van wezenlijke betekenis voor de bevordering van de ontwikkeling van grensoverschrijdende activiteiten.*
Overw. 7	*Teneinde de totstandkoming van een goed functionerende interne markt voor consumentenkrediet te vergemakkelijken, moet op een aantal kerngebieden een geharmoniseerd communautair kader worden geschapen. Met toekomstgerichte communautaire voorschriften die aan toekomstige kredietvormen kunnen worden aangepast en die de lidstaten de nodige speelruimte laten bij de omzetting daarvan, dient, met het oog op de gestage ontwikkeling van de markt voor consumentenkrediet en de toenemende mobiliteit van de Europese burger, een bijdrage te worden geleverd aan een modern consumentenkrediet.*
Overw. 8	*Het is van belang dat de markt de consument voldoende bescherming biedt teneinde diens vertrouwen niet te schaden. Op die manier moet het vrije verkeer van kredietaanbiedingen voor zowel kredietgevers als kredietnemers optimaal kunnen functioneren, met inachtneming van de specifieke situaties in de afzonderlijke lidstaten.*
Overw. 9	*Volledige harmonisatie is nodig om te waarborgen dat alle consumenten in de Gemeenschap een hoog en gelijkwaardig niveau van bescherming van hun belangen genieten en om een echte interne markt te creëren. Het mag de lidstaten derhalve niet worden toegestaan andere nationale bepalingen te handhaven of in te voeren dan er in deze richtlijn zijn vastgelegd. (...)*

Figuur 8 Overwegingen m.b.t. doelstelling richtlijn 2008/48 EG

ook regelgeving «heeft recht» op haar, tijdelijke of plaatselijke, imperfecties. Maar ze moet bedacht zijn en niet bevooroordeeld.
H. SWENNEN, "De invloed van het Europese recht op het Belgische Consumentenrecht", *DCCR* nr. 55, 2002, 51

269 Zie hierover het "Sutherland rapport": Le Marché Intérieur après 1992: répondre au défi. Rapport présenté par le Groupe à haut niveau sur le fonctionnement du marché interieur. Dergelijke strategie kan ook in andere Europese beleidsdomeinen worden teruggevonden. Zie bijvoorbeeld (i.v.m. het Voorstel tot richtlijn consumentenrechten): I. SAMOY en E. TERRYN, "Informatie aan consumenten in het Voorstel voor een Richtlijn Consumentenrechten", *DCCR* nr. 84-85, 2009, 40-41.

270 Zie hierover ondermeer "Principles for Responsible Credit" van de EUROPEAN COALITION OF RESPONSIBLE CREDIT. Te raadplegen op http://www.responsible-credit.net/media.php?id=1651. Laatst geraadpleegd op 5 Januari 2013.

271 TERRYN en VANNEROM spreken overigens over een "informatierichtlijn". Zie E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 23.

272 Overmatige schuldenlast vertoont als problematiek immers onmiskenbaar een Europees karakter. Zie 'Towards a Common Operational European Definition of Over-indebtedness', report prepared for the EC D-G Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2008.

76. Bovenstaande overwegingen ten spijt, is het duidelijk dat de doelstelling inzake consumentenbescherming en de vervollediging van de interne markt niet altijd gelijklopen.[273] Maximale harmonisatie impliceert dat consumenten in sommige gevallen aan consumentenbescherming dienen in te boeten.[274] In ***Bijdrage 1*** wordt nader ingegaan op de politieke economie van de R.C.K.[275] De collectiviteit van goed geïnformeerde en bijgevolg kritisch ingestelde (kandidaat-) kredietnemers[276] zou de motor vormen van een competitieve, door de opstellers van de R.C.K. beoogde interne kredietmarkt, slagader[277] van- of minstens 'smeerolie'[278] voor de economie.[279] Precontractuele informatie en bijstand dient in deze zin zowel de Europese integratieagenda als een economische groeidoelstelling.

Het gerichte maximale harmonisatiekarakter lijkt anderzijds onvoldoende om een aantal voorname belemmeringen inzake grensoverschrijdende kredietverstrekking te elimineren.[280] In dit

---

273 RAMSAY verwoordt de moeilijke zoektocht naar een evenwicht tussen meerdere beleidsmatige doelstellingen als volgt:

"*There are tensions between different policy objectives in consumer credit. Facilitation of access may conflict with responsible lending policies. Differences in approaches to specific regulatory issues may often be rooted in distinct ideological attitudes towards consumer credit and its role in the economy. These controversies underline the need for more robust cross- country comparisons of approaches to credit regulation to assess the most effective means of achieving a balance between efficient competition and fairness in the credit markets*."

Zie I. RAMSAY, "Regulation of Consumer Credit", in G. HOWELLS, I. RAMSAY en T. WILHELMSSON (eds.), *Handbook of Research on International Consumer Law*, Cheltenham, EE Publishing, 404.

274 Eveneens in die zin: J. GODDAER, E. TERRYN en J. VANNEROM, "Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 482. De auteurs herinneren er (met verwijzing naar relevante rechtspraak van het Hof van Justitie) aan dat de Uniewetgever geenszins verplicht is het hoogste niveau van consumentenbescherming dat in een lidstaat van de Unie kan worden gevonden, als standaard te nemen voor de maximale harmonisatie.

275 Eveneens in die zin: I. RAMSAY, "From Truth in Lending to Responsible Lending", in G. HOWELLS, A. JANSSEN, en R. SCHULZE (ed.), *Information Rights and Obligations. A Challenge for Party Autonomy and Transactional Fairness*, Aldershot Hants, Ashgate, 2005, 47; K. LANNOO and A. DE LA MATA MUNOZ, "Integration of the EU Consumer Credit Market. Proposal for a More Efficient Regulatory Model", *CEPS Working Document* N° 213, November 2004; P. ROTT, 'Consumer Credit', in Understanding EU Consumer Law, ed. H.-W. MICKLITZ, N. REICH & P. ROTT (Antwerpen: Intersentia, 2009), 181 (over de dominantie van het interne markt perspectief);(over de politieke economie hierachter) S.M. FRANKEN, 'The Political Economy of the EC Consumer Credit Directive', in *Consumer Credit, Debt and Bankruptcy: Comparative and International Perspectives*, ed. J. NIEMI, I. RAMSAY & W.C. WHITFORD (Oxford: Hart, 2009), 130 en R. STEENNOT, "Protecting Borrowers Through Information and Advice: the Belgian Consumer Credit Act.", in X., *Law Across Nations: Governance, Policy & Statutes*, 305–319, International Association of IT Lawyers (IAITL), 306.

276 Marktdiscipline speelt zowel een rol bij het aangaan van kredietovereenkomsten als gedurende een lopende overeenkomst. Zo zullen geïnformeerde consumenten eerder geneigd zijn een lopende overeenkomst (al dan niet intern) te herfinancieren indien de interestvoeten onderhevig zijn aan verandering (zie in die zin het recht op vervroegde terugbetaling uit artikel 22 W.C.K.). Het is belangrijk hier nogmaals te onderstrepen dat de richtlijnwetgever zich niet inliet met postcontractuele bijstand aan de kredietnemer en de toelichtingsverplichting uit de W.C.K. uitsluitend betrekking heeft op de wilsvorming van de consument alvorens het sluiten van de kredietovereenkomst.

277 Zie M. DE MUYNCK, "Opheldering omtrent kredietverlening, aandeelhouders en discrete zekerheden", *T.R.V.* 10/ 6, 509.; noot onder Brussel 25 januari 2008.

278 Zie voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, Brussel, 11.9.2002 COM(2002) 443, 3.

279 Zie terzake bijvoorbeeld overweging 8 en 9 bij de richtlijn consumentenkrediet.

280 Zie Overweging C bij de Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Op dit punt kan eveneens verwezen worden naar de Briefing note van STUYCK en VAN DYCK:

(...) *But in the case of consumer credit, even slight divergences in implementation may "kill" the smooth exportation of credit product allowed in one Member State in another Member State. From a consumer protection point of view, a powerful argument can be made in favour of full harmonization at a high level of consumer protection* (eigen onderstreping).

"Briefing Note Consumer Credit Directive" (IP/A/ IMCO/ OF/ 2005-159) Te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0609_consumercredit_final_en.pdf. Laatst geraadpleegd op 5 Januari 2013. Eveneens: Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin.*

licht kan onder meer verwezen worden naar de niet-geharmoniseerde aspecten, alsook naar het partiële karakter van de harmonisatie-oefening die het nationale verbintenissenrecht grotendeels onverlet laat.[281] Naast juridische hinderpalen mogen de niet-juridische obstakels, zowel langs de vraag- als aanbodzijde, niet uit het oog worden verloren.[282] Onder meer de taalbarrière en voorkeur voor nationale kredietgevers,[283] kunnen worden aangestipt als belangrijke obstakels langs de vraagzijde van de markt.[284]

Het Europese Parlement erkende eind 2012 dat er vooralsnog geen sprake is van een toename van grensoverschrijdend krediet.[285] *Special EUROBAROMETER* nr. 373 leert dat gemiddeld slechts 2% van de ondervraagde respondenten uit de EU27 ooit zou overwegen om grensoverschrijdend te shoppen voor een persoonlijke lening. Inzake hypothecair krediet ligt dit cijfer op 3%.[286] De Europese harmonisatie inzake consumentenkrediet focust actueel vnl. op de vraagzijde van de kredietmarkt (bijvoorbeeld de uniformering van precontractuele informatie). Gelet op bovenstaande context, verdedigt ***Bijdrage 5*** een beleidsmatige paradigmawijziging. Aanbodgerichte beleidsmaatregelen (onder meer de harmonisatie van het statuut van kredietbemiddelaars) lijken in het huidige klimaat meer aangewezen ter bevordering van de interne markt.

II.2.2. De gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge richtlijn 2008/48 EG

II.2.2.1. Algemene beschouwingen m.b.t. gerichte maximale harmonisatie

77. In aanloop naar de R.C.K. werd al vlug duidelijk dat het door richtlijn 87/102 EEG ingeslagen pad van minimale harmonisatie zou worden verlaten. De veralgemeende tendens naar maximale harmonisatie van het consumentenrecht[287] maakte ook inzake consumentenkrediet opgang. Minimale harmonisatie bleek volgens Europese beleidsmakers immers een aanzienlijke belemmering voor de interne markt.[288] Het alternatief voor minimale harmonisatie was echter geruime tijd onduidelijk en voorwerp van een

---

R. 2010, 405 en K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 47.

281 E. WYMEERSCH, "Meer Europese regelgeving: een zegen of een hinderpaal?", *BankFin* 2006, 333.

282 Voor een overzicht: N. JENTZSCH, The Implications of the New Consumer Credit Directive for EU Credit Market Integration, position paper, April 22 2003, 9 e.v.

283 Zie hierover (m.b.t. hypothecair krediet) bijvoorbeeld White Paper on the Integration of EU Mortgage Credit Markets, Brussels 18 December 2007,COM (2007) 807 final, 3:

"*The Commission recognises that consumers predominantly shop locally for mortgage credit and that the majority will probably continue to do so for the foreseeable future. The integration of EU mortgage markets will therefore be essentially supply-driven, in particular through various forms of establishment in the Member State of the consumer.*"

284 Zie hierover ondermeer: EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 31 e.v.

285 Zie Overweging F. bij Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). De resolutie wijdt dit – naar ons aanvoelen - terecht ondermeer aan de "massieve problemen in de financiële sector".

286 Zie Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, available at http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf, 35 (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013). Voorname redenen hiertoe blijken ondermeer: 'not having enough information', 'not knowing your rights', 'the language barrier', 'complexity', 'preference to buy face-to-face', 'the fear that there is less consumer protection in other Member States' (zie pg. 38). Ook de niet-monetaire harmonisatie (althans buiten de Eurozone) kan hier worden genoemd.

287 E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 22.

288 Voor een kritische beschouwing inzake de maximale harmonisatie van consumentenrecht: zie T. WILHELMSON, The abuse of the 'confident consumer' as a justification for EC Consumer Law", *Journal of Consumer Policy*, Vol. 27, N° 3, 317-337 en de referenties aldaar. Ook Professor TERRYN betwist dat minimale harmonisatie een belemmering uitmaakt voor de interne markt. Volgens haar is maximale harmonisatie pas nuttig mits een eengemaakt Europees verbintenissenrecht, of minimaal een gemeenschappelijk Europees referentiekader. Zie E. TERRYN, *Bedenktijden in het consumentenrecht: het herroepingsrecht als instrument van consumentenbescherming,* Antwerpen, Intersentia, 2008, 71.

uitvoerige politieke discussie. Een maximale harmonisatie van het consumentenkrediet, zoals initieel werd beoogd, bleek al snel te ambitieus.[289]

Het eindresultaat, een "*gerichte (totale) harmonisatie*" ('harmonisation ciblée' – 'targeted harmonisation'), geeft blijk van het politieke compromis tussen de lidstaten dat de goedkeuring van de R.C.K. voorafging. De precieze lading van dit begrip (of "Europese jargon"[290]) laat zich moeilijk eenduidig vatten.[291] De Europese Commissie omschrijft het als een '*totale harmonisatie, zich beperkend tot de kerngebieden*'[292], hoewel hierover ook diverse andere meningen circuleren.[293] VAN DYCK en STUYCK spraken in die zin eerder terecht over een 'gerichte totale ambiguïteit'.[294] Hieronder wordt verder ingegaan op het harmonisatiekarakter.[295]

II.2.2.2. Dwingende harmonisatie ingevolge artikel 22, §1 R.C.K.

78. Artikel 22, §1 R.C.K. belichaamt het principe van gerichte (totale) harmonisatie:

> "*in zoverre deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen bevat, mogen de lidstaten geen bepalingen handhaven of invoeren in hun nationale wetgeving die afwijken van die welke in deze richtlijn zijn vastgesteld.*"

Gerichte maximale harmonisatie impliceert naast een verbod tot het invoeren of het behouden van *minder strenge bepalingen*, een verbod tot invoering of behoud van strengere, *meer consumentbeschermende* maatregelen door de nationale wetgevers.[296] Het harmonisatiekarakter vertegenwoordigt in die zin een uitdaging voor de lidstaten. Het concept gerichte maximale harmonisatie noopt lidstaten inderdaad niet alleen tot het omzetten van nieuwe bepalingen in hun nationale wetgeving. Naast specifieke, met het oog op de omzetting genomen normen, dienen immers ook de bepalingen die van toepassing waren voor datum van de aanname van de R.C.K. te stroken met het gerichte maximale harmonisatiekarakter van de

---

289 De Memorie van Toelichting bij de Wet van 13 juni 2010 spreekt, met verwijzing naar de economische en wettelijke verschillen tussen de lidstaten, van een "hachelijke onderneming". De Memorie van Toelichting vermeldt het volgende:

Het initiële streven naar volledige harmonisatie bleek een hachelijke onderneming te zijn omdat de verschillen tussen de lidstaten zeer groot waren, zowel op wetgevend vlak als wat de economische situaties en het specifieke karakter van de nationale markten betreft. Een eerste ambitieus voorstel van richtlijn heeft de lidstaten ertoe gebracht om meer dan 200 amendementen in te dienen.

Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet,*Parl. St.* DOC 52 2468/001, 4.

290 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 4.

291 Zie hierover ook Overweging nr. 7 bij R.C.K.

292 Zie ECCG, European Consumer Consultation Group (ECCG) *Minutes Of The Meeting Of 7 December 2005*, ECCG-2006-009, 22 december 2005 (8p.), 5, te raadplegen op http://ec.europa.eu/consumers/cons_org/associations/committ.minutes/eccg_07_12_2005_en.pdf, laatst geraadpleegd maart 2009.

293 T. VAN DYCK en J. STUYCK, "Op weg naar een nieuw consumentenkredietrecht? Het (gewijzigd) voorstel van de richtlijn consumentenkrediet nader bekeken", in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, die Keure, 2007, 580.

294 VAN DYCK en STUYCK verwoordden dit als volgt:

"(...) *Met een beetje slechte wil, lijkt het er bovendien sterk op dat elkeen dit nieuwe begrip op zijn eigen manier gebruikt (op deze wijze is het misschien makkelijker om tot compromissen te komen). Met nog meer slechte wil, zou men kunnen stellen dat "gerichte totale harmonisatie" vooral neerkomt op een "gerichte totale ambiguïteit.*"

T. VAN DYCK en J. STUYCK, "Op weg naar een nieuw consumentenkredietrecht? Het (gewijzigd) voorstel van de richtlijn consumentenkrediet nader bekeken", in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, die Keure, 2007, 580.

295 Zie ook "Briefing Note Consumer Credit Directive" (IP/A/ IMCO/ OF/ 2005-159) waarin dieper wordt ingegaan op de exacte draagwijdte van de vooropgestelde harmonisatie. Te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0609_consumercredit_final_en.pdf. Laatst geraadpleegd in Januari 2013.

296 Zie in dit licht ondermeer: Gonzales Sanchez, H.v.J. 25 april 2002 C-1380/00, Jur. 2002, I- O3901.

R.C.K.[297] Het omzettingsproces van de R.C.K. vereiste bijgevolg dat lidstaten nagingen welke bestaande nationale bepalingen inzake consumentenkrediet niet langer konden worden gehandhaafd.[298]

Lidstaten dienen de bepalingen *m.b.t. de door de R.C.K. geharmoniseerde gebieden* getrouw te volgen bij de omzetting van de richtlijn.[299] Overweging 9 bij de R.C.K. bevestigt dat lidstaten geen andere nationale bepalingen mogen invoeren of handhaven dan deze die in de R.C.K. zijn vastgelegd.[300] Een bepaling die verder gaat dan de R.C.K. is anderzijds slechts strijdig met het door de richtlijn opgelegde harmonisatieniveau indien zij de geharmoniseerde gebieden betreft.[301] Zoveel blijkt uit het vervolg van Overweging 9 bij de R.C.K. Dit tempert[302] de verwachtingen m.b.t. de maximale harmonisatie:

> *Deze beperking moet echter alleen gelden voor door deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen. Wanneer zulke geharmoniseerde bepalingen niet bestaan, moeten de lidstaten de vrijheid houden om nationale wetgeving te handhaven of in te voeren."*

Het staat lidstaten, cf. Overweging 10 *in fine* bij de R.C.K.[303], vrij om kredietovereenkomsten waarop de R.C.K. niet van toepassing is, alsnog aan de geharmoniseerde bepalingen van de R.C.K. te onderwerpen.

II.2.2.2.1. Noodzaak tot nauwkeurige afbakening van het door de R.C.K. maximaal geharmoniseerde gebied

79. Uit de notie "*in zoverre deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen bevat*" (art. 22, §1 R.C.K.), blijkt vooreerst dat een minutieus onderzoek naar wat de R.C.K. al dan niet wenst te harmoniseren, of het toepassingsgebied van de richtlijn, zich opdringt (*infra* II.2.2.2.1.1.).[304] Lidstaten behouden de vrijheid het beschermingsniveau voor consumenten te bepalen m.b.t. gebieden buiten het toepassingsgebied van de R.C.K. Dit werd door het Hof van Justitie bevestigd in het arrest Volksbank Romania dat handelde over het gerichte maximale harmonisatiekarakter van de R.C.K.[305] Het toepassingsgebied van de W.C.K., zoals gewijzigd door de Wet van 13 juni 2010, is overeenkomstig aanzienlijk ruimer dan de R.C.K.[306]

Verder dient binnen het toepassingsgebied van de gerichte maximale harmonisatie te worden onderzocht een aangelegenheid al dan niet uitputtend is geregeld door de R.C.K. (*infra* II.2.2.2.1.2.).[307]

---

297 P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 25.

298 F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 277.

299 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 5.

300 Dergelijke discipline wordt verbonden aan een hoog en gelijkwaardig niveau van consumentenbescherming enerzijds en de creatie van de Interne kredietmarkt anderzijds.

301 Zie P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 5.

302 Zie ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 130.

303 Overweging 10 *in fine* bij de R.C.K. stelt immers:

"Deze richtlijn mag de lidstaten evenwel niet beletten de bepalingen van de richtlijn overeenkomstig het Gemeenschapsrecht toe te passen op gebieden die niet onder het toepassingsgebied ervan vallen."

304 De Memorie van Toelichting bij de Wet van 13 juni 2010 geeft op dit punt onder meer de richtlijnbepalingen omtrent de debetrentevoet als voorbeeld van de beleidsmatige oefening:

In dat zelfde licht dient ook voor elk geharmoniseerd "domein" de vraag te worden gesteld wat in feite het voorwerp van de harmonisatie is. Zo komt in de richtlijn de informatie inzake de debetrentevoet gedetailleerd aan bod. Dat betekent daarom niet dat al wat met de debetrentevoet te maken heeft voortaan geharmoniseerd is want zoals in overweging 32 van de richtlijn wordt vastgesteld, gelden de bepalingen van nationale wetgevingen betreffende de debetrentevoet, die geen verband houden met consumentenvoorlichting, onverminderd. Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 5.

305 Zie R.o. 38 e.v. Hof van Justitie (Vierde kamer) 12 juli 2012 Judecătoria Călăraşi-Roemenië - SC Volksbank România, zaak C-602/10, beschikbaar op www.curia.eu.

306 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 5 en ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 129.

307 Naast de aard en omvang van de harmonisatie (*in casu* gerichte maximale harmonisatie) dient de graad van harmonisatie te worden onderzocht. P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 6.

II.2.2.2.1.1. Afbakening toepassingsgebied van de R.C.K.

II.2.2.2.1.1.1. ALGEMEEN

80. De afbakening van het toepassingsgebied van de R.C.K. dient, cf. de aanhef van Overweging 10 bij de R.C.K.[308], te geschieden aan de hand van de definities vervat in artikel 3 R.C.K.[309] De R.C.K. is van toepassing op kredietovereenkomsten[310], lees consumentenkredieten.[311] Diverse consumentenkredieten worden echter geheel of gedeeltelijk uit het geharmoniseerde gebied gesloten[312] en dit zowel omwille van hun bedrag[313], duurtijd[314], voorwerp[315] alsook omwille van bijzondere eigenschappen van het krediet.[316] Het toepassingsgebied van de R.C.K. is paradoxaal genoeg *beperkter* dan dat van richtlijn 87/102/EEG.[317] Bovendien beschikken de lidstaten over de *mogelijkheid* bepaalde kredietvormen gedeeltelijk uit het toepassingsgebied te sluiten.[318] De R.C.K. bevat tenslotte expliciete vrijwaringsclausules die lidstaten beleidsvrijheid laten (onder meer inzake het herroepingsrecht[319] en de vervroegde aflossing[320]).

---

308 De aanhef van Overweging 10 bij de R.C.K. stelt immers:
"*De in deze richtlijn vervatte definities bepalen het toepassingsgebied van de harmonisatie. De verplichting voor de lidstaten om uitvoering te geven aan de bepalingen van deze richtlijn dient derhalve te worden beperkt tot het toepassingsgebied zoals dat door deze definities is omschreven.* (...)"

309 Zie ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 129.

310 Zie artikel 2, §1 R.C.K. dat – net als de W.C.K. overigens een 'economisch criterium' hanteert eerder dan een juridisch, doctrinale omschrijving.

311 Een samenlezen met artikel 1 (onderwerp) en artikel 3, c (definitie "krediet") R.C.K. verduidelijkt dat hieronder wel degelijk consumentenkredieten dienen te worden verstaan. Interessant in dit licht is overigens het subtiele onderscheid tussen de Franse versie van de richtlijn "crédit aux consomateurs" en "crédit à la consommation" (Belgische wet). Volgens sommige rechtsleer blijkt hieruit dat de klemtoon hoofdzakelijk wordt gelegd op *de personen die het krediet verkrijgen*, meer dan op de *datgene dat door het krediet wordt gefinancierd*. Dit onderscheid, dat overigens moeilijk te verzoenen valt met het hierboven besproken 'bestemmingscriterium' (*supra* nr. 32 e.v.), mag zoals gezegd niet worden overdreven: zo gebruikt de Belgische wetgever beide termen door elkaar (Wet **Consumenten**Krediet < > Loi sur le Crédit à la **Consommation**).

312 Voor een analyse: zie M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 14-20.

313 Voor een voorbeeld: zie artikel 2§2 c) van de richtlijn (de uitsluiting van kredietovereenkomsten voor een totaal kredietbedrag van minder dan 200 EUR of meer dan 75 000 EUR).

314 Voor een voorbeeld: zie artikel 2§2 e) van de richtlijn (de uitsluiting van kredietovereenkomsten die in de vorm van een geoorloofde debetstand op een rekening worden verleend en die binnen een maand moeten worden afgelost).

315 Zie onder meer artikel 2, §2 d) richtlijn: "de huur- of leasingovereenkomsten waarbij geen verplichting tot aankoop". Dit valt grotendeels samen met de financieringshuur uit artikel 1,10° en artikel 47 t.e.m. 54 WCK. Het belang van deze uitsluiting is zonder meer beperkt. Ten tijde van de totstandkoming van de R.C.K., in 2008 stonden in België slechts 2730 dergelijke kredieten geregistreerd, wat neerkomt op minder dan 0,1% van het totale aantal contracten. Meer dan 99% van deze contracten stond bovendien met een betalingsachterstand geregistreerd waardoor deze categorie op termijn volledig lijkt te zullen verdwijnen. België behoudt niettemin, desgewenst de mogelijkheid de hierop van toepassing zijnde regels te behouden. Zie hierover tevens MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 5 en ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 142.

316 Zie bijvoorbeeld artikel 3, c en overweging 12 bij de R.C.K. inzake overeenkomsten voor de verlening op continue basis van diensten (vb. verzekeringen).

317 Dit is paradoxaal gelet op ondermeer de ambitieuze doelstellingen van de Europese Commissie die de grondslag van deze richtlijn uitmaakten. Hieruit blijkt dat het op de harmonisatiemethode gekleefde etiket (politiek begrip) ten zeerste ondergeschikt is aan een inhoudelijk begrip van de richtlijn, en de invloed hiervan op de wetgeving van de lidstaten. Men kan dan ook terecht vraagtekens plaatsen bij het door de Europese Commissie ten toon gespreide optimisme omtrent de door de R.C.K. tot stand gebrachte harmonisatie. Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 276. In de rechtsleer werd er (m.b.t. het tweede gewijzigd voorstel van richtlijn) op gewezen dat de complexiteit van de regelgeving "soelaas biedt aan lidstaten die niet bereid zijn om de consequenties van een interne markt voor consumentenkrediet te aanvaarden". Zie T. VAN DYCK en J. STUYCK, "Op weg naar een nieuw consumentenkredietrecht? Het (gewijzigd) voorstel van de richtlijn consumentenkrediet nader bekeken", in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, die Keure, 2007, 590. Wij zijn van oordeel dat deze beschouwing geldig blijft voor de R.C.K.

318 Zie artikel 2, §5 (zgn. 'sociale kredieten') en artikel 2, §6 R.C.K.

319 Inzake het recht tot herroeping laat artikel 14, §7 R.C.K. lidstaten duidelijk de vrijheid om het ogenblik waarop de overeenkomst uitvoering kan nemen te bepalen.

II.2.2.2.1.1.1. KREDIETOVEREENKOMSTEN WAAROP DE R.C.K SLECHTS GEDEELTELIJK VAN TOEPASSING IS

81. Artikel 2, lid 3 en 4 R.C.K. maken duidelijk dat de bepalingen uit de R.C.K. niet steeds van toepassing zijn op alle kredietovereenkomsten. Overweging 11 bij de R.C.K. bevestigt dat kredietovereenkomsten waarop alleen sommige bepalingen van de R.C.K. toepasselijk zijn, door de lidstaten onaangeroerd dienen te worden gelaten wat betreft alle overige maximaal door de R.C.K. geharmoniseerde gebieden. De keuze van de richtlijnwetgever om sommige regels van de R.C.K. niet toepasselijk te maken op een bepaalde kredietovereenkomst (bijvoorbeeld kredietopeningen terugbetaalbaar binnen een termijn van drie maanden[321]) dient te worden begrepen als een bewuste beleidskeuze van de richtlijnwetgever of een soort 'harmonisering door omissie'.[322]

II.2.2.2.1.2. Uitputtend karakter harmonisatie door de R.C.K.

82. De door de R.C.K. geharmoniseerde aspecten inzake consumentenkrediet worden niet noodzakelijk uitputtend geharmoniseerd. De R.C.K. bevat binnen het geharmoniseerde gebied immers bepalingen lidstaten bij de omzetting niettemin enige vrijheid laten. Deze beleidsruimte, vloeit voort uit doelbewust opengelaten *opties*[323] enerzijds, en anderzijds uit de vaagheid van een aantal door de richtlijn gehanteerde concepten.[324] Dit verleidde de Belgische wetgever tot de volgende kritische bedenking:

> *Bovendien laat de richtlijn zelfs voor de zogezegde geharmoniseerde materies vaak een beoordelingsmarge over aan de lidstaten. Dit heeft op zijn beurt tot gevolg dat, ondanks het feit dat het over een gerichte totale harmonisatie gaat, sommige bepalingen eerder van een minimumharmonisatie lijken voort te komen en er een zeer ruime beoordelingsmarge aan de lidstaten gelaten wordt.*[325]

---

320 Artikel 16, §4 R.C.K. biedt lidstaten een (weliswaar nauwkeurig afgebakend) keuzerecht om het toepassingsgebied van de geharmoniseerde bepalingen inzake de vervroegde aflossing van het krediet in te vullen.

321 De voorschriften uit de R.CK. zijn slechts gedeeltelijk van toepassing op kredieten in de vorm van een geoorloofde debetstand terugbetaalbaar binnen een termijn van drie maanden (zie artikel 2, §3 R.C.K.). Lidstaten behielden de vrijheid wetgevend op te treden betreffende aangelegenheden die volledig buiten het door de R.C.K. geharmoniseerde gebied vallen (dit is ruimer dan enkel de op deze specifieke kredietvorm van toepassing zijnde bepalingen uit de R.C.K.). Een lidstaat kan wat deze kredietvorm betreft bijvoorbeeld wél de gevolgen van wanprestatie vrij invullen in haar wetgeving, maar dient zich te onthouden van de invoering van een bepaling die voorziet in een verzakingsrecht bij het aangaan van een kredietopening (dit wordt immers geregeld in artikel van de 14 richtlijn- dat evenwel niet toepasselijk is op krediet in de vorm van een geoorloofde debetstand).

322 M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 12.

323 Zie onder meer de bepaling inzake de vervroegde beëindiging van het krediet.(artikel 16 richtlijn). Zie hierover MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 5.

324 Zie bijvoorbeeld artikel 24 richtlijn (inzake alternatieve geschillenbeslechting). Anders: S. CLER.C.K.X en en M. DELBROUCK, "Réforme de la législation en matière de crédit à la consommation", *Bank Fin.* 2010/6, 346 :

« *Il y a lieu, selon nous, d'interpréter strictement l'article 22 de la directive et de considérer, par conséquent, que les Etats membres ne disposent d'une marge de manœuvre* <u>*que lorsque celle-ci est expressément prévue par la directive*</u> *dans les domaines clés qu'elle régit.* (eigen onderstreping)»

Noteer dat artikel 26 R.C.K., dat voorziet in een verplichting tot kennisgeving m.b.t. de invulling van regelgevende opties niet in een exhaustieve kennisgevingsverplichting m.b.t. alle door de richtlijn opengelaten regelgevende opties voorziet. Opvallend is het ontbreken van een kennisgevingsverplichting m.b.t. de invulling van artikel 5, §6 R.C.K. M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 28, voetnoot 124.

325 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 5. De MvT haalt vervolgens de kredietwaardigheidsbeoordeling uit artikel 8, §1 van de richtlijn aan als voorbeeld van een maatregel die "eerder van minimumharmonisatie lijkt voor te komen". De Raad van State stelde hierover letterlijk:

Bepaalde artikelen voorzien veeleer in een minimale en niet in een maximale harmonisatie, zoals bijvoorbeeld het geval is voor het bepaalde in artikel 8, lid 1, van de richtlijn, inzake de beoordeling van de kredietwaardigheid van de consument.

Zie Adv. RvS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 131. Dit is van belang voor ons onderzoek en komt verder aan bod (zie Hoofdstuk V.).

M.b.t. niet door de R.C.K. geharmoniseerde deelaspecten kunnen lidstaten slechts optreden in de mate dat dit geen afbreuk doet aan de doelstellingen van de EU-norm.[326]

83. Deze 'tussencategorie' of (zowel expliciete als impliciete) marge voor beleidsruimte op lidstatenniveau m.b.t. geharmoniseerde bepalingen conflicteert met de doelstelling inzake een ééngemaakte kredietmarkt. In ***Bijdrage 4*** bespraken wij het voorbeeld van de aan de lidstaten gelaten ruimte m.b.t. de invulling van de precontractuele bijstand ingevolge artikel 5, §6 *in fine* R.C.K. Deze bepaling laat lidstaten toe (I.) de wijze waarop en (II.) de mate waarin precontractuele bijstand aan de consument wordt verleend, alsmede (III.) de identiteit van degene door wie de bijstand wordt verleend, aan te passen aan: 1) de specifieke omstandigheden waarin de kredietovereenkomst wordt aangeboden, 2) de persoon aan wie het krediet wordt aangeboden en 3) het soort krediet dat wordt aangeboden. Onverminderd de "top-down" harmonisatie ingevolge de R.C.K., kan artikel 5, §6 *in fine* R.C.K. naar ons oordeel de versnippering op het gebied van pretransactionele bescherming van de consument in de diverse lidstaten mogelijk in de hand werken.[327] De beleidsruimte voor "bottom-up" initiatieven ingevolge artikel 5, §6, druist bijgevolg radicaal in tegen de pro-integratieagenda van de R.C.K. en de ambitie om tot een "level playing field" op de Europese kredietmarkt te komen.[328] De kritiek m.b.t. graad van harmonisatie door de R.C.K. inzake precontractuele informatie werd recent bevestigd door het Europese Parlement:

Overwegende dat, naar uit de studie van het Europees Parlement naar de omzetting van de richtlijn inzake consumentenkredieten blijkt, enkele centrale bepalingen in de richtlijn – bijvoorbeeld artikel 5 over precontractuele informatie – niet de beoogde harmonisatie van de nationale regels inzake consumentenbescherming hebben kunnen bewerkstelligen wegens de verschillende uitlegging en omzetting door de lidstaten[329]

II.2.2.2.1.3. Afbakeningsproblemen m.b.t. het door de R.C.K. geharmoniseerde gebied

84. Het toepassingsgebied (*supra* nr. 80 e.v.) alsook het al dan niet uitputtend karakter van de R.C.K. (*supra* nr. 82) blijken veelal niet glashelder uit de richtlijntekst. Het komt er op aan de bepalingen uit de R.C.K. duidelijk 'te screenen' op hun draagwijdte, zich hierbij baserend op de bepaling zelf, de hoofding van de bepaling[330] en eventueel relevante bijgaande overwegingen[331]. Evenwel dient vastgesteld dat het

---

326 Zie P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 15 en de door de auteur op dit punt geciteerde rechtspraak.

327 Zie EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 35 en ***Bijdrage 4***, nr. 40.

328 Over de pro-integratie ambitie: zie S. M. FRANKEN, "The Political Economy of the EC Consumer Credit Directive"; in J. NIEMI, I. RAMSAY and W. C. WHITFORD (eds.), *Consumer credit, debt and bankruptcy. : comparative and international perspectives,* Oxford, Hart, 2009, 130.

329 Zie Overweging D bij Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). De resolutie verwijst in punt E. voorts naar de niet tijdige en niet correcte omzetting van de R.C.K. in de lidstaten.

330 De titelatuur van de R.C.K. kan de harmonisatiesfeer verder verduidelijken. Artikel 19 van de richtlijn, getiteld 'berekening van het jaarlijks kostenpercentage' vormt naar ons aanvoelen geenszins een verbod op de invoering of het behoud van het maximale jaarlijks kostenpercentage (zie artikel 21 W.C.K.). Net zo min vormt artikel 10 van de richtlijn inzake 'in de kredietovereenkomst te vermelden informatie' een beletsel tot de invoering of handhaving van bepalingen inzake onrechtmatige bedingen in de kredietovereenkomst.

331 Overweging 30 bij de R.C.K. verduidelijkt bijvoorbeeld de werking van de richtlijn m.b.t. het verbintenissenrecht:

Deze richtlijn strekt niet tot regulering van de verbintenisrechtelijke voorschriften betreffende de geldigheid van overeenkomsten. Derhalve mogen de lidstaten op dat gebied nationale voorschriften handhaven of invoeren, mits deze in overeenstemming zijn met de Gemeenschapswetgeving. De lidstaten mogen zelf de wettelijke regeling vaststellen die van toepassing is op het aanbod tot het sluiten van de kredietovereenkomst, met name wanneer dat moet worden gegeven en hoe lang dat bindend is voor de kredietgever. Indien dat aanbod samenvalt met het moment waarop de bij deze richtlijn voorgeschreven precontractuele informatie wordt verstrekt, dan moet deze, net als andere extra informatie

ook dan nog niet altijd duidelijk is welke gebieden binnen het door de R.C.K. geharmoniseerde veld vallen.[332] Men kan in dit licht gewag maken van een "minimalistische-" vs. een maximalistische benaderingswijze van het door de R.C.K. geharmoniseerde gebied.[333] Deze onduidelijkheid bemoeilijkt onvermijdelijk elke systematisering. De toekomst, en meer in het bijzonder een eventuele uitlegging door het Hof van Justitie kan raad brengen.[334] In het verleden besteedde het Hof veel aandacht aan de doelstelling(en) van het Communautair instrument (een zgn. "teleologische interpretatiemethode").[335] Zelden wordt een beroep gedaan op de voorbereidende documenten van een Communautaire acte.[336]

II.2.2.2.2. Beleidsruimte lidstaten buiten het gericht maximaal door de R.C.K. geharmoniseerde gebied

II.2.2.2.2.1 Mogelijkheid om kredietovereenkomsten waarop R.C.K. niet van toepassing is aan de regelen uit de R.C.K. te onderwerpen.

85. Het staat lidstaten, cf. Overweging 10 *in fine* bij de R.C.K.[337], vrij om kredietovereenkomsten waarop de R.C.K. niet van toepassing is, alsnog aan de geharmoniseerde bepalingen van de R.C.K. te onderwerpen. Lidstaten *kunnen* bijvoorbeeld kredietovereenkomsten voor een kredietbedrag dat € 75000 overstijgt, uitgesloten van het toepassingsgebied cf. artikel 2, §2 c) R.C.K., aan de nationale regelgeving in het kader van consumentenkrediet onderwerpen.[338] Lidstaten *kunnen* er bovendien voor opteren deze kredieten aan de voorschriften uit de R.C.K. onderhavig te maken.[339] Een en ander werd recent bevestigd in het eerder geciteerde arrest Volksbank Romania van het Hof van Justitie.[340]

---

die de kredietgever aan de consument wil geven, worden verstrekt in een afzonderlijk document dat aan de Europese standaardinformatie inzake consumentenkrediet kan worden gehecht.

332 Eveneens in die zin J. VAN LYSEBETTENS, "Richtlijn 2008/48/EEG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG: kredietovereenkomsten voor consumenten of consumentenkredieten versterkt door *sommige* kredietgevers?", *BankFin* 2008, 332 en K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 7. Onduidelijk is bijvoorbeeld de reikwijdte van de harmonisatie inzake reclame of kredietovereenkomsten met onbepaalde looptijd (artikel 13 R.C.K.). Indien men zou aannemen dat artikel 13 R.C.K. deze overeenkomsten uitputtend reguleert, impliceert dit ondermeer dat de nulstelling uit artikel 22 W.C.K. in het gedrang komt (over artikel 22 W.C.K.: zie ***Bijdrage 3***, nr. 72.). Het voor de doeleinden van ons onderzoek belangrijkste voorbeeld; het harmonisatiekarakter van de kredietwaardigheidsbeoordeling, wordt verder in Hoofdstuk V. uitgebreid onderzocht.

333 F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 336-337.

334 Het Hof van Justitie dient dit *in concreto* te beoordelen. Zie ondermeer: P.J. SLOT en G. STRAETMANS, "Harmonisatie van wetgeving in de EG", *TPR* 2003, 741.

335 Over de teleologische interpretatie van het Hof, zie bijvboorbeeld Overweging 3 in Stauder vs. City of ULM. Sozialamt, Zaak 29/69 van het Hof van Justitie (waarbij er ook een discrepantie was tussen de verschillende taalversies van het Communautair document):

"*When a single decision is addressed to all the Member States, the necessity for uniform application and accordingly for uniform interpretation makes it impossible to consider one version of the text in isolation, but requires that it be interpreted on the basis of both the real intention of its author and the aim he seeks to achieve, in the light in particular of the versions in all four languages.*" Zie ook E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 23 en de referenties aldaar.

336 Zie G.A. BERMANN, R.J. GOEBEL, W.J. DAVEY en E.M. FOX, *Cases and Materials on European Union Law*, Derde Editie, American Casebook Series, West Publishing Company, 2011, 534.

337 Overweging 10 *in fine* bij de R.C.K. stelt immers:

"*Deze richtlijn mag de lidstaten evenwel niet beletten de bepalingen van de richtlijn overeenkomstig het Gemeenschapsrecht toe te passen op gebieden die niet onder het toepassingsgebied ervan vallen.*"

338 De enige beperking is hier het verbod op strijdigheid met het Gemeenschapsrecht. *Infra* nr. 87.

339 België meende zich op dit principe te kunnen baseren om de zgn. 'gemengde kredietovereenkomsten' onder het toepassingsgebied van de W.C.K. te brengen (*supra* I.6.1.1.3.). Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 11.

340 Zie R.O. 40 Hof van Justitie (Vierde kamer) 12 juli 2012 Judecătoria Călăraşi-Roemenië - SC Volksbank România, zaak C-602/10, beschikbaar op www.curia.eu. Zie hierover : V. MAK, "Europees recht op krediet. Over het lenen van Europese wetgeving in nationaal recht en de grenzen van maximumharmonisatie", *Bankfin.* 2012/11, 330 - 335.

II.2.2.2.2.2. Aandachtspunt voor de lidstaten

86. M.b.t. de vrijheid voor lidstaten tot het reguleren van kredieten die buiten het toepassingsgebied van de R.C.K. vallen, geldt een voornaam aandachtspunt: lidstaten dienen het Europees Verdrag en het afgeleid Gemeenschapsrecht te respecteren (in het bijzonder de voorschriften inzake vrij verkeer van goederen en diensten).[341] Het Advies van de Raad van State vermeldt in dit licht onder meer expliciet respect voor het recht op vrije dienstverlening (voor niet in België gevestigde kredietgevers) alsook respect voor richtlijn 2002/65/EG betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten[342].[343]

---

[341] I.e. non-discriminatiebeginsel, belang en proportionaliteit. Zie ook N. REICH, "Economic Law, consumer interests and EU integration.", in (X), *Understanding EU Consumer Law*, Oxford, Intersentia, 2009, 40. Zie R.o. 68 e.v. Hof van Justitie (Vierde kamer) 12 juli 2012 Judecătoria Călăraşi-Roemenië - SC Volksbank România, zaak C-602/10, beschikbaar op www.curia.eu.

[342] Richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de richtlijnen 90/619/EEG, 97/7/EG en 98/27/ EG van de Raad en richtlijn 2005/29/EG oneerlijke handelspraktijken van 11 mei 2005 van het Europees Parlement en de Raad, *PB. L.* 271.

[343] Zie ADV. RVS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 129.

III. INFORMATIEVOORSCHRIFTEN *SENSU STRICTO* ONDER DE WET VAN 12 JUNI 1991 OP HET CONSUMENTENKREDIET

III.1. De verplichting tot het inwinnen van informatie voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst (art. 10 W.C.K.)

III.1.1. Situering informatie-inwinningsverplichting

III.1.1.1. Algemeen

87. Artikel 10, lid 1 W.C.K. verplicht kredietgevers en kredietbemiddelaars om, voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst, informatie in te winnen bij de kredietnemer en desgevallend de steller van een persoonlijke zekerheid[344]. Beiden dienen juiste en volledige informatie te vragen noodzakelijk om de financiële toestand én terugbetalingsmogelijkheden van de consument te beoordelen. Artikel 10, lid 1 W.C.K. expliciteert dat in ieder geval informatie dient te worden ingewonnen over de lopende financiële verbintenissen van de consument. Consumenten en de stellers van een zekerheid zijn ingevolge artikel 10, lid 1 *in fine* W.C.K. eveneens gehouden tot een precontractueel informatiegebod. Beiden dienen immers juist en volledig te antwoorden op de vragen die de kredietgever of de kredietbemiddelaar stelt in het licht van de op hen rustende informatie-inwinningsverplichting.

Artikel 10, lid 1 W.C.K. bevat aldus een *gebod* tot het inwinnen- respectievelijk het verstrekken van informatie. Artikel 10, lid 2 W.C.K. verwoordt een informatie*verbod* dat grenzen stelt aan de informatie-inwinning door de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Het tweede lid van artikel 10 W.C.K. verhindert het inwinnen van informatie die betrekking heeft op het ras, de etnische afstamming, het seksueel gedrag, de gezondheid, de overtuigingen of activiteiten op politiek, levensbeschouwelijk of godsdienstig gebied alsook het lidmaatschap van een vakbond of van een ziekenfonds. Na een communautaire inleiding (III.1.1.2.) gaan we nader in op de informatiegeboden (III.1.3. en III.3. (de informatieverplichting van consumenten)) en het informatieverbod uit artikel 10, lid 2 W.C.K. (III.2.).

III.1.1.2. Geen autonome bepaling inzake informatie-inwinning in de R.C.K.

88. De R.C.K. bevat geen autonome bepaling inzake het inwinnen van informatie voorafgaand aan het sluiten van een kredietovereenkomst. Informatie-inwinning komt evenwel aan bod in het licht van de kredietwaardigheidsbeoordeling achteraan in Hoofdstuk II[345] van de R.C.K. Artikel 8 R.C.K. is getiteld: "Verplichting om de kredietwaardigheid van de consument te beoordelen". Het artikel bestaat uit twee leden: de kredietwaardigheidsbeoordeling m.b.t. de initiële kredietbeslissing (lid 1) en de actualisatie hiervan bij een "belangrijke verhoging" van het totale kredietbedrag (lid 2):

---

344 Indien een consumentenkrediet gewaarborgd wordt door een persoonlijke zekerheid (bijvoorbeeld een borgstelling), dient de kredietgever respectievelijk de kredietbemiddelaar o.g.v. artikel 10 W.C.K. eveneens informatie in te winnen bij de steller van voornoemde zekerheid. Met dit onderzoek wordt nagegaan of de micro-economische situatie van de steller van de persoonlijke zekerheid een dergelijke zekerheidsstelling toelaat. Belangrijk is dat voornoemde verplichting volledig los staat van de financiële situatie van de kandidaat-kredietnemer. Het feit dat een consument over voldoende eigen middelen en inkomsten beschikt, heeft geen enkele impact op de verplichting om informatie in te winnen bij de eventuele stellers van een persoonlijke zekerheid. Het is opmerkelijk dat het toepassingsgebied van artikel 10 W.C.K. niet werd verruimd tot andere dan persoonlijke zekerheden (vgl. art. 34 e.v. W.C.K.). Zie ook MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 54. Voor zakelijke zekerheidstellers is de informatie-inwinningsverplichting uit artikel 10 W.C.K. niet van toepassing. Als zakelijke zekerheidsteller kan bijvoorbeeld worden aangemerkt wie een onroerend goed hypotheceert of roerende goederen (bv. aandelen) in pand geeft. De onderscheiden behandeling tussen zakelijke- en persoonlijke zekerheidstellers op dit punt verdient nader onderzoek. De vraag naar analoge toepassing van artikel 10 W.C.K. op de stellers van een zakelijke zekerheid dringt zich op. Voor een (bevestigende) toepassing: zie bijvoorbeeld Antwerpen 20 januari 2005 met noot van F. VAN DER HERTEN, "Is een zakelijke zekerheid ook een persoonlijke zekerheid in de Wet op het Consumentenkrediet?", *TBBR*, 2006, 162-166.

345 Hoofdstuk II van de R.C.K. is getiteld "Informatieverstrekking en handelingen voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst".

"*De lidstaten zorgen ervoor dat de kredietgever de kredietwaardigheid van de consument voor het sluiten van de kredietovereenkomst beoordeelt op basis van toereikende informatie die, in voorkomend geval, is verkregen van de consument en, waar nodig, op basis van een raadpleging van het desbetreffende gegevensbestand. Lidstaten van wie de wetgeving van kredietgevers vereist dat zij de kredietwaardigheid van consumenten op basis van een raadpleging van het desbetreffende gegevensbestand beoordelen, kunnen dit vereiste behouden. (…)* (eigen onderstreping)"

De lidstaten zorgen er eveneens voor dat, indien de partijen overeenkomen het totale kredietbedrag na het sluiten van de kredietovereenkomst te wijzigen, de kredietgever, alvorens tot een belangrijke verhoging van het totale kredietbedrag over te gaan, de ter zijner beschikking staande financiële informatie betreffende de consument actualiseert en diens kredietwaardigheid beoordeelt.

89. De kredietgever[346] dient de kredietwaardigheid van de consument te beoordelen op basis van toereikende informatie. De in te winnen informatie moet "in voorkomend geval" ("where appropriate" in het Engels; "le cas échéant" in het Frans) worden verkregen van de consument.[347] Een gegevensbestand kan "waar nodig" geraadpleegd worden. Overweging 26 bij de R.C.K. verduidelijkt dat kredietgevers niet alleen de mogelijkheid moeten hebben om (1) de door de consument bij de voorbereiding van de kredietovereenkomst verstrekte informatie, doch ook (2) eventuele informatie uit 'een reeds lang bestaande commerciële relatie" aan te wenden.

In artikel 8, lid 1 R.C.K. kan geen expliciet gebod tot het inwinnen van informatie bij de consument, cf. artikel 10, lid 1 W.CK., worden gelezen.[348] De eerder vrijblijvende bewoording van de bepaling (onder meer de "*Lidstaten van wie de wetgeving van kredietgevers vereist dat zij de kredietwaardigheid van consumenten op basis van een raadpleging van het desbetreffende gegevensbestand beoordelen, kunnen dit vereiste behouden.*") biedt lidstaten, anders dan bijvoorbeeld onder het eerste Voorstel van R.C.K. van de Europese Commissie[349], naar ons aanvoelen een discretionaire implementatie-bevoegdheid. Wij onderschrijven in dit licht de stelling van de Raad van State in zijn Advies bij de W.C.K. 2010 dat artikel 8, lid 1 R.C.K. eerder lijkt te voorzien in een minimale harmonisatie van de kredietwaardigheidsbeoordeling van de consument (*infra* nr. 82).[350]

90. Anders dan onder de R.C.K., voorziet de ontwerprichtlijn woningkrediet een nauwgezet kader m.b.t. informatie-inwinning die nauw aansluit bij het huidige artikel 10 W.C.K. Artikel 14 van de ontwerprichtlijn onderstreept onder meer dat zowel kredietgevers als kredietnemers verantwoordelijk zijn voor het verzamelen van informatie met het oog op het sluiten van een hypothecair krediet. Consumenten dienen bij een kredietaanvraag de kredietgever volledige en correcte informatie

346 Kredietbemiddelaars worden niet geviseerd door artikel 8 R.C.K.

347 Zie ook Overweging 26 bij de R.C.K. dat spreekt over de mogelijkheid om de door de consument verstrekte informatie te hanteren bij de beoordeling van de kredietwaardigheid.

348 Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 166.

349 De wederzijdse informatie-verplichting voorafgaand aan het sluiten van een kredietovereenkomst onder het eerste Voorstel van R.C.K. van de Europese Commissie was inderdaad nauwkeuriger geredigeerd. Het Voorstel bevatte een wederzijdse plicht tot het verstrekken van informatie. Artikel 6, lid 2 van het Voorstel gebood consumenten en zekerheidstellers eerlijk te antwoorden op de specifieke vragen van de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Van de consument of de zekerheidsteller mocht anderzijds geen informatie worden ingewonnen die niet-adequaat, relevant of bovenmatig was om de kredietwaardigheid respectievelijk de geschiktheid als zekerheidsteller te beoordelen. Artikel 6 van het Voorstel tot richtlijn uit 2002 (getiteld "Wederzijdse en voorafgaande informatieverstrekking en adviesplicht") bepaalde immers het volgende:

1. Onverminderd de toepassing van Richtlijn 95/46/EG, en met name artikel 6 daarvan, mogen de kredietgever en de eventuele kredietbemiddelaar de consument die om een kredietovereenkomst vraagt en de eventuele zekerheidsteller alleen om adequate, relevante en niet bovenmatige gegevens vragen om hun financiële situatie en hun aflossingscapaciteit te beoordelen.

De consument en de zekerheidsteller moeten op correcte en volledige wijze op dergelijk verzoek om informatie antwoorden (…)

350 In zijn Advies stelde de Raad van State hierover letterlijk:

Bepaalde artikelen voorzien veeleer in een minimale en niet in een maximale harmonisatie, zoals bijvoorbeeld het geval is voor het bepaalde in artikel 8, lid 1, van de richtlijn, inzake de beoordeling van de kredietwaardigheid van de consument.

Zie Adv. RvS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 131.

(desgevallend documenten van onafhankelijk te verifiëren bronnen) omtrent hun financiële en persoonlijke toestand te bezorgen. Lidstaten kunnen voorts sancties voorzien voor consumenten die bewust foutieve informatie verstrekken. Kredietgevers moeten consumenten die weigeren (bepaalde) informatie te verstrekken er op te wijzen dat een kredietwaardigheidsbeoordeling onmogelijk is. Mogelijk kan de krediettransactie hierdoor geen doorgang vinden.[351]

III.1.2. *Ratio legis* informatie-inwinningsverplichting (art. 10, lid 1 W.C.K.)

91. De informatie-inwinningsverplichting beoogt vooreerst de solvabiliteitsbeoordeling door de kredietgever toe te laten. Artikel 15, lid 2 W.C.K. vermeldt, naast de raadpleging van de CKP, de op basis van artikel 10 W.C.K. ingewonnen informatie expliciet als criterium voor het beoordelen van de terugbetalingscapaciteiten van de kredietnemer.[352]

Tijdens de Parlementaire bespreking in de aanloop naar de W.C.K. 1991 werd informatie-inwinning voorts gekoppeld aan de raadgevingsverplichting zoals die vandaag vervat ligt in artikel 15, lid 1 W.C.K. (voorheen artikel 11, 2° W.C.K.).[353] Artikel 15, lid 1 W.C.K. verbindt de raadgevingsverplichting van de kredietgever of de kredietbemiddelaar immers rechtstreeks aan de financiële toestand van de consument. De raadpleging van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (hierna: "CKP") is op dit punt belangrijk maar onvoldoende.[354] Naast informatie omtrent gegevens die niet uit de CKP blijken (bv. inkomsten, niet-geregistreerde schulden, ed.) kan de ondervraging van de consument onder meer bijkomende inzichten verschaffen omtrent de morele kredietwaardigheid van de kredietnemer.[355] Het moreel risico ('moral hazard') in hoofde van de consument wordt besproken in ***Bijdrage 2***.[356]

De informatie-inwinning kan naar ons oordeel eveneens van belang zijn voor de toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. alsook voor de personalisering van het SECCI (zie verder III.5.).

III.1.3. Conceptuele analyse van de informatie-inwinningsverplichting

III.1.3.1. Schuldenaars van de informatie-inwinningsverplichting

III.1.3.1.1. Kredietgevers en kredietbemiddelaars

92. Zowel kredietgevers als kredietbemiddelaars zijn, cf. de aanhef van artikel 10, lid 1 W.C.K., gehouden tot het inwinnen van informatie bij de consument en desgevallend bij de steller van een zekerheid.[357]

---

351 Zie hierover. ***Bijdrage 1***, 5. B (II). Onder de Suitability vereisten van de MifiD moeten banken in dit geval zich bij vermogensbeheer en beleggingsadvies onthouden.

352 Artikel 15, lid 1 W.C.K. luidt als volgt:

"*De kredietgever mag slechts een kredietovereenkomst sluiten wanneer hij, gelet op de gegevens waarover hij beschikt of zou moeten beschikken, ondermeer op basis van de raadpleging geregeld door artikel 9 van de wet van 2001 betreffende de Centrale voor kredieten aan particulieren <u>en op basis van de informatie bedoeld in artikel 10</u>, redelijkerwijze moet aannemen dat de consument in staat zal zijn de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen.* (eigen onderstreping)"

353 Het Verslag vermeldt hierover het volgende:

"*Op basis van de antwoorden die door de consument verstrekt werden en de informatie-elementen die opgevraagd werden bij de gegevensbestanden, zijn de kredietgever en de kredietbemiddelaar verplicht de vorm en het bedrag van het krediet te zoeken die het best aangepast is aan de financiële mogelijkheden van de consument.*"

Zie Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 10.

354 Zie R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 255 alsook artikel 15, lid 2 W.C.K. dat aangeeft dat de kredietgever zich "ondermeer" moet baseren op de gegevens uit de CKP.

355 F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 121.

356 Zie ***Bijdrage 2*** nr. 8.

357 Artikel 10, lid 1 W.C.K. luidt als volgt:

"*De <u>kredietgever en de kredietbemiddelaar</u> moeten aan de consument die om een kredietovereenkomst verzoekt en, in voorkomend geval, de steller van een persoonlijke zekerheid, de juiste en volledige informatie vragen die zij noodzakelijk achten om hun financiële toestand en hun terugbetalingsmogelijkheden te beoordelen en, in ieder geval, hun lopende financiële verbintenissen.*(eigen onderstreping)".

Ook kredietbemiddelaars zijn aldus gehouden tot het inwinnen van informatie. Dit vloeit logischerwijs voort uit de *ratio legis* van artikel 10 W.C.K. (*supra* nr. 91). Hieronder wordt ingegaan op de verantwoordelijkheden van de kredietbemiddelaar m.b.t. de inwinning van informatie bij de consument.

III.1.3.1.2. Kredietbemiddelaars

III.1.3.1.2.1. De verplichting om informatie in te winnen

93. Kredietbemiddelaars zijn, net als kredietgevers, onderworpen aan de actieve informatie-inwinningsverplichting *ex* artikel 10 W.C.K. De hieronder geschetste principes m.b.t. kredietgevers zijn *mutatis mutandis* van toepassing op kredietbemiddelaars.[358] De informatie-inwinningsverplichting voor kredietbemiddelaars uit artikel 10, lid 1 W.C.K. is naar ons oordeel verzoenbaar met het gerichte maximale harmonisatiekarakter van de R.C.K.[359]

Belangrijk is op te merken dat ook kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit gehouden zijn tot het inwinnen van informatie *ex* artikel 10 W.C.K. Artikel 11*ter* W.C.K. stelt hen uitsluitend vrij van de informatieverplichtingen uit artikel 11, 11*bis* en 15, lid 1 W.C.K.

III.1.3.1.2.2. Mededelingsverplichting t.a.v. kredietgever

94. Indien informatie wordt ingewonnen bij de consument[360] door de kredietbemiddelaar, rust op deze laatste een verplichting de verkregen informatie integraal te communiceren aan de kredietgever. Dit gebod ligt vervat in artikel 64, §2 W.C.K. De bepaling tracht te vermijden dat kredietbemiddelaars een kredietaanvraag opsplitsen met als gevolg het sluiten van meerdere kredietovereenkomsten voor een kleiner bedrag.[361] Een schending van het gebod om de informatie waarop artikel 10 W.C.K. betrekking heeft mee te delen kan tot commissieverlies leiden indien de kredietovereenkomst achteraf wordt

---

358 De Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp van 2002 bepaalt hierover:

"In vele gevallen is het een kredietbemiddelaar die door een consument wordt aangezocht tot het zoeken van een krediet. De kredietbemiddelaar moet aan de consument alle nuttige vragen stellen teneinde in staat te zijn zijn financiële toestand en zijn terugbetalingsmogelijkheden te beoordelen, onder meer op basis van de inlichtingen bedoeld in het nieuwe artikel 10."

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 41.

359 De idee dat artikel 8 R.C.K. eerder lijkt te voorzien in een minimale harmonisatie van de kredietwaardigheidsbeoordeling van de consument, alsook het ontbreken van een expliciet gebod tot het inwinnen van informatie, zijn op dit punt vooreerst van belang. De richtlijnwetgever verzet zich er voorts niet tegen dat lidstaten kredietbemiddelaars bijkomende verplichtingen opleggen. Overweging 17 bij de R.C.K. expliciteert deze mogelijkheid:

"*Deze richtlijn regelt alleen bepaalde verplichtingen van de kredietbemiddelaars jegens de consumenten. Daarom moet het de lidstaten vrijstaan bijkomende verplichtingen voor kredietbemiddelaars te handhaven of in te voeren, inclusief de voorwaarden waaronder een kredietbemiddelaar een vergoeding mag krijgen vanwege een consument die een beroep heeft gedaan op zijn diensten.*"

Eveneens in die zin E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 36 en E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 101. In de aanhef van overweging 24 bij de R.C.K., zou men mogelijk een onrechtstreekse of impliciete bevestiging kunnen lezen van de mogelijkheid voor lidstaten om kredietbemiddelaars een zelfstandige informatie-inwinningsverplichting op te leggen (al is dit erg onzeker):

"*De consument moet uitgebreid worden geïnformeerd voordat hij de kredietovereenkomst sluit, ongeacht of bij de verkoop van het krediet een kredietbemiddelaar betrokken is. Daarom moeten de voorschriften inzake pre-contractuele informatie in het algemeen ook gelden voor kredietbemiddelaars.(...)*".

Verder in dit proefschrift zal blijken dat de verstrekking van precontractuele informatie, en zeker de verstrekking van passende toelichting een zekere mate van individualisatie behoeft. Hiertoe zal de kredietbemiddelaar onder meer op de hoogte dienen te zijn van de voorkeuren en financiële situatie van de consument. Dit noopt *de facto* tot informatie-inwinning.

360 De Memorie van Toelichting bij de W.C.K. 1991 bepaalt voorts dat deze mededelingsverplichting zich tevens uitstrekt tot de door de echtgenoot of echtgenote van de kredietgever ingediende kredietaanvragen. MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 38. Wij merken op dat de wetgever op dit punt er wel een erg ruime interpretatie van artikel 10 W.C.K. op nahoudt.

361 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 38.

verbroken, ontbonden of voorwerp uitmaakt van een termijnverval (art. 64 W.C.K. *j°* art. 99 W.C.K., *infra* nr. 105).

III.1.3.2. Artikel 10 W.C.K. roept een actieve onderzoeksverplichting in het leven voor de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar

95. Op de kredietgever en/of de kredietbemiddelaar rust een *actieve* verplichting om informatie in te winnen.[362] Artikel 10 W.C.K. gebiedt informatie-inwinning los van enig verzoek hiertoe door de consument. Zelfs indien de consument aangeeft dat het inwinnen van informatie overbodig is en/of (spontaan) de nodige zekerheden aanbiedt, moet de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar de W.C.K. naleven en informatie inwinnen. De verplichting om informatie in te winnen geldt evenwel uitsluitend indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar zinnens is een kredietovereenkomst af te sluiten met- of te bemiddelen voor de consument. De bereidheid van de kredietgever om een bepaalde consument krediet te verstrekken zal in praktijk echter veelal afhangen van het resultaat van de informatie-inwinning.

III.1.3.2.1 Verplichting tot het inwinnen van juiste en volledige informatie

96. Artikel 10, lid 1 W.C.K. verlangt dat informatie wordt ingewonnen over de globale micro-economische situatie van de consument. Vereist is dat kredietgevers en/of kredietbemiddelaars de "*juiste en volledige informatie vragen die zij noodzakelijk achten om* [de consument en desgevallend de steller van een zekerheid] *hun financiële toestand en hun terugbetalingsmogelijkheden te beoordelen en, in ieder geval hun lopende financiële verbintenissen* (eigen toevoeging)".

De vage en subjectieve redactie van artikel 10 W.C.K., die de kredietgever of kredietbemiddelaar een aanzienlijke beoordelingsmarge laat[363], wordt terecht bekritiseerd in de literatuur.[364] De rechtspraak speelt een cruciale rol bij het invullen van de informatie-inwinningsverplichting uit artikel 10 W.C.K.[365]

97. De finaliteit van de cf. artikel 15 W.C.K. op de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar (uitsluitend m.b.t. art. 15, lid 1 W.C.K.) rustende adviesverplichting blijkt essentieel bij het onderzoek of de kredietgever of de kredietbemiddelaar voldaan heeft aan de informatie-inwinningsverplichting.[366]

Alles wat relevantie kan vertonen voor de beoordeling van de financiële toestand van de consument is van belang. Het vermogen en de, zowel huidige en toekomstige, inkomsten en uitgaven van de consument dienen hiertoe te worden onderzocht. Bij wijze van voorbeeld kunnen o.a. worden vermeld: de op het ogenblik van de kredietaanvraag reeds lopende kredieten, de hoegrootheid van het loon of het vervangingsinkomen van de consument, zijn burgerlijke staat (bv. gehuwd, samenwonend, gescheiden, kinderen ten laste, verplichting van alimentatie,..), het feit dat de consument een woning huurt of eigenaar is van een woning, enz. Hier dient onderstreept dat de raadpleging van de CKP een belangrijk doch een onvoldoende element is voor een adequate vervulling van de informatie-inwinningsverplichting.[367]

III.1.3.3. Noodzaak tot het wettelijk omkaderen van vragenlijsten voor het inwinnen van informatie?

---

362 Zie A. DE BOECK, "De aansprakelijkheid van de kredietverlener en de informatieverplichting van de consument", noot onder Vred. Gent 18 juli 1995, *RW* 1995-1996, 1272 en bijvoorbeeld Vb. Vred. Berchem 5 januari 1999, *Jaarboek Kredietrecht* 1999, 49 en Vred. Sint-Niklaas 4 december 2001, *Jaarboek Kredietrecht 2001,* 161.

363 E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 101.

364 In die zin: F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6,* 333.

365 Een bespreking van deze rechtspraak valt buiten het bestek van het onderzoek. In dit licht wordt verwezen naar de literatuur opgenomen in voetnoot 62. Wij beperken ons hier tot het aanstippen van enkele belangrijke principes m.b.t. de informatie-inwinningsverplichting uit artikel 10 W.C.K.

366 Eveneens in die zin: E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 101.

367 De CKP voorziet een kredietgever als gezegd immers niet van volledige informatie. Zie F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6,* 333 ;L. DEVILLE, "Quelques préoccupations- encore?! – relatives au cadre légal belge entourant les ouvertures de crédit", *Bank Fin. 2012 5-6,* 369.

98. Ter vervulling van hun informatie-inwinningsverplichting, werken kredietgevers en kredietbemiddelaars in praktijk veelal met een door de kredietnemer in te vullen vragenlijst. Consumentenvertegenwoordigers pleitten in het verleden meermaals voor het verplicht gebruik van gestandaardiseerde vragenlijsten. Deze zouden onder meer de bij te voegen verantwoordingsstukken (onder meer de loonfiche en een exemplaar van het huurcontract) kunnen oplijsten.[368]

De idee om de informatie-inwinning wettelijk te omkaderen is niet nieuw in het financiële recht.[369] Inzake beleggingsdiensten bepaalt de Wet Financieel Toezicht en het daarbij horende KB bijvoorbeeld gedetailleerd waaromtrent informatie moet worden ingewonnen.[370]

99. Bij de wijziging van de W.C.K. in 2002 werd het werken met een veralgemeende schriftelijke kredietaanvraag overwogen. Het voorontwerp van wet tot wijziging van de W.C.K. (resulterend in de wet van 24 maart 2003) bevatte een regeling inzake de kredietaanvraag. Het voorontwerp viseerde meer in het bijzonder een systeem waarbij gewerkt werd met een formele kredietaanvraag. De kredietsector was tegen deze maatregel gekant.[371] De Raad voor het Verbruik achtte dit voorstel moeilijk te verzoenen met de 'voortschrijdende technologische vooruitgang'. Het bestempelen van de informatie-inwinningsverplichting als een resultaatsverbintenis zou volgens de Raad kredietgevers er in praktijk evenwel toe aanzetten te werken met een kredietaanvraag.[372] Een rigide wettelijk kader inzake informatie-inwinning is naar ons oordeel niet wenselijk. Dit onder meer omwille van de beperkte flexibiliteit en de aanzienlijke kosten die een dergelijk systeem zou meebrengen voor de financiële sector. Een aantal terechte verzuchtingen inzake de informatie-inwinning kunnen op het niveau van de bewijsregeling worden aangepakt.

Mocht de wetgever de wettelijke omkadering van vragenlijsten inzake consumentenkrediet overwegen, dan kan hij inspiratie halen bij onze zuiderburen. In Frankrijk wordt de informatie-inwinning voor kredieten op afstand aangegaan alsook voor kredietverstrekking op de verkoopplaats aangegaan omkaderd door een zgn. "fiche de dialogue" (art. L 311-10 Code de la Consommation).[373]

III.1.3.4. De raadpleging van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren

100. Ingevolge artikel 15, lid 3 W.C.K. dient de kredietgever het bewijs te leveren dat hij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren raadpleegde. Dit principe werd voorheen reeds aanvaard in de rechtspraak.[374] Het KB van 21 juni 2011[375] bevat nadere bepalingen (onder meer inzake bewijs[376]) m.b.t. de raadpleging van de CKP.[377]

---

368 F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6,* 334.

369 Zie ivm vragenlijsten ook: R.v.V., Advies over de hervorming van de wetgeving m.b.t. de hypothecaire lening, Advies nr.97, Brussel, 13 mei 1991, 9.

370 In verband met de financiële situatie van de belegger wordt inderdaad heel precies aangegeven welke informatie moet worden gevraagd. Zie artikel 27, §4, 5 en 6 Wet 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, *BS*. 4 september 2002, 39121; artikelen 15, 16 en 17 Koninklijk Besluit 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten, *BS* 18 juni 2007, 32935.

371 Zie R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (m.b.t. artikel 10, nieuw lid 1 W.C.K.).

372 R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998.
MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 15-16.

373 Voor consumentenkredieten vanaf 3000 EUR dient de consument (decretaal bepaalde) verantwoordingsstukken te voorzien:

«*Lorsque les opérations de crédit sont conclues sur le lieu de vente ou au moyen d'une technique de communication à distance, une fiche d'informations distincte de la fiche mentionnée à l'article L. 311-6 est remise par le prêteur ou par l'intermédiaire de crédit à l'emprunteur. Cette fiche, établie par écrit ou sur un autre support durable, comporte notamment les éléments relatifs aux ressources et charges de l'emprunteur ainsi que, le cas échéant, aux prêts en cours contractés par ce dernier. Ladite fiche est signée ou son contenu confirmé par voie électronique par l'emprunteur et contribue à l'évaluation de sa solvabilité par le prêteur. Les informations figurant dans la fiche doivent faire l'objet d'une déclaration certifiant sur l'honneur leur exactitude. Si le montant du crédit accordé est supérieur à un seuil défini par décret [actueel 3000 EUR], la fiche doit être corroborée par des pièces justificatives dont la liste est définie par décret* (eigen toevoeging)»

374 Rb. Antwerpen 16 januari 2004, *NjW* 2004, 1065.

375 Koninklijk Besluit 21 juni 2011 tot wijziging van verschillende besluiten inzake consumentenkrediet en tot uitvoering van de artikelen 5, §1, tweede lid, en §2, en 15, derde lid, van de wet van 12 juni 1991 op

III.1.4. Informatie-inwinning: inspannings- of resultaatsverbintenis?

101. De informatie-inwinningsverplichting betreft een resultaatsverbintenis.[378] Met VAN DEN HAUTE, zijn wij echter van mening dat deze stelling dient te worden genuanceerd. Het lijkt hierbij van belang een duidelijk onderscheid te maken tussen de verplichting tot het inwinnen van informatie (zonder enig waardeoordeel omtrent het adequate karakter van de informatie-inwinning) enerzijds, en het afdoende vervullen –in hoofde van de kredietgever en desgevallend de kredietbemiddelaar- van de informatie-inwinningsverplichting anderzijds.[379] Waar de plicht tot het inwinnen van informatie zelf zonder enige twijfel een resultaatsverbintenis uitmaakt[380], dient de plicht tot het inwinnen van volledige en juiste informatie o.i. in principe te worden gekwalificeerd als een inspanningsverbintenis.[381] De kredietgever of de kredietbemiddelaar die wel degelijk informatie heeft ingewonnen bij de consument zal in deze benadering slechts aansprakelijk kunnen worden gesteld indien zijn gedrag niet strookt met dat van een normaal en zorgvuldig kredietgever of kredietbemiddelaar, geplaatst in dezelfde omstandigheden.[382]

III.1.5. Sanctionering informatie-inwinningsverplichting artikel 10, lid 1 W.C.K.

III.1.5.1. Sanctionering kredietgevers en kredietbemiddelaars

102. De W.C.K. voorziet zowel in civielrechtelijke-, strafrechtelijke- als administratieve sanctionering voor miskenning van haar geboden m.b.t. informatie- en advies. De drie types van sancties sluiten elkaar niet uit en kunnen cumulatief worden toegepast.[383]

III.1.5.1.1. Civielrechtelijke sanctionering

---

het consumentenkrediet, *BS.* 29 juni 2011, 37750. Het Koninklijk Besluit trad op 1 september 2011 in werking. (hierna "het KB van 21 juni 2011").

376 De bewijsregeling uit het K.B. doet volgens het verslag aan de Koning evenwel geen afbreuk aan de overige bewijsregelen die door de bevoegde rechtbanken worden gehanteerd met betrekking tot de toepassing van de artikelen 11 en 15 W.C.K.

377 De kredietgever dient (ten minste) het bericht van raadpleging van de CKP met opgave van (a) de unieke identificatiecode, (b) het ogenblik van raadpleging en (c) de identiteitsgegevens van de persoon op wiens naam werd geraadpleegd, gedurende de looptijd van de kredietovereenkomst (en minstens drie jaar) op papier of een andere duurzame drager te bewaren. Wanneer de bevoegde ambtenaren of de rechtbank er om verzoeken, dient de kredietgever (rechtstreeks of onrechtstreeks) op zijn minst deze elementen uit het raadplegingsantwoord van de CKP te kunnen voorleggen. Zie hierover: R. STEENNOT, R. VAN DER BRUGGEN en M. DE MUYNCK, "Artikelen 10, 11 en 15 Wet Consumentenkrediet: over informatie, toelichting, advies, en onthouding", *Bank Fin. 2012 5-6*, 349.

378 Zoveel blijkt letterlijk uit de Memorie van Toelichting bij de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet. Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Kamer, Doc. 50, 1730/001, 15. Voor een kritische beschouwing, zie bijvoorbeeld: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 75. Voornoemde auteurs hanteren in dit licht de bewoording "wereldvreemd".

379 E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 105.

380 Indien de consument aantoont dat de kredietgever of de kredietbemiddelaar naliet voorafgaand aan het sluiten van een kredietovereenkomst informatie in te winnen overeenkomstig artikel 10, lid 1 W.C.K., zal de aansprakelijkheid van de kredietgever of de kredietbemiddelaar automatisch in het gedrang komen. Dit is zeker het geval indien het bewijs wordt geleverd dat de kredietgever naliet de CKP te raadplegen. Hoewel de bewijslast hiertoe op de consument rust, dient de kredietgever of de kredietbemiddelaar echter bij te dragen tot het bewijs. De consument kan de kredietgever of de kredietbemiddelaar bijvoorbeeld verzoeken de vragenlijst of de unieke identificatiecode van de CKP voor te leggen. In dit licht kan verwezen worden naar art. 877 Ger. W.:

Wanneer er gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens bestaan dat een partij of een derde een stuk onder zich heeft dat het bewijs inhoudt van een ter zake dienend feit, kan de rechter bevelen dat het stuk of een eensluidend verklaard afschrift ervan bij het dossier van de rechtspleging wordt gevoegd.

381 Zie ook: R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 20.

382 *Infra* nr. 241 voor een nuancering van het onderscheid tussen inspannings- en resultaatsverbintenissen in de context van de W.C.K.

383 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 64.

103. Bij miskenning door een kredietgever of een kredietbemiddelaar van artikel 10, lid 1 W.C.K. kan de rechter de consument ontslaan van het geheel of een gedeelte van de nalatigheidsinteresten en zijn verplichtingen verminderen tot de prijs bij contante betaling van het goed of dienst (in geval van een verkoop of afbetaling) of tot het ontleende bedrag (artikel 92 1° W.C.K.). Deze sanctie geldt onverminderd eventuele gemeenrechtelijke sancties. Bij de evaluatie van een inbreuk op de informatie-inwinningsverplichting, mag de *ratio legis* van artikel 10, lid 1 W.C.K. geenszins uit het oog worden verloren. Informatie-inwinning maakt geen doel op zich uit.[384] Het gebod voor kredietgevers en kredietbemiddelaars om informatie in te winnen vormt het complement voor de toelichtings-, raadgevings- en onthoudingsverplichting uit de artt. 11, §4 en 15 W.C.K.

Indien zowel de consument als de kredietgever een fout begaan bij het informatie-inwinningsproces, kan de rechter tot een gedeelde aansprakelijkheid van beide partijen besluiten (zie *infra* III.5 omtrent de informatie-verplichting van de consument).[385]

III.1.5.1.2. Strafrechtelijke sanctionering (art. 101, §1 20° W.C.K.)

104. Indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar opzettelijk ("wetens en willens") foutieve, onvolledige of ongeoorloofde[386] informatie vraagt, zijn strafsancties niet uitgesloten. Het nieuwe artikel 101 §1, 20° W.C.K. bepaalt dat kredietnemers en kredietbemiddelaars die wetens en willens in strijd met artikel 10 W.C.K. ongeoorloofde informatie vragen, een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en/of een geldboete van € 26 tot 100 000 riskeren. De Memorie van Toelichting bij de W.C.K. 1991 wijst omtrent de noodzaak tot strafsancties onder meer op het feit dat burgerlijke sancties nauwelijks een afschrikkend effect hebben (gelet op het minieme en wisselvallige financieel risico voor de kredietgever of de kredietbemiddelaar) alsook op de zeldzame toepassing van zware administratieve sancties, met name "*een 'beroepsverbod' dat van aard is om de beoogde bedrijven ten gronde te richten.*"[387]

Strafsancties inzake consumentenkrediet zijn een rariteit in Europa.[388] Strafsancties zijn vnl. van belang daar zij de Administratie de mogelijkheid bieden om een minnelijke schikking voor te stellen.[389] Terughoudendheid is op zijn plaats. Artikel 101 §1, 23° W.C.K. dat toelaat kredietgevers, die *in strijd met de bepalingen van artikel 15, tweede lid, wetens en willens een kredietovereenkomst sluiten waarvan men redelijkerwijze moet aannemen dat de consument niet in staat zal zijn de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst na te leven*, strafrechtelijk te sanctioneren mag hier niet uit het oog worden verloren.

III.1.5.2. Commissieverlies als bijkomende sanctie voor kredietbemiddelaars

105. Commissieverlies werd al aangehaald als mogelijke sanctionering van de kredietbemiddelaars (art. 64, §2 *j°* art. 99 W.C.K.).

III.1.6. Kredietovereenkomsten waarop artikel 10 W.C.K. niet van toepassing is

106. De informatie-inwinningsverplichting ex. art. 10, lid 1 W.C.K. kent een ruim toepassingsgebied.[390] In ***Bijdrage 3*** belichtten wij niettemin één zeer belangrijke uitzondering: artikel 10 W.C.K. is niet van toepassing op geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand moeten worden afgelost. Deze uitsluiting, die voornamelijk kredietfaciliteiten voorheen onderworpen aan de Wet van 14 mei 2001 viseert, en het *status quo* voor dergelijke kredieten incorporeert[391],

---

384 Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 128.

385 Voor een toepassing in de rechtspraak : zie Rb. Gent (9e kamer) 10 december 1999, *T. Vred.* 2002, 82.

386 *Infra* nr. 107 e.v.

387 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 69.

388 Zie in dit licht ondermeer het rapport omtrent de implementatie van de R.C.K. in 14 lidstaten. Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012,44-45; te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

389 Zie hierover ondermeer Activiteitenverslag 2010 Algemene Directie Controle en Bemiddeling van de FOD Economie (online te raadplegen).

390 Zie o.a. art. 3, §2 lid 1 W.C.K. dat de bepaling eveneens toepasselijk verklaart op kredieten voor minder dan 200 EUR.

391 Zie ook: Z. PLETINCKCKX en D. BLOMMAERT, "Les ouvertures de crédit", *Bank Fin. 2012 5-6,* 376.

impliceert niet dat kredietgevers en/of kredietbemiddelaars geen informatie dienen in te winnen.[392] Krachtens het gemeen recht zijn partijen die een overeenkomst wensen aan te gaan immers eveneens verplicht elkaar informatie te verstrekken met het oog op de overeenkomst die zij eventueel zullen sluiten. Dergelijke plicht weegt zwaarder door in hoofde van professionele partijen.[393]

[392] Het risico dat in geldnood verkerende consumenten op die manier meerdere zichtrekeningen met daaraan verbonden kredietfaciliteiten (terugbetaalbaar binnen de maand) zouden openen om eventuele financiële moeilijkheden onder de radar te houden is niet denkbeeldig.

[393] Zie ***Bijdrage 3***, nr. 40. De rechtspraak inzake de precontractuele informatie-en adviesverplichtingen inzake Hyp. krediet is hier relevant. Zie R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (1998-2002), *TPR* 2004, 1913 e.v. onder meer opgepikt door F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 117. Zie eveneens: A. DE BOECK, *Informatierechten en -plichten bij de totstandkoming en uitvoering van overeenkomsten: grondslagen, draagwijdte en sancties,* Antwerpen, Intersentia, 2000.

III.2. Verbod tot het inwinnen van bepaalde informatie

III.2.1. Artikel 10, lid 2 W.C.K.

107. Overeenkomstig artikel 10, lid 2 W.C.K. is het kredietgevers en kredietbemiddelaars verboden bij de consument informatie in te winnen die betrekking heeft op zijn:

(1.) Ras
(2.) Etnische afstamming
(3.) Seksueel gedrag
(4.) Gezondheid
(5.) Overtuigingen of activiteiten op politiek, levensbeschouwelijk of godsdienstig gebied
(6.) Het lidmaatschap van een vakbond of ziekenfonds

Figuur 9 verboden informatie ex artikel 10, lid 2 W.C.K.

III.2.2. *Ratio legis*

III.2.2.1. Non-discriminatie

108. Het verbod uit artikel 10, lid 2 W.C.K. beoogt discriminatie bij het toekennen van krediet (en in het bijzonder m.b.t. kredietscoring[394]) te vermijden.[395] De lijst van verboden in te winnen informatie is geïnspireerd op artikel 6 van de Conventie van de Raad van Europa voor de bescherming van de personen tegen geautomatiseerde behandeling van persoonlijk gegevens en een advies van de Raad voor het Verbruik bij de voorgenomen wet.[396] De opsomming uit artikel 10, lid 2 W.C.K. is limitatief.[397] Artikel 69, § 1 W.C.K. (dat de verwerking van persoonsgegevens beperkt tot duidelijk in de wet omschreven en gerechtvaardigde doeleinden en dit voor zover ze relevant, aangepast en proportioneel zijn om de financiële toestand en de solvabiliteit van de consument of van de zekerheidsteller te beoordelen[398]) kan hier tevens worden vermeld. Naast artikel 10, lid 2 W.C.K. en artikel 69, §1 W.C.K., zijn de wetten van 10 mei 2007[399] tevens van belang.[400] Het respect voor de privacy van de kandidaat-kredietnemer kan tenslotte bijkomende grenzen stellen.

III.2.2.2. Teleologische interpretatie

109. O.i. noopt voornoemd normdoel (i.e. de vermijding van discriminatoir gedrag) tot enige flexibiliteit bij de beoordeling of er al dan niet een schending van deze bepaling voorligt. Het ondervragen van de kandidaat-kredietnemer omtrent het al dan niet hebben van een ziekteverzekering kan o.i. dan ook zonder dat dit het tweede lid van artikel 10 W.C.K. (en meer in het bijzonder het verbod omtrent informatie-inwinning inzake gezondheid en het lidmaatschap van een ziekenfonds) miskent. Dit uiteraard slechts in zoverre dit louter een beter inzicht in de micro-economische situatie van de kandidaat-kredietnemer beoogt. Of de verplichting te goeder trouw te handelen de consument in bepaalde gevallen

---

394 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 16.

395 Zie ***Bijdrage 1***, 2.C.(III) inzake grondrechten als doelstelling van kredietwetgeving.

396 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 16. De R.C.K. bevat geen gelijkaardig verbod. Overweging 45 bepaalt evenwel het volgende:

Deze richtlijn eerbiedigt de grondrechten en neemt de beginselen in acht die met name zijn erkend in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Ook de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens, eigendom, non-discriminatie, bescherming van het gezins en beroepsleven en consumentenbescherming worden, overeenkomstig het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, volledig geëerbiedigd.

397 P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 66.

398 Zie hierover ook: Advies van de Raad van State bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 180.

399 Zie ondermeer Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de Wet tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden (*BS*. 30 mei 2007.

400 E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 101.

kan nopen tot het spontaan verstrekken van bepaalde door artikel 10, lid 2 W.C.K. geviseerde informatie is onduidelijk.[401]

[401] Hier kan ondermeer gedacht worden aan de situatie waarbij een terminaal zieke consument een krediet aanvraagt. Het is de kredietgever of de kredietbemiddelaar cf. artikel 10, lid 2 W.C.K. niet toegelaten bij de consument te informeren naar de gezondheid van de kredietnemer. De kredietgever kan en moet (!) evenwel informeren naar de bestemming van het krediet (bv. het dekken van de medische kosten van de consument). Gebiedt de goede trouw de consument in deze hypothese actief informatie te verstrekken over zijn gezondheidstoestand? Beïnvloedt de bestemming van het krediet het antwoord op deze vraag? Is het de consument meer in het bijzonder toegestaan (cf. soms het geval bij onrechtmatige vragen in het arbeidsrecht) om te liegen over de bestemming van het krediet (indien dit daadwerkelijk het dekken van zijn behandelingskosten betreft)? En wat als de bestemming van het krediet vreemd is aan de ziekte van de consument? Bepaalde rechtsleer is van oordeel dat de goede trouw gebiedt dat de consument zelf melding maakt van zijn gezondheidstoestand. Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 67. Het Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet van de FOD Economie beaamt dit:

De consument die bijvoorbeeld lijdt aan een ziekte die zijn beroepsinkomsten aanzienlijk en op korte termijn zal aantasten, begaat een fout als hij een kredietovereenkomst sluit, gespreid over meerdere jaren waarbij hij die informatie verzwijgt terwijl het de kredietgever verboden is de consument te ondervragen over zijn gezondheidstoestand (artikel 10, § 2).

Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Als een pragmatische oplossing kunnen kredietgevers of kredietbemiddelaars alleszins voorzichtigheidshalve peilen naar kennis in hoofde van de consument van op vandaag aanwezige condities die op termijn een negatieve invloed kunnen uitoefenen op zijn capaciteit om de kredietovereenkomst volgens de overeengekomen modaliteiten terug te betalen.

III.3. Informatieverplichting van consumenten

III.3.1. Principe

110. Naast een gebod voor kredietgevers en kredietbemiddelaars om bepaalde informatie in te winnen, bevat artikel 10, lid 1 W.C.K. tevens een gebod voor consumenten om informatie te verstrekken.[402] Met deze informatieverstrekking vervult de consument zijn deel van de wederzijdse informatieplicht voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst.[403] Artikel 10, lid 1 *in fine* W.C.K. bepaalt het volgende:

> "*De kredietgever en de kredietbemiddelaar moeten aan de consument die om een kredietovereenkomst verzoekt en, in voorkomend geval, de steller van een persoonlijke zekerheid, de juiste en volledige informatie vragen die zij noodzakelijk achten om hun financiële toestand en hun terugbetalingsmogelijkheden te beoordelen en, in ieder geval, hun lopende financiële verbintenissen. De consument en de steller van een persoonlijke zekerheid zijn ertoe gehouden daarop juist en volledig te antwoorden.*(eigen onderstreping)"

111. Op de consument rust een zgn. "passieve informatieverplichting": hij dient de gestelde vragen *juist* en *volledig* te beantwoorden.[404] Indien de consument onnauwkeurig of onvolledig antwoordt op de vragen van de kredietgever of de kredietbemiddelaar, kan de kredietgever gedeeltelijk ontheven worden van zijn verantwoordelijkheid. Het belang van het ontbrekende of foutieve element is, cf. de gemeenrechtelijke principes, hierbij cruciaal.[405]

III.3.2. Verplichting tot het handelen ter goeder trouw

III.3.2.1. De goede trouw en de informatie-verplichting van de consument

112. Om de gestelde vragen *juist* en *volledig* te beantwoorden zal de consument soms inlichtingen moeten verstrekken die verder reiken dan het zuiver beantwoorden van de door de kredietgever of de kredietbemiddelaar gestelde vragen.[406] Voorgaande precisering roept geen actieve informatieverplichting

---

402 Zie D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 10 Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

403 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 78.

404 Voor een voorbeeld van de in de literatuur vaak opduikende tweedeling tussen "passieve consumenten" en "actieve kredietgevers en kredietbemiddelaars": zie J.P. BUYLE, "Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil des professionnels de la finance", in X (ed.), *Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil*, CUP vol. 86, Gent, Larcier, 2006, 169.

405 Tijdens de bespreking van het wetsontwerp van 1990 in de Commissie voor de economische aangelegenheden, onderstreepte de Vice-Eerste Minister en Minister van Economische Zaken het belang van de plicht voor consumenten om juist en volledig te antwoorden op de vragen van de kredietgever.De Vice-Eerste Minister en Minister van Economische Zaken merkte immers ondermeer het volgende op:

"*Het spreekt vanzelf dat de aansprakelijkheid van de kredietgever wegvalt indien de consument hem onjuiste en onvolledige gegevens verstrekt over zijn financiële toestand.*"

"*De aansprakelijkheid van de kredietgever om de financiële mogelijkheden van de consument te beoordelen op het ogenblik dat hij het kredietaanbod doet, namelijk op het ogenblik dat hij het contract aflevert, is een verbintenis die rechtstreeks en wederzijds verband houdt met de verplichting van de consument om juist en volledig te antwoorden op alle vragen die de kredietgever of de kredietbemiddelaar hem stelt ten einde zijn financiële toestand te kunnen beoordelen: indien de consument onnauwkeurig of onvolledig antwoordt, spreekt het vanzelf dat de kredietgever ontheven is van die verantwoordelijkheid of dat die minder groot wordt, volgens het belang van het foutieve of ontbrekende element.* (eigen onderstreping)"

Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 30 en 86.

406 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 37. Zie ook C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier, 2004, nr. 60.

voor de consument inzake zijn financiële positie in het leven.[407] De consument mag de goede trouw evenwel niet uit het oog verliezen.[408] In bepaalde gevallen noopt deze open norm[409] inderdaad tot het verstrekken van informatie die verder reikt dan het strikt beantwoorden van de door de kredietgever of de kredietbemiddelaar gestelde vragen (bijvoorbeeld over het aantal kinderen ten laste of het zich bevinden in de opzegperiode).[410]

III.3.2.2. Noodzaak tot duidelijke vraagstelling door kredietgever en/of kredietbemiddelaar

113. De consument kan niet verweten worden tekort te schieten aan zijn plicht de gestelde vragen juist en volledig te beantwoorden indien dergelijke tekortkoming kan toegeschreven worden aan het feit dat hij de vragen(lijst) van de kredietgever of kredietbemiddelaar onvoldoende begrijpt.[411] Het feit dat de consument die bijvoorbeeld gevraagd wordt naar eventueel lopende kredieten (ter goeder trouw) nalaat de aan de zichtrekening verbonden kasfaciliteit te vermelden, omdat hij bij de ondervraging geen acht slaat op deze "geruisloze" kredietvorm, zal hem dat bezwaarlijk verweten kunnen worden. Dit zal evenwel niet het geval zijn indien de kredietgever uitdrukkelijk naar dergelijke kredietfaciliteiten informeert of deze als voorbeeld vermeldt bij zijn vraagstelling.

Bij het opstellen van vragenlijsten dient men zich te hoeden voor onduidelijkheden en complex taalgebruik. De kredietgever en/of de kredietbemiddelaar dient concrete en precieze vragen te stellen.[412] Men moet zich ervan verzekeren dat de consument in staat is de vragen afdoende te begrijpen. Bijkomende toelichting bij de vragen (bv. het overlopen van de vragenlijst, voorgedrukte of mondeling verstrekte antwoordvoorbeelden, het werken met meerkeuzevragen,..) kan in bepaalde gevallen aangewezen zijn om de consument in staat te stellen juist en volledig te antwoorden.

III.3.3. Controleplicht?

III.3.3.1. Praetoriaans criterium: "weet hebben" of "weet moeten hebben" van het foutieve karakter van de door de consument verstrekte informatie (*de lege lata*)

114. Kredietdocumentatie (bijvoorbeeld een kredietaanvraag, een kredietovereenkomst,..) wil wel eens foute of minstens onvolledige informatie bevatten.[413] De vraag of de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, verplicht is het waarheidsgetrouw karakter van de door de consument verstrekte informatie te verifiëren (buiten het bepaalde in art. 17 W.C.K.) is een klassieker in de rechtsleer en de rechtspraak.[414] De rechtspraak onderkent, onder bepaalde omstandigheden, een plicht tot het verifiëren

---

407 Zie bijvoorbeeld: Vred. Kortrijk 31 oktober 2006, *Jaarboek Kredietrecht 2006*, 23, noot. L. VAN DEN STEEN.

408 Eveneens in die zin: E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 102.

409 Eveneens in die zin D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 72.

410 Indien een consument, wanneer gevraagd door de kredietgever of de kredietbemiddelaar naar het aantal kinderen ten laste, nalaat verwekte doch ongeboren kinderen te vermelden schendt hij o.i de verplichting om volledig te antwoorden. Net zo min lijkt aan de verplichting tot het juist antwoorden voldaan wanneer een kredietnemer de vraag naar tewerkstelling positief beantwoordt terwijl hij zich op het ogenblik van de kredietaanvraag reeds in zijn opzegperiode bevindt. Hoewel voornoemde antwoorden beiden technisch gezien wel degelijk stroken met de werkelijkheid, schenden ze de verplichting tot het ter goeder trouw beantwoorden van de hem gestelde vragen. Eveneens in die zin: R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, nr. 244.

411 Zie in dit licht bijvoorbeeld een vonnis van de rechtbank van Namen dat rekening hield met "de intellectueel zwakkere posititie van de consument" bij het beoordelen van de informatieverplichtingen. Zie Rb. Namen (1e Kamer), 5 juni 2000, *T. Vred.* 2002, 224.

412 Eveneens in die zin : P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 65.

413 F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6,* 333.

414 Zie bijvoorbeeld Rb. Brugge 21 januari 2003, 224; Vred. Kortrijk 28 juni 2005, *Jaarboek Kredietrecht 2005*, 34. en Vred. Gent 6 januari 2005, *RABG* 2005, 345.

van de door de consument verstrekte informatie in hoofde van de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Volgens STEENNOT dient deze verificatieplicht te worden bekeken in het licht van de verplichting om de consument tegen zichzelf te beschermen.[415] Van een controleplicht zal volgens de rechtspraak veelal maar sprake zijn indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar weet heeft van het foutieve karakter van de door de consument verstrekte informatie of hier weet had van moeten hebben. In de rechtsleer gaat men er van uit dat bovenstaande stelregel impliceert dat de kredietgever zich rechtmatig kan beperken tot een controle van de informatie die op een eenvoudige manier kan worden nagegaan (bijvoorbeeld aan de hand van informatie die reeds in het bezit van de kredietgever of kredietbemiddelaar is[416]).[417] Hierbij kan gedacht worden aan de controle van het loon aan de hand van een loonfiche[418] of de belastingaangifte van de consument, of de huurprijs aan de hand van het huurcontract. Bij twijfel omtrent het waarachtig karakter doet de kredietgever of de kredietbemiddelaar er goed aan de kredietnemer om bijkomende informatie te verzoeken of zich te onthouden van de kredietverstrekking of - bemiddeling. De kredietgever of de kredietbemiddelaar zou de consument alleszins niet kunnen verwijten foutieve informatie te hebben verstrekt, indien dergelijke informatie door hem kon worden afgeleid uit in de CKP geregistreerde gegevens.[419] Het feit dat een consument al zijn rekeningen bij de kredietgever heeft, noopt naar ons aanvoelen evenzeer tot een verhoogde zorgvuldigheidsverplichting inzake het inwinnen van informatie in hoofde van de kredietgever.

III.3.3.2. *De lege ferenda*: noodzaak tot bijkomende criteria?

115. Diverse argumenten kunnen de introductie van een reglementaire norm, of minstens verduidelijking van de plichten van de kredietgever en de kredietbemiddelaar *ex* artikel 10 W.C.K. in het licht van de aangehaalde rechtspraak motiveren. Een toegenomen rechtszekerheid en de vermijding van negatieve externaliteiten ingevolge een algemene controleplicht (buiten de identiteitscontrole *ex* art. 17 W.C.K.) kunnen hier onder meer worden vermeld.

Naar ons oordeel blijft de consument primair gehouden tot het verstrekken van juiste en volledige informatie aan de kredietgever of de kredietbemiddelaar die hierom verzoekt.[420] Het verstrekken van foutieve of onvolledige informatie schendt artikel 10, lid 1 *in fine* W.C.K. Dit geldt temeer indien de consument zich schuldig maakt aan het vervalsen van informatie. De (oneerlijke) consument mag geen voordeel halen uit het verstrekken van onvolledige of foutieve informatie in strijd met artikel 10, lid 1 *in fine* W.C.K.[421]

Het aanvaarden van een veralgemeende controleplicht zou voorts de sector voor significante kosten plaatsen; onder meer een toename van de personeelskosten. Uitgaande van een gemiddelde personeelskost van € 37 per uur (*supra* voetnoot 214) en de voorzichtige schatting dat het verifiëren van bijvoorbeeld een loonfiche snel 15 minuten in beslag kan nemen, betekent dit een mogelijke (meer)kost van € 10 per kredietaanvraag. In de hypothese dat de kredietgever besluit geen kredietaanbod te doen of de consument elders een krediet aangaat, kan hij deze kosten niet recupereren van de consument (cf. art. 13 W.C.K.). Een veralgemeende incorporatie van deze meerkosten in het J.K.P. kan overeenkomstig resulteren in een verhoging van de kredietkost voor alle consumenten (incl. de consumenten die wél juiste en volledige informatie verstrekken). Het aanvaarden van een veralgemeende controleplicht kan bijgevolg verder gaan dan een ongerechtvaardigde voordeel verstrekking voor de onzorgvuldige of

---

415 R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, n° 245 (p. 421).

416 E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 102.

417 Zie R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, n° 245 (p. 422). Eveneens in die zin: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 73. Voor een voorbeeld uit de rechtspraak: zie Vred. Kortrijk 28 juni 2005, *Jaarboek Kredietrecht*, 2005, 9.

418 Zie bijvoorbeeld Vred. Ronse 27 juli 2004, *Jaarboek Kredietrecht*, 2004, 34.

419 Zie F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 128.

420 Eveneens in die zin: E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 103.

421 Verantwoordelijke kredietopname en –kredietverstrekking zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (zie bijvoorbeeld ***Bijdrage 2*** nr. 37.). Eveneens: F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 129.

oneerlijke consument. Dit (rudimentair) voorbeeld geeft aan dat voorzichtigheid bij het overwegen van beleidsmatige initiatieven ter zake geboden is (zie hierover ook ***Bijdrage 4***).

III.3.4. Sanctionering

III.3.4.1. Artikel 95 W.C.K.

116. Ook de consument riskeert een 'bijzonder zware'[422] civielrechtelijke sanctionering indien hij nalaat de door de kredietgever gevraagde (en desgevallend op grond van de goede trouw verschuldigde) informatie te verstrekken of foutieve gegevens verstrekt. De rechter kan in dit geval immers overgaan tot de ontbinding van de overeenkomst ten zijne laste (art. 95 W.C.K.).[423] In afwijking van het gemeen recht, wordt de miskenning van de precontractuele informatieverplichting door de consument bijgevolg bestraft als ware het een wanprestatie.[424] Voorwaarde is dat de kredietgever schade lijdt ingevolge de onvolledige of foutieve informatieverstrekking door de consument.[425] Indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar eveneens een fout begaat (en bijvoorbeeld nalaat informatie te verifiëren waar hij weet had of diende te hebben van het foutieve karakter) kan worden besloten tot een gedeelde aansprakelijkheid.[426] Dit voor zover de fout van één der partijen niet van die aard is het causaal verband tussen de fout van de andere partij en de schade te doorbreken.[427]

---

422 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 67.

423 De consument dient de kredietgever volledig schadeloos te stellen. Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 73.

424 De keuze van de wetgever is te motiveren daar de ontbinding, anders dan bijvoorbeeld de nietigheid, impliceert dat de vroeger gestelde uitvoeringshandelingen behouden blijven (zie Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 214). N.a.v. een expliciete suggestie dienaangaande door de Raad van State, verduidelijkt de Memorie van Toelichting dat de keuze voor een doelmatige sanctionering in deze geen afbreuk doet "aan het algemene systeem van sancties inzake contracten, volgens hetwelk de ontbinding van het contract slechts in geval van niet-uitvoering kan ten berde komen". Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 67.

425 E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 155.

426 Eveneens in die zin: E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 103. D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *TBH* 2006, 595. Anders : P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 74 (deze auteur stelt –met verwijzing naar de bespreking in de Senaat- dat "het vanzelf spreekt" dat de aansprakelijkheid van de kredietgever vervalt indien deze laatste foutief of onvolledig wordt ingelicht door de consument).

427 Bijvoorbeeld in het geval van fraude. Zie hierover ondermeer X. DIEUX en D. WILLERMAN, "La responsabilité civile et pénale du banquier dispensateur du crédit - développements récents" in *Le crédit aux entreprises, aux collectivités publiques et aux particuliers*, Brussel, Ed . du jeune Barreau, 2002, 424. Zie hierover ook : B. Weyts, *De fout van het slachtoffer in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003.

III.4. Informatieverstrekking via het Europees standaardinformatieformulier

117. Overeenkomstig artikel 11, §1 W.C.K. dient de kredietgever (of de kredietbemiddelaar) de consument *ter gelegener tijd* voordat deze door een kredietovereenkomst en/of een aanbod wordt gebonden, op papier of op een andere duurzame drager, gestandaardiseerde informatie te verstrekken. De informatie moet hem toelaten verschillende aanbiedingen te vergelijken zodoende een geïnformeerd besluit te kunnen nemen over het al dan niet sluiten van een kredietovereenkomst.[428]

Hieronder wordt na enkele algemene beschouwingen inzake informatieverstrekking onder de W.C.K. (III.4.1.) en het Europese standaardinformatieformulier (III.4.2.), verder ingegaan op (III.4.3.) de vormelijke standaardisatie en de te verstrekken informatie, (III.4.4.) het tijdstip van de informatieverstrekking ("ter gelegener tijd voordat"), (III.4.5.) de wijze waarop de informatie dient worden verstrekt (op papier of op een andere duurzame drager), het vermoeden ten gunste van de kredietgever (III.4.6.), de informatieverstrekking indien de kredietovereenkomst op afstand wordt gesloten (III.4.7.), de vrijstelling van leveranciers van goederen of diensten die bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden (III.4.8.) en tenslotte de sancties m.b.t. informatieverstrekking (III.4.9.).

III.4.1. Algemene beschouwingen

III.4.1.1. Inleiding

118. Precontractuele informatieverstrekking via het Europese Standaardinformatieformulier (hierna ook: "SECCI" (het acroniem voor *Standard European Consumer Credit Information*)) moet de consument toelaten kredietbeslissingen te nemen met kennis van zaken.[429] Het SECCI is in de Belgische context vooral vernieuwend in de mate dat het een *vormelijke* standaardisatie introduceert. Onder de door de Wet van 13 juni 2010 afgeschafte prospectusverplichting (artikel 5, §3 W.C.K. 2003) alsook onder het voorheen geldende kredietaanbod uit artikel 14 van de W.C.K. 1991[430], werd de precontractueel te verstrekken informatie immers reeds grotendeels[431] inhoudelijk gestandaardiseerd. Alvorens de analyse van de informatieverstrekking *ex* artikel 11, §1 W.C.K. aan te vatten, wordt hierna kort stilgestaan bij het kredietaanbod *ex* artikel 14 W.C.K. 1991 en de prospectusplicht.

III.4.1.1.1. Het kredietaanbod onder de W.C.K. 1991

119. Artikel 14 W.C.K. 1991 introduceerde het verplicht kredietaanbod.[432] Het gratis[433] aan de consument en desgevallend aan elke partij met een onderscheiden belang[434] te overhandigen

---

428 Inzake gestandaardiseerde informatieverstrekking als middel ter bescherming van de consument: zie ook Principe 4 G20 High-Level Principles on Financial Consumer Protection, OECD, Oktober 2011:

"(…) *Standardised pre-contractual disclosure practices (e.g. forms) should be adopted where applicable and possible to allow comparisons between products and services of the same nature. Specific disclosure mechanisms, including possible warnings, should be developed to provide information commensurate with complex and risky products and services.*(...)"

429 Zie overweging 19 R.C.K.

430 VAN DER HERTEN sprak, in het licht van de verandering op het gebied van precontractuele informatieverstrekking van het kredietaanbod naar het prospectus eerder over een "verdwaalde wetgever". Zie F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 337.

431 De inhoudelijke invulling van het informatiegebod onder artikel 11, 1° W.C.K. kon echter van consument tot consument verschillen.

432 Het verplicht kredietaanbod was niet van toepassing op verkopen op afbetaling en de financieringshuur. Deze uitsluiting uit artikel 14, §2 W.C.K. beoogde een discriminatie tussen de contante koper en de huurder enerzijds en de koper of huurder op krediet anderzijds te vermijden. Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 18.

433 De kredietgever stond bijgevolg in voor de kosten van de raadpleging van de toenmalige 'Gegevensbank van de Nationale Bank van België'. Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 82. Deze kost kon later doorgerekend worden (alleszins wat betreft de consumenten die overgingen tot het sluiten van een krediet bij de kredietgever die het kredietaanbod overhandigde) in het J.K.P. Zie E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 165.

kredietaanbod was geïnspireerd op de Franse kredietwetgeving.[435] Het beoogde vooreerst consumenten de kans te geven om het aanbod van diverse kredietgevers te vergelijken. Met alle bepalingen van de kredietovereenkomst in de hand zou de consument aan kredietshopping kunnen doen en zo de concurrentie tussen kredietgevers stimuleren.[436] Het aanbod trachtte kredietnemers bewust te maken van het belang van de verbintenis die zij zouden aangaan. Uit het Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden bleek tevens dat de toegenomen transparantie het contractueel evenwicht tussen de partijen zou bevorderen. [437] Het kredietaanbod kon verder de formaliteiten voor kredietgevers verlichten.[438]

De wetgever gebood de incorporatie van een resem verplichte vermeldingen in het kredietaanbod.[439] Sommige vermeldingen 'met een verwittigend karakter' beoogden de aandacht van de consument te vestigen op bijzonder essentiële elementen.[440] Deze vermeldingen dienden te geschieden in dikke letters en een ander lettertype (art. 14, §5 W.C.K. 1991). De Koning werd gemachtigd tot het invoeren van standaardbedingen (art. 14, §5 W.C.K. 1991).

120. Het kredietaanbod betrof een aanbod in de strikte verbintenisrechtelijke betekenis van het woord.[441] De kredietgever was verplicht het schriftelijk aanbod gedurende minstens 15 dagen te handhaven (art. 14, §1 W.C.K. 1991). De geldigheid van het aanbod mocht niet vroeger ingaan dan bij overhandiging van het aanbod.

Om de doeltreffendheid van het kredietaanbod te bevorderen, achtte de wetgever het cruciaal dat geen enkele betaling plaatsvond voorafgaand aan de totstandkoming van de kredietovereenkomst.[442] Artikel 16 W.C.K. 1991 introduceerde daarom, zowel voor kredietgevers als voor consumenten, een verbod tot het verrichten van betalingen alvorens de kredietovereenkomst tot stand kwam,(ingevolge de

---

434 Onduidelijkheid bestond in de literatuur omtrent het al dan niet bestaan van een onderscheiden belang in hoofde van een getrouwd stel. Zie hierover ondermeer P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 83.

435 En meer in het bijzonder op artikel 5 van de Loi N° 78-22 van 10 januari 1978 (relative à l'information et à la protection des consommateurs dans le domaine de certaines opérations de crédit) en artikel 5 van de Loi N° 79596 relative à l'information et à la protection des emprunteurs dans le domaine immobilier. Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 17.

436 De Memorie van Toelichting verwoordde deze ambitie als volgt:

"Het doel van die maatregel is de consument voor te lichten en de concurrentie tussen de kredietgevers te stimuleren. De consument krijgt een document dat alle bepalingen van de overeenkomst bevat. Hij mag zich eventueel wenden tot verscheidene kredietgevers en zijn beslissing nemen na de aangeboden voorwaarden te hebben vergeleken.(...)"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 17.

437 Het Commissieverslag bevat hierover de volgende passage:

"*Dit kredietaanbod moet leiden tot een grotere doorzichtigheid van de contractuele voorwaarden, en beschermt de consument door het evenwichtig karakter van de contractuele voorwaarden die het dient te bevatten.*"

Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 11.

438 In die zin: R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 24. Een simpele handtekening van de consument zou immers volstaan voor het sluiten van een kredietovereenkomst. De vertegenwoordigers van de middenstand verzetten zich formeel tegen de invoering van een kredietaanbod. Ze vreesden immers een reglementaire arbitrage in hun nadeel (ten voordele van aankoopkaarten). Zie hierover pagina 25 van het Advies.

439 Voor een bespreking: zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 89-94 en E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 167-169.

440 De bijzondere vermeldingen betroffen onder meer de geldigheidsduur van het aanbod (art. 14, §4 1° W.C.K. 1991) en het verbod tot het ondertekenen van wisselbrieven of orderbriefjes (art. 14, §4 3° W.C.K. 1991). Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 17.

441 P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 79. LETTANY stelt echter dat het aanbod pas bindend is na ondertekening door de kredietgever.

442 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 20.

aanvaarding van het kredietaanbod door de consument).[443] De consument kon het aanbod echter onmiddellijk bij ontvangst ondertekenen.[444]

III.4.1.1.2. De introductie van de prospectusverplichting onder de W.C.K. 2003

III.4.1.1.2.1. Evaluatie van het kredietaanbod uit de W.C.K. 1991

121. Bij de hervorming van de W.C.K. in 2002 werd erkend dat het systeem van het voorafgaand kredietaanbod niet werkte zoals gewenst.[445] Onder meer de beperkte omvang van de consumentenkredieten zou de minimale appetijt om diverse aanbiedingen aan te vragen en te vergelijken kunnen verklaren.[446] Het kredietaanbod kon bovendien mogelijk situaties, tegenstrijdig aan de doelstelling tot het vermijden van overmatige schuldenlast, bewerkstelligen. De onherroepelijke verbintenis van het aanbod kon er immers toe leiden dat consumenten aanbiedingen van verschillende kredietgevers ondertekenden.[447] Het kredietaanbod kon de vooropgestelde ambities in praktijk nauwelijks realiseren.[448] Het was de wetgever niet ontgaan dat de financiële sector in de praktijk anticipeerde op de mogelijke risico's die het kredietaanbod met zich meebracht. Het kredietaanbod bleef veelal in de lade van de kredietgever steken zolang de consument niet getekend had of werd verstrekt zonder de handtekening van de kredietgever.[449]

In dit licht werd besloten het systeem van het voorafgaand kredietaanbod te vervangen door de verplichting een prospectus of een 'eenvoudige folder'[450] ter beschikking te stellen van de consument. Bepaalde rechtsleer wees op het onlogisch karakter van dergelijke ingreep. Waar het kredietaanbod de consument geïndividualiseerde informatie verschafte naar aanleiding van een kredietaanvraag, bood het prospectus immers veralgemeende informatie aan alle consumenten.[451] We bespreken hierna kort de modaliteiten van de consumentenvoorlichting via het prospectus.

III.4.1.1.2.2. De prospectusverplichting

---

443 Zie hierover artikel 17 W.C.K. 1991. Het principe dat de kredietovereenkomst tot stand kwam door de ondertekening van het kredietaanbod maakte een uitdrukkelijke afwijking uit van het gemeen recht (dat bepaalt dat de geldlening tot stand komt door afgifte van het geleende kapitaal in handen van de ontlener). De handgeschreven vermelding van de datum dient *ante*- of post-dateren tegen te gaan. MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 20.

444 P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 81.

445 C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier,, 2004, nr. 83.

446 E. TERRYN en V. COLAERT, "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 51.

447 De Memorie van Toelichting bij de W.C.K. 2003 stelt hierover het volgende:

"*Er wordt toegegeven dat het systeem niet werkt zoals de wetgever dit wenste. Consumenten maken slechts zelden van de mogelijkheid gebruik om verschillende kredietaanbiedingen te verkrijgen en er de beste uit te kiezen. Overigens kan de onherroepelijke verbintenis van de kredietgever de consument, die aanbiedingen heeft ontvangen van verschillende kredietgevers, ertoe leiden, deze verschillende aanbiedingen te ondertekenen en aldus een ongerechtvaardigde schuldenlast aan te gaan.*"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 4. Gelet op het aangeduidde risico dat het kredietaanbod overmatige schuldenlast in de hand kan werken, kan het enigszins vreemd overkomen dat de MvT amper één pagina verder het volgende vermeldt:

"*Zo de consument geen kredietaanbod, dat vijftien dagen geldig is, meer mag eisen, dan zou niets de kredietgevers mogen verbieden de kandidaat-ontleners daar te blijven doen van genieten.*"

448 R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij de bespreking van onderafdeling 2).

449 "*Noch de kredietgevers, noch de kredietverzekeraars wensen het risico te lopen dat meerdere kredietaanbiedingen tegelijk in omloop zouden zijn en allen mogelijk contract kunnen worden door de loutere handtekening van de consument. Het kredietaanbod blijft derhalve « in de lade » steken van de kredietgever zolang de consument niet getekend heeft of wordt overhandigd zonder de handtekening van de kredietgever te bevatten.*"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 16. Zie eveneens in die zin: R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij onderafdeling 2).

450 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 4.

451 F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 158.

III.4.1.1.2.2.1. GEEN GEÏNDIVIDUALISEERD KREDIETVOORSTEL

122. De Raad voor het Verbruik bepleitte in zijn Advies nr. 177 van 22 april 1998 de introductie van een (gratis) geïndividualiseerd kredietvoorstel. Met het geïndividualiseerde kredietvoorstel beoogde de Raad voor het Verbruik de consument degelijk te informeren, hem de tijd te geven om zich te bedenken en te vergelijken. Het geïndividualiseerd kredietvoorstel zou de risico's voor kredietgevers die voortvloeiden uit het onherroepelijk karakter van het kredietaanbod teniet doen. Het aantal documenten kon voorts tot een minimum beperkt worden.[452] Kredietgevers zouden onder het systeem van een geïndividualiseerd kredietvoorstel enkel gebonden zijn aan de in het voorstel vervatte kredietvoorwaarden. De kredietovereenkomst zou pas tot stand komen bij het ondertekenen van het voorstel door alle partijen. Indien de consument akkoord zou gaan met de in het voorstel opgenomen kredietvoorwaarden, beschikte de kredietgever alsnog over een periode om de CKP te raadplegen. Het geïndividualiseerd kredietvoorstel zou op die manier verhinderen dat een consument gelijktijdig meerdere contracten afsloot met verschillende kredietgevers. De kredietgever zou zich anderzijds (op vrijwillige basis) onmiddellijk kunnen verbinden ten aanzien van de consument. Het geïndividualiseerd kredietvoorstel diende de geldigheidsduur van het voorstel duidelijk te vermelden, alsook het feit dat de consument niet gehouden was om het voorstel onmiddellijk te ondertekenen. Dit zou kredietshopping en de concurrentie tussen kredietgevers moeten stimuleren.

De wetgever achtte de introductie van dergelijk "hybride systeem" niet wenselijk. Hij wees onder meer op een verwarringsrisico omtrent de kredietvoorwaarden in hoofde van de consument. Gevreesd werd immers dat de consument onterecht in de waan zou kunnen verkeren dat het krediet hem reeds werd toegekend tegen gunstige voorwaarden. Het solvabiliteitsonderzoek zou de kredietgever echter kunnen doen afzien van een kredietovereenkomst of, althans volgens de wetgever, kunnen leiden tot minder gunstige kredietvoorwaarden voor de consument.[453]

III.4.1.1.2.2.2. DE PROSPECTUSVERPLICHTING UIT ARTIKEL 5, §3 W.C.K. 2003

123. De invoering van de prospectusplicht getuigde, net als het kredietaanbod, van erg veel beleidsmatige ambitie.[454] Het prospectus moest naast *informeren*[455] de consument *stimuleren* om financieel te shoppen.[456] Het beoogde hem toe te laten verscheidene aangeboden kredietformules met elkaar te vergelijken zonder dat hij genoodzaakt was de kredietgever te verzoeken een aanbod te doen.[457] Bovendien realiseerde de wetgever met het prospectus een analogie met de precontractuele informatieverstrekking zoals deze gold voor hypothecaire kredieten onder artikel 47, §2 W.H.K.[458]

Het prospectus beoogde het inwinnen van objectieve informatie m.b.t. consumentenkredieten zonder een uitdrukkelijke aanvraag door de consument.[459] In die zin was het laagdrempeliger dan het

---

452 R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij de bespreking van onderafdeling 2).

453 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 17.

454 Over de prospectusplicht: zie A. SENECAL, "De prospectus van het consumentenkrediet", *T. Fin.R.* 2006, 1451-1459.

455 Merk op dat onlangs de ambitie van de wetgever tot voorlichting en informatieverstrekking, de prospectusplicht onder de reclamebepalingen werd opgenomen. Zie in die zin ondermeer: E. TERRYN en V. COLAERT, "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 53 e.v.

456 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 16. Zie ook R. GEURTS, « La loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation », in *Reflets et perspectives de la vie économique. Crédit, endettement et surendettement des consommateurs. Du bien être au péril*, De Boeck Université, 1996-1, 10

457 De doelstelling van het prospectus werd als volgt beschreven:

"*Wat in deze van belang is, is dat de consument correct wordt ingelicht over de percentages die door deze of gene maatschappij worden toegepast, rekening houdend met de omvang van het gevraagde bedrag en met de vereiste zekerheden. Deze elementaire informatie is op dit ogenblik niet beschikbaar. De vereiste inlichtingen in het kader van het koninklijk besluit op de aanduiding van de tarieven van de bankdiensten beantwoorden inderdaad niet aan deze bezorgdheid.*"

Zie ook R. STEENNOT, "De totstandkoming en de inhoud van de overeenkomst onder de nieuwe Wet Consumentenkrediet", *DCCR* 2004, n° 163, 4.

458 F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 337.

459 V. COLAERT en E. TERRYN, "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet,* die Keure, 2007, 50. Zie ook de bespreking van art. 11, §1 W.C.K. in het *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen

systeem van het kredietaanbod. Dit onder meer wegens de online beschikbaarheid van het prospectus.[460] De rechtsleer liet zich kritisch uit over plicht tot het overhandigen van het "floue"[461] prospectus. [462] VAN DYCK uitte terecht twijfels bij het feit of het prospectus de veelheid van, op zich legitieme, door de wetgever nagestreefde doelstellingen kon materialiseren.[463]

III.4.1.1.2.3. De afschaffing van het prospectus

124. De prospectusplicht kwam ingevolge de wet van 13 juni 2010, samen met het KB van 11 januari 2006 tot bepaling van de gegevens die in het prospectus dienden te worden opgenomen, te vervallen. Het behoud van de prospectusverplichting zou immers strijden met de gerichte maximale harmonisatie van de precontractuele informatieverstrekking ingevolge de R.C.K.[464] De inhoudelijke normalisatie van de precontractuele informatie d.m.v. het prospectus bleek voorts onvoldoende om een vlotte vergelijking tussen diverse kredietaanbiedingen te waarborgen. De prospectussen van diverse kredietgevers werden allen gekenmerkt door een eigen structuur en vormgeving. Dit vergde van de consument een aanzienlijke inspanning, en vooral abstractievermogen, om meerdere prospectussen met elkaar te vergelijken. Daarnaast was een zekere ambiguïteit inherent aan het prospectus: de grens tussen objectief informeren en (subjectieve) kredietpromotie bleek in praktijk niet altijd even duidelijk.[465]

Tenslotte kunnen ook vragen gesteld worden bij de informatieve waarde van het prospectus. De geïndividualiseerde kredietaanbiedingen bevatten in praktijk wel eens andere voorwaarden dan deze aangegeven in het prospectus. COLAERT en TERRYN merken op dat de consument, om te kunnen vergelijken tussen de daadwerkelijk aangeboden tarieven, nog steeds geïndividualiseerde kredietaanbiedingen of niet-bindende geïndividualiseerde kredietvoorstellen diende te bekomen. Beide auteurs zijn dan ook terecht sceptisch over de mate waarin het prospectus haar doelstellingen kon waarmaken: "*Men kan zich inderdaad afvragen of de "gemiddelde consument" een algemeen en abstract document als een prospectus, dat niet is toegespitst op zijn individuele situatie, zal lezen, en –zelfs indien hij dit zou doen- of hij zich op basis daarvan een goed beeld zal kunnen vormen van het aangeboden product. Nog meer betwijfelbaar is dat hij niet alleen prospectussen van verschillende kredietgevers zou vergelijken, maar ook de prospectussen van verschillende producten om te beoordelen welk product het best is aangepast aan zijn situatie*".[466]

---

op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013):

"*Er dient rekening mee gehouden dat de prospectus niet aan het loket of op aanvraag ter beschikking moet worden gesteld, maar op een voortdurend een directe wijze, op een tafel of een verkoopstandaard, derwijze dat de consument het kan meenemen zonder iemand iets te vragen.*"

460 E. TERRYN en V. COLAERT, "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 51.

461 C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police, cahier n° 43, 2004.

462 De ruime bevoegdheden van de Koning leidden voorts tot kritiek uit de financiële sector. Zie R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998, bespreking artikel 5, §3 – prospectus.

463 T. VAN DYCK, "De hervormde wet op het consumentenkrediet- kritische analyse van het vernieuwd "algemeen deel" van de WCK", *RW* 2004, 691.

464 In die zin: E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 31. Beide auteurs verwoordden dit als volgt:

"*Nog ongeacht of de prospectusverplichting moet worden gekwalificeerd als 'reclame'regulering of als een verplichting tot het verstrekken van (objectieve) pre-contractuele informatie, lijkt de Richtlijn dergelijke verplichting uit te sluiten. Als 'reclame' gekwalificeerd, gaat het wel degelijk om een vorm van reclame waarin een rentevoet of cijfers worden vermeld, en daarvoor voorziet de Richtlijn een maximaal geharmoniseerde regeling (art. 4 (1) Richtlijn). Als 'objectieve' pre-contractuele informatie gekwalificeerd, kent de Richtlijn geen dergelijke verplichting, maar wel een verplichting tot het verstrekken van gestandaardiseerde pre-contractuele informatie die eenzelfde functie ambieert (artikel 5 van de Richtlijn), maar het verstrekken van sterker geïndividualiseerde informatie vraagt dan de huidige prospectusverplichting.*"

465 Dit is vandaag nog steeds een probleem m.b.t. hypothecaire kredieten: zie E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 112.

466 E. TERRYN en V. COLAERT, "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 52.

III.4.2. Het Europese Standaardinformatieformulier ('SECCI')

125. Hoewel er in België reeds voor 1 december 2010 sprake was van inhoudelijke standaardisatie van de precontractuele informatie bleek het voor (financieel minder onderlegde) consumenten in praktijk vaak erg moeilijk om de precontractuele documentatie van verschillende kredietgevers met elkaar te vergelijken. Dit onder meer omdat de informatie op erg uiteenlopende wijze werd geïncorporeerd in de precontractuele documentatie (*infra* nr. 124). Het SECCI is in de Belgische context voornamelijk vernieuwend gelet op de vormelijke standaardisatie die het organiseert. *Vormelijke* en *inhoudelijke* standaardisatie van de precontractuele informatie zou de onderlinge competitie tussen kredietgevers, resulterend in goedkoper krediet, moeten bevorderen. Hieronder wordt nader ingegaan op de informatieverstrekking *ex* artikel 11 en 11*bis* W.C.K.

III.4.2.1. Verplichting tot het overhandigen van het SECCI

III.4.2.1.1. In welke omstandigheden het SECCI dient te worden overhandigd

III.4.2.1.1.1. *De lege lata*

126. De kredietgever en de kredietbemiddelaar dienen *ex* artikel 11, §1 W.C.K. informatie te verstrekken overeenkomstig het Europese Standaardinformatieformulier of kortweg SECCI. De vraag rijst vooreerst of kredietgevers en kredietbemiddelaars het Standaardinformatieformulier dienen te overhandigen aan alle consumenten die hierom verzoeken of enkel aan consumenten die een formele kredietaanvraag richten tot de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Dit blijkt niet duidelijk uit de W.C.K., noch uit de R.C.K. Bepaalde rechtsleer is van oordeel dat het SECCI uitsluitend moet worden overhandigd aan consumenten n.a.v. een kredietaanvraag.[467] Dergelijke interpretatie lijkt, minstens in de mate dat de consument door een kredietaanvraag is gebonden, in te druisen tegen de doelstellingen van het SECCI. De gestandaardiseerde informatie beoogt de consument immers aan te zetten tot het shoppen voor krediet. Deze ambitie strookt met de ambities van de Belgische wetgever m.b.t. het kredietaanbod en het prospectus (*supra* III.4.1.). Overweging 18 bij de R.C.K. expliciteert deze ambitie:

> "*(…) De onderhavige richtlijn moet echter specifieke bepalingen bevatten inzake reclame voor kredietovereenkomsten en bepaalde elementen van de standaardinformatie die de consument moeten worden verschaft, met name om verschillende aanbiedingen te kunnen vergelijken. (...)* (eigen onderstreping)"

De onduidelijkheid omtrent de omstandigheden waarin kredietgevers of kredietbemiddelaars het SECCI dienen te overhandigen legt, naast de noodzaak tot bijkomende level-2 richtlijnen (zie *infra* III.4.2.1.1.2.), het hybride karakter van het standaardinformatieformulier bloot.[468]

Het SECCI dient naar ons aanvoelen gesitueerd tussen het geïndividualiseerd kredietvoorstel en het prospectus uit art. 5, §3 W.C.K. 2003. Duidelijk is dat het SECCI alleszins geen kredietaanbod uitmaakt. Een eventueel kredietaanbod kan anderzijds wél aan het SECCI worden toegevoegd (*infra* nr. 135). Net als het prospectus en het geïndividualiseerde kredietvoorstel beoogt het SECCI consumenten toe te laten verscheidene op de markt aangeboden kredietformules met elkaar te vergelijken. Waar het SECCI het voorwerp uitmaakt van een zekere mate van individualisatie (*infra* nr. 145); onderscheidt het zich van het generieke prospectus uit de W.C.K. 2003.[469] Het geïndividualiseerde kredietvoorstel was daarentegen minder laagdrempelig. De consument diende immers een kredietaanvraag te doen, of minstens een aantal persoonlijke gegevens over te maken aan de kredietgever of de kredietbemiddelaar met het oog op de

---

[467] D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij kredietoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 77 en F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 292.

[468] Noteer anderzijds dat er ook inzake de prospectusplicht onduidelijkheid bestond over de vraag in welke omstandigheden de gestandardiseerde informatie diende te worden overhandigd. Zie T. VAN DYCK, "De hervormde wet op het consumentenkrediet- kritische analyse van het vernieuwd "algemeen deel" van de WCK", *RW* 2004, 691.

[469] Het prospectus was inderdaad vrij ter beschikking van geïnteresseerde consumenten. Van enige individualisatie was geen sprake.

individualisering van het kredietvoorstel. Een daadwerkelijke kredietvergelijking noopte onder het prospectusstelsel *de facto* eveneens tot een kredietaanvraag of minstens een niet-bindende informatie-inwinning met verstrekking van een aantal gegevens aan de kredietgever of de kredietbemiddelaar. In de praktijk was het immers duidelijk dat geïndividualiseerde kredietaanbiedingen andere (lees: veelal competitievere) voorwaarden konden bevatten dan deze aangegeven in het ter beschikking gestelde prospectus.

127. De vraag of het SECCI door kredietgevers en kredietbemiddelaars (1) vrij ter beschikking van de consument dient te worden gesteld, dan wel of de verstrekking ervan (2) afhankelijk mag worden gemaakt van een aanbod om te contracteren door de consument[470] dient naar ons aanvoelen in de eerste plaats te worden benaderd met oog voor de door de (richtlijn-)wetgever nagestreefde *ratio legis*.[471] Het komt ons voor dat de totstandbrenging van een competitieve kredietmarkt, waar consumenten worden aangezet om te shoppen voor krediet (minstens voor wat betreft de voorschriften inzake precontractuele informatieverstrekking), de dominante doelstelling van de richtlijnwetgever is (*supra* nr. 75).

Artikel 11, §1 W.C.K. expliciteert, net als art. 5, lid 1 R.C.K., dat de overhandiging van het SECCI (1) het vergelijken van verschillende aanbiedingen en (2) het nemen van een geïnformeerd besluit beoogt. Hieruit kan men enkele richtlijnen distilleren ter afbakening van de omstandigheden waarin het SECCI dient te worden overgemaakt (1-3). Verder kunnen ook de legitieme belangen van de kredietsector een rol spelen (4).

(1) Zowel de door art. 5, lid 1 R.C.K. als de door artikel 11, §1 W.C.K. geformuleerde doelstelling van het 'vergelijken van verschillende aanbiedingen' verdient vooreerst nadere aandacht. De 'aanbiedingen' waarvan sprake kunnen opgevat worden als (I.) aanbiedingen op de kredietmarkt of (II.) aanbiedingen onder de kredieten die door de kredietgever worden aangeboden of kredieten waarvoor de kredietbemiddelaar normaal bemiddelt (lees: 'de eigen winkel' van de kredietgever respectievelijk de kredietbemiddelaar). De *ratio legis* van de R.C.K. pleit voor de eerste interpretatie.[472] Het SECCI beoogt wel degelijk de concurrentie tussen verschillende kredietgevers en kredietbemiddelaars aan te wakkeren. Dit strookt met de *ratio legis* van precontractuele informatieverstrekking onder de W.C.K. 1991 (*supra* nr. 119 voor de *ratio legis* van het kredietaanbod) en de W.C.K. 2003 (*supra* nr. 123 voor de *ratio legis* van het prospectus).

(2) Drempels die een daadwerkelijke kredietvergelijking verhinderen lijken in het licht van de hierboven afgebakende *ratio legis* uit den boze. De vereiste om in hoofde van de consument een <u>bindend kredietaanbod</u> te richten tot de kredietgever of de kredietbemiddelaar lijkt naar ons aanvoelen zonder twijfel een ongeoorloofde drempel. Dit ongeacht het feit of het aanbod al dan niet gepaard gaat met kosten voor de consument.[473] Men kan zich weinig drijfveren inbeelden voor een consument om aan vergelijkende kredietshopping te doen nadat hij zich formeel verbonden heeft tot het sluiten van een kredietovereenkomst bij een bepaalde kredietgever, mits aanvaarding door deze laatste.

Of dezelfde redenering opgaat voor een <u>vrijblijvend informatieverzoek</u> is minder duidelijk. De vereiste dat de consument een (schriftelijk) verzoek dient in te dienen alvorens het SECCI te bekomen vormt zonder twijfel een (psychologische) drempel in hoofde van de consument.

(3)

---

470 Zoals vandaag ondermeer het geval is in Oostenrijk. Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 32 te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

471 Zie ook nr. II.2.1.4.

472 Eveneens in die zin: R. STEENNOT, "Protecting Borrowers Through Information and Advice: the Belgian Consumer Credit Act.", in X., *Law Across Nations: Governance, Policy & Statutes*, 305–319, International Association of IT Lawyers (IAITL), 307; K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 30 en E. BALLON, "Consumentenkrediet" in B. TILLEMAN en E. TERRYN (eds.), *Beginselen van het Belgisch Privaatrecht. Deel XIII Handels- en Economisch Recht. Deel 1 Ondernemingsrecht*, Kluwer, 2011, 1939.

473 Zie in dit licht ook artikel 13 W.C.K. dat evenwel enkel speelt ingeval van kredietweigering.

a. De overhandiging van een SECCI in de hypothese dat de kredietgever niet zinnens is een consumentenkrediet af te sluiten heeft (buiten de eventuele pedagogische waarde van het document) weinig zin. Men mag vermoeden dat de wetgever enkel vergelijking tussen aanbiedingen beoogde als de consument na deze oefening de voor hem meest gunstige aanbieding daadwerkelijk kan selecteren. Dit is niet het geval indien de kredietgever niet zinnens is een kredietovereenkomst te sluiten met de consument.

b. Men zou voorts kunnen stellen dat een kredietvergelijking slechts zinvol is voor zover de consument beschikt over de daadwerkelijke kredietvoorwaarden. Deze benadering sluit aan bij artikel 5, lid 1 R.C.K. dat spreekt over de 'door de kredietgever aangeboden kredietvoorwaarden' (noteer dat de R.C.K. zich zelf niet uitlaat over het bindend karakter van het aanbod). Kredietgevers of kredietbemiddelaars zullen zich in praktijk veelal slechts uitspreken over deze voorwaarden nadat ze inzicht hebben in het (risico-) profiel van de kandidaat-kredietnemer, het doel van het krediet, ed. Een kredietaanvraag lijkt op dit punt minstens nuttig, mogelijk noodzakelijk.

c. Artikel 5, lid 1 R.C.K. stelt verder dat de gestandaardiseerde informatie 'desgevallend dient te worden verstrekt op basis van de door de consument kenbaar gemaakte voorkeur en verstrekte informatie'. Of en hoe desgevallend aan deze voorwaarde kan worden voldaan, zonder dat er sprake is van communicatie tussen een kredietgever of een kredietbemiddelaar enerzijds en een consument anderzijds, is onduidelijk. Een doorgedreven streven naar laagdrempelige informatie zou aldus ten koste kunnen gaan van de informatieve waarde van het SECCI.

O.g.v. overweging (a.), (b.) en (c.) zou men kunnen aanvoeren dat kredietshopping door consumenten slechts nuttig is in de mate dit gebeurt op basis van reële data. Deze data veronderstellen informatie-inwinning door de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Informatie-inwinning en de formulering van een kredietaanbod door de consument zijn evenwel geen synoniemen. Informatie-inwinning kan bijvoorbeeld a.d.h.v. een online simulatie waarin de consument een aantal parameters kan ingeven op basis waarvan een SECCI wordt weergegeven. Anderzijds dient ook de psychologie van de consument op dit punt in beschouwing te worden genomen. Niet iedere consument zal het onderscheid tussen (vrijblijvende) informatie-inwinning en een (dwingend) kredietaanbod kunnen maken.[474]

(4) Tenslotte lijkt ook de *ratio legis* van de W.C.K. en de R.C.K.[475], en meer in het bijzonder het respect voor de legitieme belangen van de kredietsector van tel om uit te maken of het SECCI altijd, dan wel uitsluitend n.a.v. een kredietaanvraag door de consument dient te worden overhandigd. De informatieverstrekking via het SECCI gaat immers gepaard met niet onbelangrijke kosten voor de kredietsector. Ter realisatie van de doelstellingen van de (richtlijn-)wetgever dient in dit licht dan ook te worden gezocht naar de weg die gepaard gaat met zo weinig mogelijk lasten voor de financiële sector.[476]

128. Ongeacht de onduidelijkheid omtrent de omstandigheden waarin het SECCI dient te worden overhandigd aan de consument, bestaat er geen twijfel over de plicht voor kredietgevers of kredietbemiddelaars het SECCI te overhandigen. Zelfs indien de consument aangeeft geen interesse te hebben in het Standaardinformatieformulier, dient de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar de W.C.K. te respecteren en het SECCI te overhandigen.[477] De bewoordingen van artikel 5, lid 1 en 6, lid 1 R.C.K. laten er naar ons aanvoelen niet de minste twijfel over bestaan dat de overhandiging van het SECCI dwingend is.[478]

---

474 Wij verwijzen de lezer naar ***Bijdrage 2*** voor een gedragswetenschappelijke duiding van bovenstaande overweging.

475 Zie bijvoorbeeld de belangenafweging in Overweging 23 R.C.K.

476 Er valt overigens te vrezen dat kredietgevers de eventuele meerkosten van een uitgerekte informatieverplichting (gedeeltelijk) zullen doorrekenen aan de consument.

477 Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

478 Het Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet van de FOD Economie gaat er, naar ons aanvoelen echter onterecht vanuit dat de overhandiging van het SECCI facultatief is:

III.4.2.1.1.2. *De lege ferenda*

129. Wij bepleitten in ***Bijdrage 4*** bijkomende, zgn. "level 2 guidance" m.b.t. de precontractuele bijstand onder de R.C.K. Een economische impactstudie in opdracht van het Europese Parlement onderstreept de risico's die gepaard gaan met onduidelijke regulering van de precontractuele bijstand ten behoeve van consumenten:

> "*Vaguely described duties would also increase the administrative burden on creditors, as documentation requirements for the assistance process will depend on what precisely is requested from creditors. The less clear this is, the more lenders possibly would document to reduce related risks*. (...) *Consequently, efficiency of the provisions on responsible lending and the "duty to assist" could be raised by (1) defining the concepts more precisely in legislation or accompanying guidance (2) clarifying the degree to which automated advice would be acceptable and (3) considering the role of regulators in enforcing responsible lending* (eigen onderstreping)."[479]

III.4.2.1.2. Bindend karakter van de in het SECCI opgenomen informatie

III.4.2.1.2.1. *De lege lata*

130. Het al dan niet bindende karakter van de vóór het sluiten van de kredietovereenkomst aan de consument te verstrekken informatie, desgevallend ook de periode gedurende dewelke de kredietgever door deze informatie is gebonden, is vrij door de lidstaten te bepalen (zie hierover overweging 25 bij de R.C.K.). Overweging 30 bij de R.C.K. verduidelijkt dat een eventueel kredietaanbod, indien gelijktijdig overhandigd met het SECCI, in een afzonderlijk document dient te worden verstrekt. De W.C.K. expliciteert niet of de kredietgever gebonden is door de kredietvoorwaarden en/of – modaliteiten zoals vervat in het SECCI. Zoveel blijkt onder meer uit artikel 11, §1 19° en 11*bis* 12° W.C.K. Beide bepalingen nemen de richtlijnformulering "in voorkomend geval, de periode gedurende welke de kredietgever door de precontractuele informatie gebonden is" letterlijk over. Mocht er sprake zijn van een wettelijke geldigheidsduur van de kredietvoorwaarden en/of – modaliteiten zoals vervat in het SECCI, kon de wetgever (cf. overweging 25 bij de R.C.K.) de woorden "in voorkomend" geval weglaten uit artikel 11, §1 19° en 11*bis* 12° W.C.K. Van enig bindend karakter van de precontractuele informatie, zal bijgevolg enkel sprake zijn indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar de bindende aard van de informatie bevestigt, of het gestandaardiseerde document kan worden beschouwd als een formeel verbintenisrechtelijk aanbod tot contracteren (bijvoorbeeld in de hypothese waar het SECCI samen met een kredietaanbod of een ontwerpovereenkomst wordt verstrekt).[480] Kredietgevers of kredietbemiddelaars dienen zich in deze context te onthouden van elke handeling of omissie die als misleidend kan worden aangemerkt.[481]

---

richtlijn 2008/48/EG verplicht de ondernemingen niet op formele wijze gebruik te maken van de SECCI. Niettemin, verduidelijkt zij dat de inlichtingen die zullen worden overgemaakt aan de consument dienen te worden opgesteld met behulp van Europese standaardinformatie inzake consumentenkrediet. Indien zij geen gebruik maken van de SECCI, stellen de kredietgever en de –bemiddelaar zich bloot aan diverse risico's : is de informatie volledig ? Is de informatie passend ? Is zij even duidelijk en onmiddellijk te begrijpen als de SECCI ? Het is dus zeer aangeraden om het standaardformulier te gebruiken indien nodig, door in een afzonderlijke bijlage de bijkomende informatie die de kredietgever zou wensen te verstrekken bij te voegen.
Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

479 EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 54. Zie eveneens in die zin: K. C. ENGEL and P. A. McCOY, "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *TEX. L. REV.* 1255 (2002), 1320.

480 Zie ook (de Nederlandse) Memorie van toelichting – wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek, de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2008/48 EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 April 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102 EEG van de Raad, Tweede Kamer der Staten-Generaal, 17 i.v.m. de bindende aard van de aan de consument verstrekte precontractuele informatie.

481 De WMPC kan hier –mits van toepassing- van belang zijn. Over misleiding en de WMPC: zie R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. GOENS en D. BRULOOT, *Wet Marktpraktijken*, Reeks Financieel Recht, nr. 12, Antwerpen, Intersentia, 2010.

III.4.2.1.2.2. *De lege ferenda*

131. Een verduidelijking van het al dan niet bindende karakter van de in het SECCI opgenomen informatie, is naar ons aanvoelen opportuun. De *ratio legis* van de gestandaardiseerde informatie is hier opnieuw van belang. Het bevorderen van kredietshopping door de consument, met het oog op betere kredietbeslissingen enerzijds en een competitievere kredietmarkt anderzijds, lijken allerminst gebaat bij de mogelijkheid voor kredietgevers om op een later moment terug te komen op de voorwaarden en modaliteiten, zoals deze vervat liggen in het aan de consument overhandigde SECCI. De wetgever zou aldus een minimale geldigheidsduur van de in het SECCI vervatte voorwaarden kunnen verlangen van kredietgevers. Een kosten-batenanalyse en marktconsultatie kunnen de eventuele opportuniteit van een dergelijk initiatief aantonen.[482]

III.4.3. Vormelijke standaardisatie en voorwerp informatieverplichting

III.4.3.1. Vormelijke standaardisatie

III.4.3.1.1. Principe: geen wijziging van het modelformulier

132. De bijlage bij de W.C.K. voorziet een modelformulier. De lay-out van het formulier dient strikt te worden gerespecteerd. Kredietgevers of kredietbemiddelaars kunnen in beginsel niet overgaan tot het verplaatsen van rubrieken. Dit zou immers de vooropgestelde vergelijkbaarheid voor consumenten aanzienlijk bemoeilijken.

III.4.3.1.2. Uitzonderingen

III.4.3.1.2.1. Achterwege laten van bepaalde informatie

133. De mogelijkheid tot het weglaten van informatie dient op twee vlakken te worden onderzocht: op het wetgevend niveau en door de kredietgever zelf. Beide worden hierna toegelicht.

De vraag is vooreerst gerezen of de Belgische wetgever verplicht was, dit gelet op de gerichte maximale harmonisatie van de precontractuele informatieverstrekking, om informatie te voorzien over praktijken die onder de W.C.K. niet toegestaan zijn. Bepaalde rechtsleer gaat er vanuit dat bij een conflict tussen een informatievoorschrift uit de R.C.K. en een Belgische verbodsbepaling, een richtlijnconforme interpretatie impliceert dat het Belgische verbod in kwestie ter zijde dient te worden geschoven.[483] Deze stelling wordt niet bijgetreden. Bij wijze van voorbeeld kan hier onder meer worden verwezen naar Overweging 30 bij de R.C.K. die expliciet stelt dat de R.C.K. zich niet inlaat met het regelen van verbintenisrechtelijke aspecten van de kredietovereenkomst. De gerichte maximale harmonisatie van informatieverstrekking (incl. informatie over verbintenisrechtelijke aspecten) doet hier geen afbreuk aan. De Europese Commissie lijkt deze interpretatie te bevestigen. N.a.v. een vraag van de stellers van de Wet van 13 juni 2010 (m.b.t. het verbod op reconstitutie van kapitaal)[484] antwoordde de Commissie immers het volgende:

---

482 De Raad voor het Verbruik formuleerde eerder, m.b.t. hypothecair krediet, een voorstel tot het opnemen van een duidelijke en expliciete vermelding, waarbij de consument wordt verzocht zich te informeren over een eventuele wijziging van de precontractuele informatie. Zie R.v.V, Advies over de hervorming van de wetgeving m.b.t. de hypothecaire lening, Advies nr. 97, Brussel, 13 mei 1991, 6. Kredietgevers een dergelijke vermelding opleggen m.b.t. consumentenkrediet verhoudt zich op gespannen voet met de gerichte maximale harmonisatie van de precontractuele informatie door de R.C.K.

483 In die zin: F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6*, 339-340.

484 De vraag van België aan de Europese Commissie luidde als volgt:

"BE: The Articles 5, 6 and 10 of the Directive determined a number of information requirements regarding, amongst others, changing costs and the constitution of capital in an ancillary agreement. If Belgian provisions forbid the changing of costs and/or the conclusion of an ancillary agreement of capitalisation, would it then still be necessary to refer to these matters in the pre-contractual or contractual stage, or more specifically, in the form of the "Standard European Consumer Credit Information"? According to me it would not, because it would lead to disinformation or confusion and it doesn't seem obligatory, especially as regards the variability of the costs this information is optional. Could you please inform me about your point of view?"

"If Belgium decides to forbid certain contractual arrangements by law which are subject to pre-contractual or contractual information requirements in the Directive (e.g. the possibility for the creditor to change charges), creditors falling under Belgian consumer credit law will not have to indicate these issues in the standardised information sheet nor in the contract." [485]

134. Wat het weglaten van informatie door kredietgevers betreft, houdt de enige uitzondering op het verbod tot het verplaatsen van rubrieken verband met elementen die niet van toepassing zijn op een bepaalde kredietovereenkomst (bijvoorbeeld de verplicht te vermelden notariskosten of gevraagde zekerheden cf. artikel 11, §1 10° respectievelijk 14° W.C.K.). De vraag rijst of de kredietgever een mogelijkheid heeft, dan wel verplicht is de informatie die niet van toepassing is op een bepaalde kredietvorm weg te laten. In de eerste hypothese, zou de verkoper desgevallend (eventueel om commerciële redenen – bij wijze van *selling point*-) kunnen besluiten tot het behoud van deze elementen.[486] Dit is evenwel niet mogelijk indien de informatie achterwege *moet* worden gelaten.

De modellen in Bijlage II en III van de R.C.K. bevatten de volgende duiding: "*Telkens als „indien van toepassing" is vermeld, moet de kredietgever het vak invullen indien de informatie relevant is voor het kredietproduct, of de desbetreffende informatie of het hele vak schrappen indien de informatie niet relevant is voor het soort krediet in kwestie.*" De artikelen 5 en 6 R.C.K. verwijzen ter vervulling van de precontractuele informatieplicht expliciet naar beide Bijlagen. De R.C.K. lijkt bijgevolg kredietgevers te verplichten tot het schrappen van vakken indien de informatie niet relevant is voor het voorgestelde krediet. Dit strookt met de idee dat het SECCI beoogt te informeren en geen kredietpromotie uitmaakt.

III.4.3.1.2.2. Bijkomende informatie?

135. Dat het de Belgische wetgever, bij de omzetting van de R.C.K. niet toegestaan was om bijkomende informatievoorschriften op te leggen, is onbetwist. Precontractuele informatieverstrekking wordt maximaal geharmoniseerd door de R.C.K.[487]

De vraag is evenwel gerezen of kredietgevers, op vrijwillige basis, bijkomende informatie konden voorzien. Indien een kredietgever *naast* de verplicht voorgeschreven informatie, als opgenomen in het SECCI, nog bijkomende informatie wenst te verstrekken, dan moet deze informatie in een afzonderlijk, aan het SECCI gehecht document worden opgenomen.[488] Een teleologische interpretatie van de bepalingen inzake het SECCI (nl. verhinderen dat dergelijke aanvullende informatie de consument zou afleiden van die informatie die door de wetgever als essentieel wordt beschouwd), brengt met zich mee dat de additionele informatie *achter* en dus niet voor het Standaardinformatieformulier dient te worden aangehecht. Dit kan bijvoorbeeld in een afzonderlijke bijlage.[489] Belangrijk is dat artikel 5, §1 *in fine* R.C.K. spreekt over "aanvullende <u>informatie</u> (eigen onderstreping)." Haar objectieve karakter onderscheidt informatie van reclame. De door de richtlijnwetgever gelaten ruimte slaat enkel op informatie.[490]

III.4.3.2. Te verstrekken informatie

136. Inzake de te verstrekken informatie moet men hoofdzakelijk een onderscheid maken tussen drie hypotheses: (1) een algemeen stelsel, (2) een stelsel m.b.t. geoorloofde debetstanden op een rekening en

---

485 MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 33.

486 Bijvoorbeeld de verplichting om een rekening aan te houden of het aanschaffen van een nevendienst als rubriek cfr. artikel 11 §1 9° respectievelijk 11° W.C.K. behouden om daarna aan te duiden dat geen van beiden *in casu* – desgevallend i.t.t. de concurrentie- vereist is voor het verkrijgen van krediet.

487 Zie eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 292.

488 Zie artikel 5, §1 *in fine* R.C.K. Dit kan ondermeer de vermelding "onder voorbehoud van goedkeuring krediet" betreffen. Bepaalde rechtsleer lijkt, naar ons aanvoelen evenwel onterecht, te suggereren dat deze vermelding op het SECCI zelf kan worden geplaatst. Zie in die zin: Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, onder IV.

489 F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 292.

490 Over de mogelijkheid tot het aanhechten van bijkomende informatie, zie ***Bijdrage 3***, nr. 34.

(3) informatieverstrekking bij kredieten die telefonisch worden gesloten. Daarnaast geldt er een zeer beperkte informatieplicht m.b.t. geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand moeten worden afgelost. Ingevolge artikel 3, §2 W.C.K. is voor deze kredietvorm uitsluitend de informatiebepaling uit artikel 11*bis*, §3 W.C.K. van toepassing.

Art. 11, §1 W.C.K. *algemeen stelsel*	**Art. 11bis W.C.K.** *geoorloofde debetstanden op een rekening*	**Art. 11, §2 W.C.K.** *telefonische kredietverstrekking*
•19 verplichte vermeldingen	•12 verplichte vermeldingen	•6 verplichte vermeldingen

III.4.3.2.1. Algemeen stelsel (art. 11 W.C.K.)

III.4.3.2.1.1. Art. 11 W.C.K.

137. Artikel 11 W.C.K. bevat een quasi-tekstuele omzetting van de door de Europese wetgever essentieel geachte informatie die verplicht moet worden vermeld (zie SECCI in **Bijlage**).[491] De kredietgever dient bij de verstrekking rekening te houden met de door de consument kenbaar gemaakte voorkeuren (*infra* nr. 145).

Binnen het bestek van ons onderzoek wordt hieronder uitsluitend ingegaan op de vermelding van het recht om een kosteloos exemplaar van de ontwerpovereenkomst te ontvangen en de omvang van de informatieverstrekking *ex* artikel 11, §1 W.C.K.

III.4.3.2.1.1.1. KOSTELOOS EXEMPLAAR ONTWERPOVEREENKOMST

---

491 Nl. *1° het **soort krediet**; 2° de **identiteit**, met inbegrip van het ondernemingsnummer, van de **kredietgever** en desgevallend van de betrokken **kredietbemiddelaar** evenals hun geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen met de consument; 3° het **kredietbedrag** en de voorwaarden voor kredietopneming; 4° de **duur** van de kredietovereenkomst; 5° in geval van een krediet in de vorm van uitstel van betaling voor een goed of een dienst en gelieerde kredietovereenkomsten, het goed of de dienst en de contante prijs daarvan; 6° de **debetrentevoet**, de voorwaarden die de toepassing van deze rentevoet regelen, en, voor zover beschikbaar, indices of referentierentevoeten die betrekking hebben op de aanvankelijke debetrentevoet, en de termijnen, de voorwaarden en de procedure voor wijziging daarvan (...); 7° het **jaarlijkse kostenpercentage** en het totale door de consument te betalen bedrag, aan de hand van een representatief voorbeeld en met vermelding van alle voor de berekening van dit percentage gebruikte veronderstellingen (...); 8° het **bedrag**, het aantal **en de frequentie van de door de consument te verrichten betalingen** en, in voorkomend geval, de volgorde waarin de betalingen aan de verschillende openstaande saldi tegen verschillende debetrentevoeten worden toegerekend met het oog op aflossing; 9° de **eventuele kosten** voor het **aanhouden van** een of meer **rekeningen** indien dat vereist is voor de boeking van zowel betalingen als kredietopnemingen, tenzij het openen van de rekening facultatief is, tezamen met de kosten voor het gebruik van een betaalmiddel voor zowel betalingen als kredietopnemingen, andere uit de kredietovereenkomst voortvloeiende kosten, alsmede de voorwaarden waaronder die kosten kunnen worden gewijzigd; 10° in voorkomend geval, het bestaan van **kosten** die door de consument bij het sluiten van de kredietovereenkomst aan een **notaris** moeten worden betaald; 11° de eventuele **verplichting tot het sluiten van een overeenkomst voor nevendiensten** in verband met de kredietovereenkomst onder meer een verzekering, indien het sluiten van dergelijke overeenkomst voor deze dienst verplicht is om het krediet, in voorkomend geval op de geadverteerde voorwaarden, te verkrijgen; 12° de geldende **rentevoet** ingeval van **betalingsachterstand** alsmede de wijzigingsmodaliteiten ervan en, in voorkomend geval, de kosten van niet-nakoming van de kredietovereenkomst; 13° een **waarschuwing** betreffende de **gevolgen van wanbetaling**; 14° in voorkomend geval, de **gevraagde zekerheden**; 15° het al dan niet bestaan van een **herroepingsrecht**; 16° het **recht van vervroegde terugbetaling** en, in voorkomend geval, informatie over het recht van de kredietgever op een vergoeding en de wijze waarop deze wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 23; 17° het recht van de consument om overeenkomstig artikel 12, onverwijld en kosteloos geïnformeerd te worden over het resultaat van de raadpleging van een gegevensbestand ter beoordeling van zijn kredietwaardigheid; 18° het recht van de consument om op verzoek een **kosteloos exemplaar** van de ontwerpkredietovereenkomst te ontvangen (deze bepaling is niet van toepassing indien de kredietgever ten tijde van het verzoek niet voornemens is de overeenkomst met de consument aan te gaan); en 19° in voorkomend geval, de **periode gedurende welke de kredietgever door de pre-contractuele informatie gebonden is**.*
Zie ook MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 32.

138. Het SECCI informeert de consument van zijn recht om een exemplaar van de ontwerpovereenkomst te ontvangen. De kredietgever of de kredietbemiddelaar is verplicht dit document kosteloos te verstrekken, tenzij hij ten tijde van het verzoek niet voornemens is een kredietovereenkomst aan te gaan met de consument in kwestie (artikel 11, §1 18° *j*° artikel 11, §5 W.C.K.).

III.4.3.2.1.1.2. ARTIKEL 11, §1 W.C.K.: EEN INFORMATIE-OVERLOAD?

139. Artikel 11, §1 W.C.K. gebiedt, cf. artikel 5 R.C.K., de verstrekking van een significante hoeveelheid aan informatie. *Véél informatie* en *goede informatie* zijn geen synoniemen.[492] Dit werd onlangs geëxpliciteerd door het Europees Parlement:

"*(Het Europees Parlement) stelt vast dat een veelheid van regels niet automatisch een hogere consumentenbescherming oplevert en dat juist de onervaren consument door een overvloed aan informatie eerder in verwarring wordt gebracht dan adequaat voorgelicht; [het] heeft in dit verband oog voor de deskundigheid, de hulp en de financiële voorlichting die door consumentenorganisaties worden geboden en voor hun potentiële rol bij de schuldherstructurering ten behoeve van huishoudens in nood; (eigen toevoeging)*."[493]

Het Standaardinformatieformulier in het ontwerp van richtlijn woningkrediet bevat slechts elf te vermelden items.[494] In ***Bijdrage 2*** wezen wij op enkele voorname tekortkomingen van het SECCI. In het bijzonder werd ingegaan op het (te) complexe taalniveau van de informatie[495] enerzijds en de selectie van de te verstrekken informatie-items anderzijds. In dit licht vermeldden wij onder meer dat door de kredietgever of de kredietbemiddelaar geen informatie dient te worden verstrekt omtrent het optimaal gebruik van krediet, noch omtrent de risico's van overmatige schuldenlast.[496] Het SECCI beperkt zich m.b.t. dit laatste punt tot een, te midden in het SECCI verscholen, waarschuwing betreffende de gevolgen van wanbetaling (zie 13°). De waarschuwing omtrent de gevolgen van wanbetaling is vooreerst beduidend enger dan een waarschuwing omtrent de aan kredietovereenkomsten verbonden risico's. Het is maar de vraag of dit de aandacht van consumenten op voldoende wijze zal kunnen wekken.[497]

III.4.3.2.2. Geoorloofde debetstanden op een rekening (artikel 11*bis* W.C.K.)

140. Voor geoorloofde debetstanden op een rekening terugbetaalbaar op verzoek van de kredietgever of binnen de drie maanden voorziet artikel 11*bis*, §2 W.C.K. een afwijkend "light-regime". Voor deze kredietvorm dienen 'slechts' 12 elementen te worden weergegeven. Voor een omschrijving van het begrip 'geoorloofde debetstand op een rekening' wordt verwezen naar ***Bijdrage 3***, nr. 3 e.v.

---

492 F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 340.

493 Zie Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013), nr. 12. Zie ook DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 26-32 (inzake de omzetting van het SECCI in de lidstaten); te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013) en Opinion of the European Economic and Social Committee on "Consumer information" (own-initiative opinion), February 11 2011, C 44/65, 3.5 :

"*Contrary to that which is stated in recent Commission papers, it is not the quantity of information that counts; information ought to meet consumers' real needs and expectations and its suitability should be gauged in line with the following: purpose, content, presentation and context*"

494 Het standaardinformatieformulier onder de ontwerprichtlijn is het resultaat van uitvoerige testen.Voor een bespreking van de onder de ontwerprichtlijn woningkrediet te verstrekken precontractuele informatie: zie ***Bijdrage 5***, nr 35. Zie ook D. POGRUND STARK and J. M. CHOPLIN, "Consumer protection initiatives in the EU Mortgage Market: a behavioral economics based critique and proposal", 25 *Temp. Int'l & Comp. L. J.* 1 2011, 7 e.v.

495 Zie ook M. WESTPHAL, "The EU Financial Services Policy and its Effect on Consumer Law", in KELLY-LOUW, NEHF en ROTT (eds.), *The Future of Consumer Credit Regulation. Creative Approaches to Emerging Problems*, Ashgate, Hampshire, 2008,79.

496 Eveneens in die zin: C. I. GARCIA PORRAS and W. H. VAN BOOM, "Information disclosure in the EU Consumer Credit Directive: Opportunities and limitations", *Rotterdam Institute of Private Law Working Paper*, December 2009, 4.

497 Zie nr. 42 ***Bijdrage 2***.

Voor geoorloofde debetstanden op een rekening terugbetaalbaar op verzoek van de kredietgever[498] of binnen de drie maanden voorziet artikel 11*bis*, §2 W.C.K. zoals eerder aangegeven een afwijkend "light-regime". Het uitzonderingskarakter van artikel 11*bis* W.C.K. werd door de wetgever in de Memorie van Toelichting geëxpliceerd.[499] De ingevolge artikel 11*bis* W.C.K. te verstrekken informatie stemt overeen met het bepaalde in artikel 6 R.C.K. Inzake artikel 6 R.C.K.: zie ***Bijdrage 2*** nr. 43 en 44. Artikel 11*bis* W.C.K. verlangt dat kredietgevers en kredietbemiddelaars dat ze consumenten informeren over de volgende 12 items.[500]

III.4.3.2.3. Kredietovereenkomsten gesloten d.m.v. communicatie via spraaktelefonie (11, § 3 W.C.K.)

141. Ook inzake kredietovereenkomsten gesloten d.m.v. communicatie via spraaktelefonie wordt voorzien in een beperking van de algemene informatieverplichting *ex* artikel 11, §1 W.C.K. Artikel 11, §3 W.C.K. verwijst, inzake de voor deze overeenkomsten te verstrekken informatie, naar artikel 51 WMPC. Dit voorziet de vermelding van 6 kernkarakteristieken.[501]

142. Artikel 11*bis* §3 W.C.K. bevat een gelijkaardige bepaling inzake geoorloofde debetstanden op een rekening. Het bewijs door de consument dat aan de verplichtingen *ex* artikel 11, §3 W.C.K. is voldaan, lijkt allerminst eenvoudig.[502]

III.4.3.2.4. Geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand moeten worden afgelost (art. 11*bis*, §3 W.C.K.)

143. Voor geoorloofde debetstanden op een rekening terugbetaalbaar binnen de maand geldt de informatieplicht enkel zoals bepaald in artikel 11*bis*, § 3, WCK dat stelt: *"In afwijking van artikel 11, § 2, bij*

---

498 De mogelijkheid tot het aanbieden van "geoorloofde debetstanden op een rekening *terugbetaalbaar op verzoek van de kredietgever*" wordt door artikel 29, 2de lid, W.C.K. – dat bedingen die de kredietgever het recht verschaffen op elk ogenblik de betaling van het kredietbedrag te eisen – *de facto* uitgesloten. Dergelijk verbod op kredietovereenkomsten 'repayable at call', een courante modaliteit in Angelsaksische landen, doet evenwel geen afbreuk aan het recht voor de kredietgever om de overeenkomst voor onbepaalde duur aangegaan te beëindigen met inachtneming van de wettelijke opzeggingstermijn en evenmin aan de mogelijkheid om de uitvoering van de kredietovereenkomst op te schorten.

499 *"Gelet op de definiëring van onder meer "geoorloofde debetstand op een rekening", de meer beperkte informatieverstrekking en het ontbreken van een gelijkaardige bijstandsverplichting zoals bedoeld in artikel 5 (6) van de richtlijn moet het nieuwe artikel 11bis beschouwd worden als een werkelijke uitzondering op artikel 11 die slechts op een beperkt aantal kredietovereenkomsten kan toegepast worden."*
Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 33-34.

500 *1° het **soort krediet**; 2° de **identiteit**, met inbegrip van het ondernemingsnummer, van de **kredietgever** en desgevallend van de betrokken **kredietbemiddelaar** evenals hun geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen met de consument; 3° het **kredietbedrag**; 4° de **duur** van de kredietovereenkomst; 5° de **debetrentevoet**, de voorwaarden die de toepassing van deze rentevoet regelen, en indices of referentierentevoeten die betrekking hebben op de aanvankelijke debetrentevoet, de vanaf het sluiten in rekening te brengen kosten, alsmede in voorkomend geval de voorwaarden waaronder deze gewijzigd kunnen worden; 6° het **jaarlijkse kostenpercentage** aan de hand van een representatief voorbeeld en met vermelding van alle voor de berekening van dit percentage gebruikte hypothesen; 7° de voorwaarden en de procedure voor beëindiging van de kredietovereenkomst; 8° in voorkomend geval, de vermelding dat de consument te allen tijde gevraagd kan worden het kredietbedrag volledig terug te betalen; 9° de geldende **rentevoet** ingeval van **laattijdige betaling** alsmede de wijzigingsmodaliteiten ervan en, in voorkomend geval, de kosten van niet-nakoming van de kredietovereenkomst; 10° het recht van de consument om overeenkomstig artikel 12, onverwijld en kosteloos geïnformeerd te worden over het resultaat van de raadpleging van een gegevensbestand ter beoordeling van zijn kredietwaardigheid; 11° de informatie over de vanaf het sluiten van de kredietovereenkomst in rekening te brengen kosten en de voorwaarden waaronder deze kosten kunnen worden gewijzigd overeenkomstig artikel 30; en 12° in voorkomend geval, de **periode gedurende welke de kredietgever door de pre-contractuele informatie gebonden is**.*

501 Nl. *Het kredietbedrag; de duur van de overeenkomst; het goed en de contante prijs van het goed of dienst indien krediet in de vorm van uitstel van betaling en gelieerde kredietovereenkomsten; de debetrentevoet; het bedrag, aantal en frequentie van de aflossingen (ev. inclusief volgorde van toerekening); en Het jaarlijks kostenpercentage weergegeven aan de hand van een representatief voorbeeld.* Zie ook Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, 405.

502 M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 26.

communicatie via spraaktelefonie, als bedoeld in artikel 51 van de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming en indien de consument verzoekt de geoorloofde debetstand op de rekening met onmiddellijke ingang beschikbaar te stellen, omvat de beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst, bedoeld in artikel 51, 2de lid, b), van die wet ten minste de informatie bedoeld in, § 1, 2de lid, 3°, 5°, 6° en 8°." De kredietgever moet bijgevolg slechts informeren over het kredietbedrag, de debetrentevoet en het J.K.P. De vermelding dat de consument te allen tijde gevraagd kan worden het kredietbedrag terug te betalen is, ingevolge artikel 29, lid 2 W.C.K., van beperkt belang onder de W.C.K.[503]

III.4.3.3. Bevattelijk karakter informatie

144. De informatie op het SECCI dient bevattelijk te zijn voor de gemiddelde consument.[504] Kredietgevers dienen zich te onthouden van moeilijk te doorgronden terminologie.[505] Misleiding is uit den boze.[506]

III.4.3.4. Noodzaak tot individualisatie

145. De informatieverstrekking via het SECCI dient een geïndividualiseerd karakter te vertonen.[507] De informatieverstrekking moet inderdaad geschieden op grond van eventueel door de consument geuite voorkeuren. Artikel 5, lid 1 R.C.K. stelt immers:

> *"Geruime tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of een aanbod wordt gebonden, verstrekt de kredietgever en, in voorkomend geval, de kredietbemiddelaar, op basis van de door de kredietgever aangeboden kredietvoorwaarden <u>en, in voorkomend geval, de door de consument kenbaar gemaakte voorkeur en verstrekte informatie</u>, de consument de nodige informatie om verschillende aanbiedingen te kunnen vergelijken en zo een geïnformeerd besluit te kunnen nemen over het sluiten van een kredietovereenkomst.(…)* [eigen onderstreping]"

146. Indien de consument nalaat zijn voorkeuren uit te drukken, impliceert dit anderzijds niet dat de kredietgever of de intermediair wordt ontslagen van de plicht de informatie (zoveel als mogelijk) op maat voor te schotelen. In dit geval dient te worden teruggekoppeld naar de informatiebehoefte van een normaal kredietnemer en het redelijkerwijze voorzienbare kredietgebruik. De kredietgever of de

---

503 Artikel 29, lid 2 W.C.K. stelt immers "*onverminderd de toepassing van artikel 33ter [inzake de kredietovereenkomsten voor onbepaalde duur] is elk beding dat voorziet dat de kredietgever op elk ogenblik de terugbetaling van het opgenomen kredietbedrag kan eisen verboden en wordt dit als niet geschreven beschouwd.* (eigen toevoeging)". De vermelding lijkt aldus uitsluitend van belang in het geval dat de geoorloofde debetstand op een rekening voor onbepaalde duur wordt aangegaan.

504 De "gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone consument" is momenteel de standaard op het Europese niveau. Zie J. GODDAER, E. TERRYN en J. VANNEROM, "Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 497 en de aldaar geciteerde rechtspraak. De focus van Europese normen op de doorsnee consument blijkt ook uit de Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013), nr. 11:

"*(Het Europees Parlement) onderstreept dat wettelijke voorschriften afgestemd moeten zijn op het normale geval, de doorsnee consument en de doorsnee ondernemer, en niet op het incidentele geval van misbruik waardoor de aan de consument geboden informatie minder begrijpelijk, transparant en vergelijkbaar zou worden (eigen toevoeging)*."

505 Anderzijds kan men niet om het feit heen dat het SECCI zelf moeilijke terminologie aanwendt. Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 339(de auteur spreekt over "moeilijk te doorgronden begrippen die de consument "vervreemden" van rechtshandeling die hij wenst te stellen).

506 Zie hierover ***Bijdrage 2*** nr. 63. Dit werd voorheen ook aanvaard m.b.t. de informatieverstrekking onder artikel 11, 1° W.C.K. 1991. Zie bijvoorbeeld: D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 11 Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

507 Zie ondermeer: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 292.

kredietbemiddelaar worden als vakman geacht het gemiddeld kredietgebruik en de informatiebehoefte van een normaal kredietnemer te kennen.[508]

147. Anders dan het geval was in sommige lidstaten,[509] gebiedt de W.C.K. van oudsher het verstrekken van precontractuele informatie. Artikel 11, 1° W.C.K. 1991 verplichtte de kredietgever en de kredietbemiddelaar "*de consument op een juiste en volledige manier alle noodzakelijke informatie te verschaffen in verband met de beoogde kredietovereenkomst*". De bepaling 'expliciteerde, verscherpte en verduidelijkte in die zin reeds sinds lang door de rechtspraak en rechtsleer geponeerde principes'. [510] Artikel 11, 1° W.C.K. 1991 verlangde van de kredietgever of de kredietbemiddelaar dat zij informeerden over alle zaken waarvan de kennis van belang was voor de consument.[511] Onverminderd de plicht tot individualisatie lijkt de precontractuele informatieverstrekking onder artikel 5 en 6 R.C.K. op het eerste zicht, althans theoretisch[512], minder ver te gaan dan de precontractuele informatieverstrekking onder de W.C.K. zoals deze gold voor de wijzigingen ingevolge de wet van 13 juni 2010. Het is anderzijds maar de vraag of artikel 11, 1° W.C.K. 2003 in praktijk steeds juiste en volledige informatieverstrekking kon waarborgen. Het gebod voor kredietgevers en kredietbemiddelaars uit artikel 11, §4 W.C.K. mag overigens niet uit het oog worden verloren. We gaan hier verder uitgebreid op in (zie III.5.) Ter invulling van de plicht tot individualisatie verwijzen wij tenslotte naar nr. 126 omtrent de omstandigheden waarin het

---

508 Cfr. de voorlichting *ex* artikel 4 WMPC Zie G.L. BALLON, "De verplichting tot voorlichting van de consument en de regeling van de documenten betreffende de verkopen van producten en diensten in de Nieuwe Handelspraktijkenwet", in J. STUYCK en P. WYTINCK (eds.), *De Nieuwe wet handelspraktijken*, Brussel, Story-Scientia, 1992, 282.

509 In Duitsland vereiste §492 van het BGB, cf. richtlijn 87/102 EEG bijvoorbeeld uitsluitend een minimale contractinhoud. Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 29; te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

510 P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 67. Zie ook: D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 11 Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig, zie ook: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 156.

511 Zie bijvoorbeeld: P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 68.

512 Onder de W.C.K. 2003 genoten consumenten twee precontractuele informatielagen: ze werden geïnformeerd via het prospectus én o.g.v. de informatieverplichting *ex* artikel 11, 1° W.C.K. 1991. Ingevolge de maximale harmonisatie van precontractuele informatieverstrekking door de R.C.K. wordt de pre-contractuele informatieverstrekking herleid tot het overhandigen van precontractuele informatie. De contouren van de informatieplicht *ex* artikel 11, §1 en 11*bis*, §2 W.C.K. worden voorts – anders dan de informatieplicht *ex* artikel 11, 1° W.C.K. 1991 (M.b.t. de informatieplicht *ex* werd immers –op basis van de goede trouw- aanvaard dat de kredietgever of de kredietbemiddelaar zich niet mocht laten leiden door de consument (zie D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 11 Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.)- in belangrijke mate gestuurd door de consument zelf. Dit kan zowel een positieve sturing (het uiten van voorkeuren) als een negatieve sturing (het nalaten om enige voorkeur te uiten) betreffen. Individualisatie geschiedt (1) principiëel immers op basis van eventueel door de consument geuite voorkeuren. In afwezigheid daarvan dient te worden teruggeplooid op (2) de informatiebehoefte van een normaal kredietnemer en het redelijkerwijze voorzienbare kredietgebruik. Zowel de door de consument geuite voorkeuren als de "gemiddelde informatiebehoefte" riskeren onvolledig of onvoldoende accuraat te zijn om de informatienoden van de consument te dekken. Inzake de informatieplicht *ex* artikel 11, 1° W.C.K. 1991 werd aangenomen dat de informatie de consument "effectief diende te oriënteren". Dit vereiste impliceerde desgevallend (bijkomende) vormelijke individualisatie (zie bijvoorbeeld: E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 158). Het niveau van de op het SECCI voorkomende informatie dient in beginsel niet te worden aangepast aan het kennisniveau van de consument (*infra* III.5.) inzake de verplichting om passende toelichting te verstrekken. Bovendien, en dit ongeacht er al dan niet voorkeuren worden geuit door de consument, is de te verstrekken informatie limitatief afgebakend door artikel 11, §1 respectievelijk artikel 11*bis,* §2 W.C.K. De R.C.K. reduceert het verstrekken van de "noodzakelijke informatie" tot het verstrekken van 19 (algemeen stelsel), respectievelijk 12 (geoorloofde debetstanden op een rekening) of 6 (kredietovereenkomsten via spraaktelefonie) informatie-items. Onverminderd eventueel door de consument geuite voorkeuren, kan de kredietgever zich inderdaad rechtmatig beperken tot het verstrekken van een SECCI dat uitsluitend de informatie als voorgeschreven door artikel 11, §1 en 11*bis*, §2 W.C.K. bevat. De overhandiging van het SECCI komt voorts met een weerlegbaar vermoeden dat de kredietgever aan zijn informatieverplichting voldaan heeft. Dit alles is voornamelijk ingegeven door de ambitie van de richtlijnwetgever ter bevordering van de vergelijkbaarheid van de door kredietgevers en kredietbemiddelaars verstrekte informatie.

SECCI dient te worden overhandigd. Verwacht kan worden dat het oordeel in deze, een significante impact heeft op de mogelijkheid tot en wijze van individualisatie.

III.4.4. Tijdstip informatieverstrekking

III.4.4.1. Algemeen

148. Artikel 11, §1 W.C.K. schrijft voor dat de informatieverstrekking "ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of aanbod is gebonden" dient te geschieden. In het oorspronkelijke wetsvoorstel luidde dit "ter gelegener tijd en ruim voordat.. (eigen onderstreping)". De Raad van State liet zich kritisch uit over dergelijke invulling van het tijdstip waarop de informatie dient te worden verstrekt. De formulering leek niet geheel te stroken met de Franstalige tekst "*en temps utile et avant que le consommateur soit lié*" van het wetsontwerp. [513] De wetgever beaamde deze kritiek. Hij verwees echter naar een discordantie op richtlijnniveau.[514] Waar de Engelse tekst van de R.C.K. spreekt over "in good time before", hanteert de Franstalige tekst van de R.C.K. de notie "avant".[515] De Belgische wetgever opteerde er daarom voor het Engelstalige richtlijnbegrip "in good time", en niet de notie 'geruime tijd voordat' uit de Nederlandstalige versie van de R.C.K., als uitgangspunt te nemen. Voorgaande precisering ten spijt, laat de exacte interpretatie van het begrip "ter gelegener tijd voordat" ruimte voor discussie.[516] De vraag naar de door de (richtlijn)wetgever verlangde periode tussen de overhandiging van het SECCI en de ondertekening van een kredietovereenkomst (of een kredietaanbod) door de consument, is in praktijk vooral van belang m.b.t. "niet-actief kredietshoppende" consumenten. Hier dient vermeden dat de overhandiging van het SECCI verwordt tot een juridische formaliteit (i.e. "box-ticking").

III.4.4.2. "Ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of aanbod is gebonden"

III.4.4.2.1. Verlangt de notie "ter gelegener tijd voordat (...)" een contractsluiting in twee fasen?

149. De notie "ter gelegener tijd voordat" is vatbaar voor interpretatie. Een belangenafweging tussen consumentenbescherming enerzijds en de legitieme belangen van de sector anderzijds drong zich aan de lidstaten op.[517] De vraag rijst of "ter gelegener tijd voordat" impliceert dat de kredietsluiting in twee onderscheiden (i.e. niet aaneensluitende, van een afkoelingsperiode voorziene) fasen dient te geschieden. Hierdoor zou een precontractuele en contractuele fase ontstaan.

150. De ondertekening, door de consument, van een door de kredietgever ondertekend kredietaanbod, onmiddellijk aansluitend op de verstrekking van het SECCI is vandaag gebruikelijk in een aantal

---

513 De Raad van State stelde in zijn Advies:

In het ontworpen artikel 11, § 1, eerste lid, van de wet van 12 juni 1991 stemmen de woorden "Te gelegener tijd en ruim voordat", in de Nederlandse tekst, niet overeen met de woorden "En temps utile et avant que le consommateur", in de Franse tekst. Deze discordantie moet worden weggewerkt. Dezelfde opmerking geldt ten aanzien van het ontworpen artikel 11bis, § 2, eerste lid (artikel 9 van het ontwerp).

Adv. RvS Nr. 47.240/1 van 12 november 2009, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 136.

514 Er kan *pro memorie* worden opgemerkt dat de Raad van State ook m.b.t. het wetsontwerp voor een wet op het consumentenkrediet in 1990 een opmerking maakte omtrent de discordantie tussen de Nederlandse en de Franstalige tekst van richtlijn 87/102 EEG:

"*Er doet zich wel een delikaat probleem voor. Zoals uit de opmerkingen verder in dit advies zal blijken, stemmen de Nederlandse en Franse tekst van de richtlijn onderling niet steeds overeen. In enkele gevallen is het verschil groot (1) en kan met klassieke interpretatieregels (2) geen zekerheid worden bereikt. Vermits beide teksten van de richtlijn gelijkelijk authentiek zijn, kan voor de interpretatie geen tekst bij bepaling voorrang hebben op de andere. Volstrekte zekerheid kan, in de fase van de voorbereiding van de regelgeving, alleen geboden worden door de E.E.G.-overheid die de richtlijn vaststelde.*"

Adv. RvS. bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 167.

515 Zie hierover Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 32.

516 Eveneens in die zin : F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6*, 333.

517 Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 56-57.

sectoren.[518] In de automobielsector, waar concessiehouders niet zelden optreden als kredietbemiddelaar[519], komen de financieringsmodaliteiten bijvoorbeeld veelal pas ter sprake *nadat* de consument definitief heeft besloten om over te gaan tot de aankoop van een voertuig. Het kredietaanbod en de onderliggende verkoopovereenkomst (het aankoopcontract voor het voertuig) worden in dit geval vaak gelijktijdig ondertekend. Ook bij warenhuizen die (als kredietbemiddelaar) financiering aanbieden voor de aankoop van goederen en diensten, zal de vraag naar kredietverstrekking zich vaak situeren op het moment van de aankoop (beslissing) van het onderliggende goed of de onderliggende dienst.

Het afbakenen van de precontractuele informatieverstrekking als een autonome, van de contractsluiting onderscheiden fase, kan tot gevolg hebben dat consumenten niet onmiddellijk kunnen overgaan tot de ondertekening van het kredietaanbod. Artikel 11, §1 W.C.K. verlangt immers dat het SECCI wordt overhandigd "ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of aanbod is gebonden".[520]

151. Een letterlijke interpretatie van de voorwaarde dat het SECCI "ter gelegener tijd voordat *de consument* door een kredietovereenkomst of een kredietaanbod is gebonden" dient te worden overhandigd, impliceert *an sich* geen verbod tot gelijktijdige overhandiging van het SECCI en een door de kredietgever ondertekend kredietaanbod. De 'gebondenheid' uit artikel 11, §1 W.C.K. slaat immers uitsluitend op de consument.[521] Overweging 30 bij de R.C.K. bevestigt dat lidstaten een wettelijke regeling kunnen vaststellen die van toepassing is op het aanbod tot het sluiten van de kredietovereenkomst.[522] Uit deze overweging valt verder af te leiden dat de richtlijnwetgever de gelijktijdige overhandiging van het kredietaanbod en het SECCI als een legitieme optie beschouwt[523]:

> "*(...) Indien dat aanbod samenvalt met het moment waarop de bij deze richtlijn voorgeschreven precontractuele informatie wordt verstrekt, dan moet deze, net als andere extra informatie die de kredietgever aan de consument wil geven, worden verstrekt in een afzonderlijk document dat aan de Europese standaardinformatie inzake consumentenkrediet kan worden gehecht.*(eigen onderstreping)"

152. Een gelijktijdige overhandiging van het SECCI en een ondertekend kredietaanbod doet diverse vragen rijzen. Kan de consument onmiddellijk na ontvangst van beide documenten (en zonder acht te slaan op het SECCI) overgaan tot de ondertekening van het kredietaanbod?[524] In dit geval zal er geen sprake zijn van een overhandiging van het SECCI 'ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietaanbod of een kredietovereenkomst wordt gebonden'. De rol en verantwoordelijkheid van de

---

518 Zie bijvoorbeeld F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6,* 334. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de sector uiterst kritisch was ten aanzien van deze richtlijnbepaling. Zie hierover: EUROFINAS' COMMENTS ON THE COMMON POSITION ADOPTED BY THE COUNCIL WITH A VIEW TO THE ADOPTION OF A DIRECTIVE ON CREDIT AGREEMENTS FOR CONSUMERS (ref. 9948/07) p. 7. Dit document is te raadplegen op http://www.eurofinas.org/uploads/documents/positions/2readingEP(finalposition).pdf. Het afschaffen van de precontractuele informatieverplichtingen voor deze overeenkomsten, zoals door Eurofina's gesuggereerd werd, is evenwel onverzoenbaar met de hierboven vermelde overwegingen inzake consumentenbescherming.

519 Dit veelal ingevolge indeplaatsstelling, zie *supra* nr. 48 e.v.

520 Hoewel enigzins hyperbolisch, duidt dit voorbeeld de potentieel drastische gevolgen van een tweefasenstelsel. In ***Bijdrage 3*** gaven wij eerder het voorbeeld van de consument die zich op zaterdagnamiddag een wasmachine op afbetaling wenst aan te schaffen, en verplicht zou worden maandag terug te keren naar het warenhuis om te voldoen aan de hierboven geschetste invulling van het begrip 'ter gelegener tijd voordat'. Zie ***Bijdrage 3***, nr. 32 e.v.

521 Mocht de (Europese-) wetgever tevens de gebondenheid door de kredietgever beogen had hij wellicht een andere formulering gehanteerd (bijvoorbeeld "ter gelegener tijd voordat *één der partijen* door een kredietovereenkomst of een kredietaanbod is gebonden").

522 In het bijzonder mogen de lidstaten bepalen wanneer het aanbod moet worden gegeven en hoe lang dat bindend is voor de kredietgever.

523 Eveneens in die zin: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 295.

524 De vertegenwoordigers van de Productie, Distributie en de Middenstand merkten over de – inmiddels afgeschafte- prospectusverplichting in gelijkaardige zin op dat "niets de consument zal beletten om zijn overeenkomst te ondertekenen onmiddellijk nadat hem de propectus puur materiaeel werd overhandigd als hij zijn krediet zonder uitstel wenst te verkrijgen." Zie R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998, bespreking artikel 5, §3 – prospectus.

kredietgever (of de kredietbemiddelaar) verdient nader onderzoek. Indien men van oordeel is dat uitsluitend de consument, al dan niet na een waarschuwing[525] of toelichting door de kredietgever/kredietbemiddelaar, verantwoordelijk is voor de onmiddellijke ondertekening van het kredietaanbod, dan belet niets de gelijktijdige overhandiging aan de consument van het SECCI en het ondertekend kredietaanbod.[526] Men kan echter van oordeel zijn dat de kredietgever of de kredietbemiddelaar een onmiddellijke ondertekening van het kredietaanbod, zonder dat de consument kennis neemt van het SECCI, dient te voorkomen. De kredietgever of de kredietbemiddelaar zou de consument kunnen uitnodigen om rustig kennis te nemen van het SECCI alvorens over te gaan tot ondertekening van de kredietovereenkomst.[527] Een niet-gelijktijdige overhandiging van het SECCI en het kredietaanbod (i.e. het respecteren van een wachtperiode), kan het overigens technisch onmogelijk maken dat de chronologie als voorzien door artikel 11, §1 W.C.K. wordt geschonden.

Indien de kredietgever een door hem ondertekend kredietaanbod overhandigt aan de consument, en de consument dit ondertekent voor ontvangst van het SECCI, is artikel 11, §1 W.C.K. alleszins geschonden.[528]

III.4.4.2.2. Analyse

III.4.4.2.2.1. Argumenten die tegen een twee fasenstelsel pleiten

153. Een *bijkomende* afkoelingsperiode (consumenten beschikken in beginsel immers al over een herroepingsrecht), zou ongetwijfeld een nuttig middel ter vermijding van overmatige schuldenlast kunnen betekenen. Impulsieve kredietopnames kunnen hierdoor worden afgeremd. [529] Niettemin verdedigden wij in ***Bijdrage 3*** de stelling dat de richtlijnwetgever, anders dan bijvoorbeeld het Commissievoorstel voor een richtlijn woningkrediet[530], geen dergelijke 'radicale' invulling van het begrip 'ter gelegener tijd' viseerde, of minstens geen veralgemeende draagwijdte aan zo'n invulling toekende.[531] De keuze voor "ter gelegener tijd voordat.." ipv "ter gelegener tijd, ruim voordat (eigen

---

525 Over de waarschuwingplicht van de bankier (-kredietverlener) die overigens ook kan slaan op de dekking van een schuldsaldoverzekering, zie J. STOUFFLET, "Le devoir de mise en garde du client: une clarification des devoirs professionnels dans le secteur financier", in X (ed.), *Van alle markten. Liber amicorum Eddy Wymeersch*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 803.

526 In die zin: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 77.

527 De toegenomen mogelijkheden op het vlak van informatica (bijvoorbeeld de onmogelijkheid om verder te gaan vooraleer de consument het document heeft doorlopen) laten ook in de virtuele wereld een tweefasenstelsel toe.

528 In deze hypothese is de consument immers, in strijd met artikel 11, §1 W.C.K., door het kredietaanbod gebonden alvorens hij het Standaardinformatieformulier ontvangt.Het bewijs dat de kredietovereenkomst of het kredietaanbod werd ondertekend alvorens het SECCI werd overhandigd zal echter niet eenvoudig te leveren zijn door een consument.

529 Zie bijvoorbeeld: F. COLLIN en M. N. PLUMB, "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin. 2012 5-6,* 334.

530 Het Commissievoorstel van richtlijn woningkrediet leek inderdaad een daadwerkelijke reflectieperiode voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst te introduceren. Artikel 9, §2 lid 2 van het Commissievoorstel bepaalt het volgende:

"*De lidstaten dragen er zorg voor dat wanneer aan de consument een voor de kredietgever bindend aanbod wordt gedaan, dit van een ESIS vergezeld gaat. In die omstandigheden dragen de lidstaten er zorg voor dat de kredietovereenkomst niet kan worden gesloten tot de consument voldoende tijd heeft gehad om de aanbiedingen onderling te vergelijken, de gevolgen ervan te beoordelen en een geïnformeerd besluit te nemen over het al dan niet ingaan op het aanbod, ongeacht de manier waarop de overeenkomst wordt gesloten. (...)".*

Het Voorstel van de Raad hanteert echter de terminologie uit de R.C.K. nl. "in good time before". Zie over het Commissievoorstel: A. GOURIO, "La proposition de directive sur le crédit immobilier", *EURIDIA* 2011/3, 336. Inzake hypothecaire kredieten artikel 14 W.H.K. bepaalt dat de kredietgever *vooraleer de kredietovereenkomst ondertekend wordt* aan de kandidaat-kredietnemer een schriftelijk aanbod moet overmaken dat alle contractvoorwaarden bevat en de geldigheidsduur van het aanbod vermeldt. Inzake hypothecair krediet kan er gewag worden gemaakt van een meer mature, ontwikkelde relatie tussen de kredietgever en consument. Consumenten overwegen een aanbod inzake hypothecair krediet gemiddeld twee tot drie weken (in het geval van onervaren consumenten zelfs maanden. Zie OPTEM, "Pre-Contractual Information for Financial Services. Qualitative study in the 27 Member States Summary Report", January 2008, 72-73.

531 VAN DER HERTEN stelt dat men, indien de precontractuele informatie de vorm aanneemt van een verbindend kredietaanbod, automatisch in één informatieronde terechtkomt. Zie F. VAN DER HERTEN, "De omzetting

onderlijning)" lijkt deze stelling te onderschrijven. De wettekst voorziet zelf niet in een twee fasenstelsel.[532] De belemmering van het handelsverkeer, als gevolg van de aanname van een tweefasenstelsel, lijkt mogelijk disproportioneel tot de eventuele voordelen van dergelijke interpretatie.[533] Ook consumenten kunnen nadeel ondervinden van een al te rigide, transactiebelemmerende, benadering.[534]

III.4.4.2.2.2. Noodzaak tot beoordeling *in concreto*?

154. In ***Bijdrage 3*** verdedigden wij dat een beoordeling *in concreto*, eerder dan een zwart-witte stelregel, lijkt aan te sluiten bij de *ratio legis* van artikel 11, §1 en 11*bis*, §1 W.C.K.[535] Een schending zal in deze hypothese slechts voorliggen indien blijkt, onder meer o.g.v. feitelijke vermoedens[536], dat de consument in het concrete geval geen geïnformeerd besluit heeft kunnen nemen over het al dan niet aangaan van het krediet. Deze stelling werd door bepaalde rechtsleer onderschreven.[537] Ook het geannoteerd wetboek consumentenkrediet van de FOD Economie lijkt een beoordeling *in concreto* door de kredietgever m.b.t. het tijdstip van de overhandiging van het SECCI, en alleszins het bevorderen van de mogelijkheid tot een effectieve kennisname van het SECCI door de consument, te bepleiten.[538] Specifieke criteria (onder meer de grootte van het krediet[539]) kunnen de invulling van het precieze tijdstip waarop het SECCI dient te worden overhandigd sturen. De noodzaak tot beoordeling *in concreto* laat Hoven en Rechtbanken een ruime beoordelingsmarge.[540] De vervulling van de toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K., kan naar ons aanvoelen bijdragen tot de mogelijkheid voor consumenten om een geïnformeerd besluit te nemen.[541] Het verdient, gelet op de rechtszekerheid en een *level-playing field* tussen kredietgevers, alleszins aanbeveling de onduidelijkheid betreffende de exacte chronologie van de precontractuele informatieverstrekking uit te klaren door bijkomende *guidance* (eveneens *infra* Hoofdstuk VI).

---

in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 295.

532 Eveneens: E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR – Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 108.

533 Zie ***Bijdrage 3***, nr. *33.* Of het proportionaliteitsbeginsel in alle lidstaten werd gerespecteerd is twijfelachtig. In Roemenië dient het SECCI bijvoorbeeld in beginsel 15 dagen voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst te worden verstrekt, behoudens instemming van de consument om vroeger tot de sluiting van het krediet over te gaan. Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 57.

534 Zie in gelijkaardige zin: R.v.V, Advies over de hervorming van de wetgeving m.b.t. de hypothecaire lening, Advies nr.97, Brussel, 13 mei 1991, 12. De Raad voor het Verbruik woog de voor- en nadelen af van de introductie van een verplichte wachtperiode voorafgaand aan het sluiten van de (hypothecaire) kredietovereenkomst.

535 Zie eveneens in die zin: H.J. BODIFEE , "Implementatie van de richtlijn inzake consumentenkrediet",*FR* april 2010, 80.

536 Zie artikel 1349 B.W.

537 Zie E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 109 en K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 31.

538 Het stelt immers:

Niets verplicht de kredietgever echter om de datum van de contractsluiting te doen verschillen, indien de consument geen andere concurrerende aanbiedingen wenst aan te vragen. Hij kan dan de SECCI overmaken en onmiddellijk na onderzoek ervan door de consument, overgaan tot de contractsluiting. Het zou echter tegen artikel 11, indruisen om de gestandardiseerde informatie aan de consument te verstrekken met een zodanig korte geldigheidsduur zodat de kredietgever het hem onmogelijk maakt om een vergelijking te maken met andere concurrerende aanbiedingen.

Zie bespreking artikel 11 W.C.K. in het *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

539 VAN LANDEGHEM maakt in deze context gewag van het onderscheid tussen een krediet van bijvoorbeeld 70 000 EUR enerzijds en een verkoop op afbetaling van 1500 EUR anderzijds. K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 31.

540 Zie DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 58.

541 Eveneens in die zin: K. VAN LANDEGHEM, "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T. Fin. R.* 2011, nr. 2, 32.

III.4.5. De wijze waarop de informatie moet worden verstrekt

III.4.5.1. Verstrekking standaardinformatie op papier of via duurzame drager

155. Het Standaardinformatieformulier moet worden verstrekt op papier of op een duurzame drager. De overhandiging op papier spreekt voor zich. Een duurzame drager wordt door artikel 1, 21° W.C.K. gedefinieerd als "ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen [i.e. de duurtijd van de kredietovereenkomst[542]], en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt". Zowel een cd-rom als een e-mail[543] kunnen bijvoorbeeld als een duurzame drager worden gekwalificeerd.[544] Een mail met een link naar de op een website weergegeven informatie is echter onvoldoende.[545] De consument, die toegang dient te hebben tot de duurzame drager, hoeft zelf geen

---

542 Zie hierover onderstaande overweging in het Geannoteerde wetboek Consumentenkrediet:

"In de mate waarin de pre-contractuele informatie de opstelling van de overeenkomst zelf betreft, moet men ervan uitgaan dat de informatie toegankelijk moet zijn gedurende de ganse duur van de overeenkomst (zie ter vergelijking, de bewaartermijn voor het bewijs van de raadpleging van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren, artikel 15 van het K.B. van 21 juni 2011 : tot aan het einde van de overeenkomst)"

Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

543 Bepaalde rechtstleer gaat er vanuit dat een e-mail uitsluitend als duurzame drager kan worden gekwalificeerd indien het SECCI vervat is in een .pdf die per mail wordt opgestuurd. Vermoedelijk gaan deze auteurs er vanuit dat een e-mail *an sich* geen ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt. Wij durven dit betwisten. Een e-mail kan immers ongewijzigd worden afgeprint of worden doorgestuurd. Zie D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 76.

544 Zie in dit verband ook de (quasi letterlijk in de MvT overgenomen; zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 22) overweging 24 van richtlijn 2007/64/ EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 betreffende betalingsdiensten in de interne markt tot wijziging van de Richtlijnen 97/7/EG, 2002/65/EG 2005/60/EG en 2006/48/EG, en tot intrekking van Richtlijn 97/5/EG).

"*(...) De voorschriften inzake voorafgaande informatie dienen daarom zeer uitgebreid te zijn en informatie moet steeds worden verstrekt op papier of op een andere duurzame drager, zoals uitdraaien van printers van rekeningafschriften, computerdiskettes, cd-roms, dvd's en harde schijven van personalcomputers waarop elektronische post is opgeslagen, en internetwebsites, mits deze gedurende een voor het doel van de informatie toereikende periode kunnen worden geraadpleegd en de opgeslagen informatie daarmee ongewijzigd kan worden gereproduceerd. (...)* (eigen onderstreping)." en het voorstel van richtlijn betreffende consumentenrechten van 8 oktober 2008 (2008/0196 (COD) die in zijn overweging 16 stelt dat

"de definitie van duurzame drager met name papieren documenten, usb-sticks, cd-rom's, dvd's, memory cards en de harde schijf van de computer waar een e-mail of een pdf-bestand is opgeslagen, dient te omvatten".

Zie eveneens J. STUYCK, *Handelspraktijken, in Beginselen van Belgisch Privaatrecht,* Mechelen, Kluwer - Story, 2003, 432; E. TERRYN, "Artikel 79 WHPC", in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch Recht*, Kluwer, losbl. Een SMS zou in bepaalde gevallen als een duurzame drager kunnen worden gekwalificeerd. Technologische vooruitgang (onder meer de verbeterde weergavemodaliteiten van de zgn. derde generatie toestellen) zal veelal een gemakkelijke toegankelijke en overzichtelijke weergave van de informatie verzekeren.

Een website zal naar ons aanvoelen slechts zelden aan de definitie van een duurzame drager voldoen. In regel zal immers niet voldaan zijn aan het vereiste van het "persoonlijk gericht zijn op" uit art. 1, 21° W.C.K. Indien een website echter stapsgewijs te werk gaat en de consument toelaat een aantal persoonlijke criteria in te geven alvorens de *geïndividualiseerde* precontractuele informatie ter beschikking te stellen, zou men kunnen argumenteren dat de informatie persoonlijk wél degelijk gericht is op een bepaalde consument (zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 22). Naast de voorwaarde dat informatie persoonlijk op de consument gericht moet zijn, is tevens de vervulling van de "duurzaamheidsvoorwaarde" vereist. Aan de voorwaarde van het gemakkelijk toegankelijk maken van de informatie voor toekomstig gebruik en het toelaten van ongewijzigde reproductie zou echter kunnen worden voldaan door de consument te verzoeken (bijvoorbeeld per e-mail) om zélf de informatie af te drukken van de website of de desbetreffende webpagina op te slaan (eventueel met een door de kredietgever ingebouwde controlemogelijkheid terzake): bijvoorbeeld de onmogelijkheid verder te gaan alvorens pagina op te slaan of af te drukken. Zie E. TERRYN, "Artikel 79 WHPC", in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch Recht*, Kluwer, losbl. Of hieraan al dan niet is voldaan betreft een feitelijke beoordeling.

545 Zie Hof van Justitie 5 juli 2002, Arrest Content Services, C-49/11.

stappen te ondernemen om de informatie te ontvangen. De kredietgever moet voorts technische onverenigbaarheden vermijden en een alzijdig format te gebruiken.[546]

III.4.6. Vermoeden ten gunste van de kredietgever

156. De kredietgever wordt geacht te hebben voldaan aan de voorschriften van artikel 11, §1 en 11*bis* W.C.K., inclusief het feit dat rekening werd gehouden met de door de consument geuite voorkeuren, alsook aan de voorschriften van artikel 50 WMPC (dat bijzondere informatieverplichtingen bevat voor financiële diensten op afstand), wanneer hij het standaardinformatieformulier heeft verstrekt aan de consument. De precieze draagwijdte van dit vermoeden *juris tantum*[547] is onduidelijk. Het dient alleszins genuanceerd in het licht van artikel 11, § 4 W.C.K.[548] Het zal bijvoorbeeld erg moeilijk zijn voor de consument om het *negatieve bewijs* te leveren, dat er bij de verstrekking van het SECCI, géén rekening werd gehouden met de door hem geuite voorkeuren. Het vermoeden ten gunste van de kredietgever kan het risico verhogen dat inhoudelijk ondoeltreffende informatie-geboden (zie *infra* nr. 148) in praktijk door de kredietgever of de kredietbemiddelaar worden aangewend om zich te bevrijden van precontractuele aansprakelijkheid.[549]

III.4.7. Informatieverstrekking bij kredietovereenkomsten op afstand gesloten

III.4.7.1. Algemeen

157. Bij kredieten die via een middel van communicatie op afstand worden gesloten (dit is ruimer dan kredietovereenkomsten gesloten d.m.v. communicatie via spraaktelefonie[550]) kan de verstrekking van de Standaardinformatie bij toepassing van de R.C.K. in bepaalde gevallen worden uitgesteld tot *onmiddellijk na* het sluiten van de overeenkomst.

158. In ***Bijdrage 2*** werd de mogelijkheid tot het post-contractueel verstrekken van precontractuele informatie betreurd. Er valt immers te vrezen dat net kwetsbare consumenten hun toevlucht zullen zoeken tot de (laagdrempelige) mogelijkheid om een kredietovereenkomst op afstand af te sluiten.[551] Het herroepingsrecht biedt in bij (complexe) kredietovereenkomsten onvoldoende soelaas.[552]

III.4.7.2. Post-contractuele verstrekking van precontractuele informatie

159. De post-contractuele verstrekking van precontractuele informatie kan enkel plaatsvinden indien aan een aantal cumulatieve voorwaarden is voldaan: vereist is dat de sluiting van het krediet (1) op verzoek van de consument (2) via een middel van communicatie op afstand geschiedt én (3) het onmogelijk blijkt de informatie voorafgaandelijk ("ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietaanbod of overeenkomst wordt gebonden") over te maken. De regels betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten uit de WMPC zijn ter zake niet van toepassing.

160. Noch de W.C.K. noch de R.C.K. verduidelijkt wat onder een "communicatiemiddel op afstand" dient te worden verstaan. Artikel 2, 22° WMPC omschrijft een communicatiemiddel op afstand als "*ieder middel dat, zonder gelijktijdige fysieke aanwezigheid van de onderneming en consument, kan worden*

---

546 MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 22-23.

547 Zie artikel 1352 B.W.

548 Zie E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 33.

549 WEATHERILL verwoordt deze bezorgdheid als volgt: "*If a bargaining environment is fundamentally flawed by the imbalance between the parties, then to introduce disclosure requirements may even legitimate a pernicious practice*". Zie S. WEATHERILL, *EU Consumer Law and Policy*, Cheltenham (UK)- Nordhampton (USA), Edward Elgar Publishing, 2005, 85.

550 De "ultra-light" versie van de precontractueel te verstrekken informatie bij kredietovereenkomsten gesloten d.m.v. communicatie via spraaktelefonie kwam eerder aan bod (*supra* nr. 141).

551 Zie ***Bijdrage 2*** nr. 43. Eveneens in die zin: C. I. GARCIA PORRAS and W. H. VAN BOOM, "Information disclosure in the EU Consumer Credit Directive: Opportunities and limitations", *Rotterdam Institute of Private Law Working Paper*, December 2009, 23.

552 E. TERRRYN, *Bedenktijden in het consumentenrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2008, 641.

gebruikt voor de sluiting van de overeenkomst tussen deze partijen". Men mag aannemen dat deze definitie hier geldt zodat kredietovereenkomsten via mail, SMS, fax of telefoon gesloten op verzoek van de consument in beginsel in aanmerking komen voor de post-contractuele verstrekking van de precontractuele informatie. Noteer dat kredietovereenkomsten waarop het formalisme *ex* artikel 14 W.C.K. van toepassing is, niet telefonisch of via SMS kunnen worden gesloten.

Het schoentje zal in een aantal gevallen wringen bij de derde toepassingsvoorwaarde: het vereiste dat de informatie *onmogelijk* voorafgaandelijk ter beschikking kan worden gesteld. Het feit dat de precontractuele informatie naast op papier ook via een duurzame drager ter beschikking van de consument kan worden gesteld (*supra* nr. 155) lijkt de mogelijkheden voor kredietgevers en kredietbemiddelaars tot postcontractuele verstrekking van de precontractuele informatie drastisch te verengen.[553] Immers, indien een overeenkomst wordt aangegaan via mail (d.i. ongetwijfeld een communicatiemiddel op afstand), valt moeilijk te argumenteren dat de informatie niet eveneens per kerende mail (een duurzame drager), ter beschikking van de consument kan worden gesteld. Van een *technische* onmogelijkheid kan er hier immers geen sprake zijn. De zelfde logica speelt ook voor overeenkomsten gesloten via fax. Deze curiositeit is een voorbeeld van de schijnbaar gespannen relatie tussen het benutten van de technologische vooruitgang voor het sluiten van kredietovereenkomsten en bekommernissen op het gebied van consumentenbescherming. Hoewel de toets van een eventuele (technische) onmogelijkheid *in concreto* dient te geschieden, lijken kredietgevers zich bij het gebruik van voornoemde communicatiemiddelen te moeten hoeden om zich al te snel op de onmogelijkheid te beroepen. Ze zullen de onmogelijkheid geval per geval moeten kunnen aantonen. Gelet op het risico dat kwetsbare consumenten weleens laagdrempelige communicatiemiddelen op afstand kunnen verkiezen (bv. impulsieve kredietopnames via de telefoon of het internet om zich de mogelijke vernedering van kredietweigering bij een *face-to-face ontmoeting* te besparen, zie ***Bijdrage 1***), is het uitkijken naar de wijze waarop de rechterlijke toetsingsbevoegdheid hier zal worden aangewend. Het sluiten van kredietovereenkomsten per telefoon, mits postcontractuele verstrekking van de precontractuele informatie *de facto* onmogelijk te maken, kan o.i. alleszins niet de bedoeling van de (Europese) wetgever geweest zijn.

III.4.8. Vrijstelling leveranciers van goederen of diensten die bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden

161. Artikel 11*ter* W.C.K. stelt leveranciers van goederen of aanbieders van diensten die "*bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden*" vrij van de precontractuele informatieverplichtingen vervat in de artt. 11, 11*bis* (inzake de geoorloofde debetstanden op een rekening) en 15, eerste lid W.C.K.[554] Kredietbemiddelaars blijven gehouden m.b.t. de informatie-inwinning *ex* artikel 10 W.C.K. De vrijstelling, die geen afbreuk doet aan de pretransactionele verplichtingen van de kredietgever, wordt verder in dit proefschrift behandeld (*infra* III.5.1.1.).

III.4.9. Sanctionering

III.4.9.1. Civielrechtelijke Sanctionering

---

553 Eveneens in die zin VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 109.

554 Het vrijstellen van leveranciers van goederen of diensten die bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden volgt, althans wat de informatievoorschriften betreft, uit artikel 7 R.C.K. Overweging 24 bij de R.C.K. motiveert de vrijstelling als volgt:

"*De consument moet uitgebreid worden geïnformeerd voordat hij de kredietovereenkomst sluit, ongeacht of bij de verkoop van het krediet een kredietbemiddelaar betrokken is. Daarom moeten de voorschriften inzake precontractuele informatie in het algemeen ook gelden voor kredietbemiddelaars. Indien leveranciers van goederen of diensten echter bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden, dienen deze niet te worden belast met de juridische verplichting de precontractuele informatie overeenkomstig deze richtlijn te verstrekken. Leveranciers van goederen of diensten kunnen, bijvoorbeeld, als kredietbemiddelaars in een nevenfunctie worden beschouwd als zij bedrijfs- of beroepsmatig niet in hoofdzaak als kredietbemiddelaar optreden. In deze gevallen wordt toch nog een voldoende niveau van consumentenbescherming bereikt, aangezien de kredietgever er verantwoordelijk voor is dat de consument de volledige precontractuele informatie krijgt, hetzij van de bemiddelaar indien de kredietgever en de bemiddelaar dit overeenkomen, hetzij op een andere passende wijze.* (eigen onderstreping)"

162. Artikel 92 W.C.K. stipuleert dat bij miskenning van de precontractuele informatieverplichtingen de consument gedeeltelijk of volledig kan worden ontslaan van nalatigheidsinteresten alsook dat zijn verplichtingen verminderd kunnen worden tot het ontleende bedrag, dit met behoud van het voordeel van betaling in termijnen en onverminderd ander gemeenrechtelijk verhaal.

Bijdrage 4 gaat nader in op de privaatrechtelijke handhaving van de informatie- en adviesgeboden uit de W.C.K.[555] Deze handhaving blijkt in praktijk niet voor de hand liggend.[556]

III.4.9.2. Strafrechtelijke – en administratieve sanctionering

163. Artikel 101 W.C.K. voorziet voorts in een strafrechtelijke sanctie voor de kredietgever of kredietbemiddelaar die nalaat het standaardinformatieformulier te verstrekken (art. 101, §1 21° W.C.K.). Beiden riskeren een gevangenisstraf van 8 dagen tot een jaar of een geldboete van € 26 tot 10.0000. Het beoordelen door een rechter van het feit dat al dan niet voldoende informatie werd verstrekt lijkt geen eenvoudige klus.[557]

III.4.10. Evaluatie informatieverplichting *ex* art. 11, §1 W.C.K. en 11*bis* W.C.K.

164. Hierboven werd de behandeling van de tweede deelvraag van dit proefschrift (*Hoe wordt de pretransactionele informatie- en adviesverstrekking gereguleerd onder de W.C.K.?*) aangevangen. De precontractuele informatieverstrekking onder de artikelen 11, §1 en 11*bis* W.C.K. werd hiertoe geanalyseerd. Beide bepalingen vormen een getrouwe omzetting van het informatie-regime uit artikel 5 en 6 R.C.K. Door het opleggen van een aantal, zowel vormelijke als inhoudelijke, vereisten waaraan de precontractuele informatie moet voldoen, tracht de R.C.K. informatie-asymmetriën in hoofde van de consument m.b.t. in essentie '*belief goods*' weg te werken.[558] Consumentenbescherming door informatie-regulering zou voorts, naast het voordeel van haar eenvoudige verzoenbaarheid met substantiële regelen uit de nationale rechtsordes van de lidstaten, de barrières voor een eengemaakte kredietmarkt tot het absoluut noodzakelijke minimum beperken.[559]

Een evaluatie m.b.t. de precontractuele informatieverstrekking *sensu stricto* onder de W.C.K. dringt zich op. Hierbij dient gewezen op een aantal onduidelijkheden en lacunes van het door de (richtlijn-) wetgever beoogde precontractuele informatiesysteem: onder meer de omstandigheid waarin het SECCI dient te worden verstrekt (i.e. de vraag of het SECCI vrijblijvend, dan wel n.a.v. een kredietaanvraag door de consument moet worden verstrekt); m.b.t. het bindend karakter van de informatie; inzake het lot van bijkomende informatie; inzake de invulling van het begrip "ter gelegener tijd voordat"; over de wijze waarop- en de mate waarin het SECCI dient te worden geïndividualiseerd; de bewijsregels en de omstandigheden waarin het SECCI na de sluiting van een kredietovereenkomst kan worden overgemaakt

---

555 Zie ***Bijdrage 4*** nr. 146-150.

556 Consumenten dienen immers op de hoogte te zijn van hun wettelijke rechten; eventuele schendingen van deze rechten te erkennen; in staat te zijn het bewijs te leveren van de eventuele schending en daadwerkelijk een procedure aanhangig te maken.Zie hierover ondermeer: Over de private handhaving van consumentenrecht: zie ondermeer R. VAN DER BERGH, "Should consumer protection law be publicly enforced? An economic perspective on EC Regulation 2006/2004 and its implementation in the consumer protection laws of the Member States", in W. VAN BOOM en M. LOOS (eds.), *Collective Enforcement of Consumer Law. Securing Compliance in Europe through Private Group Action and Public Authority Intervention*, Groningen, Europa Law Publishing, 2007, 183; S. WEATHERILL, *EU Consumer Law and Policy*, Cheltenham (UK)- Nordhampton (USA), Edward Elgar Publishing, 2005, 235; J. STUYCK, "Public and Private Enforcement in Consumer Protection: General Comparison EU-USA", in F. CAFAGGI en H. W. MICKLITZ (eds.), *New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay between Private and Public Enforcement*, Antwerpen-Oxford-Portland, Intersentia, 2009, 78 en S. ISSACHAROFF and I. SAMUEL, "The Institutional Dimension of Consumer Protection", in F. CAFAGGI en H. W. MICKLITZ (eds.), *New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay between Private and Public Enforcement*, Antwerpen-Oxford-Portland, Intersentia, 2009, 58.

557 Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, onder VI.

558 Kredietgevers hebben zelf, gelet op het karakter van informatie al seen publiek goed immers vaak onvoldoende incentives om te investeren in duidelijke en eenvoudig vergelijkbare informatie. Concurrenten zouden immers kunnen free-riden en voordeel uit halen uit de informatie-investering van de andere kredietgever. Zie hierover ondermeer ***Bijdrage 1*** nr. 58 en ***Bijdrage 2*** nr. 17.

559 Zie S. WEATHERHILL, "The role of the Informed Consumer in European Community Law", *Consumer Law J.*, 49. Of de gerichte totale harmonisatie echter het optimale instrument is ter realisatie van de interne markt kan worden betwijfeld. Zie ook Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (WCK): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, 405. Zie eveneens L. CULOT, "The Consumer Credit Directive: An Economic Approach", *REDC* 2010/I, 69 e.v.

aan de consument. Deze lacunes leiden tot rechtsonzekerheid voor de kredietsector en consumenten. *Level-2 guidance* is wenselijk. Implementatie-instrumenten dienen flexibel te zijn met het oog op de snel evoluerende kredietmarkt (zie Hoofdstuk VI).[560]

165. Daarnaast stelt zich de vraag naar het beschermende karakter van het SECCI. Onder meer in ***Bijdrage 1*** (4 C. (I)) werd de efficiëntie van precontractuele informatieverstrekking in vraag gesteld:

> "*Firstly, the information disclosure fails on its own neoclassical economic terms, as empirical evidence makes it very clear that consumers do not - and often cannot due to a lack of financial capability - use the information provided under disclosure regulations in the manner intended or predicted by orthodox economic models. A wealth of empirical evidence supports this view that consumers do not understand the information disclosed, shop around using the disclosed information, nor found credit product purchasing or switching decisions on this information. Economic theory acknowledges the existence of "rational ignorance" and states that only marginal consumers, and not the wider majority population of consumers, need to use the information for it to have a market-perfecting effect. However, this effect is limited in household credit markets, given the increasing ability of producers (especially lenders) to segment the market and offer different terms to marginal and non-marginal consumers. This is particularly problematic in the area of risk-based pricing. (...) where different market segments are offered various interest rates depending on the risk of default. A further impediment to effective use of disclosed information by consumers is that the learning effect said to exist in the ideal-type market is reduced in household credit markets, due to the rare (and even once-off) nature of larger loan transactions (such as mortgages and large personal loans), lenders' ability to change constantly the terms of credit agreements they offer on the market; the discomfort of individuals in discussing their financial affairs generally, and particularly the sense of shame felt by those in financial difficulty. In addition, consumers seem frequently to be confused on the disclosed information's nature (i.e. whether a disclosure consists of mere information or a recommendation).*"

Gestandaardiseerde informatie is zeker waardevoller dan niet-gestandaardiseerde precontractuele informatie.[561] Het SECCI is naar ons aanvoelen, cf. bovenstaande kritiek, echter ontoereikend ter realisatie van de ambitieuze doelstelling van de R.C.K.: de bescherming van de gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone consument.[562] Dit inderdaad in belangrijke mate omdat vele consumenten simpelweg niet blijken te shoppen voor krediet.[563] *Special EUROBAROMETER* nr. 373 leert dat maar liefst 40% van de Belgische consumenten die de voorbije vijf jaar een krediet afsloten opteerden voor het eerste krediet dat ze vonden (!). Voor de aanschaf van kredietkaarten koos zelfs 63% van de consumenten voor het eerst gevonden aanbod. Consumenten blijken krediet veelal als een middel en niet als een zelfstandig product te percipiëren.[564]

Het valt tevens te betwijfelen of een gemiddelde consument in staat is de informatie op het SECCI afdoende te begrijpen.[565] De informatieregulering onder de R.C.K. vooronderstelt *homo economici* en gaat zo voorbij aan een aantal belangrijke gedragseconomische bevindingen. Kredietshopping verlangt meer dan enkel een inhoudelijk begrip van de gestandaardiseerde informatie: consumenten dienen bereid en in staat te zijn om hun handelswijze bij te sturen o.g.v. het SECCI.[566] De transactiekosten van de consument,

---

560 Merk op dat de ontwerprichtlijn woningkrediet de Europese Commissie machtigt om het Standaardinformatieformulier te amenderen. Zie hierover ***Bijdrage 5***, nr. 36.

561 Eveneens in die zin: CIVIC CONSULTING, *Briefing paper on the forthcoming Consumer Credit Directive Presentation European Parliament Committee on the Internal Market and Consumer Protection*, 10 oktober 2007, 6.

562 Zie ook A. ATKINSON, MCKAY en anderen, "Levels of Financial Capability in the U.K.: Results of the Baseline Survey, 111; V. STANGO en J. ZINMAN, 'How a Cognitive Bias Shapes Competition: Evidence from Consumer Credit Markets', September 5, 2006), 9.

563 De aanwezigheid van een aan de zichtrekening verbonden kredietopening kan ondermeer in vele gevallen elke *incentive* voor kredietshopping wegnemen. Het beroep op de kredietopening spaart de consument de moeite om een kredietaanvraag te verrichten (zich al dan niet te moeten verplaatsen naar de financiële instelling) edm. Zie ***Bijdrage 2*** (nr. 14). Op identieke wijze zal financiering aangeboden op de winkelvloer ("binnen handbereik") vele consumenten ontmoedigen om elders te gaan informeren omtrent aangeboden kredietformules.

564 ***Bijdrage 1***, nr. 22.

565 ***Bijdrage 2***, nr. 47 ("Information requirements raisons d'être also infects the legal disclosures themselves")

566 Andere criteria dan de kredietvoorwaarden spelen tevens een voorname rol. Vertrouwdheid met de kredietgever of kredietbemiddelaar alsook gepercipieerd gemak (vnl. inzake winkelkredieten) spelen een voorname rol bij de keuze van een krediet. Zie ***Bijdrage 2***, nr. 12 alsook het daar geciteerde onderzoek: EIM, Overkreditering aan banden: onderzoek naar de effectiviteit van beleid om overkreditering tegen te gaan, Zoetemeer (2007), te raadplegen

en in het bijzonder de kosten om de informatie te verwerken en toe te passen (zgn. '*processing costs*') blijven hoog.[567] De tekortkomingen en beperkingen van informatie-regulering worden uitgebreid onderbouwd in ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2***. Naast onderzoeken m.b.t. marktfalen & informatie-asymmetriën als gevolg van de complexiteit van kredietproducten, de mogelijkheid voor kredietgevers tot marktsegmentatie, gebrekkige leereffecten bij consumenten[568], de moeilijkheid tot *ex post* evaluatie van kredietproducten (*credence* goederen) door consumenten; negatieve externaliteiten edm.[569], verschaft gedragswetenschappelijke literatuur belangrijke inzichten in de beperkingen van het informatieparadigma als een pretransactioneel middel ter bescherming van de consument. Onder meer overoptimisme, controle-illusie en onderschatting[570], myopia[571] en gebrekkige zelfdiscipline[572] kunnen hier worden vermeld. ***Bijdrage 1*** behandelt voorts een aantal niet gedragseconomische (o.a. humanitaire en sociale) motieven die bijkomende bescherming kunnen rechtvaardigen.

Allen rechtvaardigen bijkomende gedragsregelen ter bescherming van de consument in de pretransactionele kredietfase (*infra* Hoofdstuk IV).

166. Een rapport betreffende de implementatie van de R.C.K. van het Comité Interne Markt en Consumentenbescherming van het Europese Parlement lijkt bovenstaande kritiek te delen. Het rapport

---

op www.rijksoverheid.nl (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013). Zie eveneens (m.b.t. geoorloofde debetstanden op een rekening): OFFICE OF FAIR TRADING, 'Personal current accounts in the UK. An OFT market study.', 2008, 58. Zie ook C. TWIGG-FLESNER and R. SCHULZE, "Protecting rational choice: information and the right of withdrawal", in G. HOWELLS, I. RAMSAY and T. WILHELMSSON (eds.), *Handbook of Research on International Consumer Law*, Cheltenham, EE Publishing, 2010, 144. VIGNERON-MAGGIO-APRILE maakt inzake informatievoorschriften de volgende opmerking:

"*Les obligations d'information ne garantissent donc pas, en tant que telles, que celui qui devrait en tirer avantage optera dans tous le cas pour une solution conforme à ses intérêts.*"

Zie S. VIGNERON-MAGGIO-APRILE, *L'information des consommateurs en droit européen et en droit suisse de la consommation*, Zürich, Schulthess, 2006, 500.

567 ***Bijdrage 4*** (nr. 45-51) gaat nader in op de diverse (sub-)criteria die vorm geven aan passend karakter van een consumentenkrediet.

568 Dit ondermeer ingevolge de veelheid aan aangeboden kredietproducten, marktsegmentatie, het feit dat kredietconsumptie minder repetitief is in vergelijking met andere consumententransacties, persoonlijke discretie over financiën (en zeker schulden), de mogelijkheid voor de kredietgever om kredietermen te wijzigen (dit is evenwel verboden door de W.C.K.). Zie ***Bijdrage 1*** nr. 64 en ***Bijdrage 2*** nr. 17.

569 Zie ***Bijdrage 1*** nr. 63 en ***Bijdrage 2*** nr. 8-18.

570 Een eenvoudig voorbeeld kan de impact van *over-optimisme* in hoofde van consumenten op de gestandaardiseerde precontractuele informatie duiden. Een consument die overtuigd is dat hij het krediet nooit laattijdig zal aflossen (ondermeer omdat hij het risico op werkloosheid, echtscheiding of ziekte onderschat), kan verwacht worden zich minder te interesseren in de kennisname van de – in het SECCI vervatte- gevolgen van wanbetaling. Een consument die een kredietopening afsluit 'als veiligheidsnet' zou voorts kunnen vertrekken van de idee dat hij nooit onder nul zal gaan (en de kredietopening bijgevolg geen aanleiding zal geven tot een debetrente). Dit kan de verminderde- of zelfs non-aandacht voor informatie omtrent het J.K.P. verklaren. Onderschatting is tevens relevant m.b.t. reeds geleende kapitalen: consumenten blijken immers steevast verrichte kredietkaartuitgaven te onderschatten. Over overoptimisme en onderschatting, zie ***Bijdrage 2***, nr. 21-22.

571 Het bestaan van myopia of procrastinatie ("hyperbolic discounting") ondermijnt de traditionele idee dat de preferenties van consumenten stabiel zijn in de tijd. Consumenten blijken ondermeer uitgestelde kosten significant te *onderschatten*. Onmiddellijke baten (ondermeer de mogelijkheid tot onmiddellijke consumptie door de winkelfinanciering) worden omgekeerd *overschat*. In de kredietcontext kan dit leiden tot een bijzondere gevoeligheid in hoofde van de consument tot uitgestelde betaling (de essentie van een verkoop op afbetaling); een laag J.K.P. of de mogelijkheid om de eerste maanden alleen interest te betalen. Sommige publiciteit speelt hier op in. In Ierland zou bijvoorbeeld 1 op 6 hypothecaire kredieten tijdens de *housing bubble* verminderde terugbetaling voorzien hebben gedurende eerste jaren van de kredietovereenkomst (zie ***Bijdrage 1***). Competitie tussen kredietgevers blijkt zich voorts te verplaatsen naar andere minder zichtbare prijsaspecten. Vandaar het belang van een alomvattend J.K.P. (zie ***Bijdrage 2***, nr. 51). Myopia verklaart overigens waarom consumenten vaak beperkte interesse tonen in de precontractuele informatie die wordt verstrekt: dit betreft immers een onmiddellijke kost die "slechts" gepaard gaat met baten op de lange termijn. Myopia en over-optimisme gaan tenslotte hand in hand. Over myopia, zie ***Bijdrage 2***, nr. 23-26.

572 Vaak is er sprake van een "reality gap" tussen onze intenties en ons actueel gedrag. Rationaliteit wordt ondermeer doorkruist door impulsiviteit, wanordelijkheid en gebrekkige zelfdiscipline (cf. goede voornemens om te stoppen met roken, te vermageren, edm.). Zie hierover ***Bijdrage 2***, nr. 27 en 28.

wijst op de significante kosten die het SECCI voor de financiële sector[573] (en bij weeromstuit de consument) met zich meebrengt:

> "*(...) In addition it is doubtful whether the standard sheet really enables consumers to compare offers from different credit providers. It should also be pointed out that the requirement to provide the standard information shot has increased creditors' costs and, as a result, the cost of credit itself.*"[574]

De significante implementatiekosten m.b.t. de informatie-voorschriften uit de R.C.K. lijken niet te resulteren in een toegenomen bescherming voor de Belgische consument. De bedenkingen van COLAERT en TERRYN m.b.t. de consumentenbescherming geboden door de voorheen geldende prospectusplicht (*supra* nr. 124) blijven ook na de introductie van het SECCI grotendeels relevant. De hoofdzakelijk voor interne marktdoeleinden beoogde informatie-symmetrie dreigt in het bijzonder zwakkere consumenten te treffen: de beschermingsidee van het SECCI blijkt m.b.t. deze categorie van consumenten al helemaal (dure) *wishful thinking*. De idee dat informatie-verstrekking consumenten er toe kan brengen af te zien van het sluiten van een beoogde kredietovereenkomst, wordt niet ondersteund door onderzoeksresultaten.[575] Consumenten in financiële moeilijkheden kunnen verondersteld worden primair te focussen op toegang tot krediet, ten nadele van de kredietvoorwaarden.[576] De R.C.K. kan zodoende leiden tot 'omgekeerd asymmetrisch paternalisme' en regressieve welvaarttransfers[577] ten nadeel van de meest kwetsbare consumenten.[578] Bijkomend onderzoek lijkt op dit punt opportuun.

167. M.b.t. het informatie-regime onder de R.C.K. verwijzen ten slotte naar nr. 39 van ***Bijdrage 2***:

The European Community undoubtedly achieved a level of consumer protection which is higher than it was ever before. This merit should not implicate a standstill. Today's level of consumer protection in the field of consumer finance is still insufficiently high. While equipping consumers with ample skills to survive in a sophisticated financial environment[579], policy should exceed narrow legal reasoning and incorporate

---

573 ***Bijdrage 2***, nr. 40. Wij vermeldden eerder (zie ***Bijdrage 1***) de door Hadfield, Howse en Trebilcock geschetste paradox inzake de kost van informatievoorschriften:

"*Modern information theory, however, recognizes the subtle and complex ways in which information affects the dynamics of markets and bargaining settings and also recognizes the cost of becoming informed as an irreducible component of market transactions. These modern insights illuminate the paradox of attempting to use costly information procedures (such as complex statutory or mandatory contractual provisions) to solve the problems created by the cost of becoming informed.*"

See G. K. HADFIELD, R. HOWSE and M. J. TREBILCOCK, "Information-Based Principles for Rethinking Consumer Protection Policy", *J Cons Pol*, 146 en 141.

574 Committee on the Internal Market and Consumer Protection, *Report on the implementation of the Consumer Credit Directive 2008/48/EC*, 19 oktober 2012, 8 te raadplegen via: http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2012/2037(INI)&l=en (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

575 Zie bijvoorbeeld onderstaande conclusie uit de Nederlandse studie inzake overkreditering:

"*Het aantal mensen dat na het lezen van een prospectus de leenintenties wijzigt, is miniem. Van de 89 respondenten die zich in de afgelopen vijf jaar hebben georiënteerd op een lening maar deze uiteindelijk niet hebben afgesloten, gaven er slechts twee aan dat het prospectus daar een rol in heeft gespeeld. Hierbij moet worden aangetekend dat voorwaarden die gesteld worden aan het prospectus binnen het kader van de Wft niet tot doel hebben om consumenten ertoe te brengen om niet te lenen, maar wel om ervoor te zorgen dat zij weloverwogen besluiten kunnen nemen ten aanzien van het al dan niet lenen en ten aanzien van de keuze voor de feitelijke kredietverstrekker*."

Zie EIM, Overkreditering aan banden: onderzoek naar de effectiviteit van beleid om overkreditering tegen te gaan, Zoetemeer (2007), te raadplegen op www.rijksoverheid.nl (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013).

576 Zie ***Bijdrage 1***, 2.C. en ***Bijdrage 2***, p. 1196 en nr. 38.

577 We verduidelijken dit aan de hand van enkele voorbeelden. Vooreerst blijkt het onderwijsniveau van de consument gecorreleerd met de capacititeit om juiste kredietbeslissingen te nemen. Meer welgestelde consumenten kunnen zich daarnaast eerder financieel advies veroorloven dan minder begoede consumenten (dit reduceert de kans op foutieve kredietbeslissingen). Tenslotte zijn bijvoorbeeld de gevolgen in hoofde van de minder begoede consumenten vaak groter (i.e. dat rijkere consumenten zich makkelijker de kosten gepaard aan een verkeerde kredietbeslissing kunnen veroorloven). Zie hierover ***Bijdrage 1*** 2.C. en de referenties aldaar.

578 Zie nr. 46 ***Bijdrage 2***.

579 Zie Pearson, 'Financial Literacy and the Creation of Financial Citizens', in KELLY-LOUW, NEHF and ROTT (eds.), *The Future of Consumer Credit Regulation. Creative Approaches to Emerging Problems*, Ashgate, Hampshire, 2008,3.

ethical, economical and social norms.[580] *Classic legislations' inability to keep pace with complex and fast evolving practices on the market for consumer credit indeed calls for intelligent, multi-layered regulation.*[581]

In hoofdstuk VI. wordt in dit licht ingegaan op alternatieve beschermingstechnieken.

Hieronder wordt onderzocht of- en zo ja, in welke mate de toelichtingsverplichting uit art. 11, §4 W.C.K. noopt tot het bijsturen van voorgaande interim-evaluatie.

580 Zie U. REIFNER, 'A call to Arms'- For Regulation of Consumer Lending' , in J. NIEMI, I. RAMSAY and W. C. WHITFORD, *Consumer Credit, Debt& Bankruptcy. Comparative and International Perspectives*, Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2009, 106.

581 J. HÄYHÄ, 'Scandinavian Techniques for Controlling Fairness in Contracts', in R. BROWNSWORD, G. HOWELLS and T. WILHELMSSON (eds.), *Welfarism in contract law,* Dartmouth, 145.

III.5. De verplichting tot het verstrekken van passende toelichting (art. 11, §4 W.C.K.)

168. Artikel 11, §4 W.C.K. gebiedt kredietgevers en kredietbemiddelaars tot het verstrekken van passende toelichting. Hieronder bespreken wij: de schuldenaars[582] en begunstigden[583] van de bijstand, de wijze[584] alsook het tijdstip[585] van de toelichting, haar theoretische contouren[586], de realisatie[587] en beoordeling van de bijstand[588], de bijzondere bijstand voor kredietopeningen aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever of op afstand[589], het bewijs[590] en de sanctionering[591].

III.5.1. Schuldenaars toelichtingsverplichting

III.5.1.1. Algemeen

169. Artikel 11, §4 eerste lid W.C.K. bepaalt dat "de kredietgevers, en in voorkomend geval de kredietbemiddelaars" de consument van passende toelichting voorzien. Naast de kredietgever dient dus ook de kredietbemiddelaar toelichting te verstrekken *indien hij hiertoe de gelegenheid heeft*.

De taakverdeling tussen beide actoren is, behoudens wanneer er sprake is van kredietbemiddeling bij wijze van nevenactiviteit, op vandaag niet wettelijk geëxpliceerd. Essentieel is dat de consument de bijstand ontvangt die een geïnformeerde kredietbeslissing mogelijk maakt. Het is o.i. bijgevolg voldoende dat slechts één van de twee voornoemde partijen de toelichting verstrekt. In het geval dat de kredietbemiddelaar de bijstand voor zijn rekening neemt, mag van de kredietgever echter een zekere mate van toezicht verwacht worden. Hij dient desgevallend na te gaan of de kredietbemiddelaar de toelichting wel degelijk verstrekte.[592] De kredietgever is t.a.v. de consument verantwoordelijk voor fouten van de kredietbemiddelaar (zie artikel 92, 2° W.C.K.).[593]

III.5.1.1. Vrijstelling kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit

III.5.1.1.1. Principe

170. De leveranciers van goederen of aanbieders van diensten die "*bij wijze van nevenactiviteit als kredietbemiddelaar optreden*" worden, als gevolg van artikel 11*ter* W.C.K., vrijgesteld van de precontractuele informatieverplichtingen vervat in de artt. 11, 11*bis* (inzake de geoorloofde debetstanden op een rekening) en 15, eerste lid W.C.K.[594]

---

582 Zie verder III.5.1.
583 Zie verder III.5.2.
584 Zie verder III.5.3.
585 Zie verder III.5.4.
586 Zie verder III.5.5.
587 Zie verder III.5.6.
588 Zie verder III.5.7.
589 Zie verder III.5.8.
590 Zie verder III.5.9.
591 Zie verder III.5.10.
592 OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update Februari 2011), OFT Doc. 1107, 35. Deze "verificatieplicht" dient te worden onderscheiden van het eventuele bestaan van een verificatieplicht van de kredietgever inzake de door hem ontvangen informatie van de kredietbemiddelaar. Ter zake wordt in de rechtspraak aanvaard dat de kredietgever niet gehouden is tot verificatie. Zie bijvoorbeeld Kh. Brussel 5 maart 1999, *A.J.T.* 1999-200, 195.
593 Zie bijvoorbeeld R. STEENNOT m.m.v. S. DE JONGHE, *Handboek Consumentenbescherming en Handelspraktijken*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2007, 408.
594 De R.C.K. verschilt op dit punt drastisch met het Commissie Voorstel van richtlijn uit 2002. Het Commissievoorstel vermeldde immers m.b.t. de informatieverstrekking door verkopers het volgende:

Een groot probleem is de informatie die "verkopers"aan de consument moeten verstrekken. Verkopers hebben namelijk vaak niet de nodige basiskennis om financiële producten te verkopen. Ook de controle en de voorschriften inzake de kwaliteit van de informatie die deze mensen verstrekken en hun bekwaamheid om krediet te verdelen, zijn in de lidstaten vaak ontoereikend. Daarom wordt voorgesteld om verkopers als kredietbemiddelaars te beschouwen en hen, net als de kredietgevers die hen als verkoopskanaal voor kredietovereenkomsten gebruiken, aansprakelijk te stellen voor de voorafgaande informatieverstrekking en de adviesplicht zoals bedoeld in artikel 6 van deze richtlijn. Deze voorschriften gelden ook voor zelfstandige "gevolmachtigde agenten". Een verkoper mag ook zonder rechtstreekse controle door een kredietgever werken, maar moet dan wel erkend zijn.

De vrijstelling betreft de enige wettelijke taakverdeling tussen kredietgevers en kredietbemiddelaars inzake de verstrekking van precontractuele bijstand. Noteer dat kredietbemiddelaars gehouden blijven tot het inwinnen-van informatie (*supra* nr. 93). Hierna wordt kort ingegaan op de notie "kredietbemiddelaar bij wijze van nevenactiviteit" en de praktische gevolgen van deze vrijstelling.

III.5.1.1.2. "Kredietbemiddeling bij wijze van nevenactiviteit"

III.5.1.1.2.1. Afwezigheid wettelijke begripsomschrijving

171. De exacte lading van het begrip "kredietbemiddelaar bij wijze van nevenactiviteit" blijft op vandaag onduidelijk.[595] De R.C.K., noch de W.C.K. definiëren immers wat onder "nevenactiviteit" dient te worden verstaan. VAN DEN HAUTE spreekt in dit licht terecht van een "notion particulièrement fuyante" (vrij vertaald: een onvatbare notie).[596] Artikel 11*ter* W.C.K. beperkt zich ertoe te stellen dat er géén sprake kan zijn van kredietbemiddeling bij wijze van nevenactiviteit indien:

> **1)** de verkoper/dienstverlener krediet ter beschikking stelt dat aangewend kan worden voor de aankoop van goederen of diensten in een andere onderneming; en evenmin
>
> **2)** de verkoper of dienstverlener betaalinstrumenten ter beschikking stelt die ook buiten zijn onderneming kunnen worden gebruikt.[597]

De Memorie van Toelichting volstaat met de vermelding dat grootwarenhuizen, en postorderbedrijven die systematisch binnen hun onderneming kredietproducten promoten en de betrokken consumenten welbepaalde financieringsmaatschappijen of kredietgevers opleggen, alleszins niet in aanmerking komen voor een kwalificatie als kredietbemiddelaar bij wijze van nevenactiviteit. De Memorie stelt verder:

> "*Ongetwijfeld wordt hier zeker mee de winkelier of garagehouder bedoeld waarvan de hoofdactiviteit het verkopen van goederen of het aanbieden van diensten is en die zijn cliënt voor de verdere financiering hiervan doorverwijst naar een welbepaalde kredietbemiddelaar of kredietgever.*"
>
> en
>
> *"Indien een verkoper van goederen of diensten bij een kredietopening een betaalkaart, een accreditiefkaart of een multifunctionele kaart zou aanbieden of autoleningen zou aanbieden terwijl hij zelf geen auto's verkoopt, dan overstijgt dit de loutere bemiddeling in nevenactiviteit."*[598]

172. Leveranciers van goederen of diensten kunnen, volgens de richtlijnwetgever, bijvoorbeeld als kredietbemiddelaars in een nevenfunctie worden beschouwd wanneer zij bedrijfs- of beroepsmatig niet in hoofdzaak als kredietbemiddelaar optreden.[599] De interpretatie van de notie "kredietbemiddeling bij wijze

---

595 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 34. Bepaalde rechtsleer is van oordeel dat de Memorie van Toelichting onnodig verwarring creëert: zie D. BLOMMAERT en F. BONNAERENS, "De Wet Consumentenkrediet: Meer dan alleen maar een wetgeving voor de kredietinstellingen en de consument!", in *De onderneming en haar klanten … To B and to C*, Instituut voor bedrijfsjuristen, Larcier, 2011, 32.

596 E. VAN DEN HAUTE, "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 111.

597 In beide gevallen is het bemiddelen van krediet hier immers een autonome, los van de verkoop van goederen of diensten staande activiteit. Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

598 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 34-35.

599 Voor een concreet voorbeeld, zie tevens overweging 24 bij de richtlijn. Het Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet van de FOD Economie stelt over het feit dat kredietbemiddeling geen commerciële activiteit mag uitmaken het volgende:

"*indien de commerciële activiteit de bemiddeling in kredietzaken tot voorwerp heeft, is deze activiteit het hoofddoel van de commerciële activiteit. Dit leidt ertoe de toepassing van artikel 11ter uit te sluiten voor personen op wie de consument beroep doet omwille van hun bekwaamheid in kredietbemiddeling. Dit is het geval voor agenten in*

van nevenactiviteit" in de voorbereidende werken lijkt bijgevolg beperkter dan deze die te vinden is in de R.C.K.

III.5.1.1.2.2. Analyse: "geringe invloed" als criterium?

173. Wij stelden in ***Bijdrage 3*** dat leveranciers van goederen of aanbieders van diensten naar ons aanvoelen uitsluitend in aanmerking zouden mogen komen voor de kwalificatie van kredietbemiddeling bij wijze van nevenactiviteit, indien de kredietbemiddeling proportioneel slechts een *geringe invloed* heeft op de verkoopactiviteiten van de handelaar in kwestie.[600] *De lege ferenda* roepen wij nogmaals op om deze oplossing wettelijk te verankeren. [601]

III.5.1.1.3. Gevolgen vrijstelling

III.5.1.1.3.1. Algemeen

174. De vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit impliceert dat de kredietgever exclusief dient in te staan voor de toelichting. Dit geldt onverminderd de mogelijkheid tot een contractuele (subrogatie-)regeling. Men kan vraagtekens plaatsen bij de wijze waarop de fysiek afwezige kredietgever in deze context in staat zal zijn om afdoende rekening te houden met de door de consument geuite voorkeuren. O.i. kan hier geen beroep worden gedaan op artikel 4 WMPC om de kredietbemiddelaar bij wijze van nevenactiviteit alsnog tot bijstand te bewegen.[602] De Europese Commissie werd recent met een onderzoek belast naar de mate waarin verzuimd werd aan de precontractuele informatieverstrekking in situaties waar de kredietbemiddelaar is vrijgesteld van precontractuele informatievoorschriften.[603]

III.5.1.1.3.2. Mogelijkheid tot contractuele regeling

175. In praktijk zal een contractuele regeling tussen de kredietgever en de kredietbemiddelaar de onderlinge verantwoordelijkheden, i.e. de door elkeen te leveren bijstand, alsook het tijdstip van deze bijstand, nader preciseren.[604] Deze regeling bindt de consument niet.[605] Ze heeft geen invloed op de verantwoordelijkheden ten aanzien van de consument die voortvloeien uit de wet.

---

bankdiensten en beleggingsdiensten (meestal de kredietagenten zoals bedoeld in artikel 62, 1° WCK) en de kredietmakelaars in bankdiensten en beleggingsdiensten zoals bedoeld in de wet van 22 maart 2006 betreffende de bemiddeling in bank- en beleggingsdiensten en de distributie van financiële instrumenten. Dit is eveneens het geval voor de kredietmakelaars die aan consumenten een bemiddelingsdienst in kredietzaken aanbieden. In de commerciële activiteit is de bemiddeling in kredietzaken niet bijkomstig aan een activiteit van verkoop van goederen of diensten, het is het hoofddoel van de dienst die aan de consument wordt aangeboden. Gezien het een hoofdactiviteit betreft, behoren de informatie en raadgeving tot de essentie van de activiteit."
Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

600 Zie hierover ***Bijdrage 3*** nr. 42. Dit criterium werd overgenomen in het *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

601 Een hangend wetvoorstel van 11 mei 2011 "voor een betere bescherming van de consumenten in de sector van het consumentenkrediet en een betere definitie van de financiële tussenpersonen" kan ter zake worden vermeld. *Parl.St.* Senaat 2011-12, nr. 5-1021/ en http://www.senate.be/www/webdriver?MItabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83887284; Amendement bij Wetsvoorstel voor een betere bescherming van de consumenten in de sector van het consumentenkrediet en een betere definitie van de financiële tussenpersonen, *Parl.St.* Senaat 2011-12, nr. 5-1021/2 en http://www.senate.be/www/webdriver?MItabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83888267.

602 Zie ***Bijdrage 4*** nr. 17 e.v.

603 Zie ***Bijdrage 3***, nr. 43. Zie Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013), nr. 15.

604 De Algemene Directie Controle en Bemiddeling –Financiële cel van de FOD Economie is voorstander van een contractuele regeling tussen de kredietgever en de kredietbemiddelaar m.b.t. de inhoud en het tijdstip van de door elk van de partijen uit te oefenen taken. Zie K. SORS, "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011",

III.5.1.1.4. Noodzaak tot aanvullende wettelijke regeling o.g.v. artikel 5, §6 R.C.K.

176. De wetgever maakte (vooralsnog) geen gebruik van de door de richtlijn geboden mogelijkheid om de *schuldenaar van de bijstandsverplichting* nader aan te passen aan **1)** de specifieke omstandigheden waarin de overeenkomst wordt aangeboden, **2)** de persoon aan wie zij wordt aangeboden, en **3)** het soort krediet dat wordt aangeboden. De W.C.K. zou o.g.v. van artikel 5, §6 R.C.K. inderdaad de taken tussen de kredietgever enerzijds en de kredietbemiddelaar anderzijds wettelijk kunnen verankeren.[606]

De kredietbemiddelaar zal bij '*face-to-face*' kredietverstrekking (bijvoorbeeld het aanbieden van financiering in de distributiesector) veelal het best in staat zijn, mits voldoende kennis van zaken, om de bijstand te verlenen. Hij zal immers beter dan de fysiek afwezige kredietgever (die niet rechtstreeks in contact staat met de consument) geplaatst zijn om de financiële geletterdheid van de consument, zijn wensen en verwachtingen inzake het voorgenomen krediet ed., te achterhalen en de bijstand hier vervolgens op af te stemmen.[607]

De tussenkomst van een kredietbemiddelaar zal voorts de contouren van de bijstand inhoudelijk beïnvloeden. Hierbij kan onder meer gedacht worden aan een toelichting betreffende de verloning van de intermediair, zijn bevoegdheden en onafhankelijkheid ten aanzien van de kredietgever (*infra* nr. 206).

III.5.2. Begunstigde(n) toelichtingsverplichting

III.5.2.1. Consumenten die voornemens zijn een kredietovereenkomst af te sluiten

III.5.2.1.1. Wettelijke verplichting tot het verstrekken van toelichting

177. De toelichting is gericht op consumenten die voornemens zijn een kredietovereenkomst te sluiten. Hiertoe is geen verzoek van de consument vereist. Artikel 11, §4 W.C.K. introduceert de plicht voor de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar om de consument op actieve wijze (d.i. spontaan - onafhankelijk van enig verzoek hiertoe) passende toelichting te verstrekken. Zelfs indien de consument als informatie-schuldeiser aangeeft geen bijstand te willen genieten, moet de kredietgever of de kredietbemiddelaar de W.C.K. respecteren en overgaan tot het toelichten van de kredietovereenkomst. Consumenten onderwaarderen veelal het belang van (precontractuele) informatie en laten vaak dan ook na deze aan te wenden in hun besluitvorming. Dat de consument aangeeft niet geïnteresseerd te zijn in de bijstand[608] is volkomen irrelevant. De W.C.K. hult zich in stilzwijgen omtrent de gevolgen van een weigering door de consument om toelichting te ontvangen (bv. de vraag of de kredietgever in dergelijke gevallen al dan niet moet weigeren een kredietovereenkomst af te sluiten, moet waarschuwen, ed.). Wij wijzen naar de bespreking van de omstandigheden waarin het SECCI dient te worden overhandigd aan de consument (*supra* nr. 126). Dit is relevant met het oog op de toelichtingsverplichting.

De stellers van een zekerheid zijn tenslotte geen informatie-schuldeisers m.b.t. de bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K.[609]

Bank Fin. 2012 5-6, 364. Zie Hof van Beroep te Antwerpen (5e Kamer) 17 september 2009, *RW* 2011-2012, nr. 3, 185 voor een recent voorbeeld in de rechtspraak aangaande een contractuele regeling tussen een kredietgever en kredietbemiddelaar (m.b.t. de identiteitscontrole)

605 De regeling betreft immers een *res inter alios acta* tussen de kredietgever enerzijds en de kredietbemiddelaar anderzijds.

606 In het Verenigd-Koningkrijk wordt de kredietgever vandaag in die zin onder meer expliciet vrijgesteld van het verstrekken van toelichting indien de kredietbemiddelaar deze taak voor zijn rekening neemt. Zie Section 55A (5), the Consumer Credit Regulation 2010, SI 2010, no. 1010.

607 DOMONT-NAERT stelt hierover:

"*Dans l'examen des responsabilités de l'intermédiaire de crédit, il faut avoir à esprit que lorsqu'un intermédiaire intervient, il est le seul professionnel qui rencontre le consommateur.*"

Zie F. DOMONT-NAERT, "L'incidence de l'intervention de l'intermédiaire de crédit sur la responsabilité du prêteur", noot onder Vred. Sint-Niklaas 20 februari 1997, *DCCR* 1997, 157.

608 Het actief karakter strookt met de informatie-inwinningsverplichting *ex* artikel 10 W.C.K. Zie ook OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update Februari 2011), OFT Doc. 1107, 23.

609 Dit strookt met de interpretatie van de voorheen in artikel 11 W.C.K. vervatte informatieplicht. Zie F. VAN DER HERTEN, "Informatie- en adviesverplichtingen", in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 120. Artikel 34 W.C.K. gebiedt de kredietgever uitsluitend de steller van een persoonlijke zekerheid een

III.5.2.1.2. Uitzondering: de kredietgever of kredietbemiddelaar is niet zinnens een kredietovereenkomst af te sluiten met- of te bemiddelen voor een consument

178. Hoewel de W.C.K. dit niet expliciteert, is de kredietgever of de kredietbemiddelaar naar ons aanvoelen niet tot bijstand gehouden wanneer hij niet zinnens is een kredietovereenkomst te sluiten met, of te bemiddelen voor een consument die bij hem informatie inwint (vgl. met de informatieverstrekking onder artikel 11, §1 en 11*bis*, §1 W.C.K.). Het verstrekken van voorlichting heeft in dergelijke hypothese weinig nut. Een tekstargument in die zin is dat de toelichting de consument in staat moet stellen "*te oordelen of de voorgestelde kredietovereenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt* (eigen onderstreping)". Deze interpretatie strookt bovendien met artikel 11, §5 W.C.K. dat de kredietgever vrijstelt van de overhandiging van een ontwerpkredietovereenkomst indien hij ten tijde van het verzoek niet zinnens is een kredietovereenkomst met de consument aan te gaan.

III.5.2.2. Meerdere kredietnemers

179. De bijstand dient de consument in staat te stellen om te oordelen of de kredietovereenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt. Het gepersonaliseerde karakter van deze doelstelling blijkt duidelijk uit de bewoordingen van artikel 11, §4 W.C.K.: "[…] *om hem [de consument] in staat te stellen te beoordelen of de voorgestelde kredietovereenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt* […] (eigen toevoeging)". Indien het krediet wordt gesloten door meerdere consumenten, moet de bijstand *alle* onderscheiden kredietnemers toelaten een geïnformeerd besluit te nemen aangaande het door hen beoogde krediet. De heterogene financiële intelligentie van diverse consumenten mag hier niet uit het oog worden verloren.[610] Het lijkt evident dat het niveau alsook de omvang van de bijstand in dergelijk geval wordt afgestemd op de financieel minst onderlegde kredietnemer.[611] Een eventuele tussenkomst van een derde partij met kennis van zaken (bijvoorbeeld een kennis, verwant of schuldbemiddelaar) doet geen afbreuk aan het gepersonaliseerde karakter van de plicht tot adequate toelichting.

III.5.3. De wijze waarop de toelichting moet worden verstrekt

III.5.3.1. Principiële vormvrijheid

180. De W.C.K. laat na de wijze waarop de toelichting dient te worden verstrekt nader te preciseren. Inzake de standaardinformatie aan de hand van het SECCI specifieerde de wetgever dat deze dient te worden verstrekt op papier of een andere duurzame drager (*supra* nr. 155). Artikel 11, § 4 W.C.K. bevat geen gelijkaardige formulering m.b.t. de toelichting. De Belgische wetgever maakte hier evenmin gebruik van de in artikel 5, §6 *in fine* R.C.K. vervatte mogelijkheid om '*de wijze waarop de bijstand dient te worden verleend*' aan te passen aan bijvoorbeeld de specifieke omstandigheden waarin de overeenkomst wordt aangeboden of de persoon aan wie het krediet wordt aangeboden.[612]

---

exemplaar van de overeenkomst te overhandigen. De noodzaak om borgen te beschermen (door hen te informeren) werd door de stellers van de W.C.K. 1991 beklemtoond. De Memorie van Toelichting stelt immers:

"*De borgen verdienen eveneens de nodige bescherming: zij plaatsen soms hun handtekening zonder te weten waartoe zij zich verbinden en verkeren soms in de waan dat het hier om een louter administratieve formaliteit gaat welke dient vervuld te worden opdat de aanvrager van het krediet zijn lening zou verkregen.(…)*"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 29. Overeenkomstig artikel 14 W.C.K. 1991 dienden borgen een exemplaar van het kredietaanbod te ontvangen. Ook het gemeen recht onderkent in beginsel geen informatieplicht ten aanzien van de zekerheidsteller. De steller van een zekerheid zal desgevallend een beroep moeten doen op de toelichting die verstrekt werd aan de consument om een duidelijk inzicht te verwerven in de omvang van zijn kredietverbintenissen.

610 Zie C. TWIGG-FLESNER en R. SCHULZE, "Protecting rational choice: information and the right of withdrawal", in G. HOWELLS, I. RAMSAY en T. WILHELMSSON (eds.), *Handbook of Research on International Consumer Law*, Cheltenham, EE Publishing, 2010, 143.

611 *Infra* nr. 213 e.v.

612 De *EUROBAROMETER inzake financiële diensten* leert dat de Belgische consument in grote mate verkiest *face-to-face* kredieten af te sluiten met een kredietgever (72% van de consumenten die de laatste vijf jaar een lening afsloten) en de kredietbemiddelaar (20% van de consumenten die de laatste vijf jaar een persoonlijke lening afsloten) ten nadele van het online of telefonisch aangaan van overeenkomsten(voor kredietkaarten is dit 87 respectievelijk 4%).

III.5.3.2. Nuancering principiële vormvrijheid

181. Hoewel de consument in beginsel dus op alle mogelijke wijzen kan worden bijgestaan, dient deze vormvrijheid te worden genuanceerd. De wijze waarop de bijstand werd verstrekt zal immers een rol spelen bij de beoordeling van de gepastheid ervan (*infra* nr. 213 e.v.).[613] Voor alle hierna opgesomde wijzen waarop de bijstand kan geschieden, geldt naar ons aanvoelen *prima facie* minstens volgende vuistregel: het gekozen communicatiekanaal dient te passen in de context van de relatie tussen de consument (kandidaat-kredietnemer) en kredietgever of kredietbemiddelaar.[614] Dit strookt met de voorschriften betreffende informatieverstrekking bij overeenkomsten op afstand.[615]

III.5.3.2.1. Mondelinge toelichting

182. De toelichting kan vooreerst mondeling geschieden en dit zowel via de telefoon als in persoon.[616] Van telefonische bijstand zal bijvoorbeeld sprake kunnen zijn bij kredietverstrekking door een postorderbedrijf. Een rechtstreekse mondelinge interactie tussen de consument en de professioneel (zgn. "*face-to-face*" bijstand), kan onder meer plaatsvinden in een grootwarenhuis, een verkooppunt[617] of bankagentschap.

III.5.3.2.2. Geschrift, e-mail, fax, chatbox, SMS, website

183. Naast een mondelinge toelichting komen ook een geschrift, een e-mail, een fax en zelfs een chatbox en mogelijk ook een SMS in aanmerking als communicatiemiddel voor de bijstandsverstrekking (dit eventueel in combinatie met een mondelinge toelichting).[618]

De kredietgever of de kredietbemiddelaar zou de consument tenslotte ook via zijn website van toelichting kunnen voorzien (mits deze voldoende individualisatie toelaat). Een facultatieve link naar een webpagina die toelichting bevat (een zgn. "*come and get it*" benadering[619]) dient o.i. evenwel als onvoldoende te worden gekwalificeerd.[620] Hierbij kan worden verwezen naar de plicht tot het verstrekken van toelichting zélfs indien de consument geen vragende partij is.[621]

III.5.4. Het tijdstip waarop de toelichting moet worden verstrekt

---

613 Zie verder nr. 102 e.v. over de gepastheid van de bijstand. Zie Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, te downloaden op http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf (laatst bekeken in Maart 2012), 47.

614 Zie ook H.J. BODIFEE, "Implementatie van de richtlijn inzake consumentenkrediet", *FR* april 2010, 80. Dit strookt met wat wordt aangenomen betreffende de informatieverstrekking ingevolge de MiFiD. Zie V. COLAERT en T. VAN DYCK, "Mifid en de gedragsregels. Een nieuw juridisch kader voor beleggingsdiensten", *T.B.H.* 2008/03, 255.

615 Zie bijvoorbeeld artikel 45 W.M.P.C.:

"*Bij het aanbod van een overeenkomste op afstand moet de consument ondubbelzinning, op heldere en begrijpelijke wijze worden ingelicht door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand*, (...) (eigen onderstreping)."

616 Mondelinge bijstandsverstrekking wordt in de rechtsleer eveneens aanvaard inzake de voorlichtingsverplichting *ex* artikel 4 W.M.P.C. Zie onder meer J. STUYCK, *Beginselen van Belgisch privaatrecht. Handels- en economisch recht. Mededingingsrecht. & Handelspraktijken*, Gent, Story-Scientia, 2004, 277 en R. STEENNOT en S. DEJONGHE, "Artikel 30 WHPC", in *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch recht.*, Kluwer, losbladig.

617 Zie evenwel nr. III.5.1.1. inzake de vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit.

618 De impact-analyse betreffende de R.C.K. in opdracht van het Europese Parlement stelt hierover het volgende:

"*From the whole context of the Directive, on may safely assume that no face-to-face conversation is required but the communication in writing or by electronic means should suffice.*"

Zie EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 12.

619 Zie hierover J. BRAUCHER, "E-Disclosure: A Short Guide to Going Paperless in Consumer Financial Services", 60 *Bus. Law* 2004-2005, 397 e.v.

620 Zie ook OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update February 2011), OFT Doc. 1107, 21 en 31.

621 Zie *supra* nr. 177.

III.5.4.1. Afwezigheid expliciete wettelijke bepaling

184. Artikel 11, §4 W.C.K. bevat evenmin een aanduiding over het precieze ogenblik waarop de kredietgever of de kredietbemiddelaar de consument moet bijstaan. Dit contrasteert andermaal met de informatieverstrekking *ex* artikel 11, §1 W.C.K. die 'ter gelegener tijd voordat de kredietnemer door een overeenkomst of een aanbod is gebonden' dient plaats te vinden. Inzake de voorlichting *ex* artikel 4 WMPC wordt in de literatuur aanvaard dat deze uiterlijk *op het ogenblik van*- en dus niet *voorafgaand aan* de contractsluiting doorgang dient te vinden.[622]

III.5.4.2. Interpretatie a.d.h.v. het normdoel van artikel 11, §4 W.C.K.

185. "*Information is only useful if it can be acted upon*".[623] Het tijdstip waarop de bijstand plaatsvindt, determineert mee[624] de (on-)mogelijkheid voor de consument om zijn handelen te sturen o.g.v. de toelichting. Gelet op de identieke doelstelling van het informatie, respectievelijk het bijstandsgebod uit de W.C.K. (nl. de consument toelaten te oordelen of de overeenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt), is het evident dat de toelichting minstens *uiterlijk bij het sluiten* van de overeenkomst[625] doch wellicht eveneens 'ter gelegener tijd' voor de contractsluiting (in het Frans "en temps utile avant que le consommateur ne soit lié") dient te geschieden. Dit geldt onverminderd het bestaan van een herroepingsrecht dat de consument toelaat een eerdere keuze te herzien (zie art. 18 W.C.K.).[626]

Bijstand na ondertekening van de kredietovereenkomst, doch voor de terbeschikkingstelling of overdracht van de kredietsom, is bijgevolg laattijdig.[627]

186. Hieronder zal blijken dat het tijdstip van de bijstand, net als de wijze waarop de toelichting wordt verstrekt, een belangrijke rol speelt bij de beoordeling of die bijstand de consument *in concreto* toeliet de informatie te verwerken[628] en een weloverwogen kredietbeslissing te nemen.[629] Ook het voorstel van richtlijn inzake woningkrediet neigt naar de inlassing van een reflectieperiode voor de consument.[630]

III.5.4.3. *De lege ferenda*: noodzaak tot verduidelijking

---

622 J. STUYCK, "Beginselen van Belgisch privaatrecht. Handels- en economisch recht. Mededingingsrecht. & Handelspraktijken", Gent, Story-Scientia, 2004, 277.

623 G. HOWELLS, "The Potential and Limits of Consumer Empowerment by Information", *Journal of Law and Society* Vol. 32, nr. 3, 358.

624 Dit uiteraard naast andere vormelijke (vb. het kader of het 'frame' van de verstrekte informatie, haar bevattelijkheid en substantiële criteria (zoals onder meer de inhoudelijke contouren van de toelichting.

625 Cfr. het tijdstip van de informatieverstrekking *ex* artikel 4 WMPC. Zie R. STEENNOT en S. DEJONGHE, "Artikel 30 WHPC", in *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch recht.*, Kluwer, losbladig.

626 Zie ook U. REIFNER, "Responsible credit in the EU- National Law, the new EU-Directive and Beyond", in E.P. DELIA (ed.), *Evolving Legislation on Consumer Credit and Trade Practices: Stimulus or Drag on Economic Activity?,* Malta, ABS. BANK PUBLICATION, 2007, 88.

627 We herinneren eraan dat ingevolge artikel 16 W.C.K. geen betaling mag worden gedaan door de kredietgever aan de consument, noch door de consument aan de kredietgever zolang de kredietovereenkomst niet ondertekend is.

628 Zie ook (inzake informatieverstrekking bij het aanbieden van beleggingsdiensten) R. STEENNOT, "Informatieverplichtingen als beschermingstechniek bij de verwerving van belegggingsdiensten door consumenten", in X (ed.), *Van alle markten. Liber amicorum Eddy Wymeersch*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 787.

629 Voor een voorbeeld uit de rechtspraak, zie ook Luik 14 Januari 1998, *R.G.D.C.* 1999/7, 466, met noot S. HEERINCKX. *In casu* werd een clausule van herzienbaarheid pas ter kennis van de consument gebracht bij de voorlezing van de notariële leningsakte betreffende het hypothecaire krediet. Het Hof stelt dat door het feit dat de clausele van herzienbaarheid pas bij de voorlezing van de notariële akte geschiedde, de kredietnemer niet meer de kans had informatie in te winnen bij andere kredietgevers. Laatstgenoemde interpretatie strookt met de richtlijn consumentenrechten. Deze richtlijn bepaalt dat bedingen ter beschikking dienen te worden gesteld van de consument op zodanige wijze dat hij daadwerkelijk in staat is zich hiervan op de hoogte te stellen voordat de overeenkomst wordt gesloten en dit met inachtneming van het gebruikte communicatiemiddel. Zie artikel 31 Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende consumentenrechten, Brussel, 8.10.2008 COM(2008) 614 definitief.

630 In de hypothese dat de consument een bindend kredietaanbod m.b.t. een woningkrediet wordt gedaan dient de bijstand immers uiterlijk op het ogenblik van het overmaken van dit aanbod te geschieden. Zie F. de PATOUL, "Le devoir d'information et de conseil du prêteur", in, C. BIQUET- MATHIEU en E. TERRYN (eds.), *Hypothecair Krediet-Crédit Hypothécaire*, Reeks Recht en Onderneming nr. 36, Brugge, Die Keure, 2010, 332.

187. Consumenten geven in het algemeen veelal aan over onvoldoende tijd te beschikken om de "tsunami van informatie" die op hen afkomt te verwerken.[631] Of de consument al dan niet een pauze aangeboden werd om zelfstandig te reflecteren over de voorgenomen kredietovereenkomst zal aldus een niet onbelangrijk element zijn ter evaluatie van de bijstand. Eventuele druk van de consument om snel tot de contractsluiting over te gaan is niet van aard om voornoemd criterium te beïnvloeden. Daarnaast dient evenwel vermeden dat de handel al te zeer wordt belemmerd.

Wij zijn van oordeel dat de bijstand best na de informatie-inwinningsverplichting *ex* artikel 10 W.C.K. doorgang vindt. Dit garandeert een voldoende mate van individualisatie (op basis van een consumentenprofiel dat onder meer de financiële capaciteit van de kandidaat-kredietnemer bevat). Bijkomende verduidelijking is wenselijk.

III.5.4.4. Post-contractuele toelichting?

188. Hoewel een optimale kredietconsumptie zowel bij het aangaan als in de loop van het krediet reflectie vergt van de kredietnemer (o.m. inzake de substitutie tussen diverse kredietvormen, -modaliteiten of -aanbieders), liet de richtlijnwetgever zich quasi[632] niet in met postcontractuele informatieverstrekking. De consument kan zich bijgevolg niet op de toelichtingsverplichting beroepen om bijstand te bekomen in de periode *nadat* de kredietovereenkomst tot stand is gekomen, dit tenminste voor zover er geen sprake is van een nieuwe kredietovereenkomst.[633]

Dat postcontractuele bijstand niet werd geharmoniseerd laat de Belgische wetgever anderzijds toe deze aangelegenheid desgevallend zelf te reguleren.[634]

III.5.4.5. Kredietovereenkomsten op afstand

189. Indien de kredietovereenkomst op afstand wordt gesloten dient de toelichting in beginsel voorafgaand aan de contractsluiting te geschieden. Slechts zeer zelden zal deze echter ook na de contractsluiting kunnen plaatsvinden.[635] We verklaren dit nader (in drie stappen):

- Bij kredieten die via een middel van communicatie op afstand worden gesloten kan de verstrekking van de standaardinformatie bij toepassing van artikel 11, §3 W.C.K. worden uitgesteld tot *onmiddellijk na* het sluiten van de overeenkomst <u>mits</u> de sluiting van het krediet **1)** op verzoek van de consument **2)** via een middel van communicatie op afstand geschiedt én **3)** het onmogelijk blijkt de informatie "te gelegener tijd" voordat de consument door een kredietaanbod of overeenkomst wordt gebonden, te verstrekken.[636]

- Hoewel artikel 11, §3 W.C.K., noch artikel 11, §4 W.C.K. expliciet melding maken van de mogelijkheid tot het post-contractueel verstrekken van de toelichting, lijkt het ons logisch dat de bijstand van de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, wel degelijk eveneens na het sluiten van de kredietovereenkomst kan plaatsvinden <u>indien</u> aan de voorwaarden uit artikel 11, §3 W.C.K. is voldaan. Er anders over oordelen geeft aanleiding tot een incoherentie met de (*ratio legis* van de) post-contractuele verstrekking van precontractuele informatie bij

---

631 Zie G. HOWELLS, "The Potential Limits of Consumer Empowerment by Information", *Journal of Law and Society* Vol. 32, Issue 3, 349 e.v.

632 Zie evenwel artikel 11 (informatie aangaande de debetrente) en 12 van de richtlijn (periodieke informatieverstrekking inzake geoorloofde debetstanden op een rekening). Zie eveneens artikel 30 en 59 W.C.K.

633 Dit strookt met de draagwijdte van de informatieverplichting *ex* artikel 4 van de Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *BS.* 12 maart 2010 (hierna: de Wet Marktpraktijken of W.M.P.C.). *Infra* nr. 190 voor de vraag of een wijziging van de originele kredietovereenkomst een nieuwe bijstandsverplichting in het leven roept.

634 Zie hierover ***Bijdrage 2***.

635 Volgens de klassieke interpretatie komt een overeenkomst op afstand tot stand op het ogenblik dat de aanbieder kennis neemt of redelijkerwijze kennis kan nemen van de aanvaarding van het aanbod door de consument (Cass. 16 juni 1960, *Pas.* 1960, I, 1190). Zie hierover (in het bijzonder inzake kredietovereenkomsten op afstand) R. STEENNOT, "De totstandkoming en de inhoud van de overeenkomst onder de nieuwe Wet Consumentenkrediet", *DCCR* 2004, n° 163, 13.

636 Deze onmogelijkheid dient strikt te worden geïnterpreteerd. Zie M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 47.

kredietovereenkomsten op afstand die voldoen aan de voorwaarden gesteld door artikel 11, §3 W.C.K.

- De derde voorwaarde uit artikel 11, §3 W.C.K., nl. de onmogelijkheid om de toelichting "te gelegener tijd" voordat de consument gebonden is te verstrekken, dient evenwel restrictief te worden geïnterpreteerd. Zo impliceert het sluiten van een kredietovereenkomst over de telefoon geenszins de onmogelijkheid tot het verstrekken van (mondelinge) toelichting (eventueel voorwerp van een schriftelijke bevestiging na het sluiten van de kredietovereenkomst). *De facto* zal de bijstand veelal wel degelijk voorafgaand aan de contractsluiting doorgang vinden.

III.5.4.6. Wijziging van de oorspronkelijke overeenkomst

190. Wat het tijdstip van de toelichting betreft kan men zich tenslotte afvragen of een wijziging van de oorspronkelijke kredietovereenkomst (bijvoorbeeld de verhoging van het kredietbedrag of het optrekken van de oorspronkelijke looptijd; zie echter art. 30 W.C.K.) een nieuwe bijstandsverplichting in het leven roept voor de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Dit zal, ongeacht de initiator van de wijziging, o.i. alleen het geval zijn indien de wijziging kan worden aangemerkt als het sluiten van een nieuwe overeenkomst.[637].

III.5.5. Voorwerp precontractuele bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K.

III.5.5.1. Algemeen

191. Luidt artikel 11, §4 W.C.K. dat de kredietgever en, in voorkomend geval de kredietbemiddelaar, zo nodig **1)** de Standaardinformatie, **2)** de *voornaamste kenmerken* van de voorgestelde kredietovereenkomsten en tevens **3)** de *gevolgen* van (het niet nakomen van) de daarin opgenomen verbintenissen dient te verduidelijken, dan rijst de vraag hoe voorgaande begrippen te interpreteren.[638] De wetgever hult zich ter zake in stilzwijgen en preciseert zoals eerder aangegeven slechts in één hypothese uitdrukkelijk de minimale inhoud van de te verstrekken toelichting (d.i. in geval van kredietopeningen die worden aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever, alsook voor kredietopeningen op afstand).[639]

192. Alvorens in te gaan op de conditionaliteit die de zinsnede 'zo nodig' voorop lijkt te stellen voor de in het artikel nader gepreciseerde informatie die het voorwerp van verduidelijking kan uitmaken, wordt hieronder achtereenvolgens stil gestaan bij de toelichting van de Standaardinformatie, de voornaamste kenmerken van de voorgestelde producten, en de gevolgen bij (niet-) nakoming. Op die manier wordt de precieze omvang van de bijstand inhoudelijk alvast nader afgebakend. De tussenkomst van een kredietbemiddelaar kan het voorwerp van de toelichting beïnvloeden.

III.5.5.2. De conform artikel 11, §4 W.C.K. toe te lichten informatie

III.5.5.2.1. De standaardinformatie

---

637 Een wijziging zal echter veelal kunnen worden aangemerkt als het sluiten van een nieuwe overeenkomst. Artikel 15*in fine* W.C.K. bepaalt in die zin bijvoorbeeld expliciet dat "*voor de toepassing van het eerste en tweede lid"* (dit is de verplichting tot het zoeken van het best aangepaste krediet respectievelijk de onthoudingsverplichting) iedere wijziging van het kredietbedrag het sluiten van een nieuwe kredietovereenkomst inhoudt. Gelet op de expliciete afbakening tot lid 1 en 2 van artikel 15 W.C.K. kan deze regel echter niet zonder meer veralgemeend worden tot de andere precontractuele informatiegeboden. Anderzijds kan - en dit onverminderd artikel 15*in fine* W.C.K. - het verlengen van de looptijd van een bestaande kredietovereenkomst een schuldvernieuwing en dus de totstandkoming van een nieuwe verbintenis impliceren. Zie hierover J. KOKELENBERG, "Hypothecaire lening en schuldvernieuwing", *RW* 1984-85, 2384. Het voorgaande maakt afdoende duidelijk dat kredietgevers en kredietbemiddelaars elke wijziging van de overeenkomst best met de nodige voorzichtigheid benaderen (o.m. de impact van de wijziging op de bestaande zekerheden. Zie onder meer artikel 1278 en 1279 B.W. betreffende de zekerheden in het kader van schuldvernieuwing bij krediet.

638 BODIFEE spreekt in deze context van een "blanketnorm". Zie H.J. BODIFEE, "Implementatie van de richtlijn inzake consumentenkrediet", *FR* april 2010, 80.

639 Zie *infra* nr. 239.

III.5.5.2.1.1. Situering

193. De toelichting van de kredietgever, respectievelijk kredietbemiddelaar, kan vooreerst betrekking hebben op de "ingevolge §1 te verstrekken precontractuele informatie". De niet minder dan 19 rubrieken uit artikel 11, §1 W.C.K. vormen als gezegd een quasi-tekstuele omzetting van de door de Europese wetgever essentieel geachte informatie die moet worden opgenomen in het standaardinformatieformulier of SECCI.[640] Inzake kredietovereenkomsten gesloten d.m.v. communicatie via spraaktelefonie bevat artikel 11, § 3 W.C.K. een beperking van de algemene informatieverplichting. Anders dan in artikel 11, § 1 W.C.K. gelden er slechts 6 verplichte vermeldingen.[641] De toelichting hoeft zich evenwel geenszins hiertoe te beperken (zie *infra* nr. 141).

III.5.5.2.1.2. De informatieverstrekking via het SECCI kan reeds een geïndividualiseerd karakter vertonen

194. Belangrijk is te herhalen dat de informatieverstrekking via het SECCI reeds een geïndividualiseerd karakter kan vertonen. Deze dient immers te geschieden op grond van eventueel door de consument geuite voorkeuren.

III.5.5.2.1.3. Omvang toelichtingsverplichting

195. De bijstand behelst minimaal het onder de aandacht brengen, door de kredietgever of de kredietbemiddelaar, van het bestaan van de standaardinformatie en de mogelijkheid tot zelfstandige consultatie ervan.[642] Waar men zich kritisch kan uitlaten over de beperkte aandacht die de Europese wetgever besteedde aan de bevattelijkheid van de via het SECCI te verstrekken informatie voor de consument, lijkt een eerste bijstandshypothese zich te openbaren. Toelichting kan inderdaad een uitweg bieden voor de bevattelijkheid van complex taalgebruik. De bijstand draagt op die manier bij tot een substantieel (i.p.v. louter theoretisch of formeel) informatie-evenwicht tussen een financieel minder onderlegde consument en de kredietverstrekker.

Waar artikel 11, §1 lid 1 W.C.K. reeds een *inhoudelijke* individualisatie van de te verstrekken informatie (die de kredietgever of kredietbemiddelaar gebiedt rekening te houden met de door de consument geuite voorkeuren of het redelijkerwijze voorzienbare kredietgebruik in geval van stilzwijgen door de consument) vooropstelt, kan de toelichtingsverplichting hier aldus een *vormelijke* individualisatie (met het oog op de bevattelijkheid van de precontractuele informatie) realiseren.

III.5.5.2.2. De voornaamste kenmerken van de voorgestelde producten

III.5.5.2.2.1. Algemeen

196. De toelichting kan vervolgens ook betrekking hebben op de *voornaamste kenmerken van de voorgestelde producten*. Waar de (Europese) wetgever de op SECCI prijkende informatie zelf reeds als essentieel en bijgevolg verplicht te vermelden aanmerkt[643], is de exacte lading van de notie 'voornaamste kenmerken' niet glashelder. De W.C.K. bevat in tegenstelling tot de W.M.P.C.[644] evenmin een (exemplaire) indicatie van wat onder de noemer "voornaamste kenmerken" dient te worden verstaan. Hoewel de voornaamste kenmerken zich geenszins tot de op het SECCI weergegeven elementen hoeven te

---

640 Zie MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 32.

641 *Supra* nr. 145.

642 OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update Februari 2011), OFT Doc. 1107, 32.

643 Zie bijvoorbeeld overweging 19 bij de richtlijn:

"*Opdat consumenten met kennis van zaken kunnen beslissen, moeten zij vóór het sluiten van de kredietovereenkomst de nodige informatie krijgen over de kredietvoorwaarden, de kredietkosten en zijn verplichtingen, die zij mogen meenemen en nader bestuderen* (eigen onderstreping)."

644 Zie artikel 88, 2° WMPC dat de beschikbaarheid, voordelen, risico's, uitvoering, samenstelling, accessoires, klantenservice en klachtenbehandeling, procédé en datum van fabricage of verrichting, levering, geschiktheid voor het gebruik, gebruiksmogelijkheden, hoeveelheid, specificatie, geografische of commerciële oorsprong, van het gebruik te verwachten resultaten, of de resultaten en wezenlijke kenmerken van op het product verrichte tests of controles als voorbeelden van belangrijke productkenmerken bestempelt.

beperken[645], kan men uit deze bewoording niettemin afleiden dat de wetgever de bijstand van de kredietgever of de kredietbemiddelaar bewust afbakende tot de informatie die werkelijk van tel is.[646] Een (bijkomende) "informatie-overload" dient vermeden.

III.5.5.2.2.2. Analyse

197. Het filteren van de voornaamste kenmerken uit de reeds essentieel geachte informatie kan o.i. desgevallend zowel op *objectieve* (dit zowel op abstracte wijze als o.g.v. de kredietvorm) als op *subjectieve* basis (zowel o.g.v. de informatieschuldeiser als de omstandigheden waarin het krediet wordt verstrekt) geschieden. Beide benaderingen worden hieronder nader uitgewerkt.

III.5.5.2.2.2.1. OBJECTIEVE BENADERING

III.5.5.2.2.2.1.1. Abstract objectieve benadering

198. Bij een **abstract-objectieve benadering** van de notie 'voornaamste kenmerken' lijkt er weinig twijfel mogelijk over het feit dat deze minstens betrekking heeft op alle informatie die verbintenisrechtelijk onontbeerlijk (of wezenlijk) is voor het sluiten van de kredietovereenkomst. Dit betreft m.a.w. de informatie die in het verbintenissenrecht als essentieel wordt bestempeld.[647] Deze materiële elementen[648] eigen aan de kredietovereenkomst betreffen minstens het voorwerp (de door de partijen beloofde prestaties) of de prijs van de kredietovereenkomst (i.e. hoeveel een voorgenomen krediet de consument in totaal *zal* of - ingeval van een kredietopening - *kan* kosten) enerzijds en het kredietbedrag en de kredietmodaliteiten anderzijds. Men kan hierbij bijvoorbeeld denken aan de situatie waar de kredietgever of de kredietbemiddelaar de totale kostprijs van het krediet verduidelijkt door het structureren en eventueel samenvoegen van de kosten als respectievelijk vervat in artikel 11, §1 lid 1, 7° (het Jaarlijks Kostenpercentage), 9° (de eventuele kosten voor het aanhouden van een of meer rekeningen bij de kredietgever), 10° (de eventuele notariskosten) en 11° W.C.K. (de kosten van mogelijke nevendiensten). Deze opheldering kan een groot nut vertonen voor consumenten daar velen onder hen zich onvoldoende bewust zijn van de totale kostprijs van een krediet.[649]

III.5.5.2.2.2.1.2. Objectieve benadering o.g.v. de kredietovereenkomst die de consument wenst af te sluiten

199. De voornaamste kenmerken van een voorgestelde kredietovereenkomst kunnen naast op een abstract objectief-verbintenisrechtelijke wijze, eveneens worden ingevuld **o.g.v. de voorgenomen kredietvorm**. Enkele voorbeelden verduidelijken inderdaad, dat het al dan niet cruciaal karakter van bepaalde precontractuele informatie, van kredietvorm tot kredietvorm kan verschillen. Wat verkopen op afbetaling[650] betreft kan men argumenteren dat onder meer het bijzondere (juridische[651]) regime inzake verbonden overeenkomsten (als vervat in de artt. 19, 20 en 24 W.C.K.[652]) tot de voornaamste kenmerken

---

645 Bijvoorbeeld *infra* nr. 206 inzake de toelichting door- en omtrent kredietbemiddelaars.

646 Cf. de voorlichting onder de WMPC Zie T. HERREMANS, *De Nieuwe wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming: volledig overzicht van oud en nieuw*, Brussel, Larcier, 2010, 22.

647 Zie A. VAN OEVELEN, "De contractuele en buitencontractuele rechtsbescherming van de particuliere belegger in financiële instrumenten", *Bank. Fin.* 2003, 121.

648 Zie R. STEENNOT en S. DEJONGHE, "Artikel 30 WHPC", in *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch recht.*, Kluwer, losbladig.

649 Zie ook ***Bijdrage 2*** op pagina 1193.

650 Dit zijn kredietovereenkomsten die normaal leiden tot de verkrijging van lichamelijke roerende goederen of de levering van diensten verkocht door de kredietgever of de kredietbemiddelaar (zie artikel 1, 9° W.C.K.)

651 Hoewel in de rechtspraak evenwel reeds geoordeeld werd dat iedereen geacht wordt het recht te kennen (zie bijvoorbeeld Brussel 3 mei 2002, *DCCR* 2003, 53 met noot E. TERRYN) kan worden aangenomen dat de precisering van de toelichtingsverplichting impliceert dat ook een aantal - al dan niet in de standaardinformatie opgenomen- juridische gevolgen die uit de W.C.K. voortvloeien dienen te worden verduidelijkt aan de consument. In het arrest Nemzeti bevestigde het Hof van Justitie dat het nagelaten een consument over zijn wettelijke rechten te informeren, een impact kan hebben op de rechtmatigheid van een contractueel beding. Zie H.v.J. 26 april 2012, C-472/10, *Nemzeti tegen Invit*

652 Overeenkomstig artikel 19, lid 1 W.C.K. krijgen de verplichtingen van de consument (o.a. de plicht het kapitaal terug te betalen, interest te betalen en de risico-overdracht) slechts uitwerking vanaf de levering van het goed of de verlening van de dienst en houden ze op te werken wanneer deze onderbroken worden *indien* het

en/of gevolgen van de niet nakoming van de (betalings-) verbintenissen van de verkoop op afbetaling behoort en bijgevolg het voorwerp kunnen zijn van een toelichtingsverplichting.[653] Wat kredietopeningen betreft, lijkt de *relatieve* kostprijs van dergelijke kredietvorm alleszins een voornaam kenmerk.[654]

III.5.5.2.2.2.2. SUBJECTIEVE BENADERING

III.5.5.2.2.2.2.1. Algemeen

200. Naast de hierboven geschetste objectieve criteria kunnen ook subjectieve criteria de 'voornaamste kenmerken van de voorgestelde producten' verder invullen of verduidelijken. Deze subjectieve criteria betreffen de persoon van de kredietnemer, zijn verwachtingspatroon, eventueel gestelde vragen of de omstandigheden waarin het krediet wordt aangeboden (onder meer het doel van de financiering, een hergroepering van een reeks lopende kredieten,..). De consument die te kennen geeft dat er een reële kans bestaat dat hij het krediet vervroegd kan (en wil) terugbetalen zal bijvoorbeeld gebaat zijn bij een adequate toelichting van de bepalingen dienaangaande (in toepassing van artikel 23 W.C.K.).

III.5.5.2.2.2.2.2. Elementen met een bijzonder belang voor de consument

201. De subjectieve benadering behelst in essentie de substantiële elementen uit het verbintenissenrecht (dit zijn de elementen die niet als essentieel kunnen worden aangemerkt doch waaraan de andere contractspartij een doorslaggevend belang hecht[655]). Van de kredietgever of de kredietbemiddelaar, mag in dit licht verwacht worden de bijstand toe te spitsen, op de elementen waarvan hij weet of dient te weten dat ze belangrijk zijn voor de consument. Het gebod zich te verplaatsen in de zienswijze van de consument werd voorheen reeds aanvaard inzake de opgeheven informatieverstrekking *ex* artikel 11, 1° W.C.K. (i.e. de plicht voor de kredietgever en de kredietbemiddelaar, om de consument op een juiste en volledige manier alle noodzakelijk informatie te verschaffen in verband met de beoogde kredietovereenkomst).[656] Hiertoe zullen ze onder meer gebruikmaken van hun kennis m.b.t. de financiële toestand van de kredietnemer en de bestemming van het krediet (o.m. ingevolge de informatie-inwinning *ex* artikel 10, lid 1 W.C.K.).

202. Het bijzondere belang voor de consument dient ter kennis van de kredietgever of de kredietbemiddelaar te worden gebracht. De consument zal bijvoorbeeld moeten aangeven dat er een reële kans op vervroegde terugbetaling bestaat.[657] Desgevallend dient de kredietgever de consument om meer

---

gefinancierde goed of de gefinancierde dienstverlening in de kredietovereenkomst wordt vermeld, of wanneer het bedrag van de kredietovereenkomst rechtstreeks door de kredietgever aan de verkoper of de dienstverlener wordt gestort. Het kredietbedrag mag voorts pas aan de verkoper of de dienstverlener overgemaakt worden na kennisgeving *door de kredietnemer* (en dus bijvoorbeeld niet een buur ingeval van afwezigheid van de kredietnemer) aan de kredietgever van de levering van het goed of de verlening van de dienst (artikel 19, lid 2 W.C.K.) Indien de aankoop van een goed of een dienst (gedeeltelijk) wordt betaald via een kredietovereenkomst waarbij de verkoper of dienstverlener als kredietbemiddelaar fungeert, kan de consument geen enkele verbintenis aangaan, noch een betaling verrichten ten aanzien van deze verkoper of dienstverlener vooraleer de kredietovereenkomst door hem is ondertekend (artikel 20 W.C.K.). Elk beding waarbij de consument zich ertoe verbindt de overeengekomen prijs van het goed of de dienst contant te betalen indien het krediet geweigerd wordt, is nietig. Indien de consument tenslotte een contract voor de levering van een goed of de verrichting van een dienst heeft herroepen, is hij niet langer gebonden aan de daarmee gelieerde kredietovereenkomst (artikel 24, lid 1 W.C.K.).

653 Zie M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 49.

654 Zie ***Bijdrage 3***, 202 over het vergelijken van diverse kredietopties.

655 Vereist is dat deze elementen in de 'contractuele sfeer zijn getreden'. Zie A. VAN OEVELEN, "De contractuele en buitencontractuele rechtsbescherming van de particuliere belegger in financiële instrumenten", *Bank. Fin.* 2003, 121.

656 Zie D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 11, Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig. VAN DER HERTEN stelde dat de ingewonnen informatie de informatieplicht "conditioneert" en F. VAN DER HERTEN, "Informatie- en adviesverplichtingen", in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 122.

657 Dit impliceert dat "*het detail, van welke aard dan ook, (…) het voornaamste [kan] worden door de gemeenschappelijke wil van de partijen.*" Zie G. ROMMEL, "De informatieplicht in het consumentenrecht", *RW* 1984, 2278. Dit wordt tevens aanvaard inzake artikel 4 WMPC Zie R. STEENNOT en S. DEJONGHE, "Artikel 30 WHPC", in *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch recht.*, Kluwer, losbladig.

uitleg te verzoeken.[658] Van de kredietgever of de kredietbemiddelaar, mag daarnaast echter verlangd worden zélf te informeren naar de informatie die voor de kredietnemer van doorslaggevend belang is.[659]

III.5.5.2.3. Impact van de (niet-nakoming van de) verbintenissen

203. De reikwijdte van de toelichting inzake de gevolgen van de verbintenissen (bijvoorbeeld de betalingsmodaliteiten, de verplichte nulstelling, de implicaties van bepaalde contractuele bedingen, ed.) en rechten (vb. mogelijkheid tot vervroegde terugbetaling) ligt voor de hand. Een aantal gevolgen liggen trouwens reeds expliciet vervat in het SECCI.

III.5.5.2.3.1. Impact van de verbintenissen

204. De kredietgever of de kredietbemiddelaar dient zijn bijstand in het bijzonder toe te spitsen op: **1)** contractuele bedingen die van de courante en/of wettelijke bepalingen afwijken (zie evenwel artikel 4 W.C.K. dat elk beding dat strijdig is met de W.C.K. nietig verklaart voor zover de rechten van de consument door dit beding worden ingeperkt of zijn verplichtingen worden verzwaard) alsook **2)** bedingen waarvan de consument kan geacht worden de precieze gevolgen moeilijk te kunnen voorzien. [660] "*Social transparancy*"[661] of de "spiegelfunctie van informatie"[662] kan o.i., naast een waarschuwing omtrent een aantal evidente risico's, tevens nopen tot een toelichting omtrent een optimaal kredietgebruik (bijvoorbeeld de optimale aanwending van een kredietopening).[663]

III.5.5.2.3.2. Impact van de niet-nakoming verbintenissen

205. Naast de verbintenissen en de rechten van de consument kan de toelichting ook betrekking hebben op de gevolgen van de niet-nakoming van diens verbintenissen. Artikel 11, §1, 13° W.C.K. voorziet ter zake een waarschuwing omtrent de gevolgen van wanbetaling die lichtzinnige kredietopnames of een contractsluiting zonder besef van de risico's, tracht te verhinderen. Naast het expliciteren van het feit dat de consument door de ondertekening van de kredietovereenkomst een contractueel afdwingbare verbintenis aangaat, kunnen onder meer de mogelijkheid (alsook de modaliteiten) voor de kredietgever om o.g.v. artikel 33*ter*, §2 W.C.K. de kredietopening tijdelijk op te schorten indien hij vreest dat de kredietnemer niet langer in staat zal zijn de verbintenissen onder de kredietovereenkomst na te komen, de bedragen die o.g.v. artikel 27*bis* W.C.K. van de consument kunnen worden geëist bij laattijdige betaling, de ontbinding wegens wanprestatie o.g.v. artikel 29 W.C.K., de registratie in de CKP, de mogelijke gevolgen van wanbetaling voor de eventuele stellers van een zekerheid, de implicaties van een door de consument te ondertekenen akte van loonafstand (cfr. artikel 37 W.C.K.) alsook het risico op persoonlijke insolventie hier worden verduidelijkt aan de consument.

III.5.5.2.4. Kredietbemiddeling: toelichting aard bevoegdheden, onafhankelijkheid en verloning

206. Van de kredietbemiddelaar mag o.i. verwacht worden dat hij zijn toelichting uitstrekt tot de aard van zijn bevoegdheden, zijn graad van onafhankelijkheid en de aan de bemiddelingsopdracht gekoppelde

---

658 M. DAMBRE, *Consumentenkrediet, Een commentaar op de nieuwe reglementering*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 22.

659 L. SOUSA, "Le contenu des devoirs précontractuels du prêteur", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires*, nr. 42, 36-37 en W. WILMS, "Het recht op informative in het verbintenissenrecht. Een grondslagenonderzoek.", *RW* 1980-81, 489.

660 Zie R. STEENNOT en S. DEJONGHE, "Artikel 30 WHPC", in *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch recht*, Kluwer, losbladig.

661 'Social transparency' houdt verband met de impact van een consumentenkrediet op het huishoudelijk budget. Social transparency beoogt ondermeer een onrealistisch optimistische kijk op de gevolgen van het krediet (ingevolge overoptimisme) te vermijden. Over de beleidsmatige impact van het onderscheid tussen "*competitive*" en "*social transparency*": zie U. REIFNER, "Responsible credit in the EU- National Law, the new EU-Directive and Beyond", in E.P. DELIA (ed.), *Evolving Legislation on Consumer Credit and Trade Practices: Stimulus or Drag on Economic Activity?,* Malta, AB.S. BANK PUBLICATION, 2007, 86 - 87.

662 Zie ***Bijdrage 2***, 1227.

663 Zie ook (inzake informatieverstrekking) zie C. I. GARCIA PORRAS and W. H. VAN BOOM, 'Information disclosure in the EU Consumer Credit Directive: Opportunities and limitations', *Rotterdam Institute of Private Law Working Paper*, December 2009, 4.

vergoeding (*infra*. III.6. over de bijzondere informatievoorschriften die van toepassing zijn inzake kredietbemiddeling). Bijkomende *guidance* in die zin lijkt alleszins opportuun.

III.5.6. Realisatie bijstand

III.5.6.1. Algemeen

207. Na hierboven de potentiële reikwijdte van de toelichting aan de consument te hebben verduidelijkt, blijft tenslotte de vraag naar de realisatie van deze nader gepreciseerde bijstand onbeantwoord. Hieronder wordt dan ook ingegaan op de veralgemeende verplichting tot het verstrekken van toelichting (III.5.6.2.), de noodzaak tot individuele beoordeling (III.5.6.3.); het passend karakter van de toelichting (III.5.6.4.) alsook een aantal praktische aspecten (III.5.6.5.)

III.5.6.2. Artikel 11, §4 W.C.K. introduceert wel degelijk een veralgemeende verplichting tot het verstrekken van toelichting

208. Belangrijk is vooreerst te onderstrepen dat de toelichtingsverplichting zich onafhankelijk van de eerder aangehaalde wenselijkheidsvereiste (ingevolge de zinsnede 'zo nodig'- 'le cas échéant' in het Frans) opdringt aan alle kredietgevers, respectievelijk kredietbemiddelaars[664] die een kredietovereenkomst met een consument wensen aan te gaan. Zoveel blijkt duidelijk uit de redactie van artikel 11, §4 lid 1 W.C.K.:

> "*De kredietgevers en, in voorkomend geval, de kredietbemiddelaars verstrekken de consument een passende toelichting om hem in staat te stellen te beoordelen of de voorgestelde kredietovereenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt, zo nodig door de ingevolge* […](eigen onderstreping)".

209. Mocht de wetgever hier een occasionele i.p.v. veralgemeende bijstandsverplichting voor ogen gehad hebben –zoals door sommige rechtsleer verdedigd[665]-, zou artikel 11, §4 lid 1 wellicht eerder als volgt geredigeerd zijn:

> "*De kredietgevers en, in voorkomend geval, de kredietbemiddelaars verstrekken de consument zo nodig een passende toelichting om hem in staat te stellen te beoordelen of de voorgestelde kredietovereenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt, door de ingevolge* […]".

De - overigens zowel in de Franse[666] als Luxemburgse[667] Code de la Consommation achterwege gelaten[668]- conditionaliteit, slaat bijgevolg enkel op de contouren van de toelichting.[669] Deze zijn van belang voor de hierna onderzochte beoordeling van de nakoming van de verplichting *in concreto*.

---

664 Zie evenwel de uitsluiting inzake kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit (*supra* nr. 170).

665 Zo wordt door BLOMMAERT en BONNARENS de volgende stelling verdedigd:
"*Enkel indien de kredietgever van oordeel is dat de consument redelijkerwijze over onvoldoende informatie beschikt om tot een geïnformeerd besluit te komen, dient de kredietgever een persoonlijke toelichting te geven.*"
Zie D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 78.

666 Artikel L 311-8 Code de la Consommation luidt immers als volgt:
"*Le prêteur ou l'intermédiaire de crédit fournit à l'emprunteur les explications lui permettant de déterminer si le contrat de crédit proposé est adapté à ses besoins et à sa situation financière, notamment à partir des informations contenues dans la fiche mentionnée à l'article L. 311-6. Il attire l'attention de l'emprunteur sur les caractéristiques essentielles du ou des crédits proposés et sur les conséquences que ces crédits peuvent avoir sur sa situation financière, y compris en cas de défaut de paiement. Ces informations sont données, le cas échéant, sur la base des préférences exprimées par l'emprunteur.* (eigen onderstreping)".
Zie hierover L. SOUSA, "Le contenu des devoirs précontractuels du prêteur", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires*, nr. 42, 36 e.v.

667 Artikel L 224-7 van de Luxemburgse Code de la Consommation luidt als volgt:
"*Le prêteur et, le cas échéant, l'intermédiaire de crédit, fournissent au consommateur, et, s'il y a lieu, sur base des préférences exprimées éventuellement par ce dernier, les explications lui permettant de comparer les différentes offres et de déterminer si le contrat de crédit proposé est adapté à ses besoins et à sa situation financière. Ils se basent notamment sur les données reprises dans le formulaire «informations européennes normalisées en matière de crédit aux consommateurs» visé à l'article L. 224-6, paragraphe (1), et attirent l'attention du consommateur sur les caractéristiques*

III.5.6.3. Individuele beoordeling

III.5.6.3.1. Normdoel artikel 11, §4 W.C.K.

210. De bepaling van de wijze waarop de toelichting *in concreto* dient te geschieden vereist een terugkoppeling naar de *ratio legis* van de toelichtingsverplichting.[670] Het normdoel, nl. de bevordering van de procedurele rechtvaardigheid in de precontractuele fase, met het oog op pareto-efficiënte, welvaart maximaliserende kredietbeslissingen, bevestigt de niet statische aard van de precontractuele bijstand.[671] Het gepersonaliseerde karakter van deze doelstelling (duidelijk blijkend uit de bewoordingen van artikel 11, §4 W.C.K.: "[…] *om hem [de consument] in staat te stellen te beoordelen of de voorgestelde kredietovereenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt* […] (eigen toevoeging)") werd hierboven onderstreept.[672] Indien er sprake is van meerdere kredietnemers moet bovenstaande doelstelling in hoofde van elke kredietnemer afzonderlijk geëvalueerd worden.[673]

In de richtlijnconsiderans wordt de bijstand gelinkt aan **1)** de mogelijkheid voor de consument om uit te maken welke kredietovereenkomst in het palet aangeboden producten voor zijn behoeften en financiële situatie het meest geschikt is, alsook **2)** het vermogen voor de consument zich rekenschap te kunnen geven van de gevolgen die de kredietproducten voor zijn economische situatie kunnen hebben.[674] Anders gesteld: de toelichting moet in samenhang met de verstrekte precontractuele informatie de consument toelaten om de opportuniteit van de voorgestelde kredieten af te wegen.[675]

III.5.6.3.2. Impact opmerkingen en vragen van de consument

211. Eventuele opmerkingen en/of vragen van de consument kunnen de contouren van de te verlenen bijstand nader duiden.[676] De kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, zal zich bijgevolg zowel in de financiële kunde als het verwachtingspatroon van de consument – informatieschuldeiser moeten inleven om zijn bijstandsverplichting in te vullen.[677]

Het voorstel van richtlijn inzake woningkredieten expliciteert deze vereiste.[678] Het rekening

---

essentielles des produits proposés et les effets particuliers qu'ils peuvent avoir sur lui, y compris les conséquences d'un défaut de paiement du consommateur (eigen onderstreping)".

668 Dit lijkt op het eerste zicht verder te gaan dan de conditionaliteit die de richtlijn vooropstelt inzake de nader gespecifieerde componenten die het voorwerp kunnen uitmaken van toelichting. Het praktisch belang van dit onderscheid lijkt evenwel erg beperkt.

669 Sommige rechtsleer laat ruimte voor een afwijkende interpretatie omtrent het dwingend karakter van de bijstand: zie bijvoorbeeld: H.J. BODIFEE, "Implementatie van de richtlijn inzake consumentenkrediet", *FR* april 2010, 80.

670 De beweegredenen van de wetgever bij de totstandkoming van de wetgeving alsook de algemene economie van de W.C.K. in zijn geheel zijn cruciaal voor de interpretatie van de draagwijdte van de wettelijke verbintenissen. Zie bijvoorbeeld L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 268.

671 F. de PATOUL, "Le devoir d'information et de conseil du prêteur", in, C. BIQUET- MATHIEU en E. TERRYN (eds.), *Hypothecair Krediet- Crédit Hypothécaire*, Reeks Recht en Onderneming nr. 36, Brugge, Die Keure, 2010, 329 en de referenties aldaar.

672 Zie ook L. SOUSA, "Le contenu des devoirs précontractuels du prêteur", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires*, nr. 42, 38 (nr. 12).

673 Zie *infra* 213.

674 Zie overweging 27 bij de R.C.K.

675 Zie S. CLERCKX en M. DELBROUCK, "Réforme de la législation en matière de crédit à la consommation", *Bank. Fin* 2010/6, 351.

676 Zie eveneens ***Bijdrage 2***.

677 Zoals dit eveneens het geval is voor de bijstand op grond van artikel 4 WMPC. Zie (inzake de informatieverstrekking onder het voormalige artikel 30 N.W.H.P.): G.L. BALLON, "De verplichting tot voorlichting van de consument en de regeling van de documenten betreffende de verkopen van producten en diensten in de Nieuwe Handelspraktijkenwet", in J. STUYCK en P. WYTINCK (eds.), *De Nieuwe wet handelspraktijken*, Brussel, Story-Scientia, 1992, 280.

678 Artikel 11 van het voorstel stelt hierover het volgende "(...) *Kredietgevers en, in voorkomend geval, kredietbemiddelaars schatten nauwkeurig in hoeveel kennis van en ervaring met krediet de consument heeft zodat de kredietgever of kredietbemiddelaar het niveau van de aan de consument te geven toelichtingen kan bepalen en deze toelichtingen daaraan kan aanpassen."*

houden met opmerkingen en vragen van de consument lijkt geen evidentie indien de toelichting door de kredietgever wordt verstrekt door een kredietbemiddelaar bij wijze van nevenactiviteit.

III.5.6.4. Wanneer is toelichting passend?

III.5.6.4.1. Geen wettelijk vermoeden ten gunste van kredietgever omtrent adequate vervulling bijstand

212. De toelichting dient "passend" of in overeenstemming met iemands aard, positie of bekwaamheid te zijn.[679] Ze moet de consument in staat stellen zich effectief te oriënteren.[680] Anders dan voor de informatieverstrekking *ex* artikel 11, §1 W.C.K. introduceerde de wetgever geen vermoeden ten voordele van de kredietgever omtrent de vervulling van de bijstand. De kredietgever wordt als gezegd geacht te hebben voldaan aan de voorschriften van artikel 11, §1 W.C.K. (inclusief het feit dat rekening werd gehouden met de door de consument geuite voorkeuren), alsook aan de voorschriften van artikel 50 en 52 WMPC (die bijzondere informatieverplichtingen voor financiële diensten op afstand bevatten) wanneer hij het standaardinformatieformulier heeft verstrekt aan de consument, doch niet aan artikel 11, §4 W.C.K.

III.5.6.4.2. Evaluatie *in concreto*

213. De evaluatie van de al dan niet toereikende aard van de door de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar verstrekte bijstand zal naar ons aanvoelen dienen te geschieden op basis van de geleverde inspanningen om de consument *in concreto* toe te laten, zelfstandig, de geschiktheid van de kredietovereenkomst voor zijn specifieke situatie te beoordelen voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst.[681] Deze persoonsgebonden maatstaf bevestigt dat de invulling van de bijstand zal variëren naar gelang de kennis en ervaring van de consument.[682] Van de kredietgever of de kredietbemiddelaar, mag inderdaad een variabele modulering in functie van de (financiële) onderlegdheid van de kredietnemer worden verlangd.[683] Niettegenstaande de conditionaliteit die de notie 'zo nodig' lijkt te suggereren, kan de kredietgever of kredietbemiddelaar bijgevolg de nader door artikel 11, §4 W.C.K. gespecifieerde en hierboven uiteengezette elementen in zijn toelichting enkel achterwege laten, wanneer blijkt dat deze *niet* dienstig zijn voor de consument (bijvoorbeeld omdat hij deze al kent). Dit strookt met de interpretatie van de informatieverplichting cf. het voormalige artikel 11, 1° W.C.K.[684]

III.5.6.4.3. Noodzaak tot vormelijke individualisatie?

III.5.6.4.3.1. Principe

214. Het vereiste dat de bijstand de consument voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst, *in concreto,* moet toelaten zelfstandig de geschiktheid van de kredietovereenkomst voor zijn specifieke situatie te beoordelen, brengt ons terug bij de vormelijke individualisatie van de precontractuele informatie die de bijstand kan realiseren.[685] Dat de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar zijn bijstand dient af te stemmen op de capaciteit van de consument informatie-schuldeiser om de verschafte informatie te vatten, impliceert niet alleen dat hij zijn financiële geletterdheid voorafgaandelijk

---

679 Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse Taal.

680 Zie in die zin (over het oude artikel 11, 1° W.C.K.) D. BLOMMAERT EN F. NICHELS, "Artikel 11, Wet op het consumentenkrediet", in *Artikelsgewijze commentaar Financieel recht.*, Kluwer, losbladig.

681 Zie ook: E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 34.

682 E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. de PATOUL, *Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation,* De Boeck Wesmael, Brussel, 1993, 158. De plicht tot het afstemmen van de precontractuele informatie op de informatie-schuldeiser werd voorheen eveneens aanvaard inzake artikel 11, 1° W.CK. Zie F. DE PATOUL, "La responsabilité du prêteur et de l'intermédiaire de crédit dans la phase pré-contractuelle», in C. BIQUET- MATHIEU (ed.), *Le crédit à la consommation*, Luik, *C.U.P.* Vol. 75, 2004, 40.

683 K. BERNAUW, "De gemeen rechtelijke informatieplicht van de verzekeraar", in J. ROGGE (ed.), *De informatieplicht in verzekeringen - Le devoir d'information en assurances,* Mechelen, Kluwer, 2011, 27.

684 Zie F. DOMONT-NAERT, "L'information du consommateur et l'obligation de renseignement dans la loi du 12 juin 1991", in v.z.w. I.T.O.A.U. en Centre de Droit de la Consommation (eds.), *De nieuwe wet op het consumentenkrediet*, Brussel, Creadif, 1992, 60. Zie ook C. BIQUET-MATHIEU in C. BIQUET-MATHIEU, *Le crédit à la consommation*, Brussel, Larcier, 2004, 40.

685 *Supra* nr. 195.

aan de bijstand dient na te gaan.[686] De kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar dient zich er tijdens het verstrekken van de bijstand tevens van te vergewissen dat de informatie daadwerkelijk op een correcte wijze bij de informatie-schuldeiser doordringt. Vele consumenten blijken immers hun feitelijke kennis van de precontractueel verstrekte informatie te overschatten.[687] Dit geldt temeer wanneer er bij de kredietgever of de kredietbemiddelaar een vermoeden bestaat, dat hij te maken heeft met een kwetsbare consument die mogelijk niet in staat zal zijn de informatie zelfstandig te verwerken.

III.5.6.4.3.2. Duidelijke en begrijpelijke taal

215. "*If you are able to read the words of a poem, you haven't necessarily also understood its meaning.*"[688] De kredietgever of de kredietbemiddelaar zal in een voor de kredietnemer duidelijke en begrijpelijke taal, de (financiële) impact van een voorgenomen kredietovereenkomst moeten verklaren.[689] De begrippen 'duidelijk' en 'begrijpelijk' zijn geen synoniemen. Het vereiste van een duidelijke taal ('*plain language*') noopt onder meer tot het voorkomen van ambiguïteiten, misverstanden of twijfels inzake de toegelichte informatie. Begrijpelijke taal ('*intelligible language*') verwijst daarentegen naar de mogelijkheid voor de kredietnemer om de essentiële substantie van de toegelichte informatie te bevatten.[690]

De begrippen duidelijke en begrijpelijke taal verhinderen enerzijds onder meer het gebruik van een taal die de consument niet machtig is[691], al te lange zinnen, juridisch of krediettechnisch jargon, een te klein of microscopisch lettertype (ingeval van schriftelijke bijstand), latinismen, ed. en stimuleren anderzijds het gebruik van voorbeelden, tussenkopjes, absolute cijfers naast procenten, schema's ed.[692]

216. Het is tevens van belang het gehanteerde taalniveau zorgvuldig te selecteren (en dit eventueel aan de hand van testgroepen[693]).[694] Uit Nederlands onderzoek blijkt in dit licht dat financiële informatie veelal geredigeerd is in taalniveau C1, een niveau dat begrijpelijk is voor minder dan de helft van de bevolking. Indien alle financiële dienstverleners taalniveau B1 zouden hanteren, dan zou de financiële informatie begrijpelijk zijn voor meer dan 95 % van de bevolking.[695]

---

686 De vetrouwensband verplicht de professioneel in zonderheid na te gaan of de financiële intelligentie van de consument overeenstemt met deze van een gemiddeld publiek. Zie in die zin ook G. ROMMEL, "De informatieplicht in het consumentenrecht", *RW* 1984, 2291.

687 EIM, Overkreditering aan banden: onderzoek naar de effectiviteit van beleid om overkreditering tegen te gaan, Zoetemeer (2007), te raadplegen op www.rijksoverheid.nl (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013), 97.

688 Rechter Ulrich Wiechers van het Federaal Gerechtshof in Karlsruhe in de zaak *Ille Papier Service vs. Deutsche Bank* van 22 maart 2011, *the Economist* van 26 maart 2011, 76.

689 Zie M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 49. Dit strookt met beginsel 1.2 uit de Gedragscode van de Belgische Vereniging van Banken en Beursvennootschappen: "*Wij leggen u onze diensten duidelijk en zo volledig mogelijk uit. Wij streven ernaar* ***klare taal*** *te gebruiken zodat u met kennis van zaken een beslissing kan nemen. Als er iets voor u onduidelijk is, zullen wij u dit mondeling of desgevallend schriftelijk toelichten. Wij zorgen voor oprechte reclame.*(eigen cursivering)."

690 Zie hierover: P. N. STOOP, "Plain Language and Assessment of Plain Language", *International Journal of Private Law* Vol. 4, Nr. 3 2011, 329 ev.

691 Zie in die zin (over artikel 30 W.H.P.C. – huidig artikel 4 W.M.P.C.) J. STUYCK, "Beginselen van Belgisch privaatrecht. Handels- en economisch recht. Mededingingsrecht. & Handelspraktijken", Gent, Story-Scientia, 2004, 277 en A. DE BOECK, "De informatieverplichting van de professioneel t.a.v. de consument", in Y. MERCHIERS (ed.), *Consumentenrecht*, Brugge, die Keure, 1998, 7.

692 Zie Autoriteit Financiële Markten, Leidraad open norm "begrijpelijk/duidelijk", 2-3 te raadplegen op http://www.afm.nl/.

693 Zie hierover P. N. STOOP, "Plain Language and Assessment of Plain Language", *International Journal of Private Law* Vol. 4, Nr. 3 2011, 329-341.

694 Zie ter zake ook het Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over „Consumenteninformatie: wat en hoe" (initiatiefadvies),11 februari 2011, C 44/65

"Om een beeld te krijgen van de kwaliteit moet informatie voorts ook voortdurend worden onderworpen aan de geschiktheidstoets (suitability), zodat kan worden bekeken of zij is afgestemd op het doel en de doelgroep. Fundamentele parameters zijn dan de betrouwbaarheid, actualiteit, onpartijdigheid, nauwkeurigheid, relevantie, beknoptheid, begrijpelijkheid, duidelijkheid, leesbaarheid en toegankelijkheid."

695 Zie hierover Autoriteit Financiële Markten, Leidraad open norm "begrijpelijk/duidelijk", 1. te raadplegen op http://www.afm.nl/

217. Naast de vereiste duidelijkheid en begrijpelijkheid dient uiteraard vermeden te worden dat de toelichting misleidend is.[696] De naleving van de informatievoorschriften uit de R.C.K. verhindert geenszins een inhoudelijke toetsing van de informatie. Het Hof van Justitie bevestigde in die zin recent de toepasselijkheid van de richtlijn oneerlijke handelspraktijken m.b.t. een misleidend jaarlijks kostenpercentage.[697]

III.5.6.5. Praktisch

III.5.6.5.1. Noodzakelijke evaluatie of bijstand gericht op gemiddelde consument kan worden gehandhaafd

218. De kredietgever of de kredietbemiddelaar mag het bijstandsniveau in een eerste fase afstemmen op een 'gemiddelde consument' die een consumentenkrediet wenst aan te gaan.[698] Wij onderschreven eerder echter de stelling dat het voorschrift tot het verstrekken van passende toelichting voor de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar de plicht tot het geven van *geïndividualiseerde bijstand* in het leven roept indien blijkt dat de kredietnemer niet over de financiële capaciteit beschikt om op basis van de in het standaardinformatieformulier opgenomen informatie een weloverwogen besluit te nemen i.v.m. het al dan niet aangaan van de kredietovereenkomst.[699] De desgevallend geïndividualiseerde (asymmetrische-) aard van de precontractuele bijstand kan bijgevolg enkele nadelige gevolgen van de in regel symmetrische informatieverstrekking door het SECCI (gericht op de gemiddelde consument – zie hierover ***Bijdrage 2***) ondervangen.

III.5.6.5.1.1. Kredietgeschiedenis consument is niet doorslaggevend

219. Het feit dat een consument in het verleden al meerdere malen een krediet sloot, en dus reeds bijstand genoot, hoeft echter niet doorslaggevend te zijn bij de bepaling van het bijstandsniveau. Een financieel ongeletterde consument zal ook na meerdere overeenkomsten nog steeds op zijn niveau gesneden bijstand behoeven. Dat het oorspronkelijke bijstandsniveau ongepast (zowel te complex als te eenvoudig) is, zal onder meer kunnen blijken uit de antwoorden die de consument geeft op open vragen van de kredietgever of de kredietbemiddelaar (bijvoorbeeld het geven van foutieve, verwarde, inconsistente of onlogische antwoorden bij de informatie-inwinningsfase). Gesloten vragen, die enkel met 'ja' of 'neen' kunnen worden beantwoord, zijn minder dienend om zich een beeld te vormen van de financiële capaciteit van de consument.[700]

III.5.6.5.1.2. Impact wijze waarop de precontractuele bijstand wordt verstrekt

---

696 Artikel 88 WMPC (de open norm inzake misleidende handelspraktijken) beschouwt als misleidend:
"*een handelspraktijk die gepaard gaat met onjuiste informatie en derhalve op onwaarheden berust of, zelfs als de informatie feitelijk correct is, de gemiddelde consument op enigerlei wijze, inclusief door de algemene presentatie, bedriegt of kan bedriegen ten aanzien van een of meer van de volgende elementen, en de gemiddelde consument er zowel in het ene als in het andere geval toe brengt of kan brengen een besluit over een transactie te nemen dat hij anders niet had genomen*."

697 HvJ 15 maart 2012, Jana Perenicova en Vladislav Perenic tegen SOS finance spol. s.r.o., zaak C-453/10, te raadplegen op www.curia.eu

698 Dit strookt met de norm inzake beleggingsdiensten. Artikel 8, §2, lid 3 van het K.B.van 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de Richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten (*BS.* 18 juni 2007) bepaalt immers dat de informatie die ingevolge de MifiD gedragsregels *ex* artikel 27 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten "*toereikend worden voorgesteld op een wijze waarvan aannemelijk is dat ze begrijpelijk is voor het gemiddelde lid van de groep tot wie zij gericht is of door wie zij waarschijnlijk zal worden ontvangen*." Zie R. STEENNOT, "Informatieverplichtingen als beschermingstechniek bij de verwerving van belegggingsdiensten door consumenten", in X (ed.), *Van alle markten. Liber amicorum Eddy Wymeersch*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 787 en V. COLAERT en T. VAN DYCK, "Mifid en de gedragsregels. Een nieuw juridisch kader voor beleggingsdiensten", *T.B.H.* 2008/03, 250.

699 Zie E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 34.

700 OFFICE OF FAIR TRADING, *Mental capacity – OFT guidance for creditors*, September 2011, OFT Doc. 13737, 34.

220. De wijze waarop de bijstand wordt verstrekt (vergelijk bijvoorbeeld een contractsluiting "*face to face*" vs. het sluiten van een krediet via het internet) zal de mogelijkheden voor de kredietgever of de kredietbemiddelaar tot het achterhalen van het gepaste bijstandsniveau logischerwijs sterk beïnvloeden.[701] Het is duidelijk dat een krediet verstrekt over het internet de kredietgever of kredietbemiddelaar bijvoorbeeld in mindere mate zal toelaten de financiële geletterdheid van de consument te achterhalen.

Van kredietgevers of kredietbemiddelaars die financiering via het internet wensen aan te bieden, mag aldus het uitwerken van mogelijkheden om het online verstrekken van bijstand te realiseren (bv. de introductie van onderscheiden stappen alvorens de kredietnemer op het internet een overeenkomst kan sluiten; online vragenlijsten over de consument zijn kredietervaring, het werken met 'veel gestelde vragen', het aanbieden van een (gratis) hulplijn, enzovoort) verwacht worden.[702] Het louter aanbieden van een facultatieve link (zonder dat dit bijvoorbeeld gepaard gaat met de vermelding van een (gratis) telefoonnummer via hetwelk bijkomende toelichting kan worden verkregen[703]) is o.i. onvoldoende ter vervulling van de bijstandsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K.

III.5.6.5.1.3. Gesofisticeerde consumenten

221. Hoewel de dwingende aard van de toelichtingsverplichting zich ertegen verzet dat er in bepaalde gevallen helemaal geen toelichting moet worden verstrekt[704], zal de kredietgever of de kredietbemiddelaar o.i. omgekeerd kunnen volstaan met het verstrekken van een gestandaardiseerde toelichting van de precontractuele informatie indien hij wordt geconfronteerd met een hypergesofisticeerde kredietnemer die een consumentenkrediet wenst te sluiten. Het schoolvoorbeeld is hier de bankbediende die financiering wenst voor een private bestemming.[705]

III.5.7. Vergelijking tussen diverse kredietvormen en/of –modaliteiten?

III.5.7.1. Situering

222. De consument daadwerkelijk toelaten een weloverwogen besluit te nemen inzake een aangeboden kredietoplossing zou de kredietgever of de kredietbemiddelaar in bepaalde omstandigheden kunnen nopen tot een vergelijking met andere kredietvormen of –modaliteiten. Dit kan de consument in staat te stellen de financiële impact van een bepaald krediet op relatieve wijze te appreciëren. Een kredietgever of kredietbemiddelaar zou de consument bijvoorbeeld attent kunnen maken op het feit dat een krediet op lange termijn mogelijk voordeliger kan zijn dan een krediet op korte termijn.[706]

III.5.7.2. Bijkomende verduidelijking reikwijdte artikel 11, §4 W.C.K. is wenselijk

223. Het is echter onduidelijk of de reikwijdte van artikel 11, §4 W.C.K. zover strekt. Onder meer ingevolge door de sector geuite bezwaren, werd een duiding omtrent de voor- en nadelen van een voorgesteld krediet in de uiteindelijke R.C.K. niet weerhouden.[707]

Hoewel een vergelijking niet automatisch een opsomming van de voor- en nadelen van een

---

701 Zie hierover ook F. GLANSDORFF, "Introduction générale" in F. GLANSDORFF (ed.), *Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil*, Brussel, Larcier, 2006, 32.

702 OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update February 2011), OFT Doc. 1107 31.

703 Zie ook R. STEENNOT, "Pre-contractuele informatieverplichtingen als beschermingstechniek bij de bescherming van de zwakkere partij in het financieel recht", in H. DAEMS, I. DE MEULENEERE, R. FELTKAMP en R. STEENNOT, *Bescherming van de consument in het financieel recht*, Cahiers AEDBF/ EVBFR België, nr. 25, Limal – Antwerpen – Oxford, Intersentia, 104.

704 *Supra* nr.177.

705 Inzake de mogelijkheid tot een bepaalde mate van standaardisering, zie ook H.J. BODIFEE, "Implementatie van de richtlijn inzake consumentenkrediet", *FR* april 2010, 81.

706 OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update Februari 2011), OFT Doc. 1107, 24.

707 Een voornaam (doch naar ons aanvoelen - gelet op de verplichting voor de kredietgever om informatie in te winnen - weinig overtuigend) argument van de financiële sector was immers dat enkel consumenten het overzicht hebben op hun financiële situatie, vereist om te beoordelen wat voordelig en niet voordelig voor hen is. Zie EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 52.

voorgesteld krediet impliceert, is er een bijkomend *a contrario* argument om te besluiten dat artikel 11, §4 W.C.K. geen vergelijking gebiedt. Slechts in twee gevallen wordt een vergelijking tussen meerdere kredietvormen immers expliciet door de W.C.K. voorzien, nl.: voor kredietopeningen die worden aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever, alsook op afstand. Deze bijzondere bijstandsverplichting wordt in de volgende randnummers kort toegelicht.

III.5.8. Bijzondere bijstandsverplichting voor kredietopeningen die worden aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever, alsook op afstand

III.5.8.1. Algemeen

224. Artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. voorziet een bijzondere toelichtingsverplichting voor kredietopeningen die worden aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever, alsook voor kredietopeningen op afstand (bijvoorbeeld krediet dat per post, SMS of via de telefoon wordt aangeboden door postorderbedrijven). De kredietgever of de kredietbemiddelaar wordt voor deze overeenkomsten expliciet verplicht passende toelichting te verstrekken omtrent de voor- en nadelen tussen deze kredietvorm en de verkoop of lening op afbetaling aangegaan voor hetzelfde kredietbedrag. De wetgever wenst met de bijzondere toelichtingsvereiste uit artikel 11, §4 lid 2 W.C.K., de ongebreidelde commercialisering van sommige kredietopeningen zonder correcte voorafgaande informatieverstrekking aan banden te leggen.[708]

225. In het licht van de bijzondere bijstandsverplichting uit artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. merken we op dat de meerderheid van de in België verstrekte kredietopeningen actueel wordt aangeboden door niet-financiële instellingen, optredend in eigen naam of als kredietbemiddelaar voor een financiële instelling.[709] Het aanbod van financieringsmodaliteiten kan hier voornamelijk worden gezien, als *incentive* ter bevordering van de goederen- of dienstenverkoop van de kredietgever en/of kredietbemiddelaar. Deze partijen kunnen in bepaalde gevallen geconfronteerd worden met een belangenconflict. De kredietgever/kredietbemiddelaar zou immers in verleiding kunnen komen krediet te verlenen aan een weinig solvabele kredietnemer, louter en alleen om de aan het krediet onderliggende transactie (bv. de verkoop van een wagen, een televisietoestel, ...) doorgang te laten vinden.[710] De statistieken van de CKP leren dat dergelijke virtuele koopkracht, naast aanzetten tot hogere consumptieve uitgaven, frequenter aanleiding geeft tot betalingsachterstand dan de 'klassieke' kredietopeningen aangeboden door financiële instellingen.[711]

---

[708] MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 32. Een van de risico's, naast ondermeer het feit dat de concurrentie hier veelal onbestaand is, is bijvoorbeeld de vrees dat consumenten die krediet wensen buiten de onderneming van de kredietgever vnl. aandacht besteden aan het vergelijken van de goederen waarvoor de financiering noodzakelijk is, ten nadele van het vergelijken van de financieringsopties. Zie W.C. WHITFORD, "The Functions of Disclosure Regulation in Consumer Transactions", *Wis. L. Rev.*, (Wisconsin Law Review) 1973, 418.

[709] Voor een bespreking van een aantal risico's verbonden aan winkelkrediet, zie BIS (Department for Business, Innovation and Skills), "A Better Deal for Consumers. Review of the Regulation of Credit and Store Cards: Government Response to Consultation", Maart 2010, te raadplegen op: http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/corporate/docs/c/10-768-consumer-credit-card-consultation-response.pdf (laatst geraadpleegd op 15 januari).

[710] De Vertegenwoordigers van de Productie, van de Distributie en van de Middenstand in de Raad voor het Verbruik verwezen in deze context eerder naar krediet als '*een middel dat bij de verkoop kan worden aangewend*'. In dit licht bepleitten deze vertegenwoordigers een duidelijk onderscheid tussen "bemiddelaars-verkopers" en bemiddelaars die echte "kredietprofessionals" zijn. Zie R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij de bespreking van artikel 14*bis* W.C.K.).

[711] Zie hierover ***Bijdrage 3*** nr. 9. Volgend ernstig praktijkvoorbeeld (aangehaald door L. DEVILLE, juriste-schuldbemiddelaar bij het CPAS van Namen) duidt de bezorgdheid van de wetgever inzake de door artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. geviseerde kredietovereenkomsten: "*En février 2011, madame Dupont se rend avec madame Durant son amie dans un hypermarché dans l'objectif d'acheter un nouveau téléviseur. Madame Dupont n'ayant pas d'épargne, elle sollicite un crédit aux fins de cet achat dans le bureau présent dans l'hyper. Au moment de remplir les documents requis, elle se rend compte qu'il lui manque sa carte d'identité. Le préposé aux cartes de crédit suggère donc que madame Durant signe 'à la place' de son amie. A la sortie du magasin, madame Durant dispose d'une ouverture de crédit pour une durée indéterminée, d'un montant de 3000 EUR, incluant une domiciliation, une cession de rémunération, de même que vraisemblablement une assurance solde restant dû. Madame Durant n'a en fait pas le souvenir d'avoir contracté cette*

226. De bijzondere bijstandsverplichting uit art. 11, §4 lid 2 W.C.K. bestaat evenwel slechts indien naast de kredietopening ook leningen op afbetaling of verkopen op afbetaling worden aangeboden. Er rust op de kredietgever in België echter geen verplichting tevens een andere kredietvorm aan te bieden. Dit is in Frankrijk wel het geval.[712] De vraag rijst of de bijzondere toelichting verschuldigd is indien de kredietbemiddelaar uitsluitend kredietopeningen bemiddelt voor een kredietgever die zelf ook verkopen- of leningen op afbetaling aanbiedt.[713] Desgevallend dient te worden nagegaan wie de bijzondere toelichting moet verstrekken aan de consument: de afwezige kredietgever of de kredietbemiddelaar. In dat laatste geval zou men van de kredietbemiddelaar verwachten bijzondere bijstand te verlenen over kredietvormen waarvoor hij zelf niet bemiddelt (!). Bijkomende verduidelijking op dit punt is wenselijk.

III.5.8.2. Wanneer is de bijzondere toelichtingsverplichting van toepassing

III.5.8.2.1. De notie "buiten de onderneming van de kredietgever"

227. De bijzondere bijstand is enkel geboden indien de kredietopening wordt aangeboden op afstand of buiten de onderneming van de kredietgever. De draagwijdte van de notie 'buiten de onderneming van de kredietgever' kan aanleiding geven tot verwarring. We lichten dit nader toe.

III.5.8.2.1.1. Letterlijke interpretatie

228. Een letterlijke interpretatie leidt ertoe dat alle kredietopeningen die niet rechtstreeks door de kredietgever, en dus door tussenkomst van een kredietbemiddelaar (bv. een grootwarenhuis) worden verstrekt, als aangeboden 'buiten de onderneming van de kredietgever' moeten worden bestempeld. Artikel 1, 17° W.C.K. definieert de 'onderneming van de kredietgever of van de kredietbemiddelaar' als de plaats waar hij gewoonlijk zijn bedrijf uitoefent, dat is zijn hoofdvestiging, een filiaal of een in het handelsregister ingeschreven agentschap of de vestiging van een andere kredietgever of kredietbemiddelaar. Op basis van de omschrijving van 'onderneming' in artikel 1, 17° W.C.K. als "*plaats waar hij gewoonlijk zijn bedrijf uitoefent*", zou men *a contrario* kunnen besluiten dat de vestiging van de kredietbemiddelaar in beginsel niet gekwalificeerd kan worden als onderneming van de kredietgever (die in regel zijn bedrijf elders zal uitoefenen). Dit betreft tevens een consumentvriendelijke interpretatie. Het hieruit resulterende toepassingsgebied van de bijzondere bijstandsverplichting is immers bijzonder ruim. De Administratie van de FOD Economie onderschrijft deze interpretatie.[714]

III.5.8.2.1.2. Alternatieve interpretatie

229. Men zou anderzijds echter van oordeel kunnen zijn dat de wetgever, bij het redigeren van de bepaling, onnauwkeurig te werk ging en met 'buiten de onderneming van de kredietgever' eigenlijk de hypothese 'buiten de onderneming van de kredietgever *of de kredietbemiddelaar*' beoogde. Dit zou onder

---

assurance, ni pendant sa visite à l'hyper, ni après, et le prêteur ne nous transmettra jamais de copie, mais les primes sont pourtant comptabilisées dès le premier mois dans les décomptes reçus. Notons que la domiciliation a effectivement pris cours dès le mois suivant la signature du contrat de crédit, mais sur le compte de madame Dupont, on remboursant donc de l'ouverture de crédit octroyée à madame Durant ! Madame Durant a passé la porte de notre service médiation de dettes en août 2011. En février de cette année-là, elle avait déjà , outre des dettes de charges courantes, deux ouvertures de crédit en défaut de paiement depuis plus de six mois , et un découvert bancaire." Zie L. DEVILLE, "Quelques préoccupations- encore?! – relatives au cadre légal belge entourant les ouvertures de crédit", *Bank Fin. 2012 5-6*, 368-369.

712 Artikel L. 311-8-1. van de Franse Code de la Consommation bepaalt immers

"*Lorsqu'un prêteur ou un intermédiaire de crédit propose au consommateur, sur le lieu de vente ou par un moyen de vente à distance, un contrat de crédit pour financer l'achat de biens ou de prestations de services particuliers pour un montant supérieur à un seuil fixé par décret, le consommateur doit disposer de la possibilité de conclure un contrat de crédit amortissable à la place d'un contrat de crédit renouvelable.*"

713 Zie eveneens: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij kredietoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 80. Beide auteurs zijn van mening dat de bijzonder toelichtingsverplichting in dit geval niet van toepassing is.

714 Zie: Advies van de Administratie FOD Economie bij het artikel 11, §4 lid 2 W.C.K., in *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

meer kunnen blijken uit een samenlezen van artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. en het voornoemde artikel 1, 17° W.C.K. Dat dergelijke interpretatie een meer restrictief toepassingsgebied van de bijzondere bijstandsverplichting impliceert, hoeft geen betoog. Alle kredietovereenkomsten die worden aangeboden binnen de onderneming van de kredietbemiddelaar (ongeacht dit een agentschap, een zakenkantoor dan wel een grootwarenhuis betreft) worden hierdoor eveneens beschouwd als kredietopeningen aangeboden binnen de onderneming van de kredietgever. De bijzondere bijstandsverplichting zal in deze hypothese geen doorgang vinden. Enkel kredietopeningen die bv. op een beurs of ten huize van de consument worden gesloten (ongeacht dit door tussenkomst van een kredietbemiddelaar geschiedt) zullen onder de regeling van artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. vallen.

III.5.8.2.1.3. Analyse

230. Hoewel de toekomst wellicht verder uitsluitsel zal brengen, zijn wij van oordeel dat het *de lege ferenda* opportuun zou zijn de bijzondere toelichtingsverplichting een zo ruim mogelijke werkingssfeer toe te kennen. De meest kwetsbare consumenten hebben er o.i. belang bij dat de bijzondere bijstandsverplichting minstens speelt voor alle kredietopeningen aangeboden in grootwarenhuizen. De bijzondere toelichtingsverplichting zal (ingevolge de vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit) niet zelden door de kredietgever dienen te worden verricht

Tenslotte herinneren wij hier aan het feit dat geen toelichting geboden is, in het geval van een geoorloofde debetstand op een rekening terugbetaalbaar binnen de maand, de drie maand of op verzoek van de kredietgever.[715]

III.5.8.3. Het voorwerp van de bijzondere toelichtingsverplichting

231. Het minimale voorwerp van de toelichting wordt nader omschreven in artikel 11, §4 lid 2 W.C.K.:

> *Indien een kredietopening wordt aangeboden op een verkooppunt buiten de onderneming van de kredietgever of op afstand wordt een passende toelichting verstrekt door de kredietgever of desgevallend door de kredietbemiddelaar met betrekking tot de voor- en nadelen tussen deze kredietsoort en de verkoop – of lening op afbetaling aangegaan voor hetzelfde kredietbedrag, indien deze kredietsoorten worden aangeboden door de kredietgever of de kredietbemiddelaar. <u>Deze toelichting heeft onder meer betrekking op de aflossing van het kapitaal, de aanrekening van interesten, de maximale jaarlijkse kostenpercentages, de nulstellingstermijn en de eisbaarheid van het verschuldigd saldo in geval van eenzijdige opzegging bedoeld in artikel 33ter, § 1, tweede lid.</u>* (eigen onderstreping)

232. Indien er sprake is van kredietbemiddeling in nevenactiviteit, dient de kredietgever in te staan voor de vervulling van de bijzondere bijstandsverplichting uit artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. Dit zal niet altijd eenvoudig zijn.[716]

III.5.9. Bewijsaspecten

III.5.9.1. Klassieke bewijslastverdeling

III.5.9.1.1. Principes

233. Gemeenschappelijk aan alle bovenstaande bijstandhypotheses, stelt zich de de vraag, welke partij de bewijslast draagt voor de al dan niet adequate verstrekking van toelichting. Gelet op de strenge sancties welke een kredietgever of kredietbemiddelaar die nalaat passende toelichting te verstrekken

---

715 In de marge kan hierbij worden opgemerkt dat de mogelijkheid tot het aanbieden van kredietovereenkomsten *terugbetaalbaar op verzoek van de kredietgever*" door artikel 29, 2e lid, W.C.K. – dat bedingen die de kredietgever het recht verschaffen op elk ogenblik de betaling van het kredietbedrag te eisen – *de facto* wordt uitgesloten. Eerder stelden wij echter dat voornoemd verbod op kredietovereenkomsten 'repayable at call' evenwel geen afbreuk doet aan het recht voor de kredietgever om de overeenkomst voor onbepaalde duur aangegaan te beëindigen met inachtneming van de wettelijke opzeggingstermijn en evenmin aan de mogelijkheid om de uitvoering van de kredietovereenkomst op te schorten. Zie ***Bijdrage 3***, 198.

716 Eveneens in die zin : Z. PLETINCKX en D. BLOMMAERT, "Les ouvertures de crédit", *Bank Fin. 2012 5-6,* 377.

boven het hoofd hangen[717], is dit niet zonder belang.

Niettegenstaande zowel de rechtsleer als rechtspraak (onder meer o.g.v. efficiëntie-denken) wel eens anders durven oordelen[718], geldt in België[719] de klassieke bewijslastverdeling onverminderd inzake informatieverplichtingen. Dit impliceert dat de partij die zich op de (niet-) nakoming van een verplichting of verbintenis beroept dit moet bewijzen (zie artikel 870 Ger. W. en artikel 1315 B.W.).

III.5.9.1.2. Toepassing principes

234. Indien de consument een kredietgever of kredietbemiddelaar verwijt tekort te zijn geschoten in zijn bijstandsverplichting, zal hij hiervan het bewijs moeten leveren. De consument zal bijgevolg niet kunnen volstaan met het eenvoudige bewijs dat op de kredietgever een bijstandsverplichting rust. Het bewijs, dat artikel 11, §4 W.C.K. van toepassing is, is bijgevolg onvoldoende. De consument dient tevens de niet-nakoming van de bepaling aan te tonen.[720]

De kredietgever of kredietbemiddelaar die beweert wel degelijk afdoende bijstand te hebben verleend zal anderzijds de vervulling van artikel 11, §4 W.C.K. dienen te bewijzen (artikel 1315, lid 2 B.W.).

235. Dat dit voor de consument een negatief bewijs betreft, is onvoldoende om de bewijslast in de schoenen van de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, te schuiven.[721] Wel wordt terecht aanvaard dat dit negatief bewijs met alle middelen van recht kan worden geleverd.[722] Feitelijke vermoedens, of gevolgtrekkingen die de wet of een rechter[723] afleidt uit een bekend feit, om te besluiten tot een onbekend feit (artikel 1349 B.W.), kunnen hier een belangrijke rol spelen. Bovendien oordeelde het Hof van Cassatie dat het bewijs van een negatief feit, niet met dezelfde striktheid als het bewijs van een bevestigend feit dient te worden geleverd.[724]

III.5.9.2. Uitsluiting *a posteriori* beoordelingen

236. Bij de beoordeling of de kredietgever of de kredietbemiddelaar zich op een voldoende manier heeft gekwijt van zijn bijstandsverplichting, dient de rechter zich te verplaatsen naar het ogenblik waarop de precontractuele bijstand plaatsvond (of minstens diende plaats te vinden).[725] *A posteriori* beoordelingen zijn vanzelfsprekend uit den boze.

Het feit dat een krediet voor de consument slecht afliep is onvoldoende als bewijs van een

---

717 *Infra* nr. 243 e.v.

718 Zie bijvoorbeeld Rb. Antwerpen 14 januari 2004, *RW* 2005-06, 1185. Een vaststaand ingebreke blijven van de consument om zijn verbintenissen onder de kredietovereenkomst na te komen wordt veelal als voldoende bewijs beschouwd voor het niet respecteren van de informatie-en adviesverplichtingen onder de wet door de kredietgever. Zie F. DE PATOUL, "La responsabilité du prêteur et de l'intermédiaire de crédit dans la phase précontractuelle, in C. BIQUET- MATHIEU (ed.), *Le crédit à la consommation*, 2004, Luik, *C.U.P.* Vol. 75, 41.

719 Dit verschilt bijvoorbeeld met de situatie in Frankrijk waar de professioneel desgevallend gehouden is het bewijs te leveren dat hij zijn informatieplicht nakwam. Zie artikel L 111-2 V Code de la Consommation:

"*En cas de litige sur l'application des I et II du présent article [de informatieplicht], il appartient au prestataire de prouver qu'il a exécuté ses obligations* (eigen toevoeging)."

Belangwekkend inzake de bewijslast van de professioneel is tevens het arrest van Franse Hof van Cassatie van 25 Februari 1997 (Cass. (Fr.) 1e Chambre Civil, Bull. civ. I, nr. 75). Zie ook F. GLANSDORFF, "Introduction générale" in F. GLANSDORFF (ed.), *Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil*, Brussel, Larcier, 2006, 34.

720 Zie F. DE PATOUL (noot onder Cass. 16 december 2004), in *Jaarboek Kredietrecht* 2005, 27.

721 Zie Cass. 16 december 2004, *RW* 2004-05, afl. 39, 1553 en R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. GOENS en D. BRULOOT, *Wet Marktpraktijken*, Reeks Financieel Recht, nr. 12, Antwerpen, Intersentia, 2010, 186.

722 Zie Rb. Gent 13 Oktober 2003, *NjW* 2004, 312.

723 Zie hierover artikel 1353 B.W.

724 Het Hof stelde dat:

"*De rechter weliswaar vermag te oordelen dat een negatief feit niet met dezelfde striktheid als het bewijs van een bevestigend feit behoeft te worden geleverd, maar niet vermag de eisende partij van dit bewijs te ontslaan en de tegenpartij het bewijs van het tegengestelde positief bewijs op te leggen*".

Zie Cass. 16 december 2004, *RW* 2004-05, afl. 39, 1553.

725 Zie L. CORNELIS, *Beginselen Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. 1: De Onrechtmatige Daad*, Antwerpen, Maklu, 1989, 54.

gebrekkige toelichting.[726] Dat een kredietnemer de geschiktheid van de (oorspronkelijke[727]) kredietverbintenis op een bepaald tijdstip na de contractsluiting ingevolge van gewijzigde omstandigheden (bv. ingevolge job verlies of echtscheiding) niet langer zelfstandig kan appreciëren, mag de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, niet ten kwade worden geduid. Dit tenminste voor zover deze omstandigheden bij de sluiting van het krediet niet voorzienbaar waren.

Omgekeerd levert de correcte terugbetaling van het krediet door de consument evenmin het bewijs van een afdoende vervulling van de precontractuele informatieverplichtingen.[728]

III.5.9.3. Bewijsbedingen

237. Een verklaring van de consument waarin hij aangeeft toelichting te hebben ontvangen mag bij de bewijsvoering in aanmerking worden genomen.[729] Voornoemd document kan desgevallend het bewijs leveren dat kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar overging tot het verlenen van bijstand. In de praktijk gaan sommige bewijsbedingen echter een stap verder. Zoals onderstaand voorbeeld verduidelijkt spreken bepaalde kredietdocumenten zich tevens uit over het passend karakter van de bijstand:

> "*Le consommateur déclare en outre avoir reçu une information appropriée du prêteur aux fins de pouvoir apprécier si le contrat de crédit proposé répond à ses besoins et à sa situation financière. Concrètement, le prêteur a fournit au consommateur l'information appropriée sur le formulaire d' « Informations européennes normalisées en matière de crédit à la consommation », sur les caractéristiques principales du contrat de crédit proposé et sur les conséquences spécifique de celui-ci sur le consommateur, en ce compris les conséquences en cas de non paiement par le consommateur.*"

238. Van de consument als informatie-schuldeiser en de door de wetgever beschermde partij, verlangen de gepastheid van de aan hem verstrekte bijstand te beoordelen komt ons, gelet op de eerder geschetste *ratio legis* van de toelichtingsverplichting, als ongerijmd over.[730] De gemiddelde consument ontbeert immers de nodige kennis om zich hierover een afdoend oordeel te vormen.

Bepaalde rechtsleer lijkt er, o.i. evenwel foutief, van uit te gaan dat een door de consument aangevinkte "*tick box*" die aangeeft dat de consument voldoende toelichting ontving om een geïnformeerde kredietbeslissing te nemen (bijvoorbeeld ingeval van kredietverlening via het internet), toereikend is als bewijs van een *adequate* bijstand.[731] Dergelijke bedingen kunnen een kennelijk onevenwicht tussen de rechten en plichten van de partijen creëren. Ze zijn o.i. dan ook te sanctioneren o.g.v. de open norm inzake onrechtmatige bedingen uit de WMPC alsook o.g.v. artikel 74, 21° WMPC (dat bedingen verbiedt die de gemeenrechtelijke bewijslast op de consument plaatsen).[732]

Een beding (een zgn. "*waiver*") waarin de consument afstand doet van elke vordering tegen de kredietgever of kredietbemiddelaar, strijdt met de wet. Artikel 4 W.C.K. beschouwt immers met de wet of haar uitvoeringsbesluiten strijdige bedingen nietig voor zover deze de rechten van de consument inperken of zijn verplichtingen verzwaren. Dit geldt ook inzake precontractuele bijstand. Het lijdt geen twijfel dat een afstand van het recht door de consument om zich op de in artikel 92 W.C.K. vervatte sancties voor de miskenning van de precontractuele bijstand te beroepen zijn rechten inperkt.[733]

---

726 Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 69. Voor een voorbeeld uit de rechtspraak Rb. Brugge 31 januari 2003, *T. Vred.* 2003, 224.

727 Uiteraard slechts in de hypothese dat deze kredietverbintenis ongewijzigd is (en bv. het kredietbedrag of-plafond niet verhoogd is). Zie nr. 40.

728 Zie C. BIQUET-MATHIEU, *Le crédit à la consommation*, Brussel, Larcier, 2004, 42.

729 OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update Februari 2011), OFT Doc. 1107, 35.

730 Eveneens in die zin: L. SOUSA, "Le contenu des devoirs précontractuels du prêteur", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires*, nr. 42, 38(nr. 12).

731 Zie A. GOURIO, "La réforme du crédit à la consommation", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires* nr. 29, 1681 (nr. 51) en D. BLOMMAERT, "De aansprakelijkheid van de kredietinstelling als kredietgever bij krediettoekenning aan de kredietnemer: stand van zaken", in. H. VUYE en Y. LEMENSE (ed.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 371.

732 Zie artikel 2, 28° en artikel 73 e.v. van de Wet Marktpraktijken.

733 Voor een interessante (ingevolge artikel 4 van de W.C.K. voor België evenwel louter theoretische) kosten-baten analyse inzake de mogelijkheid om afstand te doen op de bescherming in de precontractuele kredietfase: zie K.

III.5.9.4. Inspannings- vs. resultaatsverbintenis

III.5.9.4.1. Algemeen

239. In de marge van de bewijslastverdeling rijst de vraag of artikel 11, §4 W.C.K. een inspannings- dan wel een resultaatsverbintenis betreft.

In het laatste geval, volstaat het aan te tonen dat de toelichting (bij afwezigheid van een vreemde oorzaak) ontoereikend was om de kredietnemer effectief in staat te stellen de geschiktheid van het krediet *in concreto* te beoordelen.[734] Indien men de toelichtingsverplichting echter als een inspanningsverbintenis aanmerkt zal de consument niet alleen moeten aantonen (dit is als gezegd een negatief bewijs) dat **1)** de bijstand hem onvoldoende toeliet zelfstandig de geschiktheid van de kredietovereenkomst voor zijn specifieke situatie te beoordelen, maar tevens **2)** dat dit te wijten is aan het feit dat de kredietgever of kredietbemiddelaar hiertoe niet alle inspanningen heeft geleverd die men van een normaal bedachtzaam en voorzichtig kredietgever of kredietbemiddelaar kon verwachten.[735]

III.5.9.4.2. Beoordeling

240. Dat de wetgever het voormalige artikel 11 W.C.K. als een inspanningsverbintenis bestempelde maakt ons ter zake niet veel wijzer.[736] Voornoemd artikel behelsde tevens de voortaan in artikel 15, lid 1 W.C.K. vervatte verplichting tot het zoeken van het meest aangepaste krediet.

Waar de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, geacht wordt het door de wet vooropgestelde en *in concreto* toetsbare resultaat te bekomen, zou men van oordeel kunnen zijn dat de toelichtingsverbintenis als een resultaatsverbintenis kan worden aangemerkt.[737] Wij menen dat een meer genuanceerde benadering zich opdringt. Men zou in die zin vooreerst kunnen argumenteren dat artikel 11, §4 W.C.K., slechts een inspanningsverbintenis in het leven roept inzake het door haar beoogde doel (nl. het verstrekken van *passende* toelichting).

Het verstrekken van toelichting (zonder enig waardeoordeel omtrent het adequate karakter ervan), dient naar ons aanvoelen echter zonder meer te worden aangemerkt als een resultaatsverbintenis.[738] Indien de consument aantoont dat de kredietgever of de kredietbemiddelaar naliet hem voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst bij te staan, zal de aansprakelijkheid van de kredietgever of de kredietbemiddelaar (bij afwezigheid van een vreemde oorzaak) automatisch in het gedrang komen.

III.5.9.4.3. Nuancering belang

241. Het belang van het onderscheid tussen de kwalificatie van de toelichting als een inspannings- respectievelijk resultaatsverbintenis mag echter niet worden overschat. Zo kan er onder meer weinig twijfel bestaan over de inspanningen die een normaal zorgvuldig kredietgever of kredietbemiddelaar in de praktijk dient te leveren. Bij een zeldzaam geschil betreffende de precontractuele fase zal bovendien artikel 15 W.C.K. wellicht (vooralsnog) een prominentere rol spelen.

III.5.9.5. Mogelijkheid tot wettelijke regeling bewijsaspecten m.b.t. toelichting

242. Hoewel het eerste voorstel van richtlijn inzake consumentenkrediet in deze mogelijkheid voor de lidstaten voorzag[739], werd het aspect 'bewijsregeling' finaal niet weerhouden in het door de richtlijn

---

C. ENGEL and P. A. McCOY, "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *TEX. L. REV.* 1255 (2002), 1346 - 1348.

[734] Zie W. VAN GERVEN m.m.v. S. COVEMAEKER, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 114.

[735] Voor een voorbeeld uit de rechtspraak onder het oude artikel 11 W.C.K.: zie Rb. Brugge 31 januari 2003, *T. Vred.* 2003, 224 of Rb. Gent (9e Kamer) 10 december 1999, *T. Vred.* 2002, 89.

[736] Zie MvT bij de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St* Senaat 1989-90, nr. 916-1, 16.

[737] Zie L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 180.

[738] Eveneens in die zin: F. GLANSDORFF, "Introduction générale" in F. GLANSDORFF (ed.), *Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil*, Brussel, Larcier, 2006, 37.

[739] Artikel 33 van de het niet-weerhouden voorstel van richtlijn bepaalde terzake dat:

"*De lidstaten mogen bepalen dat de bewijslast betreffende de naleving van de verplichtingen van de*

geharmoniseerde gebied. De Belgische wetgever behoudt aldus de mogelijkheid om bijzondere bewijsregels uit te werken (bv. een omkering van de bewijslast of een wettelijke verankering van bovenstaande rechtspraak).[740]

III.5.10. Sanctionering

III.5.10.1. Sanctionering is een bevoegdheid van de lidstaten

243. De lidstaten behielden het sanctioneringsprerogatief ingevolge artikel 23 van de richtlijn.[741] Anders dan bijvoorbeeld de voorlichting *ex* artikel 4 W.M.P.C., die in beginsel uitsluitend gemeen rechtelijk kan worden gesanctioneerd[742], voorziet de W.C.K. in een bijzondere civielrechtelijke sanctie voor de miskenning van het bijstandsgebod.

III.5.10.2. Civielrechtelijke sanctionering miskenning bijstandsgebod

III.5.10.2.1. Artikel 92 W.C.K.

244. Overeenkomstig artikel 92 W.C.K. *kan* de consument, ingeval door de kredietgever of de kredietbemiddelaar wordt nagelaten passende toelichting te verstrekken, gedeeltelijk of volledig ontslaan worden van nalatigheidsinteresten. Zijn verplichtingen kunnen daarnaast verminderd worden tot het ontleende bedrag, dit met behoud van het voordeel van betaling in termijnen en onverminderd ander gemeen rechtelijk verhaal.[743]

De rechter oordeelt soeverein over de (mate van) sanctionering. In praktijk blijken rechters voornamelijk de verplichtingen van de consument te verminderen tot het ontleende bedrag.[744] De consument beschikt niet over een keuzerecht inzake de toe te passen sanctie.[745] Indien de rechtbank van oordeel is dat de gebrekkige toelichting deels te wijten is aan de consument (die bv. onvoldoende informatie verstrekte met het oog op de bijstand) en hem dit verwijtbaar is, dan *kan* de in artikel 92 W.C.K. voorziene sanctie worden gemilderd. De rechtbank is hier echter geenszins toe verplicht. Als de rechter van oordeel is dat ook de consument in de fout ging, dan kan hij hem bijvoorbeeld slechts gedeeltelijk ontslaan van zijn nalatigheidsinteresten.

III.5.10.3. Strafrechtelijke en administratieve sanctionering miskenning bijstandsgebod

---

kredietgever en de kredietbemiddelaar inzake informatieverstrekking aan de consument, de instemming van de consument met de sluiting en de uitvoering van de overeenkomst, alsook de betaling van de activiteiten van de kredietbemiddelaar, bij de kredietgever of de kredietbemiddelaar kan liggen."
Zie Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, Brussel, 11.9.2002 COM(2002) 443 finaal.

740 Bepaalde rechtsleer bepleit m.b.t. het bewijs van informatiegeboden een "moderne lectuur" van artikel 1315 B.W. Op basis van elementen die aannemelijk maken dat de kredietgever tekortschoot in zijn informatieverplichting, zou men van deze laatste kunnen verlangen aan te tonen dat hij wel degelijk zorgvuldig te werk ging. Wij treden deze stelling niet bij. Zie F. DE PATOUL (noot onder Cass. 16 december 2004), in *Jaarboek Kredietrecht* 2005, 29.

741 Artikel 23 van de richtlijn luidt als volgt:
"*De lidstaten stellen de regels vast inzake de sancties die gelden voor inbreuken op de ter uitvoering van deze richtlijn vastgestelde nationale bepalingen, en nemen* ***de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat deze sancties worden toegepast.*** *De sancties moeten* <u>*doeltreffend*</u>*,* <u>*evenredig*</u> *en* <u>*afschrikkend*</u> *zijn*. (eigen accentuering en onderlijning)"
De bepaling specifieert de nadere voorwaarden waaraan de sancties moeten voldoen en noopt de lidstaten eveneens tot afdoende toezicht.

742 Dit geldt evenwel niet indien het gebrek aan toelichting als een misleidende omissie kan worden aangemerkt in welk geval de sancties van artikel 41 WMPC kunnen spelen. Zie hierover R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. GOENS en D. BRULOOT, *Wet Marktpraktijken*, Reeks Financieel Recht, nr. 12, Antwerpen, Intersentia, 2010, 65.

743 Over dit gemeen rechtelijk verhaal, zie onder meer F. GLANSDORFF, "Introduction générale" in F. GLANSDORFF (ed.), *Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil*, Brussel, Larcier, 2006, 41-44.

744 Zie hierover: R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming", *TPR* 2009.

745 Zie M. DAMBRE, "Informatie- en onderzoeksplicht inzake consumentenkrediet", *DCCR* nr. 39, 133.

245. Opmerkelijk is tenslotte dat de kredietgever en de kredietbemiddelaar o.g.v. artikel 101, §1, 21° W.C.K. eveneens strafrechtelijke sanctionering riskeren, indien zij in strijd met de artikelen 11, §4 W.C.K. en 15, eerste lid W.C.K. **wetens en willens** (een intentioneel element is hiertoe vereist) niet de meest aangepaste informatie verstrekken of niet het best aangepaste krediet zoeken. De consument beschikt over de mogelijkheid zich burgerlijke partij te stellen in een eventueel strafrechtelijk geding.[746] De strafrechtelijke beteugeling van informatieverplichtingen maakt – zoals hierboven reeds aangegeven het voorwerp uit van kritiek in de literatuur.[747]

246. In de marge kan men zich afvragen of de bewoording "meest aangepaste informatie" zich inhoudelijk onderscheidt van de uit de richtlijn overgenomen notie "passende informatie" van artikel 11, §4 W.C.K. Dit zou immers een meer verregaande bijstand kunnen impliceren dan deze voorzien in artikel 11, §4 W.C.K. en de richtlijn.

Mocht dit daadwerkelijk het geval zijn zou de strafbepaling zich op gespannen voet verhouden met de R.C.K. en bijgevolg strijden met de plicht voor de lidstaten om Unietrouw te handelen (zie artikel 4 VEU). Hoewel er taalkundig onmiskenbaar een onderscheid is tussen 'passende' en 'meest aangepaste', dient het belang in praktijk o.i. genuanceerd. Dit onder meer gelet op het feit dat rechters de W.C.K. dienen te interpreteren, rekening houdende met de bepalingen uit de R.C.K. De plicht tot richtlijnconforme interpretatie werd eerder bevestigd door het Hof van Justitie.[748] Bij twijfel dienen de Belgische rechters hierover een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof.[749]

III.5.10.4. Administratieve sanctionering miskenning bijstandsgebod

247. Tenslotte stippen wij aan dat de miskenning van het bijstandsgebod ook administratief kan gesanctioneerd worden ingevolge artikel 106 e.v. W.C.K.

III.5.11 Evaluatie toelichtingsverplichting

248. In ***Bijdrage 1*** evalueerden wij de toelichtingverplichting (op het niveau van de R.C.K.) als volgt:

"*Adequate explanations clearly constitute an advance from standardized information disclosure. The requirement to provide adequate explanations responds to (empirically supported) criticisms on standardized disclosure relating to the incomprehension of disclosed information among consumers. Through the explanations, a creditor or credit intermediary could reduce obscurity for borrowers by clarifying in plain and intelligible language the costs of various credit solutions as well as their impact on a borrower's financial situation. This could overcome important information-asymmetries and prevent consumers from becoming "lost in a deluge of disclosures"[750] (by mitigating the most severe consequences of an information-overload). Regulators could further enhance the explanations' impact by providing creditors and credit intermediaries with clear guidelines on their expectations on the notion of adequate explanations. The regulatory requirement for a creditor to provide adequate explanations could therefore be motivated by traditional market-failure rationales. In that it may benefit particularly consumers without the means to hire advisors or consumers with lower education, the requirement to provide adequate explanations equally represents an advancement from a social justice perspective. Finally it may also address inequalities of bargaining power. While explanations could level the playing field between borrowers and lenders, one may be sceptical, however, of explanations' ability to overcome consumers'*

---

746 Zie F. DE PATOUL, "La responsabilité du prêteur et de l'intermédiaire de crédit dans la phase précontractuelle", in C. BIQUET- MATHIEU (ed.), *Le crédit à la consommation*, Luik, *C.U.P.* Vol. 75, 2004, 71.

747 Zie bijvoorbeeld Y. HOORNAERT, "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R.* 2010, 405. De auteur stelt onder meer dat de strafrechtelijke sanctionering strijdt met het rechtszekerheidsbeginsel.

748 Zie H.v.J. 8 oktober 1987, Koplinghuis Nijmegen B.V. (zaak 80/86) te raadplegen op www.curia.eu

749 Zie artikel 267 VEU en E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. de PATOUL, *Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation,* De Boeck Wesmael, Brussel, 1993, 464.

750 S. NICOLL (Director of Conduct Policy of the FSA), "Changes in the intermediary mortgage market- and in regulation', speech at the mortgage Business Expo on November 17, 2011, available on www.fsa.gov.uk

behavioural flaws."

Waar men zich kritisch kan uitlaten over de beperkte aandacht die de Europese wetgever besteedde aan de bevattelijkheid van de via het SECCI te verstrekken informatie kan toelichting, in begrijpelijke en duidelijke taal, een uitweg bieden voor de bevattelijkheid van complex taalgebruik. Dat de toelichting bijdraagt tot een beter begrip van aangeboden kredietovereenkomsten is onbetwist. Toelichting kan onder meer de gevolgen van een informatie-overload in hoofde van de consument remediëren. Eerdere kritische bedenkingen inzake informatieverstrekking, gaan evenwel ook in belangrijke mate op voor de verplichting tot het verstrekken van toelichting. Evenmin als het SECCI, kan toelichting de ambitieuze doelstellingen van de R.C.K. realiseren: o.a. de gemiddelde consument in staat stellen zelfstandig af te wegen of een aangeboden krediet geschikt is voor het beoogde gebruik alsook voldoende aangepast is aan de zijn voorkeuren; hem toelaten de kredietkost evalueren (o.a. de marktomstandigheden, competitie en het terugbetalingsrisico inachtnemend), en tenslotte het eigen kredietrisico te beoordelen. Hoewel de toelichting het begrip van de consument m.b.t. een voorgenomen kredietovereenkomst kan bevorderen, verzekert artikel 11, §4 W.C.K. voorts geenszins dat de consument de precontractuele informatie zal aanwenden bij zijn besluitvorming en/of zal shoppen voor krediet. Wij verwijzen op dit punt naar de evaluatie van de informatievoorschriften *ex* artikel 11 en 11*bis* W.C.K.

Belangrijk is de kritische evaluatie van de toelichtingsverplichting op richtlijnniveau te nuanceren in de Belgische context. Onder de W.C.K., in het bijzonder gelet op de (huidige of hervormde) adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. en de onthoudingsplicht *ex* artikel 15, lid 2 W.C.K., maakt toelichting, anders dan onder de R.C.K., niet de meest ontwikkelde vorm van pretransactionele bijstand uit (*infra* Hoofdstuk IV en V).

III.6. Bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling

III.6.1. Kredietbemiddeling als distributiekanaal van consumentenkrediet

De omschrijving van kredietbemiddelaars, alsook het onderscheid tussen kredietagenten en kredietmakelaars kwam in het inleidend aan bod (*supra* nr. 53 e.v.).[751] Dit deel behandelt de bijzondere informatievoorschriften m.b.t. kredietbemiddeling uit Hoofdstuk V, Afdeling 1 van de W.C.K. ("Kredietbemiddelaars bij het sluiten van een kredietovereenkomst").[752] Alvorens nader in te gaan op de informatievoorschriften; dit zowel op richtlijn- (III.6.2.) als op Belgisch niveau (III.6.3.) wordt kort stilgestaan bij enkele opportuniteiten en risico's verbonden aan de tussenkomst van een kredietbemiddelaar.[753]

249. Het feit dat een kredietmakelaar (i.t.t. een kredietagent) bemiddelt voor meer dan één kredietgever, doet geen normatieve uitspraak over de omvang van zijn marktonderzoek naar een geschikt krediet, noch over het bestaan van financiële stimuli tot het promoten van een bepaalde kredietvorm of een bepaalde kredietgever. Kredietmakelaars bevinden zich vaak in een soort 'twilight-zone': onverminderd het bestaan van diffuse financiële stimuli (variabiliteit commissieloon) worden zij, ondermeer juridisch (o.g.v. art. 15, lid 1 W.C.K., art. 64 W.C.K. of het gemeen recht) of o.g.v. publicitaire engagementen t.a.v. de consument, geacht in het beste belang van hun cliënt te handelen. De *Mortgage Market Review* (Verenigd-Koninkrijk) beaamt dat vele consumenten de rol van kredietbemiddelaars vaak foutief blijken in te schatten:

"(...) *most consumers believe that if they speak to an intermediary, they have been given 'advice', no matter how many times they may be told that they are not being given advice and whatever form of written disclosure they are given confirming this position.*"[754]

250. De tussenkomst van een kredietbemiddelaar kan het marktfalen in de markt voor consumentenkrediet in belangrijke mate remediëren. Kredietbemiddelaars kunnen informatie-asymmetriën verhelpen[755] alsook de transactiekosten voor zowel consumenten als kredietgevers aanzienlijk reduceren. Kredietbemiddelaars genieten voorts een sterkere onderhandelingspositie t.a.v. de kredietgever.[756] De tussenkomst van een kredietbemiddelaar kan bijgevolg leiden tot een grotere autonomie en ruimere kredietkeuze voor consumenten.[757] Intermediatie kan in die zin een belangrijk pretransactioneel beschermingsmechanisme voor consumenten vertolken. ***Bijdrage 5*** gaat uitgebreid in op de potentieel toegevoegde waarde van tripolaire boven bipolaire kredietrelaties.

251. Belangrijk is evenwel te vermijden dat een "principaal-agent" probleem,[758] zich ent op de relatie tussen de consument en kredietbemiddelaar.[759] Eerlijkheid, professionaliteit en het vermijden van

751 Zie ook ***Bijdrage 5***, nr. 5 e.v.

752 Kredietbemiddelaars bemiddelen in praktijk vaak ook andere financiële diensten dan consumentenkrediet. Naast de W.C.K. zijn niet zelden ook andere normen van toepassing op de bemiddelaar. Zie tevens ondermeer: de wet van 13 april 1995 betreffende de handelsagentuur (*BS*. 2 juni 1995) en de wet van 22 maart 2006 betreffende de bemiddeling van bank- en beleggingsdiensten en de distributie van financiële instrumenten (*BS*. 28 april 2006).

753 Deze maken het voorwerp uit van een uitgebreide bespreking in ***Bijdrage 5***.

754 Zie Financial Services Authority, *Mortgage Market Review: Proposed package of reforms*, CP 11/31, December 2011, 152 (see also nr. 5.30 on p. 149). Het FSA is daarom voorstander vaneen "all-advised" kredietmarkt met eventuele opt-out voor professionelen en rijke consumenten. Zie pagina 174 Mortgage Market Review.

755 Dit ondermeer gelet op de omissie van vele consumenten om te shoppen voor krediet.

756 Consumenten ervaren vaak dat ze zich in een zwakke onderhandelingspositie bevinden t.a.v. kredietgevers. Zie hierover ondermeer OPTEM, "Pre-Contractual Information for Financial Services. Qualitative study in the 27 Member States Summary Report", January 2008, 45

757 S. GRUNDMANN and W. KERBER, "Information Intermediaries and Party Autonomy- The Example of Securities and Insurance Markets", in Grundmann, Kerber, Weatherill (eds.), *Party Autonomy and the Role of Information in the Internal Market*, (2001), 288.

758 Het principaal-agent vraagstuk kan als volgt worden omschreven: een financiële instelling (principaal 1) sluit een overeenkomst af met de kredietbemiddelaar (agent) om bepaalde activiteiten te verrichten (bv. de bemiddeling voor de kredietproducten die door hem worden aangeboden). Anderzijds sluit ook de consument (principaal 2) een overeenkomst af met de bemiddelaar. De kredietbemiddelaar beschikt aldus over verscheidene bevoegdheden op basis van de overeenkomsten met principaal 1 en 2. Het principaal-agent vraagstuk bekommert zich hoofdzakelijk over het misbruik van de hem toegekende bevoegdheden door de kredietbemiddelaar. In het

belangenconflicten ingevolge de vergoeding van de tussenpersoon, dienen hiertoe gewaarborgd.[760] De vergoeding van de kredietbemiddelaar speelt op dit punt een belangrijke rol. Financiële incentives kunnen de tussenpersoon er toe brengen te handelen op een wijze die niet in het (beste) belang van de consument is.[761] Kredietbemiddelaars kunnen er bijvoorbeeld, profiterend van het bestaan van een informatie-asymmetrie ten aanzien van de consument, toe gebracht worden consumenten naar bepaalde *kredietgevers*, bepaalde *kredietproducten* of (onnodige- respectievelijk niet competitief geprijsde) nevenproducten te sturen, bepaalde kredietrisico's niet te vermelden; de consument aan te zetten tot het contracteren voor een groter kredietbedrag; e.d.[762] De hieronder besproken, alsook de in het kader van de ontwerprichtlijn woningkrediet voorgestelde, informatie-voorschriften, blijken een onvoldoende middel om de consument op dit punt te beschermen. De veronderstelling dat consumenten zowel bereid als bekwaam zouden zijn om hun verwachtingspatroon inzake de tussenkomst van een kredietbemiddelaar bij te sturen, en dit op basis van door deze laatste verstrekte status-informatie (onder meer omtrent zijn financiële banden met kredietgevers en/of de hoegrootheid van de te ontvangen commissies van de onderscheiden kredietgevers), getuigt van een aan het naïeve grenzend beleidsmatig overoptimisme. Niet alleen dient de consument de status-informatie immers te kunnen bevatten. Van enige bescherming is pas sprake als de consument zijn handelen, naast op de standaardinformatie inzake het aangeboden krediet, tevens op deze informatie kan en wil afstemmen.[763] Consumenten blijken voorts allerminst in staat om de kwaliteit van de dienst kredietbemiddeling te beoordelen. ***Bijdrage 5*** gaat overeenkomstig nader in op een aantal gedragsregels en remuneratie. Met deze initiatieven dient de wetgever het vertrouwen dat consumenten stellen in kredietbemiddelaars, te legitimeren.[764]

III.6.2. Bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling in de R.C.K.

III.6.2.1. Ter inleiding: onderscheid tussen bijzondere bepalingen inzake kredietbemiddeling en algemene bepalingen van de R.C.K. die tevens eventuele tussenkomst van een kredietbemiddelaar viseren

---

bijzonder bestaat het risico dat de kredietbemiddelaar zijn bevoegdheden misbruikt in zijn eigen belang (bijvoorbeeld door niet het meest passende krediet te zoeken voor de consument). Zie ook F. DE JONG, *Marktfalen bij tussenpersonen. Onderzoek naar marktfalen in de intermediaire bedrijfstak voor financiële dienstverlening*, Uitgeverij Paris, Zutphen, 2010, 37 e.v.

759 S. GRUNDMANN and W. KERBER, "Information Intermediaries and Party Autonomy- The Example of Securities and Insurance Markets", in Grundmann,Kerber, Weatherill (eds.), *Party Autonomy and the Role of Information in the Internal Market*, (2001), 277.

760 Overweging 16 van de ontwerprichtlijn woningkrediet drukt deze bezorgdheid als volgt uit:

The applicable legal framework should give consumers the confidence that creditors and credit intermediaries are acting in the interests of the consumer. A key aspect of ensuring such consumer confidence is the requirement to ensure a high degree of fairness, honesty and professionalism in the industry, appropriate management of conflicts of interest including those arising from remuneration, and to require advice to be given in the best interests of the consumer. (...)

761 Deze vorm van marktfalen wordt uitgebreid belicht in een studie in opdracht van de Europese Commissie (DG Interne Markt). Zie DG Internal Market and Services Study on Credit Intermediaries in the Internal Market(MARKT/2007/14/H), Final Report by Europe Economics, 15 January 2009.

762 Zie eveneens: F. DE JONG, *Marktfalen bij tussenpersonen. Onderzoek naar marktfalen in de intermediaire bedrijfstak voor financiële dienstverlening*, Uitgeverij Paris, Zutphen, 2010, 102 en het daar geciteerde Ecorys onderzoek.

763 Daarnaast kan dergelijke informatieverstrekking ook bepaalde distributiekanalen discrimineren. Zie hierover ***Bijdrage 5***, nr. 84 e.v.

764 STOUT drukt deze noodzaak (weliswaar m.b.t. beleggingsdiensten) als volgt uit:

"*They [investors] must believe that the regulators are regulating and the watchdogs are watching. In other words, investors may not need to trust* people *before they are willing to give up their hard-earned dollars. But they must at least trust the* system (own comments)."

L. A. STOUT, "The Investor Confidence Game", *Brooklyn Law Review* Vol. 68, 417-420; K. C. ENGEL. Zie ook P. A. McCOY, "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *TEX. L. REV.* 1255 (2002), 1283 en 1323.

252. De R.C.K. behandelt slechts bepaalde verplichtingen van de kredietbemiddelaars jegens de consumenten op expliciete wijze.[765] Lidstaten kunnen dienaangaande bijkomende verplichtingen handhaven of invoeren. Dit kan onder meer m.b.t. de voorwaarden waaronder een kredietbemiddelaar vergoed wordt door een consument.[766] De bijzondere richtlijnbepaling inzake kredietbemiddeling (artikel 21 R.C.K.) harmoniseert kredietbemiddeling niet uitputtend.

Regelgevende vrijheid op het niveau van de lidstaten is anderzijds niet voorhanden m.b.t. andere richtlijnbepalingen (die niet specifiek op kredietbemiddeling slaan). Zo verlangt de R.C.K. bijvoorbeeld de verstrekking van informatie over de identiteit en het geografische adres van de kredietbemiddelaar in het SECCI.[767] Ook in de kredietovereenkomst dient de identiteit en het geografisch adres van de kredietbemiddelaar te worden vermeld.[768] Laatstgenoemde informatieverplichtingen worden wel degelijk maximaal geharmoniseerd door de R.C.K.

III.6.2.2. Artikel 21 R.C.K.

253. Artikel 21 R.C.K. bevat drie verplichtingen die kredietbemiddelaars jegens consumenten in acht dienen te nemen. Lidstaten zorgen ervoor dat:

a) *de kredietmakelaar in reclame en in voor de consument bestemde documenten de omvang van zijn volmacht vermeldt, en met name of hij exclusief met één of meer kredietgevers dan wel als onafhankelijk makelaar werkt;*

b) *in voorkomend geval, het bedrag van de vergoeding die de consument aan de kredietbemiddelaar dient te betalen voor zijn dienstverlening, kenbaar wordt gemaakt aan de consument en voor de sluiting van de kredietovereenkomst op papier of een andere duurzame drager tussen de consument en de kredietbemiddelaar wordt overeengekomen;*

c) *in voorkomend geval, de vergoeding die de consument aan de kredietbemiddelaar dient te betalen voor zijn dienstverlening door de kredietbemiddelaar wordt meegedeeld aan de kredietgever, teneinde het jaarlijkse kostenpercentage te kunnen berekenen*[769].

III.6.3. Bijzondere informatievoorschriften inzake kredietbemiddeling in de W.C.K.

III.6.3.1. De verplichting tot het verstrekken van statusinformatie

III.6.3.1.1. Informatie omtrent hoedanigheid en draagwijdte van bevoegdheden

III.6.3.1.1.1. Bespreking artikel 63, §1 W.C.K.

254. «*Le consommateur doit savoir exactement à qui il s'adresse*.[770]» Artikel 63, §1 W.C.K. gebiedt de kredietbemiddelaar consumenten op de hoogte te brengen van "*zijn hoedanigheid als kredietbemiddelaar, alsook van de aard en de draagwijdte van zijn bevoegdheden, zowel in zijn reclame als in de documenten bestemd voor het cliënteel*."

Artikel 63 W.C.K. is van toepassing in alle fases van de kredietonderhandeling. Het artikel beoogt verwarring in hoofde van de consument te verhinderen.[771] Deze verwarring kan van tweeërlei aard zijn.

---

765 Het niet uitputtende karakter van de richtlijnvoorschriften m.b.t. kredietbemiddeling blijkt onder meer uit de ondertitel van artikel 21 R.C.K., nl: "*Bepaalde verplichtingen van kredietbemiddelaars jegens consumenten* (eigen onderstreping)".

766 Zie Overweging 17 bij de R.C.K.

767 Zie artikel 5, §1 b) R.C.K. (m.b.t. bepaalde geoorloofde debetstanden op een rekening) respectievelijk artikel 6, §1 b) R.C.K.

768 Zie artikel 10, §2 b) R.C.K. en art. 10, §5 b) R.C.K. m.b.t. bepaalde geoorloofde debetstanden op een rekening.

769 Er dient evenwel opgemerkt dat de kredietbemiddelaar overeenkomstig artikel 65 §1 W.C.K. van de consument die om zijn bemiddeling heeft verzocht, geen enkele vergoeding in welke vorm ook, rechtstreeks of onrechtstreeks mag ontvangen.

770 E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 345.

771 C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier n° 53, 2004.

Vooreerst dient vermeden dat de consument foutief vermoedt dat hij met een kredietgever handelt. Daarnaast dient het onderscheid tussen gebonden en ongebonden kredietmakelaars te worden verduidelijkt. [772] Deze bepaling strookt met het gemeen recht, waar algemeen aanvaard wordt dat de bemiddelaar gehouden is tot transparantie inzake zijn mandaat als lasthebber jegens (mogelijke) medecontractanten van de lastgever.[773] Artikel 15, §1 van de wet van 22 maart 2006 betreffende financiële bemiddeling, bevat een soortgelijk gebod m.b.t. tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten.[774] De bepaling ligt voorts vervat in artikel 21, a) R.C.K., dat verlangt dat de kredietbemiddelaar *in reclame en in voor de consument bestemde documenten de omvang van zijn volmacht vermeldt, en met name of hij exclusief met één of meer kredietgevers dan wel als onafhankelijk makelaar werkt.* De informatie dient naast in de door de kredietbemiddelaar gevoerde reclame te worden opgenomen in alle documenten bestemd voor het cliënteel. Dit betreft bijvoorbeeld formulieren, enveloppen en folders.[775] De R.C.K. en de W.C.K. gebieden enkel informatie over de identiteit van de kredietbemiddelaar op het SECCI. De aard en draagwijdte van de bevoegdheden van de kredietbemiddelaar kunnen desgevallend in een afzonderlijk document worden aangehecht aan het SECCI.

De notie 'aard en bevoegdheden' verdient nadere aandacht. De vraag rijst of de vermelding 'kredietagent' respectievelijk 'kredietmakelaar' kan volstaan. Wij zijn kritisch over het vermogen van bepaalde consumenten om kredietmakelaars en kredietagenten van elkaar te onderscheiden. Een inhoudelijk begrip van deze wettelijke denominatie is nochtans cruciaal voor de vermijding van verwarring in hoofde van de consument.[776] Artikel 63, §2 W.C.K. stelt dat de informatie omtrent de aard en de bevoegdheden "onder meer betrekking heeft op zijn hoedanigheid van kredietmakelaar of kredietagent" (eigen onderstreping). Dit kan er op wijzen dat de aanduiding van het statuut van de kredietbemiddelaar op zich onvoldoende is.[777] Artikel 21 R.C.K. spreekt enkel over een mogelijke informatieverplichting m.b.t. een eventuele vergoeding door de consument aan de kredietbemiddelaar te betalen. Dit informatievoorschrift is, gelet op het vergoedingsverbod uit artikel 65, §1 W.C.K. (*infra* nr. 263) niet relevant in de Belgische context. De tussenkomst van een kredietbemiddelaar, en de duiding van de aard en de omvang van de bevoegdheden, kan in bepaalde gevallen nopen tot additionele toelichting.

---

772 De Memorie van Toelichting bij de W.C.K. 1991 verklaart de behoefte van deze bepaling als volgt:

"*Het is zeer belangrijk voor de consument eerst te weten of hij te maken heeft met een kredietbemiddelaar en niet met een kredietgever en vervolgens te weten of het een kredietagent betreft die de kredietgever rechtstreeks verbindt en enkel de produkten van deze laatste aanbiedt, of een kredietmakelaar die de mededinging tussen kredietgevers kan doen spelen ten gunste van zijn klant, of desgevallend een verkoper die leningsaanvragen indient om zijn verkopen te financieren bij bepaalde kredietgevers.*"

Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 38. Voor een kritische beschouwing: zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 332.

773 Zie hierover P. WERY, "Droit des contrats- Le Mandat", in *Rép. not*. Brussel, Larcier, 200, 143 e.v.

774 Artikel 15, §1 bepaalt het volgende:

De tussenpersoon in bank- en beleggingsdiensten verstrekt zijn cliënt en potentiële cliënt ten minste de volgende informatie: a) zijn identiteit en adres; b) zijn inschrijvingsnummer in het register van de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten en de categorie waarin hij is ingeschreven; c) indien hij optreedt als agent in bank- en beleggingsdiensten, de naam van zijn principaal; d) indien hij optreedt als makelaar in bank- en beleggingsdiensten, de namen van de gereglementeerde ondernemingen voor wiens rekening hij gemachtigd is op te treden, en het verbod bedoeld in artikel 11, § 1, tweede lid, 3°; e) indien hij eveneens optreedt als verzekerings- of herverzekeringstussenpersoon inzake producten die behoren tot de takken 21, 23 en 26, het in artikel 12, § 3, bedoelde verbod om gelden te ontvangen en bij te houden; f) de naam en het adres van de bevoegde instantie aangewezen in uitvoering van artikel 8, tweede lid, 2°. De tussenpersoon in bank- en beleggingsdiensten vermeldt op zijn briefpapier en op de andere documenten betreffende zijn bemiddelingsactiviteit in bank- en beleggingsdiensten die van hem uitgaan, steeds de informatie bedoeld in het eerste lid, a), b) en c). Hij maakt van zijn inschrijving als bedoeld in het eerste lid, b), melding op de eenvormige wijze bepaald door de bevoegde autoriteit, en mag slechts op die wijze of in de bewoordingen bepaald door de bevoegde autoriteit van zijn inschrijving gewag maken. Paragraaf 2 van de artikel 15 machtigt de koning om andere informatievereisten voor te schrijven.

775 Deze verplichting werd uit artikel 5 W.C.K. geëvacueerd maar blijft bestaan ingevolge artikel 63, §1 W.C.K.

776 S. GRUNDMANN, "Information, Party autonomy and economic agents in European Contract Law", *CML Rev.* 2002, 290.

777 Zie bijvoorbeeld bespreking artikel 63 W.C.K. in het *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013); D. BLOMMAERT, "Kredietbemiddeling", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 403.

255. Het voorstel van richtlijn inzake woningkredieten bevat een bepaling die een uitgebreidere informatieplicht oplegt aan kredietbemiddelaars. De te verstrekken informatie behelst onder meer de kredietgevers waarvoor wordt bemiddeld, eventuele financiële deelnemingen in het kapitaal van de kredietgever, en (voor niet verbonden kredietbemiddelaars) de hoogte van de commissielonen die worden betaald door de verschillende kredietgevers.[778]

III.6.3.1.1.2. Kritische analyse artikel 63, §1 W.C.K.

256. De Raad van State liet zich erg kritisch uit omtrent de verplichting voor kredietbemiddelaars om consumenten te informeren over hun hoedanigheid en draagwijdte van de bevoegdheden (voorheen artikel 60 W.C.K.). Het Advies spreekt van een "erg onpraktische aangelegenheid" en suggereerde de bepaling te herformuleren..[779]

III.6.3.2. Verplichting voor kredietmakelaars om activiteit in eigen naam uit te oefenen (art. 63, §4 W.C.K.)

257. Artikel 63, §4 W.C.K. gebiedt krediet*makelaars* hun activiteiten enkel in eigen naam uit te oefenen. De kredietmakelaar mag het logo van de kredietgever niet gebruiken. Hij zou zich hierdoor immers een soort kwaliteitslabel kunnen aanmatigen[780]

III.6.3.3. Verplichting voor kredietagenten om elementen ter identificatie van de kredietgever aan te geven (art. 63, §5 W.C.K.)

258. Agenten zijn niet gehouden tot het gebod voor makelaars om hun activiteiten in eigen naam uit te oefenen. Kredietagenten dienen o.g.v. artikel 63, §5 W.C.K. anderzijds wel op alle documenten (waaronder reclame[781]) bestemd voor het cliënteel, elementen ter identificatie van de kredietgever aan te geven.[782] Dit

---

[778] Artikel 10 van het Commissievoortel luidt als volgt:

"*1. Alvorens een van de in artikel 3, onder e), genoemde diensten te verrichten, verstrekt de kredietbemiddelaar de consument ten minste de volgende informatie: a) de identiteit en het geografische adres van de kredietbemiddelaar; b) het register waarin hij is ingeschreven en hoe zijn registratie kan worden geverifieerd; c) indien hij optreedt als een verbonden kredietbemiddelaar, maakt hij zichzelf als zodanig bekend en verstrekt hij op verzoek van de consument de namen van de kredietgever(s) voor wie hij optreedt; d) of hij een rechtstreekse of middellijke deelneming van 10 % of meer van de stemrechten of van het kapitaal van een bepaalde kredietgever bezit; e) of een bepaalde kredietgever of een moedermaatschappij van een bepaalde kredietgever een rechtstreekse of middellijke deelneming van meer dan 10 % van de stemrechten of van het kapitaal van de kredietbemiddelaar bezit; f) in voorkomend geval, de vergoeding die de consument aan de kredietbemiddelaar voor zijn diensten moet betalen; g) volgens welke procedures consumenten en andere belanghebbende partijen klachten over kredietbemiddelaars kunnen indienen en, in voorkomend geval, hoe gebruik kan worden gemaakt van buitengerechtelijke klachten- en beroepsprocedures; h) voor niet-verbonden kredietbemiddelaars, of de kredietgever eventueel aan de kredietbemiddelaar commissielonen voor zijn diensten moet betalen. 2. Niet-verbonden kredietbemiddelaars verstrekken op verzoek van de consument informatie over de variatie in de hoogte van de commissielonen die worden betaald door de verschillende kredietgevers die de aan de consument aangeboden kredietovereenkomsten verstrekken. De consument wordt ervan in kennis gesteld dat hij het recht heeft om deze informatie te verzoeken (...)*"

Zie artikel 10 van het voorstel. Zie eveneens M. DE MUYNCK, "Ontwerp van richtlijn hypothecair krediet. Communautair luchtkasteel of solide beschermingsbasis voor kredietnemers?", *FR*, nr. 5 2011, 139 en A. GOURIO, "La proposition de directive sur le crédit immobilier", *EURIDIA* 2011/3, 336.

[779] Het Advies stelt:

"*De aanduiding in paragraaf 1 van de bevoegdheden van de kredietbemiddelaar in de reclame en in de documenten bestemd voor het cliënteel lijkt een erg onpraktische aangelegenheid. Vermoedelijk wordt door de opstellers van het ontwerp enkel bedoeld dat de bemiddelaar aangeeft voor een kredietgever te handelen, en dus niet voor zichzelf, onder verduidelijking van de identiteit van de partij voor wie hij gebruikelijk handelt (de naam van de kredietgever), dan wel dat hij als onafhankelijk makelaar optreedt.*"

Adv. RvS bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 203.

[780] P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 335. Het eventueel vermelden van kredietgevers waarvoor wordt bemiddeld zal de toets van het verbod inzake misleidende handelspraktijken moeten kunnen doorstaan.

[781] Zie in die zin ook V. COLAERT en E. TERRYN, "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet,* die Keure, 2007, 33.

gebod contrasteert met het eerder verbod voor kredietmakelaars om het logo van de kredietgever te gebruiken.

III.6.3.4. Bijzondere toelichtingsverplichting

259. Naast additionele informatieverstrekking, kan de tussenkomst van een kredietbemiddelaar tevens nopen tot een bijkomende toelichting aan de consument.

De kredietbemiddelaar zal vooreerst het onderscheid tussen een *kredietagent* en een *kredietmakelaar* moeten duiden aan de consument (*supra* nr. 56). Hiermee dient verhinderd dat de kredietbemiddelaar op ongerechtvaardigde wijze een sfeer van vertrouwen cultiveert[783] en het onvermogen van bepaalde consumenten om "kredietmakelaars" en "kredietagenten" van elkaar te onderscheiden misbruikt. In de hypothese dat de kredietbemiddelaar conform artikel 11*ter* W.C.K. is vrijgesteld van precontractuele bijstand, zal de kredietgever deze toelichting voor zijn rekening moeten nemen.

Bovenstaande verduidelijking omtrent de bemiddelingsopdracht van de makelaar of agent is niet zonder belang. Vele consumenten gaan immers, vaak onterecht, van uit dat de kredietbemiddelaar steeds objectief advies verstrekt, en durven weleens de eigen financiële drijfveren van de makelaars en agenten uit het oog verliezen. De *EUROBAROMETER inzake financiële diensten* leert in die zin dat maar liefst 93% van de Belgische consumenten die de afgelopen 5 jaar een persoonlijke lening afsloten geen informatie ontving omtrent de remuneratie van de verkoper van het krediet (voor kredietkaarten ontving 80% geen informatie omtrent een eventuele commissie, bonus of andere vorm van remuneratie).[784]

260. Het staat de Belgische wetgever vrij het voorwerp van de bijstand wettelijk verder uit te breiden in de gevallen waar er een kredietbemiddelaar tussenkomt. Dit kan o.g.v. de door artikel 5, §6 van de richtlijn geboden ruimte om de mate waarin de bijstand wordt verleend, aan te passen aan de specifieke omstandigheden waarin de overeenkomst wordt aangeboden (bv. kredietbemiddeling in de distributiesector, op beurzen, enz.). De tussenkomst van een krediet*makelaar* kan bijvoorbeeld een bijkomende adviesverplichting rechtvaardigen (zie ***Bijdrage 4***, nr. 191).

III.6.4. Noodzaak tot bijkomende bescherming voor consumenten

261. Informatievoorschriften blijken een onvoldoende middel om de consument te beschermen tegen de potentieel negatieve gevolgen van het principaal-agent probleem inzake kredietbemiddeling. ***Bijdrage 5*** gaat overeenkomstig nader in op gedragsregels en remuneratie. Met deze initiatieven dient de wetgever het vertrouwen dat consumenten stellen in kredietbemiddelaars te legitimeren. Het bestaan van een veelal nauwere relatie tussen de kredietbemiddelaar en de consument, kan van kredietbemiddelaars aldus een belangrijke "gatekeeper" in de strijd tegen de overmatige schuldenlast maken.[785]

Artikel 64, §1 W.C.K. stipuleert vooreerst, dat een kredietbemiddelaar geen kredietaanvraag mag indienen indien hij duidelijk[786] van oordeel is dat de consument niet in staat zal zijn aan de verplichtingen onder de beoogde kredietovereenkomst te voldoen. Dit artikel vormt de tegenhanger van de onthoudingsverplichting voor kredietgevers *ex* artikel 15, lid 2 W.C.K. Bij een beoordeling of de kredietbemiddelaar artikel 64, §1 W.C.K. schond, zal men rekening houden met het feit dat de bemiddelaar veelal over minder informatie beschikt dan de kredietgever (onder meer omdat hij niet noodzakelijk toegang heeft tot de CKP).[787] Kredietaanvragen mogen niet worden opgesplitst (art. 64, §2

---

782 Het postpapier en het naambordje van de kredietagent zullen overeenkomstig elementen ter identificatie van de kredietgever dienen te bevatten. Eveneens in die zin: R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 12.

783 Zie hierover K. C. ENGEL and P. A. McCOY, "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *TEX. L. REV.* 1255 (2002), 1283 en 1323.

784 Zie Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, te downloaden op http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf (laatst bekeken in Maart 2012), 56.

785 Zie ook P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 335.

786 Bepaalde rechtsleer meent dat de term 'duidelijk' er op wijst dat de rechter terzake slechts een marginaal toetsingsrecht heeft. Zie D. BLOMMAERT, "Kredietbemiddeling", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 405.

787 C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier,, 2004, nr. 62.

W.C.K.). Hierdoor zou de tussenpersoon immers bepaalde schulden van de consument 'onder de radar' kunnen houden op het ogenblik dat de kredietgever dient over te gaan tot de beoordeling om al dan niet krediet toe te kennen aan een consument.[788] Kredietbemiddelaars zijn voorts gehouden tot een informatieplicht ten aanzien van de kredietgever. Zowel alle informatie ingewonnen o.g.v. artikel 10 W.C.K (zie art. 64, §2 W.C.K.), als informatie omtrent andere kredieten die de kredietbemiddelaar de laatste twee maanden heeft verzocht of daadwerkelijk heeft bemiddeld voor de consument (art. 64, §3 W.C.K.), dient aan de kredietgever te worden meegedeeld bij een nieuwe kredietaanvraag. Artikel 64, §3 W.C.K. versterkt in die zin de bepaling uit artikel 64, §2 W.C.K.[789]

262. De W.C.K. gaat echter verder dan gedragsregels m.b.t. de kredietaanvraag. De beloning van kredietbemiddelaars is tevens in belangrijke mate voorwerp van een wettelijk kader. ***Bijdrage 5*** gaat uitgebreid in op de *interface* tussen gedragsregels die vnl. de relatie tussen de kredietbemiddelaar en de consument beheersen en de remuneratie van de kredietbemiddelaar (i.e. verhouding kredietgever – kredietbemiddelaar).

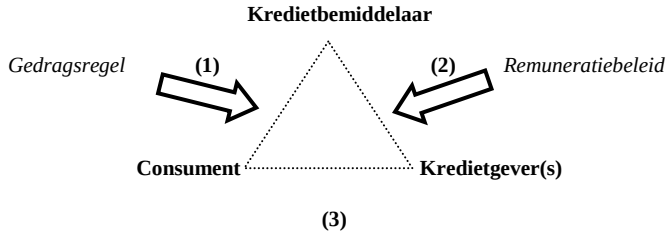

Vooreerst is het de kredietbemiddelaar verboden enige vergoeding (zowel rechtstreeks als onrechtstreeks) te ontvangen van de consument waarvoor hij kredieten bemiddelt (art. 65, §1 W.C.K.).[790] Kredietbemiddelaars worden in België uitsluitend vergoed door de aanbodzijde van de kredietmarkt. Dit "grondbeginsel" van de W.C.K. heeft zowel betrekking op rechtstreeks als onrechtstreekse vergoeding (bv. het aanrekenen van dossierkosten[791]).[792] Doorrekening aan de consument is volgens de Administratie enkel mogelijk mits incorporatie van de in aanmerking te nemen kosten die cf. artikel 1, 5° W.C.K. het J.K.P. uitmaken.[793] Artikel 65, §2 W.C.K. koppelt de vergoeding van de kredietbemiddelaar voorts aan de geldige totstandkoming volgens de vormregels van de kredietovereenkomst. Vooreerst is bijgevolg de

---

788 De Memorie van Toelichting bepaalde in 2003 hierover het volgende:
*De kredietbemiddelaar mag de kredietgever, door technieken of kunstgrepen zoals de opsplitsing van de kredietaanvragen of de mededeling van gedeeltelijke informatie, geen onjuist beeld geven van de solvabiliteit van de consument. Het verbod tot opsplitsing was reeds stilzwijgend begrepen in artikel 64. De opstellers van dit ontwerp hebben zich gesteund op de opmerkingen van de Raad voor het Verbruik met betrekking tot de responsabilisering van de kredietbemiddelaars om de bepalingen van artikel 64 te verbeteren. De oorspronkelijke § 1 werd hiertoe ingevoegd in de nieuwe § 2.*Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 41.

789 C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier,, 2004, nr. 65.

790 Zie artikel 48 W.H.K. inzake het verbod voor makelaars en andere tussenpersonen tot het rechtstreeks of zijdelings ten laste leggen van kosten aan kredietaanvragers.

791 P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 341. De dossierkosten bleken in praktijk door véle kredietbemiddelaars te worden misbruikt. Zie E. BALATE, P. DEJEMEPPE en F. DE PATOUL, Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation, De Boeck – Wesmael, Brussel, 1995, 348.

792 Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Terugbetaling van door de bemiddelaar gemaakte kosten is wel toegestaan. Dit mits respect voor het betalingsverbod uit art. 16 W.C.K. en art. 13 W.C.K. dat bepaalt dat in geval van kredietweigering enkel kosten voor de raadpleging van het CKP van de consument mogen worden geëist. De Administratie merkt terecht op dat een eventuele "clausule van erkenning" waarin de consument geen vergoeding te hebben betaald aan de kredietbemiddelaar in strijd is met artikel 4 W.C.K.

793 Zie *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Eveneens: P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 332.

totstandkoming van een kredietovereenkomst vereist.[794] Een kredietovereenkomst die totstandkomt in strijd met artikel 15 W.C.K. of met schending van artikel 10 W.C.K. kan aanleiding geven tot commissieverlies in hoofde van de kredietbemiddelaar. Commissieverlies kan slechts aan de orde zijn in het geval van een toerekenbare (wettelijke of contractuele) tekortkoming van de kredietbemiddelaar.[795] Artikel 65, §3 W.C.K. gebiedt de spreiding van (minstens[796] de helft van) de commissievergoeding in de tijd.[797] De spreiding in de tijd van de commissie moet de kredietbemiddelaar verder responsabiliseren. Artikel 65, §3 vermeldt echter niets over de goede afloop van de kredietovereenkomst.[798] Partijen kunnen onderling *strengere* afspraken overeenkomen.

263. Artikel 65, § 4 W.C.K. beperkt tenslotte de vergoeding bij het bemiddelen van een herfinanciering voor de consument. In geval van een nieuwe kredietovereenkomst met het oog op vervroegde terugbetaling van een eerder door de kredietbemiddelaar bemiddelde overeenkomst heeft de kredietbemiddelaar slechts recht op een commissie bij een "betekenisvolle[799] vermindering van het J.K.P." ten aanzien van de eerder bemiddelde overeenkomst. Deze bepaling poogt te verhinderen dat kredietbemiddelaars consumenten aanmoedigen nieuwe kredieten aan te gaan louter met het oog op hun commissievergoeding. Los van het remuneratieverbod blijft artikel 15, lid 1 W.C.K. respectievelijk artikel 64, §1 W.C.K. m.b.t. hergroepering van groot belang voor kredietbemiddelaars. Irrationeel handelen (onder meer ingevolge myopia) kan consumenten er toe aanzetten om korte termijn schulden te herfinancieren met duurdere schulden op lange termijn.[800] In ***Bijdrage 4*** vroegen wij ons tenslotte af of de toelaatbaarheid van hergroepering of een loutere herfinanciering *de lege ferenda* niet afhankelijk dient te worden gemaakt van een "*net-economic benefit*" of de vereiste dat de hergroepering, respectievelijk de herfinanciering in het voordeel van de consument is.[801] De *EUROBAROMETER inzake*

---

794 Vergoeding voor het aanbrengen – door de kredietbemiddelaar- van eventueel toekomstig cliënteel geeft geen aanleiding tot een commissie. Eveneens in die zin: *Geannoteerd Wetboek Consumentenkrediet*, te raadplegen op http://economie.demoroom.be/nl/commentaar-avn-de-wet (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013). Zie ook Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 48:

De voorgestelde bepaling beoogt, wanneer de kredietbemiddelaar tekort gekomen is aan zijn verplichtingen bepaald in het nieuwe artikel 64, van de wet, voorgesteld bij artikel 46, van dit ontwerp, en de kredietovereenkomst waarvoor hij tussengekomen is wordt ontbonden of verbroken of het voorwerp uitmaakt van een termijnverval, hem zijn volledig commissieloon te ontzeggen met inbegrip van het gedeelte dat hij reeds mocht ontvangen bij het sluiten van de overeenkomst. Beide voorwaarden zijn vanzelfsprekend cumulatief.

795 C. BIQUET-MATHIEU "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003, in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier,, 2004, nr. 55.

796 Partijen kunnen onderling een grotere spreiding (bv. 75%) overeenkomen. Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 341.

797 Zie terzake het Koninklijk Besluit. Het Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige vermeldde de risico's verbonden aan kredietbemiddeling:

"*De nefaste rol die door somige weinig gewetensvolle kredietbemiddelaars gespeeld wordt, werd zowel door de organisaties die zich bezighouden met schuldenproblemen van de consument (O.C.M.W. – consumentenorganisaties – Koning Boudewijnstichting) als door de financiële instellingen zelf aan het licht gebracht. De kredietverlenende instellingen zijn immers van mening dat hun imago zwaar te lijden heeft onder de praktijken van bepaalde kredietbemiddelaars, en dat de misbruiken uit hoofde van deze activiteit des te meer te vrezen zijn door het feit dat de kredietbemiddelaar zelf geen deel heeft aan het financiële risico van de consument.*"

Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 14.

798 Bepaalde rechtsleer stelt bijgevolg het nut van deze bepaling in vraag. Een conventionele regeling inzake betalingsachterstanden en de vergoeding van de kredietbemiddelaar is evenwel mogelijk. Zie P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 342. Dat een kredietovereenkomst slecht afloopt doet op zich geen uitspraak over de tussenkomst van de kredietbemiddelaar. De terugbetaling van een krediet is een functie van een aantal onzekere gebeurtenissen (gezondheid kredietnemer, carrière kredietnemer, edm.). Zie ook ***Bijdrage 2*** nr. 8.

799 Het draagwijdte van het begrip "betekenisvolle vermindering" is onduidelijk. De Memorie van Toelichting spreekt in deze zin van een "onbetwistbaar financieel voordeel". Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 39 bovenaan. Dit is een element vatbaar voor verduidelijking door de in Hoofdstuk VI. bepleitte richtlijnen.

800 Zie ***Bijdrage 2***, nr. 33.

801 K. C. ENGEL and P. A. McCOY, "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *TEX. L. REV.* 1255 (2002), 1343-1344.

financiële diensten onderstreept meer algemeen de terughoudendheid van consumenten om een bestaand consumentenkrediet te herfinancieren bij een andere kredietgever.[802] Dit illustreert een marktfalen dat noopt tot bijkomende beleidsmatige aandacht.[803]

264. In deze context kan tenslotte melding worden gemaakt van de geplande hervorming m.b.t. kredietbemiddeling inzake hypothecair krediet.[804] Dit kan leiden tot een grotere convergentie met het statuut van de kredietbemiddelaar inzake consumentenkrediet. Deze convergentie is wenselijk.[805] Wij onderschrijven terzake de oproep van VAN DYCK en JACOB inzake de noodzaak tot een zorgvuldige kosten-baten analyse, proportionaliteit alsook respect voor de cultuur in de kredietsector.[806]

[802] Maar liefst 89% van de Belgische consumenten met een persoonlijke lening overwoog de voorbije vijf jaar niet om van kredietgever te veranderen. Zie Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, te downloaden op http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf (laatst bekeken in Maart 2012), 90.

[803] Zie ***Bijdrage 4*** nr. 203.

[804] Deze hervorming wordt voorbereid door de F.S.M.A. Zie eveneens Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet teneinde de kredietgever en de kredietbemiddelaar een informatie en adviesplicht op te leggen, en houdende diverse maatregelen, ingediend door mevrouw Karine Lalieux c.s., *Parl. St.* DOC 53 0312/001.

[805] C. BIQUET-MATHIEU, "Le champ d'application de la loi sur le crédit hypothécaire et son articulation avec la loi sur le crédit à la consommation" , in BIQUET-MATHIEU, C. EN TERRYN, E. (eds.), *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, 86.

[806] T. VAN DYCK en W. JACOB, "Bemiddeling in hypothecair krediet", in BIQUET-MATHIEU, C. EN TERRYN, E. (eds.), *Hypothecair krediet*, Brugge, Die Keure, 2010, 291. Over de noodzaak tot een duidelijke 'impact assesment' zie B.V.K. , jaarverslag 2010, te raadplegen op: http://www.upc-bvk.be/documents/public/BVK_Jaarverslag_2010.pdf (laatst geraadpleegd op 17 januari 2013). Inzake een oproep tot een level playing field inzake kredietbemiddeling, zie eveneens F.V.F. (Federatie voor verzekerings- en financiële tussenpersonen), Politiek Memorandum 2010, te raadplegen op http://issuu.com/oskard/docs/fvf_politiek_memorandum?mode=embed&viewMode=presentation&layout=http%3A%2F%2Fskin.issuu.com%2Fv%2Flighticons%2Flayout.xml&showFlipBtn=true (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

III.7. Enkele beschouwingen omtrent contractuele informatie ter bescherming van de consument bij de totstandkoming van de kredietovereenkomst

III.7.1. Situering contractueel formalisme onder de W.C.K.

III.7.1.1. R.C.K.

III.7.1.1.1. Situering door de R.C.K. geharmoniseerd gebied m.b.t. de kredietovereenkomst

265. De R.C.K. voorziet niet in bepalingen inzake de geldigheid en totstandkoming van kredietovereenkomsten.[807] Artikel 10 van de richtlijn harmoniseert, in navolging van richtlijn 87/102 EEG,[808]hoofdzakelijk de in de overeenkomst te vermelden bepalingen.[809] Daarnaast harmoniseert de R.C.K. een beperkt aantal substantiële aspecten: onder meer de beëindiging van overeenkomsten onbepaalde duur[810], het herroepingsrecht[811], gelieerde overeenkomsten[812] en vervroegde terugbetaling[813]. Lidstaten mochten hun regelgeving aangaande de totstandkoming en geldigheid van kredietovereenkomsten aldus behouden. Het stond hen eveneens vrij nieuwe bepalingen in te voeren m.b.t. deze aangelegenheid.[814] Een en ander blijkt letterlijk uit Overweging 30 bij de R.C.K. en artikel 10, §1 lid 2 R.C.K.[815]

III.7.1.1.2. Contractuele informatieverstrekking (art. 10 R.C.K.)

III.7.1.1.2.1. Contractuele informatie: algemeen stelsel (art. 10, §2 R.C.K.)

266. Na reclame en precontractuele informatie vormt de kredietovereenkomst het 'derde niveau' van informatieverstrekking aan de consument.[816] Ook hier kan de vraag worden gesteld of de kredietnemer niet beter af geweest was met een selectievere informatieplicht. Artikel 10, § 2 R.C.K. bevat maar liefst 22 informatie items die op duidelijke en beknopte wijze aan de consument dienen te worden verstrekt. De richtlijn verlangt geen bepaalde volgorde voor de vermelding van de contractuele informatie. Onder meer gelet op artikel 11, §5 W.C.K. (het gebod de consument een ontwerpovereenkomst te overhandigen) had een identieke volgorde als deze gehanteerd in het SECCI de vergelijkbaarheid voor de consument tussen de precontractuele en contractuele informatie nochtans kunnen bevorderen. In ***Bijdrage 2*** werd betreurd dat de contractuele informatieverstrekking, en de ingevolge het SECCI te verstrekken informatie, niet beter op elkaar werden afgestemd.[817] Artikel 10, §4 R.C.K. gebiedt kredietgevers een bijkomende informatieverstrekking m.b.t. beleggingskredieten.[818]

---

807 Zie Overweging 30 bij de R.C.K.

808 Zie *supra* nr. 72.

809 Overweging 31 bij de R.C.K. betreft de ambitie van de richtlijnwetgever inzake contractuele informatieverstrekking:

De kredietovereenkomst moet in duidelijke en beknopte vorm alle noodzakelijke informatie bevatten over de rechten en plichten die voor de consument daaruit voortvloeien, zodat hij daar kennis van kan nemen.

De inhoud van het bepaalde in artikel 14 W.C.K. is aldus slechts gedeeltelijk (de verplicht te vermelden informatie) geharmoniseerd. Anders: K. SORS, "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011", *Bank Fin. 2012 5-6*, 363.

810 Artikel 13 R.C.K.

811 Artikel 14 R.C.K.

812 Artikel 15 R.C.K.

813 Artikel 16 R.C.K.

814 Voor een verwijzing naar deze mogelijkheid: zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 35.

815 Art. 10, §1 lid 2 R.C.K. bepaalt zo:

Dit artikel doet geen afbreuk aan nationale voorschriften inzake de geldigheid van het sluiten van kredietovereenkomsten, mits deze voorschriften overeenstemmen met het Gemeenschapsrecht.

816 Zie Overweging 31 bij de R.C.K.

817 Zie ***Bijdrage 2*** nr. 62.

818 De bijkomende informatieplicht geldt meer specifiek voor overeenkomsten waarbij de betalingen van de consument niet tot een directe overeenkomstige aflossing van het totale kredietbedrag leiden, maar dienen voor kapitaalvorming gedurende de termijnen en onder de voorwaarden die zijn vastgesteld in de kredietovereenkomst of in een nevenovereenkomst. De kredietovereenkomst dient voor deze overeenkomsten een duidelijke en beknopte vermelding te bevatten dat deze kredietovereenkomsten niet voorzien in een garantie tot terugbetaling van het totale

III.7.1.1.2.2. Contractuele informatie: bepaalde geoorloofde debetstanden op een rekening (art. 10, §5 R.C.K.)

267. Voor bepaalde geoorloofde debetstanden op een rekening dienen kredietgevers ingevolge artikel 10, §5 R.C.K. slechts 9 verplichte vermeldingen in de kredietovereenkomst op te nemen.

III.7.1.1.2.3. Verplichte overhandiging aflossingstabel (artikel 10, §3 R.C.K.)

268. Artikel 10, §3 R.C.K. gebiedt kredietgevers kosteloos een aflossingstabel ter beschikking te stellen van de consument. Deze bepaling geldt gedurende de looptijd van de kredietovereenkomst op verzoek van de consument. Voor kredietovereenkomsten in de vorm van een geoorloofde debetstand op een rekening is uiteraard geen aflossingstabel verschuldigd.

III.7.1.2. Contractueel formalisme onder de W.C.K.

III.7.1.2.1. Analyse contractueel formalisme onder de W.C.K.

III.7.1.2.1.1. De kredietovereenkomst dient op papier of op duurzame drager te worden gesteld

269. De geschriftvereiste uit de W.C.K. 2003 kon niet langer worden weerhouden als geldigheidsvereiste.[819] Dergelijke bepaling zou immers in strijd zijn met artikel 10, §1 R.C.K. dat voorziet dat de kredietovereenkomst naast op papier ook op een andere duurzame drager kan worden opgesteld.[820] Het elektronische sluiten van een kredietovereenkomst is dus wel degelijk mogelijk.[821] Ook uit de Richtlijn Elektronische Handel resulteert dat een consumentenkredietovereenkomst langs elektronische weg moet kunnen worden gesloten.Artikel 17 W.C.K. huisvest de verplichting (d.i. een resultaatsverbintenis.[822]) voor de kredietgever om de identiteitsgegevens (identiteitskaart of verblijfsvergunning) van de kredietnemer alsook zekerheidsteller[823] na te gaan (onder meer de geboortedatum is van belang voor de raadpleging van de CKP).[824] De kredietgever kan de identiteitscontrole (contractueel) delegeren aan de kredietbemiddelaar.

Indien de kredietgever nalaat de identiteit te controleren overeenkomstig artikel 17 W.C.K., kan

---

uit hoofde van de kredietovereenkomst opgenomen kredietbedrag. Dit uiteraard behoudens in het geval dat dergelijke garantie wel degelijk wordt verstrekt. N.a.v. het Belgische verbod op reconstitutiekredieten (art. 31, §3 W.C.K.) contacteerden de stellers van de wet van 13 juni 2010 de Europese commissie met de vraag of de betrokken informatie mocht weggelaten worden. De Commissie bevestigde dat deze informatie weggelaten mocht worden.

819 Merk op dat Duitsland de vereiste van een geschrift behield en dit motiveerde als een (door de R.C.K. niet-geharmoniseerde) geldigheidsvereiste. Zie hierover: DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 33 (voetnoot 95); te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201201/20120130ATT36564/20120130ATT36564EN.pdf (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

820 Zie hierover P. ROTT, "Consumer Credit" in H.-W. MICKLITZ, N. REICH en P. ROTT (eds.), *Understanding EU Consumer Law*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 201.

821 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 35.

822 MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 20.

823 De weglating van het woord "zakelijk" in artikel 17 beoogt de "zakelijke" zekerheidsteller —hij die zijn onroerend goed hypothekeert of zijn roerende goederen, bv. aandelen, in pand geeft ten gunste van een consument— op gelijke voet te stellen met de persoonlijke zekerheidsteller. Zie *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 42.

824 Identiteitscontrole a.d.h.v. een fotokopie van de identiteitskaart is voldoende. Zie in dit licht MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 20. De sector wees in het verleden op de commerciële problemen die door de vereiste van artikel 17 W.C.K. kunnen ontstaan op het vlak van de verkopen op afstand. Ondermeer het delicate karakter om de identiteitskaart te vragen van gekende klanten en het misnoegen dat kan ontstaan in hoofde van de borg die zich voor deze verplichting desgevallend moet verplaatsen kunnen in dit licht worden vermeld. R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998 (bij bespreking van artikel 15, §1er identiteitskaart).

de rechter de consument ontslaan van het geheel of een gedeelte van de nalatigheidsinteresten en zijn prijs verminderen tot de prijs bij contante betaling van het goed of de dienst of tot het ontleende bedrag en dit onverminderd eventuele gemeenrechtelijke sancties (artikel 92, 3° W.C.K.).[825]

III.7.1.2.1.2. Verplichte vermeldingen

III.7.1.2.1.2.1. ALGEMENE INFORMATIEPLICHT (ART. 14, §2 W.C.K.)

270. Artikel 14, §2 W.C.K. bevat, cf. de R.C.K., 22 items die verplicht in de overeenkomst moeten worden opgenomen. [826] Evenmin als de R.C.K., bevat de W.C.K. een volgorde waarin de informatie dient te worden vermeld. De WMPC zal hier eventuele misleiding kunnen remediëren. De kredietgever kan bovenop de verplichte vermeldingen nog bedingen en vermeldingen aan de kredietovereenkomst toevoegen (zie artikel 14, §2, 23° W.C.K.).

De verplichte vermeldingen (in dikke letters, ander lettertype en afzonderlijke leden) van een aantal waarschuwingen aan de consument (o.a. "onderteken nooit een blanco overeenkomst", "de verzekering is nooit verplicht", ed.) zoals voorheen voorzien door artikel 14, §3 W.C.K. overleefden de gerichte maximale harmonisatie ingevolge de R.C.K. niet. De naleving van deze vermeldingen werd in het verleden door de rechtspraak erg strikt geïnterpreteerd.[827] het feit dat de consument geen schade ondervond door de niet-naleving van de vermeldingsplicht, alsook of het normdoel werd bereikt, waren daarbij onbelangrijk.[828]

III.7.1.2.1.2.2. BIJZONDER REGIME INZAKE GEOORLOOFDE DEBETSTANDEN OP EEN REKENING (ARTIKEL 14, §3 W.C.K.)

271. De geoorloofde debetstanden op een rekening terugbetaalbaar binnen de drie maanden alsook op verzoek van de kredietgever genieten een uitzonderlingsregeling[829] of light regime waar "slechts" elf verplichte vermeldingen in de kredietovereenkomst worden vereist (art. 14, §3 W.C.K.). Deze informatieverstrekking is het voorwerp van kritiek uit de financiële sector.[830]

Wij onderstrepen het feit dat de bepaling niet van toepassing is op geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand dienen te worden terugbetaald (zie art. 3, §2 W.C.K.).

III.7.1.2.1.2.3. SANCTIONERING VERMELDINGSVERPLICHTING

III.7.1.2.1.2.3.1. Civielrechtelijke sanctionering

---

825 De rechter dient naar ons aanvoelen het doel van deze bepaling, nl. het verhinderen van identiteitsfraude, in acht nemen bij het beoordelen of de schending aanleiding geeft tot de hierboven geschetste sanctie. In het geval van een bestaande relatie tussen kredietgever en kredietnemer is het voor de kredietgever niet vereist in het kader van de kredietovereenkomst deze identiteitscontrole te herhalen indien er eerdere identiteitscontrole plaatsvond (bijvoorbeeld in het kader van het openen van een zichtrekening). De Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp uit 2002 lijkt dit te bevestigen.:

"*Het is bijvoorbeeld niet noodzakelijk dat de kredietgever telkens de voorlegging van de identiteitskaart zou eisen bij oude en goed gekende cliënten. Het is niettemin onaanvaardbaar dat een kredietgever krediet zou verlenen zonder ooit de identiteit van de contractanten te hebben nagekeken op basis van de documenten bedoeld in § 1, of minstens op basis van een fotokopie van deze documenten.*"

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 20.

826 De richtlijn harmoniseert de contractuele informatie immers maximaal. Zie eveneens in die zin: E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 37 en F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 295.

827 Zie bijvoorbeeld Cass. 7 december 2006, *Jaarboek Kredietrecht* 2006, 48 (met noot J. VAN LYSEBETTENS).

828 Zie: R. STEENNOT, "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming", *TPR* 2009, 440-443.

829 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 36.

830 Waar kredietopeningen voor de W.C.K. 1991 'werden toegekend op basis van enkele alinea's tekst' tellen deze contracten vandaag immers vaak ettelijke pagina's. Zie F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 338.

272. De verplichte vermeldingen worden als geldigheidsvoorwaarden voor de totstandkoming van de kredietovereenkomst beschouwd.[831] Opvallend is, dat de sanctie uit artikel 86 W.C.K., nl. de nietigheid van de overeenkomst of de vermindering van de verplichtingen van de consument tot maximaal het ontleende bedrag (met behoud van het voordeel van de betaling in termijnen), voortaan slechts automatisch toepassing vindt ingeval van schending van een limitatief aantal, in het artikel opgesomde vermeldingen:

- Bij niet naleving van de verplichte vermeldingen als vervat in artikel 14, §2, 5° tot 14° (onder meer de duur kredietovereenkomst, het kredietbedrag, de prijs van het goed of de dienst bij contante betaling, de debetrentevoet, het J.K.P.), 18° (het al dan niet bestaan van een herroepingsrecht) en 20° tot 22° W.C.K. (het recht op vervroegde terugbetaling, de procedure om de overeenkomst te beëindigen en de mogelijke buitengerechtelijke klachtenprocedures) zal de sanctie *ex* artikel 86 W.C.K. automatisch van toepassing zijn. De kredietnemer dient hier schade noch causaal verband aan te tonen.

- Bij miskenning van de verplichte vermeldingen als vervat in artikel 14, §2, 1° tot 4° (soort krediet, gegevens omtrent consument-kredietgever-kredietbemiddelaar), 15° tot 17° (waarschuwing i.v.m. gevolgen van wanbetaling, eventuele notariskosten, gevraagde zekerheden en verzekeringen), 19° (informatie over het herroepingsrecht) en 23° W.C.K. (overige bedingen en contractvoorwaarden) kan de rechter tot een gelijknamige sanctie besluiten. Het komt aan de rechter toe om te oordelen of de consument daadwerkelijk misleid werd over het ware karakter van de overeenkomst, en er al dan niet sprake is van schade. De aard van bovenstaande vermeldingen zou de consument immers niet steeds misleiden of de consument in een toestand van onwetendheid brengen.[832]

273. Belangrijk is te herinneren aan het feit dat kredietgevers in het kader van de erkenningsprocedure uit art. 74 e.v. W.C.K. een modelcontract dienen over te maken aan de FOD Economie. Dit modelcontract dient te beantwoorden aan de bepalingen uit de W.C.K. (zie art. 75, §2 W.C.K.). De verplichte vermeldingen zullen in dit stadium aldus aan een *ex ante* controle onderworpen worden. Dit biedt evenwel geen garantie dat de kredietovereenkomst conform de voorschriften uit de W.C.K. is

Voor kredietbemiddelaars is artikel 65, §2 W.C.K., dat voorschrijft dat de kredietbemiddelaar slechts recht heeft op een commissie voor de kredietovereenkomsten die met zijn bemiddeling geldig en *volgens de vormregels* zijn tot stand gekomen (eigen cursivering), van belang.

III.7.1.2.1.2.3.2. Strafrechtelijke sanctionering

274. Tenslotte kan worden opgemerkt dat de miskenning van de bepalingen uit artikel 14 W.C.K. naast de civielrechtelijke sancties (*ex* artikel 86 W.C.K.) voortaan ook strafrechtelijk gesanctioneerd wordt (art. 101, §1 22° W.C.K.). Een bijzonder intentioneel element ("wetens en willens") is niet vereist. Het blanco doen ondertekenen of antidateren van een kredietovereenkomst blijft strafbaar (zie artikel 101, §1 3° W.C.K.).

III.7.1.2.1.3. Vermeldingen door de consument

275. De consument dient zijn (elektronische[833]) handtekening te laten voorafgaan door de vermelding "Gelezen en goedgekeurd voor ..EUR terug te betalen". Met het oog op de elektronische ondertekening van de kredietovereenkomst kwamen de noties "handgeschreven" en "geschrift" ingevolge de wet van 13 juni 2010 te vervallen.[834] Het formalisme *ex* artikel 14 W.C.K. tracht de consument bewust te maken van de draagwijdte van de door hem aangegane verbintenissen. Het realiseren van de wettelijke doelstelling blijkt in praktijk echter zeldzaam. De meeste consumenten blijken immers de kredietovereenkomst te

831 Zie Vred. Grâce-Hollogne 13 augustus 2002, *JLMB* 2003, 1235, noot P. DEJEMEPPE.

832 K. SORS, "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011", *Bank Fin. 2012 5-6*, 363.

833 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Kamer 2001-2002, nr 1730/001, 17-18 dat stelt dat elke vorm van handtekening geoorloofd is *in hoofde van de kredietgever* zodra de consument duidelijk de kredietgever kan identificeren (eigen cursivering). Inzake de elektronische handtekening wordt de lezer verwezen naar artikel 1322 lid 2 BW alsook de Wet van 9juli 2001

834 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 35.

ondertekenen (inclusief de vermelding "gelezen en goedgekeurd voor.. EUR") zonder vooraf de kredietovereenkomst (helemaal) te hebben gelezen.[835]

276. De datum en locatie van de contractsluiting moeten door de consument worden vermeld (ter vermijding van het antidateren of het verdoezelen van het feit dat de kredietovereenkomst buiten de onderneming van de kredietgever is gesloten). Het tijdstip waarop de kredietovereenkomst precies tot stand komt is voor de consument niet steeds even duidelijk (bijvoorbeeld de hypothese van een kredietovereenkomst op afstand waarbij het aanbod uitgaat van consument, nl. wanneer deze consument een door de kredietgever niet ondertekende versie van de overeenkomst, zelf ondertekent en vervolgens terugstuurt naar de kredietgever).[836] Dit ogenblik is evenwel van belang in het kader van de (aanvang van de) termijn inzake het recht op herroeping van de kredietovereenkomst.[837]

277. Bij de kredietopening dient de consument zijn handtekening te laten voorafgaan door "Gelezen en goedgekeurd voor ..EUR op krediet". Het is wel degelijk het kredietplafond dat hier door de kredietnemer moet worden aangegeven.

III.7.1.2.1.4. De overhandiging van een exemplaar van de kredietovereenkomst

278. Elke overeenkomstsluitende partij, die een onderscheiden belang heeft, alsook de kredietbemiddelaar (die geen partij is), dient een exemplaar van de overeenkomst te ontvangen (art. 14, §1 W.C.K). Artikel 10, lid 1 R.C.K. spreekt van "elke overeenkomstsluitende partij". De vereiste van een onderscheiden belang lijkt enger dan de R.C.K. en verhoudt zich bijgevolg mogelijk op gespannen voet met de maximale harmonisatie van de contractuele informatie ingevolge artikel 10 R.C.K. Artikel 34 lid 1 W.C.K. verduidelijkt dat ook de borg, respectievelijk de steller van een zekerheid, recht heeft op een exemplaar.[838]

In de doctrine bestond voorheen onenigheid omtrent de vraag of het originele, door alle partijen ondertekende, exemplaren dient te betreffen of een kopie van de originele kredietovereenkomst volstaat.[839] Artikel 10, lid 1 R.C.K. spreekt van een 'exemplaar van de kredietovereenkomst'. De vereiste een origineel exemplaar is in die zin ruimer dan de R.C.K.[840]

III.7.1.2.1.5. Verplichting tot het overhandigen van een aflossingstabel

279. Artikel 14, §1 lid 2 W.C.K. bepaalt dat geen enkele kredietovereenkomst van bepaalde duur met aflossing van kapitaal, is voltrokken voordat er een aflossingstabel werd overhandigd aan iedere overeenkomstsluitende partij met een onderscheiden belang.[841] De vereiste is (logischerwijs) niet van

---

835 F. VAN DER HERTEN, "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin. 2012 5-6,* 338.

836 R. STEENNOT, "De totstandkoming en de inhoud van de overeenkomst onder de nieuwe Wet Consumentenkrediet", *D.C.C.R.* 2004, n° 163, 12.

837 Noteer dat artikel 14, §1 W.C.K. niet van toepassing is op de geoorloofde debetstanden op rekening die binnen de maand dienen te worden terugbetaald, de kredieten voor minder dan € 200 en de kredieten van meer dan € 75000 mits notariële tussenkomst. Zie artikel 3, §2 W.C.K.

838 Dit exemplaar dient voorafgaandelijk en gratis te worden overhandigd. In zijn Advies m.b.t. de hervorming van de W.C.K. merkte de Raad van State op dat een afzonderlijke vermelding van de borg overbodig is. Destijds was er sprake van de formulering 'borg en steller van een persoonlijke zekerheid'.De Raad van State verwoordde dit in zijn Advies als volgt:

"*Aangezien de borg een persoonlijke zekerheid is, is het overbodig deze afzonderlijk te vermelden, naast de persoonlijke zekerheden in het algemeen. Men schrijve derhalve in de eerste volzin : « in voorkomend geval, de steller van een persoonlijke zekerheid"*

Advies Raad van State bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC 50 1730/001 (2001-2002), 84.

839 Zie D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *TBH* 2006, 598.

840 Een eventuele vereiste tot het overhandigen van een orgineel exemplaar zou anderzijds als een (door de R.C.K. niet geharmoniseerde) geldigheidsvereiste voor de totstandkoming van de kredietovereenkomst kunnen worden aangemerkt.

841 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 36. De Europese Commissie bevestigde dat desgevraagd dat de totstandkoming van de kredietovereenkomst buiten het geharmoniseerde gebied valt.

toepassing op kredietopeningen.[842] De aflossingstabel maakt integraal deel uit van de kredietovereenkomst en is een nuttig middel dat de consument een zicht verschaft op het af te lossen kapitaalgedeelte en de hem aangerekende interesten.[843] De aflossingstabel kan zodoende bijdragen tot de doorzichtigheid van de kredietaflossing. In die zin is de tabel minder van belang voor de pretransactionele bescherming van de consument.

N.a.v. een vraag van de stellers van het wetsontwerp, lijkt de Europese Commissie de keuze om de totstandkoming van de kredietovereenkomst te verbinden aan de overhandiging van de aflossingstabel te billijken.[844]

III.7.1.2.1.6. De totstandkoming van de kredietovereenkomst

280. Het krediet wordt zoals eerder aangegeven, gesloten door de ondertekening van de overeenkomst door alle contracterende partijen (zie evenwel nr. 279 inzake de plicht tot het overhandigen van een aflossingstabel).[845] De kredietbemiddelaar is in principe geen contracterende partij en dient de kredietovereenkomst bijgevolg in beginsel niet te ondertekenen. Dit is anders wanneer de kredietbemiddelaar een kredietagent is die optreedt in naam en voor rekening van de kredietgever. In dit geval kan de kredietbemiddelaar uiteraard in naam en voor rekening van de kredietgever tekenen.

Zolang de ondertekening van de kredietovereenkomst geen feit is, mag geen betaling worden gedaan door de kredietgever aan de consument, noch door de consument aan de kredietgever (art. 16, §1 W.C.K.).[846] *Alle* kredietnemers moeten de overeenkomst ondertekend hebben alvorens tot betaling[847] mag worden overgegaan. Deze bepaling beoogt te verhinderen dat de consument onder druk zou worden gezet om de overeenkomst te ondertekenen. Bepaalde kredietgevers en kredietbemiddelaars zouden immers "zwaaien met baar geld" om twijfelaars over de streep te trekken.[848] De kredietgever mag evenmin een betaling verrichten voor rekening van de consument. Artikel 89 W.C.K. bepaalt dat de consument niet gehouden is het bedrag terug te betalen, de geleverde dienst of goed te betalen of dit laatste terug te zenden in geval van miskenning van artikel 16, §1 W.C.K. door de kredietgever. Indien door de consument een betaling werd verricht in strijd met artikel 16 W.C.K. kan hij deze (verhoogd met wettelijke interesten) van de kredietgever terugeisen. Belangrijk is tenslotte op te merken dat een schending van artikel 14 W.C.K. niet automatisch een schending van artikel 16 W.C.K. impliceert.[849] Artikel 16, §1 W.C.K. verlangt 'de ondertekening' en bijvoorbeeld niet de 'geldige totstandkoming cf. artikel 14 W.C.K.' van de kredietovereenkomst alvorens over te gaan tot betaling.

---

842 Zie ook R.v.V, "Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet", Advies nr. 177, Brussel 22 april 1998.

843 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 36.

844 Ondervraagd over de link tussen de aflossingstabel en de totstandkoming van de kredietovereenkomst, antwoordde de Europese Commissie de stellers van het onwerp immers als volgt:

"*The Directive does not regulate the conclusion of the credit agreement. In addition, the consequences of the breach of information obligations are not specified in detail by the Directive, but are subject to national implementation law which has to comply with Article 23 on penalties. According to this Article the sanctions provided for by the Member State have to be effective, proportionate and dissuasive, leaving tot the Member States a large margin of manoeuvre as to how they achieve these effects. While it is indeed one of several sanction possibilities to make it a condition for the validity of the contract that the creditor provides the consumer with correct information according to the law, this decision is left to the national legislator.*"

Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 36.

845 Artikel 45, §2 W.C.K., dat de totstandkoming van de verkoop op afbetaling afhankelijk maakte van de contante betaling van een voorschot van 15% van de aankoopprijs zodoende de consument bewuster diende te maken van (de kost van) zijn aankoop, kwam te vervallen. Het verplichte voorschot was naast een conjunctuursturende maatregel bijgevolg eveneens een maatregel in de strijd tegen de overmatige schuldenlast. Zie R.v.V., "Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet", Advies nr. 79, Brussel, 13 en 17 April 1989, 26.

846 Over het betalingsverbod: zie R. STEENNOT, "Het verbod om betalingen te verrichten voorafgaand aan de ondertekening van de kredietovereenkomst. Zijn de artikelen 16, 88 en 89 van de Wet Consumentenkrediet aan herziening toe?", *DCCR* nr. 96, 43-73.

847 Men kan veilig aannemen dat de notie "betaling" uit artikel 16, §1 W.C.K. - mag worden geïnterpreteerd als "terbeschikkingstelling van gelden" in het licht van een kredietopening. Artikel 16 W.C.K. is echter niet van toepassing op geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand dienen te worden afgelost (art. 3, §2 W.C.K.).

848 Zie MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* DOC. 52 2468/001, 41.

849 Zie D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *TBH* 2006, 604.

IV. ARTIKEL 15 W.C.K.: EEN CONCEPTUELE ANALYSE

281. De Belgische wetgever is van oordeel dat een responsabilisering van kredietgevers en kredietbemiddelaars cruciaal is om een hoog niveau van consumentenbescherming te waarborgen. Het feit dat consumenten (al dan niet gepersonaliseerde) informatie en toelichting ontvangen om de verschillende aanbiedingen te vergelijken met het oog op een geïnformeerde kredietbeslissing, stelt de kredietgever geenszins vrij van zijn adviesplicht, noch van de aansprakelijkheid die uitsluitend bij hem ligt om het krediet te weigeren aan consumenten met te beperkte financiële middelen.[850] Bovenop de eerder in dit proefschrift besproken informatievoorschriften, verlangt de W.C.K. dat kredietgevers in de precontractuele kredietfase twee belangrijke gedragsregels respecteren.

Overeenkomstig artikel 15, lid 1 W.C.K. zijn kredietgevers en kredietbemiddelaars vooreerst gehouden om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met (1) de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en (2) met het doel van het krediet (*infra* nr. 283). Artikel 15, lid 2 W.C.K. gebiedt kredietgevers zich te onthouden van kredietverstrekking indien de consument niet in staat lijkt zijn verplichtingen, voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen. Beide gedragsregels vormen de 'sluitsteen' van de consumentenbescherming in de precontractuele kredietfase, die zich laat samenvatten als volgt:

> *"De chronologie van de kredietonderhandeling: kredietgever ondervraagt consument, consument informeert de kredietgever, één en ander laat de kredietgever toe om op zijn beurt de consument te informeren en daarenboven te adviseren, tenslotte neemt de kredietgever de kredietbeslissing."*[851]

282. Hierna wordt artikel 15 W.C.K. *conceptueel* onderzocht alvorens de rechtmatigheid van de bepaling, in het licht van de R.C.K., te onderzoeken (*infra* Hoofdstuk V.). Dit hoofdstuk analyseert in het bijzonder het belang van artikel 15 W.C.K. als een pretransactioneel middel ter bescherming van de consument. Het beoogt, anders dan Hoofdstuk III, geen juridisch-technische analyse. De in artikel 15 W.C.K. vervatte gedragsregels maken reeds het voorwerp uit van uitvoerig onderzoek. Hiervoor verwijzen wij de lezer onder meer naar de bronnen in voetnoot 62.

IV.1. Situering artikel 15 W.C.K.

283. Voor de wijziging van de W.C.K. ingevolge de wet van 13 juni 2010, lag de adviesplicht voor kredietgevers enerzijds en de onthoudingsverplichting anderzijds vervat in twee afzonderlijke bepalingen (artikel 11, 2° W.C.K. 2003 en 15 W.C.K. 2003). Het (ver)nieuw(d)e artikel 15 W.C.K. 2010 verenigt beide artikels. Het beoogt niet langer uitsluitend consumenten te behoeden voor overmatige schuldenlast, maar veruitwendigt de bredere adviesplicht van kredietgevers, respectievelijk kredietbemiddelaars:

> *De kredietgever en de kredietbemiddelaar zijn verplicht om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en met het doel van het krediet.*
>
> *De kredietgever mag slechts een kredietovereenkomst sluiten wanneer hij, gelet op de gegevens waarover hij beschikt of zou moeten beschikken, onder meer*[852] *op basis van de raadpleging geregeld door artikel 9 van de wet van 2001 betreffende de Centrale voor kredieten aan particulieren en op basis van de informatie bedoeld in artikel 10, redelijkerwijze moet aannemen dat de consument in staat zal zijn de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen*

---

850 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 37 en 39.

851 F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 120.

852 Dit is "niet uitsluitend". De kredietgever die bijvoorbeeld inzicht heeft op het verloop van de zichtrekening van de kandidaat-kredietnemer dient dit element eveneens in aanmerking te nemen bij het beoordelen van de kredietwaardigheid van de verzoeker van het krediet.

284. De klemtoon op de aansprakelijkheid van de kredietgever bij de kredietverlening werd als één van de belangrijkste vernieuwingen van de W.C.K. 1991 bestempeld.[853] De onthoudings- en adviesverplichting werd in het bijzonder gesteund op het "vakmanschap" van de kredietgever:

> "*Naast de verplichting om aan de consument alle noodzakelijke en in die mate juiste en volledige informatie te verschaffen, legt dit artikel de nadruk op de taak van de kredietgever en de kredietbemiddelaar om binnen de marktsector waar zij als vakman optreden, het krediet voor te stellen dat het best beantwoordt aan de behoeften van de consument en aan zijn terugbetalingsmogelijkheden.*"[854]

> "(…) *wanneer een consument zich tot een vakman wendt om een krediet te bekomen, is het de taak van die vakman de consument te begeleiden bij zijn keuze, hem de nodige informatie te geven en bij die keuze zal rekening worden gehouden met de inlichtingen die de consument zal hebben bezorgd over zijn financiële toestand*."[855]

> "(...) *het is normaal dat de vakman moet kunnen beoordelen of deze of gene vorm van krediet dit of dat kredietbedrag aan de consument mag worden verleend*"[856]

> *"Voorzichtigheidshalve moet de vakman tevens de consument tegen zichzelf beschermen: indien hij tot het besluit komt dat de consument het krediet niet normaal zal kunnen terugbetalen, moet hij het krediet weigeren; dat is geen loutere mogelijkheid, maar een verplichting."*[857]

> *"Is de consument aansprakelijk? Gewis, maar de daad die erin bestaat krediet te verlenen, is een daad van de vakman, en het is logisch dat die beslist."*[858]

IV.2. Artikel 15, lid 1 W.C.K.

IV.2.1 De adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K.

285. Artikel 15 lid 1 W.C.K., of de plicht tot het zoeken van het krediet dat qua soort en bedrag het best is aangepast aan de behoeften van de consument, incorporeert het tweede luik van de micro-economische analyse van de financiële toestand van de kandidaat-kredietnemer.[859] Onder de gewoonlijk aangeboden kredieten, dient de kredietgever op zoek te gaan naar (1) de meest geschikte kredietvorm, alsook (2) het meest geschikte kredietbedrag. De plicht tot het zoeken van het best aangepaste krediet beperkt zich tot de kredietovereenkomsten die gewoonlijk worden aangeboden door de kredietgever, of waarvoor gewoonlijk wordt bemiddeld door de kredietbemiddelaar. Het artikel impliceert bijgevolg geen verplichting voor de kredietgever of de kredietbemiddelaar tot het afspeuren van de volledige kredietmarkt, hij kan zich beperken tot de "eigen winkel". De kredietgever dient zich anderzijds te

---

853 Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 2.

854 Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 16.

855 Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 78.

856 Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 78.

857 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 87.

858 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 87.

859 D. BLOMMAERT en F. NICHELS, "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *T.B.H.* 2006, 594.

onthouden van kredietverstrekking indien hij geen gepast krediet kan aanbieden. De adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. betreft een inspanningsverbintenis. [860]

286. Wanneer de verplichting *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. wordt miskend, kan de consument geheel of gedeeltelijk ontslaan worden van nalatigheidsinteresten, of kunnen zijn verplichtingen verminderd worden tot het ontleende bedrag, dit met behoud van het voordeel van betaling in termijnen en onverminderd ander gemeenrechtelijk verhaal. Kredietgevers en kredietbemiddelaars die de verplichting tot het zoeken van het meest gepaste krediet miskennen riskeren voorts een strafrechtelijke sanctie o.g.v. artikel 101, §1, 21° W.C.K. Een bijzonder opzet is hiertoe vereist ("wetens en willens" nalaten).

IV.2.2. Belang artikel 15, lid 1 W.C.K.

287. In ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2*** werd het Communautaire informatieparadigma uitgebreid onderzocht. Gestandaardiseerde informatieverstrekking beoogt vnl. (1) de zoekkosten ("search costs") voor consumenten te reduceren en (2) het gebrek aan prikkels ("disincentives") in hoofde van kredietgevers en kredietbemiddelaar, tot het vrijwillig verstrekken van toegankelijke en gemakkelijk vergelijkbare informatie, te remediëren.[861] Deze intermediaire doelstellingen streven hoofdzakelijk een verhoogde competitiviteit (als gevolg van consumenten die shoppen voor krediet), resulterend in goedkoper krediet, na.[862] Informatieverstrekking tracht consumenten toe te laten te contracteren met kennis van zaken en hen voorts te wijzen op een aantal risico's verbonden aan de onzorgvuldige kredietopname (i.e. de bevordering van "responsible borrowing").

Wij zijn van oordeel dat gestandaardiseerde informatieverstrekking een onvoldoende middel is om marktfalen, in het bijzonder informatie-asymmetriën, in de precontractuele kredietfase te verhelpen (*supra* nr. 164 e.v.).[863] Empirisch onderzoek toont aan dat consumenten onvoldoende gebruik maken van de gestandaardiseerde informatie, dit o.a. (niet limitatief) ingevolge de complexiteit van de informatie omtrent krediet (een erg abstract product[864]), de mogelijkheid voor kredietgevers om in geen tijd nieuwe producten te ontwikkelen, omdat consumenten krediet veeleer als een "middel" (voor de verwerving van goederen en diensten) dan een autonoom product percipiëren, omwille van minimale leereffecten bij consumenten (ingevolge het zeldzaam, soms zelfs uniek, karakter van een krediettransactie; het ongemak om met vrienden en familie over financiële aangelegenheden te praten (in het bijzonder wanneer deze schulden betreffen) en de mogelijkheid voor kredietgevers tot het segmenteren van kredietmarkten) of tenslotte gewoon omdat consumenten vaak geen zin hebben om vrije tijd te investeren om geïnformeerd te worden en (al dan niet rationeel) onwetend blijven.

288. Gedragseconomisch onderzoek toont daarnaast aan dat rationele consumentenmodellen zelden overeenstemmen met werkelijke consumentenmarkten.[865] Consumenten, ook deze die (1) bereid en (2) in staat zijn om gestandaardiseerde informatieverstrekking door te nemen, blijken vooreerst onderhevig aan talrijke 'biases'. Ondermeer "hyperbolic discounting" of "myopia" (i.e. het disproportioneel waarderen van onmiddellijke voordelen (bijvoorbeeld het onmiddellijk genot van een consumptiegoed op krediet) ten nadele van toekomstige kosten (de aan een krediet gekoppelde kosten)) en over-optimisme (i.e. het onderschatten van potentiële risico-elementen in de toekomst die de aflossing van een krediet volgens de contractueel overeengekomen modaliteiten in het gedrang kunnen brengen) blijken van belang inzake consumentenkredieten (die veelal voor een significante tijdspanne worden aangegaan (*supra* nr. 2)).

Belangrijk is voorts dat deze biases niet alleen de houding van een consument ten aanzien van (financiering voor) diensten en producten beïnvloeden; doch ook zijn instelling ten aanzien van precontractuele informatieverstrekking (inclusief toelichting) sturen.[866] Van een over-optimistische

---

860 Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 16. De kredietnemer die bijvoorbeeld achteraf van oordeel is dat het krediet qua bedrag niet aangepast was aan zijn behoeften zal bijgevolg dienen aan te tonen dat een normaal zorgvuldig kredietgever in dezelfde omstandigheden een afwijkend kredietbedrag had vooropgesteld. Zie Rb. Brugge 31 januari 2003, *T. Vred.* 2003, 224.

861 Zie ***Bijdrage 2***, nr. 15.

862 Zie ondermeer ***Bijdrage 2*** nr. 6 voor een beschrijving van het neo-klassieke marktmodel.

863 Zie ***Bijdrage 1***, Hoofdstuk 4 B en Hoofdstuk 4C (I.).

864 Zie ***Bijdrage 2***, nr.10.

865 Zie ***Bijdrage 2***, nr. 19 e.v.

866 Zie ***Bijdrage 2***, nr. 26.

consument, die er bijvoorbeeld van uit gaat dat hij zich nooit (1) in een situatie van achterstallige betaling zal bevinden of (2) nooit "onder nul" zal gaan op zijn zichtrekening, kan verwacht worden dat hij in de precontractuele kredietfase weinig interesse zal opbrengen voor, laat staan bereid zal zijn om vrije tijd te besteden aan, het doornemen van gestandaardiseerde informatie m.b.t. bijvoorbeeld (1) de gevolgen van wanbetaling of (2) de kosten van een geoorloofde debetstand op zijn zichtrekening . "It won't happen to me..."

Imperfect rationeel gedrag kan tenslotte ook worden verklaard door beperkte wilskracht (onder meer het conflict tussen onze "planner-ik" en onze "impulsieve ik").[867]

289. ***Bijdrage 4*** ging in op de toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. Toelichting kan bijdragen tot een beter begrip, in hoofde van de consument, van de aangeboden kredietovereenkomsten. Of de gemiddelde consument, na de toelichting, zelfstandig in staat én bereid is de gepastheid en competitiviteit van diverse kredietoplossingen af te wegen werd betwijfeld. Toelichting lijkt verder, net als gestandaardiseerde informatieverstrekking, een onvoldoende middel om imperfect rationeel gedrag om te buigen (*supra* nr. 248).

Ook de bijzondere toelichtingsverplichting, inzake kredietopeningen aangegaan op afstand of buiten de onderneming van de kredietgever (artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. – *infra* nr. 224 e.v.), lijkt in die zin de rationaliteit van de gemiddelde consument te overschatten. Een duiding (overigens slechts in de hypothese dat tevens verkopen of leningen op afbetaling worden aangeboden) van de voordelen van een verkoop op afbetaling (met een aanzienlijke vaste maandelijkse aflossing) ten aanzien van een kredietopening (met bijvoorbeeld een beperkte maandelijkse aflossingsverplichting) richt zich op een rationele consument (die nota bene wellicht minder bescherming behoeft), eerder dan op een consument die onderhevig is aan onder meer 'hyperbolic discounting' of lijdt aan beperkte wilskracht.

290. Gestandaardiseerde informatie en de verstrekking van (bijzondere) toelichting gaan er voorts steevast vanuit dat iedere consument over "keuzemogelijkheden" beschikt. Doorheen dit proefschrift werd aangetoond dat deze vooronderstelling niet altijd strookt met de werkelijkheid. Een consument die reeds financiële moeilijkheden ondervindt zal mogelijk, ongeacht een eventuele bijzondere toelichting omtrent de nadelen van deze kredietvorm voor zijn individuele situatie, uitsluitend kunnen (niet persé willen) opteren voor de kredietoptie met een minieme maandelijkse aflossing. Bepaalde consumenten blijken, soms letterlijk "kost wat kost", exclusief te focussen op toegang tot krediet (dit ondermeer om te voorzien in hun levensbehoeften).[868] De waarde van gestandaardiseerde informatieverstrekking of toelichting is in dit geval logischerwijs uiterst beperkt. Dit is eveneens het geval bij onbezonnen kredietopnames door consumenten die, zich al dan niet bewust van hun eventueel ontoereikende aflossingscapaciteit, soms op basis van valse informatieverstrekking ten aanzien van kredietgevers en kredietbemiddelaars, vandaag zonder al te veel problemen (winkel-)kredieten aangaan (zie *infra* nr. 298 inzake de toegang tot krediet).

291. Met de gedragsregel[869] *ex* artikel 15, lid 1, gaat de W.C.K. verder dan informatieverstrekking. Niet de consument, maar de kredietgever als vakman stuurt de kredietkeuze. Het terecht karakter, van de klemtoon van de wetgever op het "vakmanschap" van kredietgevers, bij de totstandkoming van de W.C.K. in 1990, wordt in dit proefschrift bevestigd.

De adviesverplichting lijkt immers in staat om, naast het verhelpen van informatie-asymmetriën, belangrijke "biases" te remediëren. Adviesverstrekking kan overoptimisme (bijvoorbeeld m.b.t. het toekomstig spaarvermogen van de consument) en myopia (bijvoorbeeld m.b.t. de financiële lasten) counteren. Artikel 15, lid 1 W.C.K. gaat significant verder dan informeren of waarschuwen omtrent de potentiële impact van een kredietbeslissing (bijvoorbeeld omtrent de gevolgen van wanbetaling). De kredietgever dient zich immers te onthouden van kredietverstrekking indien hij geen gepast krediet kan aanbieden. In het eerder aangehaalde voorbeeld, zal de *kredietgever of de kredietbemiddelaar*, onverminderd de bijzondere toelichting omtrent de voor- en de nadelen van de kredietopening t.a.v. bijvoorbeeld een verkoop op afbetaling (artikel 11, §4 lid 2 W.C.K.), en niet de consument, de beslissing nemen over de meest passende kredietvorm. Ingevolge artikel 15, lid 1 W.C.K. draagt de kredietgever (en niet de consument) immers de juridische verantwoordelijkheid voor het passend karakter van het aangeboden krediet. Noch (1) gedragseconomische (bijvoorbeeld myopia) of (2) financiële (bijvoorbeeld

867 Zie ***Bijdrage 2***, nr. 27.

868 Zie eveneens ***Bijdrage 1***, Hoofdstuk 2 C. over overwegingen inzake sociale rechtvaardigheid.

869 Zie ***Bijdrage 1***, Hoofdstuk 3 B. (VII.) voor een situering van gedragsregels.

financiële moeilijkheden) drijfveren in hoofde van de consument voor het kiezen van een niet-passende kredietvorm, noch (3) beperkte wilskracht in hoofde van de consument, verhindert in principe het respect voor artikel 15, lid 1 W.C.K. door de kredietgever.

292. Niet-(gedrags) economische motieven kunnen tenslotte de adviesverplichting *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. verder onderbouwen.[870] De adviesplicht remedieert vooreerst de ongelijke onderhandelingspositie van consumenten t.a.v. kredietgevers. De kredietgever kan zijn sterkere onderhandelingspositie (onder meer ingevolge een informatie-overwicht) niet misbruiken om consumenten op te zadelen met ongepast krediet. Dit zou immers artikel 15, lid 1 W.C.K. schenden. De adviesplicht kan daarnaast onder meer de convergentie tussen financieel geletterde en financieel ongeletterde consumenten (o.a. ingevolge een verschillend opleidingsniveau) bevorderen. Artikel 15, lid 1 W.C.K. reduceert tenslotte m.b.t. pretransactionele bescherming het onderscheid enerzijds tussen consumenten die de middelen & de reflex hebben om financiële adviseurs in te huren en consumenten die dit (financieel) niet kunnen, of (al dan niet onbewust omtrent de risico's van deze keuze) wensen. Adviesverstrekking kan in die zin een (toename van de) welvaartskloof verhinderen. Onder de W.C.K. is advies immers geen optionele nevendienst, zoals onder meer onder de ontwerprichtlijn woningkrediet,[871] maar een wettelijke plicht voor alle kredietgevers in het voordeel van alle consumenten.

293. Tenslotte kan worden opgemerkt dat artikel 15, lid 1 W.C.K., belangrijke kosten voor de sector impliceert. In overeenstemming met het in ***Bijdrage 4*** bepleite handhavings- en reguleringsmodel inzake consumentenkrediet, en meer in het bijzonder in de context van een mogelijke onrechtmatigheid van artikel 15, lid 1 W.C.K. in het licht van de R.C.K., verdient een zorgvuldige impact-analyse van de adviesverplichting aanbeveling. Er dient te worden onderzocht welke (objectieve en subjectieve) elementen, bovenop de verstrekking van passende toelichting, een adviesverplichting in de pretransactionele kredietfase kunnen rechtvaardigen (*infra* Hoofdstuk VI.).[872] Daarnaast dient de naleving door de sector, van de bepaling te worden getoetst (i.e. de vraag of artikel 15, lid 1 W.C.K. er in praktijk daadwerkelijk toe leidt dat consumenten de meest passende kredietvorm en, de gelet op hun risicoprofiel, meest passende kredietprijs, alsook het meest passende kredietbedrag wordt aangeboden?).

IV.3. Artikel 15, lid 2 W.C.K.

IV.3.1 De onthoudingsplicht uit artikel 15, lid 2 W.C.K.

294. De kredietgever mag slechts een kredietovereenkomst sluiten wanneer hij, gelet op de gegevens waarover hij beschikt of zou moeten beschikken, onder meer op basis van de raadpleging van de CKP, alsook op basis van de informatie bedoeld in artikel 10 W.C.K., redelijkerwijze moet aannemen dat de consument in staat zal zijn de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen.[873] Een onthoudingsplicht dringt zich op wanneer de kredietgever of de kredietbemiddelaar[874] van oordeel is dat de consument niet in staat zal zijn het krediet terug te betalen.[875] De beoordeling dient te geschieden op het ogenblik van de krediettoekenning. Rechters moeten zich hoeden voor een *a posteriori* beoordeling. Het feit dat er voor de kredietovereenkomst eventueel zekerheden werden gesteld, is hierbij irrelevant. Bij kredietopeningen dient de terugbetalingscapaciteit van de kredietnemer te worden beoordeeld uitgaande van een maximale kredietopname en dit doorheen de volledige duur van het krediet (zie ***Bijdrage 3*** nr. 49) De onthoudingsplicht speelt niet louter bij de originele toekenning van een krediet, maar evenzeer bij iedere verhoging van het kredietbedrag. Verhogingen dienen immers gelijk te worden gesteld met het sluiten van een nieuwe kredietovereenkomst (artikel 15*in fine* W.C.K. bepaalt in die zin: "*voor de toepassing van het eerste een tweede lid houdt iedere wijziging van het kredietbedrag het sluiten*

870 De adviesverplichting werd, kort na de totstandkoming van de W.C.K. 1991, bestempeld als de "wettelijke bevestiging van wat voor de meesten reeds een ethisch beginsel is." Zie J.L. DUPLAT, "Voorwoord", in P. LETTANY, *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, VI.

871 Zie hierover ***Bijdrage 5***.

872 Zie eveneens ***Bijdrage 1***, Hoofdstuk 2 A. (III.).

873 Voor een voorbeeld uit de rechtspraak: zie Vred. Gent 6 januari 2005, *RABG* 2005, 345.

874 Zie in dit licht (het ongewijzigde) artikel 64§1 W.C.K.

875 Zie voor een voorbeeld: Rb. Oudenaarde 4 december 2002, *Jaarboek Kredietrecht* 2002, 104.

van een nieuwe kredietovereenkomst in".[876]) en zo ook *iedere* wijziging in onderling akkoord - van de kredietovereenkomst. De kredietwaardigheidsbeoordeling betreft een *inspanningsverbintenis* in hoofde van de kredietgever.[877] Naast de civielrechtelijke strafsancties (*supra* nr. 286), is het "wetens en willens" miskennen door de kredietgever van artikel 15, lid 2 W.C.K. strafbaar o.g.v. artikel 101, §1, 23° W.C.K.

IV.3.2. Belang artikel 15, lid 2 W.C.K.

295. De onthoudingsverplichting uit artikel 15, lid 2 W.C.K. conflicteert, net als artikel 15, lid 1 W.C.K. overigens, met het traditioneel adversale markt-model. Kredietgevers zouden zich, volgens dit model, onthouden van kredietverstrekking aan niet-kredietwaardige consumenten. Het model vooronderstelt verder dat consumenten het best geplaatst zijn om het risico op overkreditering in te schatten. Rationele consumenten zouden, beter dan een kredietgever of een kredietbemiddelaar, in staat zijn de opportuniteit van een krediet af te wegen in het licht van hun persoonlijke financiële situatie (o.m. verwachte inkomsten, uitgaven, ed.).[878] Dit lijkt, onder meer ingevolge de toegenomen mogelijkheden in hoofde van kredietverleners (o.a. inzake credit-scoring), een achterhaald model. ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2*** weerleggen, onder meer op basis van gedragseconomische studies, deze stelling (zie eveneens *infra* nr. 287-293). De idee dat informatie-verstrekking (in het bijzonder omtrent het risico op overkreditering) consumenten er toe kan brengen, om af te zien van het sluiten van een beoogde kredietovereenkomst, wordt evenmin ondersteund door onderzoeksresultaten. Consumenten in financiële moeilijkheden kunnen verondersteld worden primair te focussen op toegang tot krediet, ten nadele van de kredietvoorwaarden (*supra* nr. 166). Overmatige schuldenlast is voorts nauw verbonden met zgn. "accidents of life" (onder meer werkloosheid, ziekte en echtscheiding).[879] Over-optimisme brengt consumenten er toe deze risico's te onderschatten. In ***Bijdrage 1*** (Hoofdstuk 4 C. (II.)) werd, cf. professor POTTOW[880] en anderen, over "accidents of life", het volgende gesteld:

> *"The likelihood of such events occurring is an actuarial question, which a well-resourced expert lender is better placed than a consumer to judge.[881] Information asymmetries which led to adverse selection problems for lenders in the past have been reduced by the development of credit scoring technologies, which creditors use in their capacity as expert professional risk assessors. Based on these considerations of superior creditor information and systematic errors in borrower decision making, the duty not to lend is essentially based on the idea that "creditors are likely to be more fruitful regulatory targets for reforming behaviour."*

296. Beleidsmaatregelen in de strijd tegen overkreditering die, zoals informatieverstrekking onder de R.C.K., uitsluitend het consumentengedrag trachten bij te sturen zijn, hoewel erg duur (onder meer *supra* nr. 66), een onvoldoende pretransactioneel beschermingsmiddel.[882] Kredietgevers worden onder artikel 15, lid 2 W.C.K., in het licht van mogelijk belangrijke externaliteiten verbonden aan overkreditering (*supra* nr. 9),[883] evenwel gedwongen om verder te kijken dan hun eigen belang: het verlenen van krediet aan

---

876 Rekeninghoudende met het in artikel 30 W.C.K. vervatte verbod op eenzijdige wijziging van de kredietovereenkomst dient de door artikel 15*in fine* W.C.K. geviseerde aanpassing te worden gelezen als een wijziging met wederzijds akkoord.

877 Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990), 28 maart 1990, 19-20. Zijn aansprakelijkheid zal dan ook slechts in het gedrang komen indien een normaal, zorgvuldig kredietgever, geplaats in gelijke omstandigheden, de overeenkomst tot kredietopening niet zou hebben gesloten. Voor een toepassing in de rechtspraak: zie: Vred. Gent 6 januari 2005, *RABG* 2005, 345.

878 T. EISENBERG, "*Bankruptcy Law in Perspective*", 28 *UCLA L. REV.* 953, 981–82 (1980).

879 Zie ondermeer ***Bijdrage 2***, nr. 31.

880 J. POTTOW, "Private Liability for Reckless Consumer Lending", *U. ILL. L. REV.* 405, 432–34.

881 M. HOWARD, "A Theory of Discharge in Consumer Bankruptcy", 48 *OHIO ST. L.J.* 1047, 1063–1064.

882 WILLIS vat dit (weliswaar m.b.t. hypothecair krediet) als volgt samen:

"First, many borrowers ignore foreclosure risk in their borrowing decisions. Second, for those borrowers who attempt to account for foreclosure risk, widespread decision-making biases cause many to underweight this risk. Third, the underlying calculations that would need to be performed to arrive at an accurate determination of whether the benefits of a loan outweigh the costs (including the probabilistically-weighted cost of foreclosure) are intractable for even the most sophisticated, diligent, and unbiased of decision-makers."

L. WILLIS, "*Will the Mortgage Market Correct - How Households and Communities Would Fare If Risk Were Priced Well*",41 *CONN. L. REV.* 1177, 1230.

883 De impact-assesment van de Europese Commissie bij de ontwerprichtlijn consumentenkrediet verwoordt dit als volgt:

insolvabele consumenten, mits borgstelling of andere zekerheidsstelling is uitgesloten. Artikel 15, lid 2 W.C.K. dient in die zin te worden bestempeld als een essentiële bepaling in de strijd tegen de overdreven schuldenlast.[884] De impact-assessment van de Europese Commissie bij de ontwerprichtlijn inzake woningkrediet beklemtoont de noodzaak van een verplichte kredietwaardigheidsbeoordeling:

> "*Assessing creditworthiness ensures that a borrower has sufficient capacity to repay the loan. (…) Credit institutions must have provisions that are commensurate with the risks they undertake. It is argued that this – combined with the fact that creditors seek to avoid damaging and expensive defaults, write-offs and lengthy and/or expensive foreclosure procedures – means that most creditors act responsibly. Nevertheless, assessments of creditworthiness and suitability often remain inadequate. There is a lack of incentives to undertake thorough creditworthiness and/or suitability assessments. Creditors may decide instead to rely on the value of the underlying collateral (mortgage), transfer the risk of default or sell the loan to a third party. Conflicts of interest (e.g. remuneration structures) may also influence the decision to sell a particular product. Consumers may also have an incentive to overstate their income to obtain the loan and/or a better interest rate. Another market failure is the inability to access reliable information on a borrower. While information can be obtained directly from the borrower, information provided by consumers can sometimes be unreliable, especially given potential misaligned incentives. For example, consumers have been found to overestimate their income and/or underestimate their commitments in up to 70 % of mortgage applications.*[885]

297. Eén en ander impliceert niet dat consumenten geen verantwoordelijkheid dragen voor onbezonnen kredietbeslissingen. Verantwoordelijke kredietverstrekking ("responsible lending"[886]) en verantwoordelijke kredietopname ("responsible borrowing"[887]) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een en ander blijkt ook uit de bespreking van de informatieverstrekking door *ex* artikel 10 W.C.K. Artikel 15, lid 2 W.C.K. gaat er, o.i. terecht, evenwel vanuit dat het opleggen van een onthoudingsverplichting aan kredietgevers (de aanbodzijde), de meest efficiënte oplossing[888] is om een aantal significante externaliteiten gekoppeld aan marktfalen en irrationeel consumentengedrag te verhinderen.[889] Dit kan

---

> *Irresponsible lending and borrowing can also have broader economic and social consequences in the form of overindebtedness. Overindebtedness is when citizens have difficulties meeting (or are falling behind with) their household commitments, whether these relate to servicing secured or unsecured borrowing or to payment of rent, utility or other household bills.63 At a personal level, overindebtedness can lead to health problems and reduced access to financial services, including affordable credit. In macroeconomic terms, overindebtedness can also represent a cost for society in terms of reduced productivity, health related costs and welfare expenditure.*

COMMISSION STAFF WORKING PAPER IMPACT ASSESSMENT Accompanying document to the Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on credit agreements relating to residential property (Text with EEA relevance) Brussels, 31.3.2011 SEC(2011) 356. Zie hierover eveneens ***Bijdrage 2***, nr. 30.

884 Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991, 10.

885 COMMISSION STAFF WORKING PAPER IMPACT ASSESSMENT Accompanying document to the Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on credit agreements relating to residential property (Text with EEA relevance) Brussels, 31.3.2011 SEC(2011) 356.

886 De COMMISSION STAFF WORKING PAPER IMPACT ASSESSMENT Accompanying document to the Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on credit agreements relating to residential property (Text with EEA relevance) Brussels, 31.3.2011 SEC(2011) 356, page 5 bevat een begripsomschrijving:

"*In this respect, responsible lending is care taken by creditors and intermediaries to lend amounts that consumers can afford. It means that the credit products offered are appropriate and affordable for consumers. This may be obtained through an appropriate framework in place to ensure that all actors act in a fair, honest and professional manner.*"

887 De COMMISSION STAFF WORKING PAPER IMPACT ASSESSMENT Accompanying document to the Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on credit agreements relating to residential property (Text with EEA relevance) Brussels, 31.3.2011 SEC(2011) 356, page 5 bevat tevens een begripsomschrijving van responsible borrowing:

"*Responsible borrowing implies that consumers should provide relevant, complete and accurate information on their financial conditions, and make informed and sustainable borrowing decisions.*"

888 Wij verwijzen naar ***Bijdrage 1*** voor een niet-economische verantwoording van de onthoudingsplicht. Zie ***Bijdrage 1***, Hoofdstuk 4 en 5.

889 Zie ***Bijdrage 1***, Hoofdstuk 4 en 5.

het beschermen van consumenten tegen eigen irrationeel handelen impliceren. Onverminderd de onthoudingsverplichting, dient een voldoende toegang tot krediet te worden verzekerd *voor kredietwaardige consumenten*.[890] De impact-assessment van het Europees Parlement bij de ontwerprichtlijn inzake hypothecair krediet (die eveneens een onthoudingsverplichting bevat) illustreert deze evenwichtsoefening:

> *"At the same time, more thorough creditworthiness checks may also have a negative impact on consumers since there is a risk that access to credit for some groups of consumers (e.g. low income) is restricted. If however, the reduced access is for certain groups of borrower regardless of their individual creditworthiness, this would represent a cost. However, reduced access due to a reduction in responsible lending and borrowing would not represent a wider cost to society as it would address the overextension of credit to certain borrowers who may not have been in a position to repay and would have incurred extra charges due to default penalties and higher interest rates. Furthermore, other groups of consumers (e.g. more creditworthy borrowers) may benefit in the form of more appropriate risk based pricing. Consumers would also benefit as the increased confidence would in turn encourage customer mobility*."[891]

298. In 2010, werd niet minder dan 10,97 procent van de totale consumptie-uitgaven van de Belgische gezinnen door middel van een consumentenkrediet gefinancierd (*supra* nr. 61). De statistieken van de CKP wijzen o.i. op de noodzaak tot een breder debat, op macroniveau, betreffende de (ongebreidelde) toegang tot consumentenkrediet. Beleidsmakers worden op dit punt geconfronteerd met een uiterst delicate oefening, die kan uitmonden in een re-evaluatie van het op vandaag bestaande evenwicht tussen de legitieme belangen van de sector en consumenten (*supra* nr. 60 en 62). Hoewel dit buiten het bestek van het onderzoek valt, maakt ***Bijdrage 1*** in die zin melding van het toenemend besef bij beleidsmakers, dat toegang tot krediet niet steeds welvaart bevorderend is.

V. DE RECHTMATIGHEID VAN ARTIKEL 15 W.C.K. IN HET LICHT VAN DE R.C.K.

V.1. Artikel 15, lid 1 W.C.K.

299. De rechtmatigheid van artikel 15, lid 1 W.C.K., in het licht van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet, ingevolge de R.C.K. (*supra* nr. 78 e.v.), is hoogst onzeker. De wetgever steunde zich in 2010 onder meer op artikel 5, §6 R.C.K. en Overweging 27 bij de R.C.K. om te oordelen dat het voormalige artikel 11, lid 2 W.C.K. kon worden behouden:

> "*De bepalingen onder artikel 8 vervangen het bestaande artikel 11 WCK en zetten quasi tekstueel artikel 5 van de richtlijn om, met uitzondering van § 4 van het nieuwe artikel 11, dat een verdere invulling is van artikel 5 (6) van de richtlijn en overweging (27) dat de lidstaten toelaat de bijstandsverlening door de kredietgever en de kredietbemiddelaar aan de consument verder te*

---

890 De Impact assessment van het Europese Parlement n.a.v. de richtlijn consumentenkrediet duidt de moeilijke evenwichtsoefening voor kredietgevers:

Over-indebtedness is a highly complex issue. From the creditor perspective, reasons for loan defaults lie outside the loan relationship and are not foreseeable (e.g. divorce, unemployment). One of the banks interviewed stated that defaults on average occurred 15 to 18 months after the signature of the contract, and it is therefore difficult to assess relevant problems early on. Also, refusing potential customers may lead to exclusion of some consumers from the possibility to take on credit. An individual bank responding to the questionnaire stated that "in order to cut in half the number of defaulted contracts would require to refuse one third of the credits actually granted: the consequences would [be] to increase the costs of credit and exclude one third of the consumers". From the creditor perspective, reasons for loan defaults lie outside the loan relationship and are not foreseeable (e.g. divorce, unemployment). "

EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1. In België vermeldde de parlementaire bespreking van de W.C.K. 1991 reeds het risisco dat "bepaalde lagen van de bevolking met een lager inkomen automatisch en op ongerechtvaardigde wijze de toegang tot het krediet ontzegd wordt". Zie Verslag namens de Commissie voor de economische aangelegenheden uitgebracht door de heren De Cooman en De Wasseige m.b.t. het Ontwerp van wet op het Consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-2 (1989-1990), 7 februari 1991,85.

891 Zie EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 40-41.

regelen. Op grond van dit artikel en deze overweging kan gesteld worden dat de bepaling bedoeld in het huidige artikel 11, 2°, kan behouden blijven (eigen onderstreping)."[892]

300. De R.C.K. bepaalt slechts dat er passende toelichting dient te worden verstrekt die de consument in staat stelt om te oordelen of de kredietovereenkomst al dan niet aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt, alsook dat de wijze waarop en de mate waarin dergelijke bijstand wordt verleend door de lidstaten kan worden aangepast aan de omstandigheden/ persoon aan wie het krediet wordt aangeboden, alsook aan het soort krediet dat wordt verstrekt (art. 5, §6 R.C.K.). In ***Bijdrage 4*** werd de rechtmatigheid van artikel 15, lid 1 W.C.K. in het licht van de R.C.K. onderzocht:

> *Hoewel het aan het Hof van Justitie toekomt om de draagwijdte van het door de richtlijn geharmoniseerde gebied (onder meer de vraag of 'advies' al dan niet maximaal geharmoniseerd wordt door de richtlijn consumentenkrediet) enerzijds en de door artikel 5, §6 in fine van de richtlijn geboden beleidsruimte (voor zover 'advies' inderdaad onder het door de richtlijn geharmoniseerde gebied ressorteert) anderzijds uit te klaren[893], lijkt de plicht voor kredietgevers en kredietbemiddelaars om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en met het doel van het krediet - ons in haar actuele vorm - verder te gaan dan de ruimte voor het behoud of de introductie van een gevalspecifieke bijstand die de richtlijnwetgever met artikel 5, §6 in fine van de richtlijn voor ogen had.*
>
> *Artikel 15, lid 1 W.C.K. gebiedt kredietgevers en kredietbemiddelaars vandaag zonder onderscheid het best aangepaste krediet te zoeken voor alle consumenten die een kredietovereenkomst wensen af te sluiten. Aanvullende assistentie dient volgens artikel 5, §6 in fine van de richtlijn echter te worden gesteund op (minstens) één van de drie exhaustief in het artikel opgesomde criteria, nl.* ***1)*** *de specifieke omstandigheden waarin de kredietovereenkomst wordt aangeboden,* ***2)*** *de persoon aan wie zij wordt aangeboden, en* ***3)*** *het soort krediet dat wordt aangeboden.[894]*
>
> *Het zou niet verbazen mocht een kredietgever die wordt aangesproken wegens een schending van artikel 15, lid 1 W.C.K. zich op de niet-conformiteit met de richtlijn consumentenkrediet zal beroepen om de toepassing van het artikel in het hangende geding te verhinderen.[895]*

301. Hoewel de Raad van State voorbehoud maakte bij het behoud van de adviesverplichting *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. in het licht van de maximale harmonisatie ingevolge de R.C.K.[896]; zaait dezelfde Afdeling Wetgeving van de Raad van State hieromtrent twijfel in een voetnoot:

---

892 Zie MvT bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 32.

893 Het Hof van Justitie van de Europese Unie is overeenkomstig artikel 267 VEU (oud artikel 234 VEG) bevoegd om de draagwijdte van de richtlijn consumentenkrediet uit te leggen in het kader van een prejudiciële procedure.

894 Zie hierover : M. DE MUYNCK, "Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen", *CABG* 2011, n°1, 51; M. DE MUYNCK en R. STEENNOT, "De nieuwe wet consumentenkrediet en de kredietopeningen: een afdoende bescherming voor de consument?", *TBH 2011/3,* 207-208; S. CLERCKX en M. DELBROUCK, "Réforme de la législation en matière de crédit à la consommation", *Bank. Fin* 2010/6, 351 en E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe Richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 34-35.

895 Een referentie kan hier worden gemaakt naar het zgn. "incidenteel direct effect" van richtlijnen. Zie hierover J. STUYCK, "Public and Private Enforcement in Consumer Protection: General Comparison EU-USA", in F. CAFAGGI en H. W. MICKLITZ (eds.), *New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay between Private and Public Enforcement*, Antwerpen-Oxford-Portland, Intersentia, 2009, 75. Op basis van het uitsluitingseffect van de richtlijn, zou artikel 15, lid 1 W.C.K. buiten toepassing kunnen worden gelaten "op voorwaarde dat de norm voldoende duidelijk is om als toetsingsmaatstaf te dienen". Zie hierover: P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 5 en 27.

896 "*Evenmin valt in te zien opwelke wijze het ontworpen artikel 11, §* 4 [dit is het huidige artikel 15, lid 1 W.C.K.], *in al zijn onderdelen kan worden ingepast in het door de richtlijn beoogde stelsel van maximale harmonisatie.* (eigen toevoeging)"
Adv. RvS. bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 136-137.

"Gelet op de draagwijdte van het ontworpen artikel 11, § 4, eerste lid [dit is het huidige artikel 15, lid 1 W.C.K.], *dat een aangelegenheid betreft die weliswaar door de wetgever kan worden geregeld buiten de richtlijn om, lijkt die bepaling niet op haar plaats in het ontworpen artikel 11, dat op de precontractuele informatieverplichtingen betrekking heeft. Het betrokken lid houdt geen omzetting in van artikel 5, lid 6, van de richtlijn* (eigen toevoeging en onderstreping).[897]"

302. De *per sé* bijstandsverplichting uit artikel 15, lid 1 W.C.K. lijkt te strijden met artikel 5, §6 *in fine* R.C.K. (***Bijdrage 3***, nr 51).[898] Een veralgemeende verplichting in hoofde van de kredietgever/kredietbemiddelaar tot het zoeken van het best aangepaste krediet gaat verder dan de ruimte voor het behoud of introductie van een gevalspecifieke benadering die de Europese wetgever voor ogen had.[899] TERRYN en VANNEROM wezen er terecht op dat de R.C.K. de consument als eindverantwoordelijke aanduidt, en de adviesplicht uit artikel 15, lid 1 W.C.K. bijgevolg indruist tegen informatieverstrekking als het normatief kader van de Europese wetgever.[900] De R.C.K. beoogt dat de consument, en niet de kredietgever de uiteindelijke kredietkeuze maakt.[901] Alleen oordelen dat de R.C.K. zich slechts beperkt tot "informatiemechanismen *sensu strictu*", met uitsluiting van adviesverstrekking, zou kunnen nopen tot het bijsturen van dit oordeel. Zelfs in dit geval, is het maar de vraag of de adviesplicht, als een niet geharmoniseerd deelaspect, geen afbreuk doet aan de doelstelling van de R.C.K.[902]

V.1. Artikel 15, lid 2 W.C.K.

303. Bepaalde rechtsleer is van oordeel dat ook artikel 15, lid 2 W.C.K. zich op gespannen voet verhoudt met de R.C.K.[903] TERRYN en VANNEROM oordeelden in die zin dat de onthoudingsverplichting uit artikel 15, lid 2 W.C.K. strijdt met *ratio legis* van de R.C.K., die de finale beslissingsbevoegdheid bij de consument legt.[904] Een rapport m.b.t. de implementatie van de R.C.K. stelde dat *"the prohibition of excessive lending may act contrary to the spirit of article 5(6) given that the directive seems to imply that is for the consumer to evaluate whether the loan is excessive or not".*[905] Dit zou impliceren dat een insolvabele

---

897 Adv. RvS. bij het wetsontwerp van 10 maart 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.*, DOC 52 2468/004, 137.

898 Eveneens in die zin: J. GODDAER, E. TERRYN en J. VANNEROM, "Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 502.

899 Zie bijvoorbeeld E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe Richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 34-35. Beide auteurs zien in de onstaansgeschiedenis een bijkomend argument hiervoor.

900 E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe Richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 34.

901 Eveneens: J. GODDAER, E. TERRYN en J. VANNEROM, "Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 501 e.v. Zie eveneens: S. CLERCKX en en M. DELBROUCK, "Réforme de la législation en matière de crédit à la consommation", *Bank Fin.* 2010/6, 351. en D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 81.

902 Zie P. VAN NUFFEL, "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 15 en de door de auteur op dit punt geciteerde rechtspraak.

903 Zie bijvoorbeeld E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe Richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 34-37; F. VAN DER HERTEN, 'De omzetting in het Belgisch recht vande nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet, in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 294.

904 E. TERRYN en J. VANNEROM, "De implicaties van de nieuwe Richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2009, 37. Eveneens: F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 293.

905 DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 59. Eveneens: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 85-86.

consument, mits hij voldoende wordt geïnformeerd onder de R.C.K. een krediet kan afsluiten op basis van een borgtocht of een andere zekerheid zoals een hypotheek.[906] Eerder oordeelden wij dat de bepaling als vervat in het oude artikel 15 W.C.K. o.i. niet onder het geharmoniseerde gebied lijkt te ressorteren (***Bijdrage 3***, nr. 50).[907]

In ***Bijdrage 1*** (Hoofdstuk 5 B (I)) werd ingegaan op het vage karakter van artikel 8 R.C.K.:

The "whittling away"[908] of the CCD's responsible lending component, however, led to a vaguely drafted[909] Article 8 CCD, which requires creditors to assess the consumer's creditworthiness, but fails to declare any legal consequences of this assessment for the creditor. In the event of a negative creditworthiness assessment, Article 8 CCD therefore does not specify whether the creditor must (1) merely inform the consumer of the result, (2) warn the consumer of her unlikely ability to service the loan, or on the contrary (3) refrain from granting credit. In contrast the DMCD, in its most novel and radical measure, provides that credit shall only be made available to a consumer where the creditworthiness assessment indicates that the obligations resulting from the credit agreement are likely to be met in the manner required under that agreement.[910] Therefore a negative creditworthiness assessment obliges the lender to refrain from offering credit to the consumer (while a positive creditworthiness assessment, however, does not imply a "right to credit").

304. Artikel 8 R.C.K. lijkt de kredietwaardigheidsbeoordeling geenszins uitputtend te harmoniseren (*supra* nr. 82 e.v.). Zo bepaalt artikel 8 R.C.K. slechts dat de beoordeling van de kredietwaardigheid aan de kredietgever toekomt, een bepaling die de lidstaten aanzienlijke bewegingsruimte laat, en verduidelijkt overweging 30 bij de R.C.K. dat de lidstaten de vrijheid behouden om verbintenisrechtelijke voorschriften m.b.t. de geldigheid van overeenkomsten te handhaven of in te voeren.[911] Anderzijds blijkt uit de passage m.b.t. raadpleging van een gegevensbank (art. 8 lid 1 *in fine* R.C.K.), dat de R.C.K. m.b.t. kredietwaardigheid bepalingen bevat die verder gaan dan loutere informatieverstrekking. [912] Men kan zich voorts afvragen wat het nut is van een wettelijke verplichting tot het controleren van de kredietwaardigheid indien de (Richtlijn)wetgever nalaat enig gevolg te koppelen aan dergelijk gebod. Een oproep van het Committee on Economic and Monetary Affairs for the Committee on the Internal Market and Consumer Protection lijkt de afwezigheid van gevolgen van een negatieve kredietwaardigheidsbeoordeling impliciet te bevestigen:

> "*Calls on financial institutions not to provide credit which is secured by the consumer's house where the consumer does not have an adequate wage or salary and to only provide consumer credit where the consumer's creditworthiness has been determined – and, where applicable, suitable collateral has been acquired- in order to ensure an appropriate level of risk both for the consumer and the provider*" [913]

305. De Voorbereidende Werken beklemtonen ter zake dat "*het wederkerig karakter van de kredietovereenkomst niets verandert aan het feit dat de beslissing om al dan niet krediet toe te staan enkel*

---

906 F. VAN DER HERTEN, "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge, die Keure, 2007, 166.

907 Zie ***Bijdrage 3.***

908 John A.E. Pottow, *Private Liability for Reckless Consumer Lending*, 2007 U. ILL. L. REV. 405, 423 (2007).

909 S. GRUNDMANN and C. HOFMANN, EC Financial Services and Contract Law – Developments 2007–2010, *ERCL* 4/2010, 481.

910 Artikel 14, §2 (a) DMCD. Zie ook Principle 6.3 of the FSB *Principles for Sound Residential Mortgage Underwriting Practices* (April 2012). Dit principe laat lidstaten toe "*to impose absolute minimum levels of particular dimensions of mortgage underwriting standards below which no mortgage would be deemed acceptable (…)*"

911 Zie terzake:*Parl. St.* DOC 52 2468/001, 36 e.v.

912 Bepaalde auteurs spreken – naar onze overtuiging onterecht- over een informatieplicht:
Zie bijvoorbeeld F. VAN DER HERTEN, "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet", in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, *Liber Amicorum Achilles Cuypers*, Gent, Larcier, 2009, 29:

"*In de WCK neemt deze informatieverplichting in hoofde van de kredietgever de meest extreme vorm aan. Artikel 15 WCK legt namelijk aan de kredietgever het verbod op om een kredietovereenkomst te sluiten, indien de consument onvoldoende kredietwaardig is.*"

913 Opinion of the Committee on Economic and Monetary Affairs for the Committee on the Internal Market and Consumer Protection on the *implementation of the Consumer Credit Directive 2008/48/EC* (2012/37 (INI)), suggestion nr. 3 en 7.

van de beslissing van de kredietgever afhangt" en zien in artikel 15 W.C.K. "*noch een nieuwe regel, noch een specifieke regel voor het consumentenkrediet*" slechts "*de bekrachtiging in de W.C.K. van een toepassing van artikel 1382B.W. erkend door de rechtspraak en rechtsleer*".[914] Tenslotte zou men kunnen oordelen dat artikel 15 lid 2 W.C.K. een bijzondere bijstandsverplichting impliceert daar ze slechts een verbod voor kredietgevers inhoudt ten aanzien van een specifieke categorie van consumenten, nl. financieel kwetsbare of in overmatige schuldenlast verkerende kandidaat-kredietnemers.[915]

VI. ALTERNATIEVE BESCHERMINGSTECHNIEKEN VOOR DE PRETRANSACTIONELE KREDIETFASE

306. De toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. kwam hierboven aan bod (III.5.). ***Bijdrage 4*** gaat nader in op de Belgische implementatie van het "*Suitability of Assistance*" beginsel uit artikel 5, §6 *in fine* van de richtlijn consumentenkrediet. Ingevolge dit beginsel behouden lidstaten als eerder aangegeven de mogelijkheid om (I.) de wijze waarop en (II.) de mate waarin precontractuele bijstand aan de consument wordt verleend, alsmede (III.) de identiteit van degene door wie de bijstand wordt verleend, aan te passen aan: 1) de specifieke omstandigheden waarin de kredietovereenkomst wordt aangeboden; 2) de persoon aan wie het krediet wordt aangeboden; en 3) het soort krediet dat wordt aangeboden. Met artikel 15 van de Wet Consumentenkrediet (W.C.K.), d.i. de plicht tot het zoeken van het best aangepaste krediet (lid 1) enerzijds en de onthoudingsplicht wanneer dient te worden aangenomen dat de consument niet in staat zal zijn het krediet correct terug te betalen (lid 2) anderzijds, ligt het principe van asymmetrische bijstand in de precontractuele fase vandaag reeds vervat in de W.C.K. In Hoofdstuk V werd nader ingegaan op de gespannen verhouding tussen artikel 15, lid 1 W.C.K. enerzijds en de door richtlijn 2008/48 EG georganiseerde maximale harmonisatie van het consumentenkrediet anderzijds. ***Bijdrage 4*** beschouwt daarom de bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K., of de plicht voor de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar, tot het verstrekken van passende toelichting, als hoeksteen van het "*Suitability of Assistance*"beginsel in de precontractuele kredietfase (onder meer op basis van specifieke risicogroepen[916], transacties of omstandigheden waarin de kredietverstrekking plaatsvindt).

Een 'MifiDisering' van de regelgeving van krediet aan particulieren is een noodzakelijke maar onvoldoende voorwaarde om verantwoorde kredietverstrekking te realiseren in de dagdagelijkse kredietpraktijk. In dit licht gaat ***Bijdrage 4*** in Hoofstuk III tevens na hoe de uitvaardiging, door de toezichthouder, van gedragsregelen, richtsnoeren of "*guidance*" kan bijdragen tot doelgerichte marktinterventies ter realisatie van het "*Suitability of Assistance*" beginsel. Zowel in Groot-Brittanië als in Nederland maken toezichthouders, de *Office of Fair Trading* respectievelijk de *Autoriteit Financiële Markten*, vandaag reeds gebruik van richtlijnen ter regulering van de markt voor krediet aan particulieren. Hoewel op vandaag onduidelijk, kan de mogelijke overheveling van het toezicht inzake kredietbemiddeling van de FOD Economie naar de *Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten* (*Financial Services and Markets Authority* of *FSMA*) een uitgelezen kans bieden om de administratieve handhaving van het consumentenkrediet tegen het licht te houden. ***Bijdrage 4*** benadrukt dat de richtlijnen een (a.) proactief, (b.) subsidiair[917], (c.) interactief en (d.) flexibel handhavingsbeleid inzake krediet aan particulieren dienen te realiseren. De richtlijnen kunnen bovendien de aanzet vormen voor een toegenomen Europese coördinatie van de handhaving inzake consumentenkrediet.[918] Waar de richtlijnwetgever bij de harmonisatie-oefening informatie-regulering net omwille van haar eenvoudige verzoenbaarheid met substantiële wetgeving uit de nationale rechtsordes van de lidstaten verkoos, boven meer verregaande (substantiële) regulering van het consumentenkrediet, lijkt de interne markt

914 Zie *Parl. St.* DOC 52 2468/001, 37 en 41.

915 Bijgevolg zou men kunnen argumenteren dat artikel 15 lid 2 W.C.K. een specifieke bijstandsverplichting betreft zoals toegestaan door artikel 5 lid 6 R.C.K. De wetgever of de Koning o.g.v. artikel 110§1 W.C.K. zou – eventueel daar er in de toekomst een (Europese) aanleiding toe zou bestaan- in de bewoordingen van artikel 15 lid 2 W.C.K. de specifieke aard van de bijstandsverplichting kunnen preciseren.

916 Zie over risicogroepen inzake krediet aan particulieren EIM, Overkreditering aan banden: onderzoek naar de effectiviteit van beleid om overkreditering tegen te gaan, Zoetemeer (2007), te raadplegen op www.rijksoverheid.nl (laatst geraadpleegd op 5 januari 2013).

917 ***Bijdrage 1*** nr. 18 gaat nader in op de afweging tussen imperfecte markten vs. imperfecte regelgeving anderzijds. Deze kosten-baten analyse noopt tot regelgevende terughoudendheid.

918 Over de noodzaak tot administratieve convergentie van onderuit: zie ook T. VAN DYCK en J. STUYCK, "Op weg naar een nieuw consumentenkredietrecht? Het (gewijzigd) voorstel van de richtlijn consumentenkrediet nader bekeken", in E. TERRYN (ed.), *Handboek consumentenkrediet*, die Keure, 2007, 588.

geenszins gebaat met de regelgevende vrijheid van de lidstaten m.b.t. de precontractuele bijstand (*supra* nr. 83). Deze vrijheid staat immers de doelstelling om de barrières voor eengemaakte kredietmarkt tot het absoluut noodzakelijke minimum te beperken in de weg. Deze problematiek komt ook aan bod in ***Bijdrage 5***.

307. Artikel 15, lid 1 W.C.K., dat kredietgevers en kredietbemiddelaars, zonder onderscheid, gebiedt *om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en met het doel van het krediet* strookt niet met het beginsel, uit artikel 5, §6 R.C.K., dat bijstand dient te worden gesteund op de daadwerkelijke bijstandshoeftigheid van de kredietnemer (*supra* Hoofdstuk V.). Ter realisatie van een "suitability of assistance" -paradigma inzake consumentenkrediet, dienen nader onderzoek & marktconsultatie, cf. de in ***Bijdrage 4*** voorgestelde methodologie[919], gevallen af te bakenen waar een *uitbreiding* of *afzwakking*[920] van de hierboven besproken (standaard m.b.t.) toelichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. zich opdringt. De bijzondere bijstandsverplichting inzake kredietopeningen op afstand of buiten de onderneming van de kredietgever, uit artikel 11, §4, lid 2 W.C.K. staat, als een onvoldoende (efficiënte) stap in de goede richting, model voor deze benadering (*supra* nr. 224).

308. Additionele assistentie is op zijn plaats zodra de bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K. consumenten niet in staat blijkt te stellen om **1)** uit te maken welke kredietovereenkomst in het palet aangeboden producten voor hun behoeften en financiële situatie het meest geschikt is of **2)** hen rekenschap te kunnen geven van de gevolgen die de kredietproducten voor hun economische situatie kunnen hebben.[921] Zowel *objectieve* (de context waarin een consumentenkrediet wordt aangegaan respectievelijk de kredietvorm) als *subjectieve* (aan de persoon van de kredietnemer, kredietgever of kredietbemiddelaar verbonden) criteria kunnen een variabele modulering van de bijstand voorafgaand aan het sluiten van een consumentenkrediet rechtvaardigen.[922]

309. Naast onder meer de <u>financiële geletterdheid van de kredietnemer</u>, is een <u>registratie in het negatieve luik van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren</u> denkbaar als subjectief te rechtvaardigen criterium voor bijkomende assistentie. Dit kan verhinderen dat reeds in schuldenlast verkerende consumenten verdere schulden opbouwen. Ook de <u>tussenkomst van een krediet*makelaar*</u> kan aanleiding geven tot een bijkomende bijstand (men zou onder meer kunnen overwegen om een beperkte adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. van toepassing te maken op kredietmakelaars). De bijzondere bijstandsverplichting m.b.t. kredietopeningen aangeboden op een verkooppunt buiten de onderneming van de kredietgever of op afstand combineert kredietvormspecifieke bijstand met bijstand ingegeven door de context waarin het krediet wordt aangeboden. Hier dient voorts te worden gedacht aan <u>centralisatie</u>. ***Bijdrage 2*** en ***Bijdrage 3*** duiden de gevaren van <u>winkelkredieten</u>. Het is twijfelachtig of artikel 11, §4, 2e lid W.C.K. een voldoende pretransactioneel beschermingsmiddel is. Bijkomende bescherming lijkt in deze opportuun.[923]

310. Geïdentificeerde gevallen van marktfalen vereisen oplossingen op maat. De omvang en de risico's voor de consument determineren de vorm en intensiteit van het ingrijpen, gaande van een duiding van de voor- en nadelen van een kredietvorm, bijkomende vorming van het personeel tot meer dirigistische sturing zoals de toelaatbaarheid van een hergroepering of loutere herfinanciering afhankelijk maken van een "*net-economic benefit*", i.e. de vereiste dat de hergroepering , respectievelijk de herfinanciering in het

---

919 Zie ***Bijdrage 4***, nr. 141 e.v.

920 Zie in die zin de passage uit de eerder aangehaalde economische impactstudie in opdracht van het Europese Parlement n.a.v. de richtlijn consumentenkrediet. Het document onderstreepte in deze context het belang van duidelijkheid omtrent *the degree to which automated advice would be acceptable (…)* Zie EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 54 en nr. 19.

921 Zie overweging 27 bij de R.C.K.

922 M. DE MUYNCK en R. STEENNOT, "De nieuwe wet consumentenkrediet en de kredietopeningen: een afdoende bescherming voor de consument?", *TBH 2011/3,* 208.

923 Inzake hypothecair krediet betreft bijvoorbeeld het omgekeerd woonkrediet een objectief criterium dat aanvullende bijstand kan rechtvaardigen.Eveneens in die zin: D. POGRUND STARK and J. M. CHOPLIN, "Consumer protection initiatives in the EU Mortgage Market: a behavioral economics based critique and proposal", 25 *Temp. Int'l & Comp. L. J*. 1 2011, 39.

voordeel van de consument is[924] (de kredietgever als "mede-titularis" van de kredietbeslissing cfr. artikel 15, lid 2 W.C.K.).[925] Hergroepering is tenslotte een evident voorbeeld van een te overwegen zuiver transactie-specifieke bijstand.[926]

[924] K. C. ENGEL and P. A. McCOY, "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *TEX. L. REV.* 1255 (2002), 1343-1344.

[925] Zie eveneens in die zin D. POGRUND STARK and J. M. CHOPLIN, "Consumer protection initiatives in the EU Mortgage Market: a behavioral economics based critique and proposal", 25 *Temp. Int'l & Comp. L. J.* 1 2011, 31.

[926] De *EUROBAROMETER inzake financiële diensten* onderstreept meer algemeen de terughoudendheid van consumenten om een bestaand consumentenkrediet te herfinancieren bij een andere kredietgever. Maar liefst 89% van de Belgische consumenten met een persoonlijke lening overwoog de voorbije vijf jaar niet om van kredietgever te veranderen. Zie Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, te downloaden op http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf (laatst bekeken in Maart 2012), 90.

CONCLUSIE

SITUERING ONDERZOEK

311. Het proefschrift behandelt de pretransactionele beschermingsmechanismen uit **Afdeling I van Hoofdstuk III van de Wet van 12 juni 1991 op het Consumentenkrediet**. De initiële doelstelling van het onderzoek bestond erin de bestaande voorschriften inzake pretransactionele informatie- en adviesverstrekking onder de W.C.K., en de wijze waarop deze in de praktijk door consumenten en kredietgevers worden toegepast, in kaart brengen, om vervolgens na te gaan of ze een voldoende middel zijn om de consument toe te laten het passend karakter (inclusief het terugbetalingsrisico) van de aangeboden kredietovereenkomsten te beoordelen. Het proefschrift beoogt de (juridische) impact van gereglementeerde informatie- en adviesverstrekking op onoordeelkundige en/of impulsieve kredietbeslissingen na te gaan. Hoewel de problematiek van overmatige schuldenlast breder en complexer is dan kredietverstrekking alleen, is het duidelijk dat overkreditering gevallen van overmatige schuldenlast bij particulieren kan bewerkstelligen, instandhouden of verergeren. Dit kan resulteren in belangrijke externaliteiten (onder meer de impact van overmatige schuldenlast op het juridische systeem, op de sociale zekerheid,…).

312. Met de *doelgerichte maximale harmonisatie* van een aantal kernthema's inzake krediet aan particulieren, creëerde **Richtlijn 2008/48 EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad** ("R.C.K."), anders dan ingevolge de minimale harmonisatie door richtlijn 87/102 EEG, een uiterst stringent Communautair kader inzake (pre-) contractuele informatieverstrekking (zie artikel 22 R.C.K.). Met de Wet van 13 juni 2010 werd de W.C.K. "gerepareerd" ter omzetting van de R.C.K. in de Belgische rechtsorde.

Onder de R.C.K. is informatieverstrekking, cf. het gangbare informatieparadigma, uiterst dominant als techniek ter bescherming van de consument in de precontractuele kredietfase. De vormelijke en inhoudelijke standaardisatie van precontractuele informatie (inclusief het verstrekken van passende toelichting) *ex*. artikel 5 en 6 R.C.K. tracht informatie-asymmetriën m.b.t. consumentenkrediet weg te werken. Voornoemde informatie-regulering zou, naast het voordeel van haar eenvoudige verzoenbaarheid met substantiële regelen in de lidstaten, de barrières voor een eengemaakte kredietmarkt tot het absoluut noodzakelijke minimum beperken. Artikel 5 en 6 R.C.K. werden quasi verbatim omgezet in de artt. 11, 11*bis* en 11*ter* W.C.K.

313. Bovenop voornoemde informatievoorschriften, verlangt de W.C.K. dat kredietgevers in de precontractuele kredietfase twee belangrijke gedragsregels respecteren. Overeenkomstig artikel 15, lid 1 W.C.K. zijn kredietgevers en kredietbemiddelaars vooreerst gehouden om, voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met (1) de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en (2) met het doel van het krediet. Artikel 15, lid 2 W.C.K. gebiedt kredietgevers zich te onthouden van kredietverstrekking indien de consument niet in staat lijkt zijn verplichtingen, voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen. Beide gedragsregels vormen de 'sluitsteen' van de consumentenbescherming in de precontractuele kredietfase. Hoewel de responsabilisering van kredietgevers en kredietbemiddelaars volgens de Belgische wetgever noodzakelijk is om een hoog niveau van consumentenbescherming te waarborgen, is de rechtmatigheid van artikel 15, lid 1 W.C.K. in het licht van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet ingevolge de R.C.K., hoogst onzeker. Ook de rechtmatigheid van artikel 15, lid 2 wordt door bepaalde rechtsleer in vraag gesteld. Het door de W.C.K. nagestreefde evenwicht tussen de legitieme belangen van de kredietsector enerzijds en consumentenbescherming anderzijds, dreigt hierdoor in het gedrang te komen.

PERSONEEL TOEPASSINGSGEBIED EN *RATIO LEGIS* W.C.K.

314. Het onderzoek, een bundeling van vijf wetenschappelijke artikels en een synthesedeel, ging vooreerst in op informatieregulering '*sensu strictu*' onder de W.C.K. In het **Inleidend hoofdstuk** werd hiertoe vooreerst het toepassingsgebied *ratio personae* en de *ratio legis* van de W.C.K. besproken.

Inzake de afbakening van het toepassingsgebied *ratio personae* van de W.C.K. werd, gelet op het

belang van de afbakening van de personele beschermingssfeer van de W.C.K., voornamelijk stilgestaan bij de consumentendefinitie (art. 1, 1° W.C.K.). Onder de gangbare interpretatie van artikel 1, 1° W.C.K. worden bepaalde kredietovereenkomsten voor gemengd gebruik, nl. kredietovereenkomsten die voor *hoofdzakelijk* private doeleinden worden aangegaan, gelijkgesteld met kredietovereenkomsten voor uitsluitend privé-gebruik. De interpretatieve gelijkstelling van krediet voor gemengd gebruik in de Memorie van Toelichting bij de wet, eerder dan in de wettekst zelf, lijkt vanuit legistiek oogpunt onwenselijk. De verenigbaarheid van de consumentendefinitie (en in het bijzonder de interpretatieve gelijkstelling m.b.t. gemengd gebruik) met de gerichte maximale harmonisatie van de consumentendefinitie ingevolge de R.C.K roept, onder meer gelet op de Gruber-rechtspraak van het Hof van Justitie, bijkomende vragen op. De *lege ferenda* werd een alternatieve afbakening m.b.t. gemengd gebruik voorgesteld. Ter vrijwaring van het *status quo* kan de Belgische wetgever het personele toepassingsgebied van de W.C.K., cf. Overweging 10 bij de R.C.K., uitbreiden tot particulieren die *hoofdzakelijk voor private doeleinden* een krediet aangaan. De W.C.K. zou in die zin eveneens van toepassing kunnen worden verklaard op de (afzonderlijk omschreven) categorie van "met consumenten gelijkgestelde personen". De definitie van kredietgevers, en in het bijzonder de "exceptie inzake indeplaatsstelling", roept eveneens vragen op in het licht van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet. Het risico dat de exceptie kan leiden tot een uitholling van de precontractuele informatieverstrekking aan de consument is niet ondenkbeeldig.

Een analyse van de *ratio legis* van de W.C.K., zoals deze blijkt uit de wetgevingsdocumentatie n.a.v. de totstandkoming en herhaalde hervorming van de wet, benadrukt het door de Belgische wetgever nagestreefde evenwicht tussen de legitieme belangen van de kredietsector enerzijds en consumentenbescherming anderzijds. Voornoemd evenwichtsstreven deed dienst als kompas bij het formuleren van gerichte beleidsaanbevelingen.

GERICHTE MAXIMALE HARMONISATIE VAN HET CONSUMENTENKREDIET INGEVOLGE DE R.C.K.

315. In **Hoofdstuk II.** werd ingegaan op de Europese harmonisatie van het consumentenkrediet. Uit een analyse van de R.C.K. blijkt vooreerst dat de richtlijndoelstelling inzake consumentenbescherming en de vervollediging van de interne markt niet altijd gelijklopen: de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet impliceert dat consumenten in België aan consumentenbescherming inboeten. Naast het totstandkomingsproces en de meervoudige doelstellingen van de R.C.K., werden de implicaties van de gerichte maximale harmonisatie *ex*. artikel 22 R.C.K. geanalyseerd. Gerichte maximale harmonisatie impliceert, naast een verbod tot het invoeren of het behouden van *minder strenge bepalingen*, een verbod tot de invoering of het behoud van strengere, *meer consumentbeschermende* maatregelen door de nationale wetgevers. Lidstaten behouden uitsluitend de vrijheid om het beschermingsniveau voor consumenten te bepalen m.b.t. gebieden buiten het toepassingsgebied van de R.C.K. en niet-uitputtend door de R.C.K. geharmoniseerde aspecten inzake consumentenkrediet. Belangrijk is verder dat kredietovereenkomsten waarop alleen sommige bepalingen van de R.C.K. toepasselijk zijn, door lidstaten onaangeroerd dienen te worden gelaten wat betreft alle overige maximaal door de R.C.K. geharmoniseerde gebieden. Welke gebieden precies binnen het door de R.C.K. geharmoniseerde veld vallen, is niet zelden onduidelijk. In dit licht kan eveneens worden verwezen naar het partiële karakter van de harmonisatie-oefening, die het nationale verbintenissenrecht grotendeels onverlet laat, alsook -m.b.t. geharmoniseerde bepalingen- belangrijke marge laat voor beleidsruimte op lidstatenniveau. Deze beleidsruimte voor "bottom-up" initiatieven, onder meer ingevolge artikel 5, §6*in fine* R.C.K., druist radicaal in tegen de pro-integratieagenda van de R.C.K. en de ambitie om tot een "level playing field" op de Europese kredietmarkt te komen. Wij bepleitten doorheen het onderzoek bijkomende, zgn. "level 2 guidance" m.b.t. de precontractuele bijstand onder de R.C.K.

Naast juridische hinderpalen, mogen de niet-juridische obstakels, zowel langs de vraag- als aanbodzijde, evenwel niet uit het oog worden verloren (onder meer de taalbarrière en voorkeur voor nationale kredietgevers). Het Europese Parlement erkende eind 2012 in die zin dat er, ondanks de R.C.K., vooralsnog geen sprake is van een toename van het grensoverschrijdend krediet.[927]

[927] Zie Overweging F. bij Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013).

HET INWINNEN EN VERSTREKKEN VAN INFORMATIE (ART. 10 W.C.K.)

316. **Hoofdstuk III.** behandelt de tweede deelvraag van het proefschrift: *"Hoe wordt de pretransactionele informatie- en adviesverstrekking gereguleerd onder de W.C.K.?"*. De tweede deelvraag gaat in belangrijke mate in op de omzetting van de gericht maximaal geharmoniseerde informatievoorschriften uit de R.C.K. Het hoofdstuk vangt aan met een bespreking van de informatie-inwinningsverplichting voor kredietgevers en kredietbemiddelaars, alsook de plicht voor consumenten om informatie te verstrekken (art. 10 W.C.K.). De R.C.K. bevat, dit in tegenstelling tot de ontwerprichtlijn woningkrediet, geen autonome bepaling inzake informatie-inwinning voorafgaand aan het sluiten van een kredietovereenkomst. Informatie-inwinning kan, naast het toelaten van een solvabiliteitsbeoordeling van de consument, naar ons oordeel, van belang zijn voor de personalisering van het SECCI, alsook het vervullen van de toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K.

Belangrijk is dat kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit, onverminderd de vrijstelling m.b.t. de informatieverplichtingen uit artikel 11, 11*bis* en 15, lid 1 W.C.K., gehouden zijn tot het inwinnen van informatie *ex* artikel 10 W.C.K. Waar de plicht tot het inwinnen van informatie zonder enige twijfel een resultaatsverbintenis uitmaakt, dient de plicht tot het inwinnen van volledige en juiste informatie o.i. in principe te worden gekwalificeerd als een inspanningsverbintenis. Een wettelijke omkadering van de informatie-inwinning is naar ons oordeel niet wenselijk. Dit onder meer omwille van de beperkte flexibiliteit en de aanzienlijke kosten die een dergelijk systeem zou meebrengen voor de financiële sector. Een aantal terechte verzuchtingen inzake de informatie-inwinning kunnen tenslotte op het niveau van de bewijsregeling worden aangepakt.

317. Naast een gebod voor kredietgevers en kredietbemiddelaars om bepaalde informatie in te winnen, bevat artikel 10, lid 1 W.C.K. een gebod voor consumenten om informatie te verstrekken: de consument dient de door de kredietgever of kredietbemiddelaar gestelde vragen *juist* en *volledig* te beantwoorden. De consument zal hiertoe soms inlichtingen moeten verstrekken die verder reiken dan het zuiver beantwoorden van de door de kredietgever of de kredietbemiddelaar gestelde vragen. Er werd evenwel gewezen op het belang van een duidelijke vraagstelling. De rechtspraak onderkent, onder bepaalde omstandigheden, in hoofde van de kredietgever of de kredietbemiddelaar, een plicht tot het verifiëren van de door de consument verstrekte informatie (vnl. indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar weet heeft van het foutieve karakter van door de consument verstrekte informatie of hier weet had van moeten hebben). De (oneerlijke) consument mag o.i. geen voordeel halen uit het verstrekken van onvolledige of foutieve informatie in strijd met artikel 10, lid 1 *in fine* W.C.K. Bijkomende *guidance* is op dit punt aangewezen. De introductie van een algemene controleplicht in hoofde van de kredietgever wordt, o.a. gelet op de significante kosten voor de sector, *prima facie* afgewezen.

PRECONTRACTUELE INFORMATIEVERSTREKKING AAN DE HAND VAN HET SECCI (ART. 11, §1 EN 11*BIS* W.C.K.)

318. Hoofdstuk III analyseert voorts de precontractuele informatieverstrekking onder de artikelen 11, §1 en 11*bis* W.C.K. Beide bepalingen vormen een getrouwe omzetting van het informatie-regime uit artikel 5 en 6 R.C.K. Het SECCI is in de Belgische context voornamelijk vernieuwend gelet op de vormelijke standaardisatie die het organiseert. Onder de prospectusplicht *ex* artikel 5, §3 W.C.K. 2003, was er reeds voor 1 december 2010 (datum inwerkingtreding van de W.C.K. 2010) sprake van inhoudelijke normalisatie van de precontractuele informatie d.m.v. het prospectus. Dit bleek onvoldoende om een vlotte vergelijking tussen diverse kredietaanbiedingen te waarborgen. Prospectussen van diverse kredietgevers werden gekenmerkt door een eigen structuur en vormgeving. De afwezigheid van vormelijke standaardisatie vergde van de consument een aanzienlijke inspanning en vooral abstractievermogen, om meerdere prospectussen met elkaar te vergelijken. Daarnaast was een zekere ambiguïteit inherent aan het prospectus: de grens tussen objectief informeren en (subjectieve) kredietpromotie bleek in praktijk niet steeds even duidelijk. De *vormelijke* en *inhoudelijke* standaardisatie van de precontractuele informatieverstrekking aan de hand van het SECCI zou, volgens de richtlijnwetgever, de onderlinge competitie tussen kredietgevers moeten bevorderen, resulterend in goedkoper krediet voor consumenten.

319. Inzake de te verstrekken informatie moet een onderscheid worden gemaakt tussen drie hypotheses: (1) een algemeen stelsel, (2) een stelsel m.b.t. geoorloofde debetstanden op een rekening en (3) informatieverstrekking bij kredieten die telefonisch worden gesloten. Daarnaast geldt er een zeer

beperkte informatieplicht m.b.t. geoorloofde debetstanden op een rekening die binnen de maand moeten worden afgelost. Ingevolge artikel 3, §2 W.C.K. is voor deze kredietvorm uitsluitend de informatiebepaling uit artikel 11*bis*, §3 W.C.K. van toepassing.

De informatie via het SECCI moet bevattelijk zijn voor de gemiddelde consument en een geïndividualiseerd karakter te vertonen: de informatieverstrekking dient te geschieden op grond van eventueel door de consument geuite voorkeuren. Indien een consument nalaat zijn voorkeuren te uiten dient te worden teruggekoppeld naar de informatiebehoefte van een normaal kredietnemer en het redelijkerwijze voorzienbare kredietgebruik.

De kredietgever wordt geacht, dit betreft een vermoeden *juris tantum*, te hebben voldaan aan de voorschriften van artikel 11, §1 en 11*bis* W.C.K., inclusief het feit dat rekening werd gehouden met de door de consument geuite voorkeuren, alsook aan de voorschriften van artikel 50 WMPC (dat bijzondere informatieverplichtingen bevat voor financiële diensten op afstand), wanneer hij het SECCI heeft verstrekt aan de consument.

320. Het onderzoek wees op een aantal onduidelijkheden en lacunes van het door de (richtlijn-) wetgever beoogde precontractuele informatiesysteem.

Noch uit de W.C.K., noch uit de R.C.K. blijkt vooreerst duidelijk of het SECCI dient te worden overhandigd aan alle consumenten die hierom verzoeken of slechts aan consumenten die een formele kredietaanvraag richten tot de kredietgever of de kredietbemiddelaar. Artikel 11, §1 W.C.K. expliciteert, cf. art. 5, lid 1 R.C.K., dat de overhandiging van het SECCI (1) het vergelijken van verschillende aanbiedingen en (2) het nemen van een geïnformeerd besluit beoogt. Oordelen dat het SECCI uitsluitend moet worden overhandigd aan consumenten n.a.v. een bindende kredietaanvraag, lijkt in te druisen tegen deze doelstellingen (cf. Overweging 18 bij de R.C.K.). Anderzijds kan worden aangevoerd dat kredietshopping door consumenten slechts nuttig is in de mate dat dit gebeurt op basis van reële data. Dit veronderstelt informatie-inwinning door de kredietgever of de kredietbemiddelaar. De legitieme belangen van de kredietsector mogen evenmin uit het oog worden verloren (precontractuele informatieverstrekking gaat immers gepaard met niet onbelangrijke kosten voor de sector). *Level-2 guidance* dringt zich op.

De W.C.K. expliciteert evenmin of de kredietgever gebonden is door de kredietvoorwaarden en/of – modaliteiten zoals vervat in het SECCI. Het al dan niet bindende karakter van de vóór het sluiten van de kredietovereenkomst aan de consument te verstrekken informatie, desgevallend ook de periode gedurende dewelke de kredietgever door deze informatie is gebonden, is vrij door de lidstaten te bepalen (zie hierover overweging 25 bij de R.C.K.). Van enig bindend karakter van de precontractuele informatie, zal op vandaag bijgevolg enkel sprake zijn indien de kredietgever of de kredietbemiddelaar de bindende aard van de informatie bevestigt, of het gestandaardiseerde document kan worden beschouwd als een formeel verbintenisrechtelijk aanbod tot contracteren. Bijkomende duidelijkheid is opportuun. Het bevorderen van daadwerkelijke kredietshopping door de consument, met het oog op betere kredietbeslissingen enerzijds en een competitievere kredietmarkt anderzijds (zie evenwel verder voor de evaluatie van informatieverstrekking als een precontractueel beschermingsmechanisme), lijken allerminst gebaat bij de mogelijkheid voor kredietgevers om ongebreideld terug te komen op de voorwaarden en modaliteiten, zoals deze vervat liggen in het aan de consument overgemaakte SECCI. De wetgever kan een minimale geldigheidsduur van de in het SECCI vervatte voorwaarden verlangen van kredietgevers. Een kosten-batenanalyse en marktconsultatie kunnen de eventuele opportuniteit van een dergelijk initiatief aantonen.

Inzake de vormelijke standaardisatie aan de hand van het modelformulier bij de R.C.K., stelden wij dat de Belgische wetgever naar ons aanvoelen niet verplicht was om op het modelformulier bij de W.C.K. informatie te voorzien over onder de W.C.K. niet toegestane praktijken. De stelling dat bij een conflict tussen een informatievoorschrift uit de R.C.K. en een Belgische verbodsbepaling, een richtlijnconforme interpretatie impliceert dat het Belgische verbod ter zijde dient te worden geschoven wordt niet bijgetreden (zie eveneens Overweging 30 bij de R.C.K.). Vakken met informatie zonder relevantie voor het aangeboden krediet, dienen voorts door de kredietgever te worden geschrapt. Additionele informatie (niet te verwarren met reclame) dient *achter* en dus niet voor het Standaardinformatieformulier te worden aangehecht, bijvoorbeeld als een afzonderlijke bijlage.

321. Inzake het tijdstip van de precontractuele informatieverstrekking a.d.h.v. het SECCI, is de vraag gerezen of de vereiste dat het SECCI moet worden overhandigd "ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of aanbod is gebonden", impliceert dat de kredietsluiting in twee onderscheiden (i.e. niet aaneensluitende, van een afkoelingsperiode voorziene) fasen dient te geschieden.

Hierdoor zou een precontracuele en contractuele fase ontstaan, waardoor consumenten mogelijk niet onmiddellijk kunnen overgaan tot de ondertekening van het kredietaanbod. De richtlijnwetgever lijkt de gelijktijdige overhandiging van het kredietaanbod en het SECCI als een legitieme optie te beschouwen. Hoewel een bijkomende afkoelingsperiode ongetwijfeld een nuttig middel ter vermijding van overmatige schuldenlast kan betekenen (en bijvoorbeeld impulsieve kredietopnames kan afremmen) verdedigden wij dat de R.C.K. geen dergelijke 'radicale' (en mogelijk disproportionele) invulling van het begrip 'ter gelegener tijd' viseert. Een beoordeling *in concreto*, eerder dan een zwart-witte stelregel, lijkt aan te sluiten bij de *ratio legis* van artikel 11, §1 en 11*bis*, §1 W.C.K. Een schending zal in deze hypothese slechts voorliggen indien blijkt, onder meer o.g.v. feitelijke vermoedens, dat de consument *in concreto* geen geïnformeerd besluit heeft kunnen nemen over het al dan niet aangaan van een krediet. Specifieke criteria (onder meer de omvang van het krediet) kunnen de invulling van het precieze tijdstip van de informatieverstrekking a.d.h.v. het SECCI sturen. De vervulling van de toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. (zie hieronder), kan bijdragen tot de mogelijkheid voor consumenten om een geïnformeerd besluit te nemen. Bijkomende *guidance* verdient, gelet op de rechtszekerheid en een *level-playing field* tussen kredietgevers, ook hier aanbeveling.

Bij kredieten die via een middel van communicatie op afstand worden gesloten, kan de verstrekking van de Standaardinformatie bij toepassing van de R.C.K. worden uitgesteld tot *onmiddellijk na* het sluiten van de overeenkomst: indien de sluiting van het krediet (1) op verzoek van de consument (2) via een middel van communicatie op afstand geschiedt én (3) het onmogelijk blijkt de informatie voorafgaandelijk ("ter gelegener tijd voordat de consument door een kredietaanbod of overeenkomst wordt gebonden") over te maken. Onverminderd men sceptisch kan zijn omtrent precontractuele informatie als middel ter bescherming van de consument, dient, gelet op de vrees dat net kwetsbare consumenten hun toevlucht zullen zoeken tot de (laagdrempelige) mogelijkheid om een kredietovereenkomst op afstand te sluiten, de ruimte tot het post-contractueel verstrekken van precontractuele informatie betreurd. Het vereiste dat de informatie *onmogelijk* voorafgaandelijk ter beschikking kan worden gesteld, lijkt de mogelijkheden voor kredietgevers en kredietbemiddelaars tot postcontractuele verstrekking van het SECCI echter drastisch te verengen: het SECCI kan immers eveneens via een duurzame drager (bv. een mail of fax) ter beschikking worden gesteld. De kredietovereenkomst dient tevens tot stand te komen via een geschrift of duurzame drager.

322. Naast juridisch-technische analyse, werd in dit proefschrift ingegaan op de <u>efficiëntie van precontractuele informatieverstrekking a.d.h.v. het SECCI als middel ter bescherming van de consument.</u> Gestandaardiseerde informatie is vooreerst zeker efficiënter dan niet-gestandaardiseerde precontractuele informatie. Het SECCI is naar ons aanvoelen evenwel ontoereikend ter realisatie van de ambitieuze doelstelling van de R.C.K.: de bescherming van een gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende consument. Naast het feit dat vele consumenten simpelweg niet blijken te shoppen voor krediet, valt voorts te betwijfelen of een gemiddelde consument in staat is de informatie op het SECCI afdoende te vatten en, belangrijker, ze aan te wenden bij zijn besluitvorming. De transactiekosten van de consument, en in het bijzonder de kosten om de informatie te verwerken en toe te passen (zgn. '*processing costs*') blijven hoog. Deze en andere beperkingen van informatie-regulering werden uitgebreid onderbouwd in ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2***. Naast onderzoeken m.b.t. marktfalen & informatie-asymmetriën ingevolge de complexiteit van kredietproducten, de mogelijkheid voor kredietgevers tot marktsegmentatie, gebrekkige leereffecten bij consumenten, de moeilijkheid tot *ex post* evaluatie van kredietproducten (*credence* goederen) door consumenten, negatieve externaliteiten edm., verschaft de gedragswetenschappelijke literatuur, belangrijke inzichten in de beperkingen van het informatieparadigma als een pretransactioneel middel ter bescherming van de consument. Onder meer overoptimisme, controle-illusie en onderschatting, myopia en gebrekkige zelfdiscipline kunnen hier worden vermeld. Een aantal niet-(gedrags)economische (o.a. humanitaire en sociale) motieven, kunnen voorts de introductie of het behoud van bijkomende gedragsregels rechtvaardigen.

Een rapport omtrent de implementatie van de R.C.K. van het Comité Interne Markt en Consumentenbescherming van het Europese Parlement lijkt deze kritiek te delen. Het rapport wijst op de significante kosten die het SECCI voor de financiële sector (en bij uitbreiding de consument) met zich meebrengt:

> "*(…) In addition it is doubtful whether the standard sheet really enables consumers to compare offers from different credit providers. It should also be pointed out that the requirement to provide*

the standard information shot has increased creditors' costs and, as a result, the cost of credit itself."[928]

323. Significante implementatiekosten m.b.t. de informatie-voorschriften uit de R.C.K. lijken niet te resulteren in een toegenomen bescherming voor de Belgische consument. Het hoofdzakelijk voor interne marktdoeleinden beoogde informatie-paradigma dreigt, abstractie makende van bijkomende gedragsregelen, in het bijzonder zwakkere consumenten te treffen. De beschermingsidee van het SECCI blijkt m.b.t. deze categorie van consumenten al helemaal (dure) *wishful thinking*. De idee dat informatieverstrekking (in het bijzonder omtrent het risico op overkreditering) consumenten er toe kan brengen af te zien van het sluiten van een beoogde kredietovereenkomst wordt niet empirisch ondersteund. Consumenten in financiële moeilijkheden kunnen verondersteld worden primair te focussen op toegang tot krediet, ten nadele van de kredietvoorwaarden. De R.C.K. kan zodoende leiden tot 'omgekeerd asymmetrisch paternalisme' en regressieve welvaarttransfers ten nadele van de meest kwetsbare consumenten. Kredietgevers worden, zodra het standaardinformatieformulier is verstrekt, geacht te hebben voldaan aan de voorschriften van artikel 11, §1 en 11*bis* W.C.K. Dit kan tot gevolg hebben dat inhoudelijk ondoeltreffende informatie-geboden in praktijk door de kredietgever of de kredietbemiddelaar worden aangewend om zich te bevrijden van precontractuele aansprakelijkheid. Bijkomend onderzoek lijkt op dit punt opportuun.

HET VERSTREKKEN VAN PASSENDE TOELICHTING (ART. 11, §4 W.C.K.)

324. Artikel 11, §4 W.C.K. verlangt van kredietgevers en kredietbemiddelaars het verstrekken van passende toelichting omtrent **1)** de Standaardinformatie, **2)** de *voornaamste kenmerken* van de voorgestelde kredietovereenkomsten en **3)** de *gevolgen* van (het niet nakomen van) de daarin opgenomen verbintenissen. Overweging 27 bij de R.C.K. koppelt de bijstand aan **1)** de mogelijkheid voor de consument om uit te maken welke kredietovereenkomst in het palet aangeboden producten voor zijn behoeften en financiële situatie het meest geschikt is, alsook **2)** het vermogen voor de consument zich rekenschap te kunnen geven van de gevolgen die de kredietproducten voor zijn economische situatie kunnen hebben.

325. Het verstrekken van toelichting (zonder enig waarde-oordeel omtrent het adequate karakter ervan) dient o.i. zonder meer te worden aangemerkt als een resultaatsverbintenis. Inzake het door haar beoogde doel (i.e. het verstrekken van *passende* toelichting) roept artikel 11, §4 W.C.K. naar ons aanvoelen een inspanningsverbintenis in het leven.

Inzake de schuldenaars van de toelichtingsverplichting werd vooreerst de vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit besproken (artikel 11*ter* W.C.K.). Noch de R.C.K., noch de W.C.K. definiëren wat onder "nevenactiviteit" dient te worden verstaan. Artikel 11*ter* W.C.K. beperkt zich ertoe te stellen dat er géén sprake kan zijn van kredietbemiddeling bij wijze van nevenactiviteit indien 1) de verkoper/dienstverlener krediet ter beschikking stelt dat aangewend kan worden voor de aankoop van goederen of diensten in een andere onderneming; en evenmin 2) indien de verkoper of dienstverlener betaalinstrumenten ter beschikking stelt die ook buiten zijn onderneming kunnen worden gebruikt. Leveranciers van goederen of aanbieders van diensten zouden de *lege ferenda* naar ons aanvoelen uitsluitend in aanmerking mogen komen voor een kwalificatie als kredietbemiddelaar bij wijze van nevenactiviteit indien de kredietbemiddeling proportioneel slechts een *geringe invloed* heeft op de verkoopactiviteiten van de handelaar in kwestie. De vrijstelling van kredietbemiddelaars bij wijze van nevenactiviteit impliceert dat de kredietgever exclusief dient in te staan voor de toelichting (onverminderd de mogelijkheid tot een contractuele (subrogatie-)regeling). Men dient vraagtekens te plaatsen bij de wijze waarop een fysiek afwezige kredietgever, in deze context, in staat zal zijn om afdoende rekening te houden met 'door de consument geuite voorkeuren'. De Europese Commissie werd onlangs belast met een studie m.b.t. de mate waarin verzuimd werd aan de precontractuele informatieverstrekking in situaties waar de kredietbemiddelaar is vrijgesteld van precontractuele informatievoorschriften.[929] In de praktijk zal een contractuele regeling tussen de kredietgever en de

[928] Committee on the Internal Market and Consumer Protection, *Report on the implementation of the Consumer Credit Directive 2008/48/EC*, 19 oktober 2012, 8 te raadplegen via: http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2012/2037(INI)&l=en (laatst geraadpleegd op 20 januari 2013).

[929] Zie Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op

kredietbemiddelaar de onderlinge verantwoordelijkheden, i.e. de door elkeen te leveren bijstand, alsook het tijdstip van de bijstandverstrekking, nader preciseren. Wij merkten op dat de wetgever o.g.v. van artikel 5, §6 R.C.K. de taken tussen de kredietgever en de kredietbemiddelaar wettelijk zou kunnen verankeren.

326. Artikel 11, §4 W.C.K. introduceert de plicht voor de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar om consumenten op actieve wijze (d.i. spontaan, onafhankelijk van enig verzoek hiertoe) passende toelichting te verstrekken. Zelfs indien de consument, als informatie-schuldeiser, aangeeft geen bijstand te willen genieten, dient de kredietgever of de kredietbemiddelaar de W.C.K. te respecteren en overgaan tot het toelichten van de kredietovereenkomst. Kredietgever en/of kredietbemiddelaars zijn naar ons aanvoelen niet tot bijstand gehouden, wanneer zij niet zinnens zijn een kredietovereenkomst te sluiten met, of te bemiddelen voor, een bepaalde consument (vgl. met de informatieverstrekking onder artikel 11, §1 en 11*bis*, §1 W.C.K.).

In afwezigheid van een wettelijke regeling, kan de toelichting in beginsel zowel *face-to-face*, via de telefoon, per post, per mail, ed. worden verstrekt. De principiële vormvrijheid dient echter te worden genuanceerd: de wijze waarop de bijstand werd verstrekt zal immers een rol spelen bij de beoordeling van de gepastheid ervan.

Artikel 11, §4 W.C.K. specifieert evenmin het precieze ogenblik waarop de kredietgever of de kredietbemiddelaar de consument moet bijstaan. Gelet op de identieke doelstelling van het informatie-respectievelijk het bijstandsgebod uit de W.C.K., nl. de consument toelaten te oordelen of de overeenkomst aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt, is het evident dat de toelichting minstens *uiterlijk bij het sluiten* van de overeenkomst doch wellicht eveneens 'ter gelegener tijd' voor de contractsluiting moet plaatsvinden. Het tijdstip van de bijstand zal, net als de wijze waarop de toelichting wordt verstrekt, een belangrijke rol spelen bij de beoordeling of de bijstand de consument *in concreto* toeliet de informatie te verwerken en een weloverwogen kredietbeslissing te nemen.

Het onderzoek ging uitgebreid in op het voorwerp van de bijstandsverplichting. Eventuele opmerkingen en/of vragen van de consument kunnen de contouren van de te verlenen bijstand nader duiden. Wij stelden dat, naar ons oordeel, van kredietbemiddelaars mag verwacht worden dat zij hun toelichting uitstrekken tot de aard van hun bevoegdheden, hun graad van onafhankelijkheid en de aan de bemiddelingsopdracht gekoppelde vergoeding. We bepleitten *guidance* die dit bevestigt.

327. De toelichting dient "passend", of in overeenstemming met iemands aard, positie of bekwaamheid, te zijn. De evaluatie van de al dan niet toereikende aard van de door de kredietgever, respectievelijk de kredietbemiddelaar verstrekte bijstand kan naar ons aanvoelen geschieden op basis van de geleverde inspanningen om de consument *in concreto* toe te laten zelfstandig de geschiktheid van de kredietovereenkomst voor zijn situatie te beoordelen. Deze persoonsgebonden maatstaf bevestigt dat de invulling van de bijstand zal variëren naar gelang de kennis en ervaring van de consument. Kredietgevers of kredietbemiddelaars zullen in een voor de kredietnemer duidelijke en begrijpelijke taal de (financiële) impact van een voorgenomen kredietovereenkomst moeten verklaren. Van hen mag inderdaad een variabele modulering in functie van de (financiële) onderlegdheid van de consument worden verlangd. De kredietgever of de kredietbemiddelaar dient zich er tijdens het verstrekken van de bijstand o.i. van te vergewissen dat de informatie daadwerkelijk op een correcte wijze bij de informatie-schuldeiser doordringt. Niettegenstaande de conditionaliteit die de notie 'zo nodig' lijkt te suggereren kan de kredietgever of kredietbemiddelaar bijgevolg, de nader door artikel 11, §4 W.C.K. gespecifieerde elementen in zijn toelichting enkel achterwege laten, wanneer blijkt dat deze *niet* dienstig zijn voor de consument (bijvoorbeeld omdat hij deze al kent). De wijze waarop de bijstand wordt verstrekt (vergelijk bijvoorbeeld een contractsluiting "*face to face*" vs. het sluiten van een krediet via het internet) zal de mogelijkheden voor de kredietgever of de kredietbemiddelaar tot het achterhalen van het gepaste bijstandsniveau sterk beïnvloeden. Van kredietgevers of kredietbemiddelaars die financiering via het internet wensen aan te bieden mag het uitwerken van mogelijkheden om het online verstrekken van bijstand te realiseren verwacht worden. De introductie van bijzondere bewijsregels (bv. een omkering van de bewijslast of een wettelijke verankering van bovenstaande rechtspraak) dient tenslotte te worden onderzocht.

---

http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0418+0+DOC+XML+V0//NL (laatst geraadpleegd op 15 januari 2013), nr. 15.

328. Met het oog op het aan banden leggen van de ongebreidelde commercialisering van kredietopeningen, aangeboden buiten de onderneming van de kredietgever, alsook op afstand, voorziet artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. een bijzondere toelichtingsverplichting. De statistieken van de CKP leren dat dergelijke virtuele koopkracht, naast aanzetten tot hogere consumptieve uitgaven, frequenter aanleiding geeft tot betalingsachterstand dan de 'klassieke' kredietopeningen, aangeboden door financiële instellingen. De kredietgever of de kredietbemiddelaar dient voor deze overeenkomsten passende toelichting te verstrekken omtrent de voor- en nadelen tussen deze kredietvorm en de verkoop- of lening op afbetaling aangegaan voor hetzelfde kredietbedrag (voor zover deze laatste daadwerkelijk worden aangeboden).

De draagwijdte van de notie 'buiten de onderneming van de kredietgever' dient verder te worden uitgeklaard. Een letterlijke en tevens consumentvriendelijke, interpretatie leidt ertoe dat alle kredietopeningen die niet rechtstreeks door de kredietgever, en dus door tussenkomst van een kredietbemiddelaar (bv. een grootwarenhuis) worden verstrekt als aangeboden 'buiten de onderneming van de kredietgever' moeten worden bestempeld. Artikel 1, 17° W.C.K. definieert de 'onderneming van de kredietgever of van de kredietbemiddelaar' als de plaats waar hij gewoonlijk zijn bedrijf uitoefent, dat is zijn hoofdvestiging, een filiaal of een in het handelsregister ingeschreven agentschap of de vestiging van een andere kredietgever of kredietbemiddelaar. Men kan anderzijds, in een restrictieve interpretatie, van oordeel zijn dat de wetgever bij het redigeren van artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. onnauwkeurig te werk ging en met 'buiten de onderneming van de kredietgever' eigenlijk de hypothese 'buiten de onderneming van de kredietgever *of de kredietbemiddelaar*' beoogde. Dit zou onder meer kunnen blijken uit een samenlezen van artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. en het voornoemde artikel 1, 17° W.C.K. Alle kredietovereenkomsten die worden aangeboden binnen de onderneming van de kredietbemiddelaar (ongeacht dit een agentschap, een zakenkantoor dan wel een grootwarenhuis betreft) zouden overeenkomstig beschouwd worden als kredietopeningen aangeboden 'binnen de onderneming van de kredietgever'. Enkel kredietopeningen die bv. op een beurs of ten huize van de consument worden gesloten (ongeacht dit door tussenkomst van een kredietbemiddelaar geschiedt) zouden, cf. de laatste interpretatie, onder de regeling van artikel 11, §4 lid 2 W.C.K. vallen.

329. Met de introductie van de plicht tot het verstrekken van passende toelichting, erkende de richtlijnwetgever dat gestandaardiseerde informatieverstrekking een onvoldoende middel is om informatie-asymmetriën in de precontractuele kredietfase te verhelpen. Waar men zich kritisch kan uitlaten over de beperkte aandacht die de Europese wetgever besteedde aan de bevattelijkheid van de via het SECCI te verstrekken informatie, kan toelichting, in begrijpelijke en duidelijke taal, een uitweg bieden voor de bevattelijkheid van complex taalgebruik. Dat toelichting bijdraagt tot een beter begrip van aangeboden kredietovereenkomsten is onbetwist. Het kan onder meer de gevolgen van een informatie-overload in hoofde van de consument remediëren. Eerdere kritische bedenkingen inzake informatieverstrekking, gaan evenwel ook in belangrijke mate op voor de verplichting tot het verstrekken van toelichting. Net zo min als het SECCI, kan toelichting de ambitieuze doelstellingen van de R.C.K. realiseren: o.a. de gemiddelde consument in staat stellen zelfstandig af te wegen of een aangeboden krediet geschikt is voor het beoogde gebruik, alsook of het voldoende aangepast is aan zijn voorkeuren, hem toelaat de kredietkost te evalueren (o.a. de marktomstandigheden, competitie en het terugbetalingsrisico inachtnemend), en tenslotte het eigen kredietrisico te beoordelen. Hoewel de toelichting het begrip van de consument m.b.t. een beoogde kredietovereenkomst kan bevorderen, verzekert artikel 11, §4 W.C.K. geenszins dat de consument de precontractuele informatie zal aanwenden bij zijn besluitvorming en/of zal shoppen voor krediet. Wij verwijzen op dit punt naar de evaluatie van de informatievoorschriften *ex* artikel 11 en 11*bis* W.C.K.

Naast neo-klassieke fundamenten (marktfalen), kan de toelichtingsverplichting voorts op niet-economische doelstellingen worden gesteund. Toelichting zou onder meer de onderhandelingspositie van consumenten, alsook het (verhoogd) nalaten, door n.a.v. onderzoek geïdentificeerde consumentencategoriën, om een beroep te doen op financiële adviseurs, kunnen remediëren (i.e. sociale rechtvaardigheid bevorderen). Belangrijk is de kritische evaluatie van de toelichtingsverplichting op richtlijnniveau te nuanceren in de Belgische context. Onder de W.C.K., in het bijzonder gelet op de (huidige of hervormde) adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. en de onthoudingsplicht *ex* artikel 15, lid 2 W.C.K., maakt toelichting, anders dan onder de R.C.K., niet de meest ontwikkelde vorm van pretransactionele bijstand uit.

Het onderzoek wees op een aantal onduidelijkheden en lacunes m.b.t. de toelichtingsverplichting als voorzien door artikel 11, §4 W.C.K. Bijkomende *guidance* kan de efficiëntie van de toelichtingsverplichting bevorderen.

INFORMATIEVOORSCHRIFTEN INZAKE KREDIETBEMIDDELING

330. ***Bijdrage 5*** ging in op de mogelijk toegevoegde waarde van *tripolaire* boven *bipolaire* kredietrelaties. Kredietbemiddelaars kunnen de informatie-asymmetriëen, alsook de transactiekosten (voor zowel consumenten als kredietgevers) aanzienlijk reduceren. Ze genieten voorts een sterkere onderhandelingspositie t.a.v. kredietgevers. De tussenkomst van een kredietbemiddelaar kan bijgevolg de partij-autonomie alsook het kredietaanbod voor consumenten bevorderen. Het bestaan van een veelal nauwere relatie tussen de kredietbemiddelaar en de consument zou van de kredietbemiddelaars tevens een potentieel belangrijke "gatekeeper" in de strijd tegen overmatige schuldenlast (kunnen) maken. Kredietbemiddeling kan in die zin een belangrijk pretransactioneel beschermingsmechanisme voor consumenten uitmaken.

331. Het dient evenwel vermeden dat een "principaal-agent" probleem zich ent op de relatie tussen de consument en de kredietbemiddelaar. Eerlijkheid, professionaliteit en de vermijding van belangenconflicten, ingevolge de vergoeding van de tussenpersoon, dienen hiertoe gewaarborgd. Financiële *incentives* kunnen de tussenpersoon er toe brengen te handelen op een wijze die niet in het (beste) belang van de consument is. Kredietbemiddelaars zouden er bijvoorbeeld, profiterend van informatie-asymmetriëen in hun relatie met de consument, toe gebracht kunnen worden deze laatste naar bepaalde *kredietgevers*, bepaalde *kredietproducten* of (onnodige, respectievelijk niet competitief geprijsde) nevenproducten te sturen, bepaalde kredietrisico's niet te vermelden, de consument aan te zetten tot het contracteren voor een groter kredietbedrag, e.d.

Informatie-voorschriften, prominent in de ontwerprichtlijn inzake woningkrediet, blijken een onvoldoende middel om de consument op dit punt te beschermen. De vooronderstelling, in het bijzonder bij Europese beleidsmakers, dat consumenten zowel bereid als bekwaam zouden zijn om hun verwachtingspatroon inzake de tussenkomst van een kredietbemiddelaar bij te sturen, op basis van door deze laatste verstrekte status-informatie (onder meer omtrent zijn financiële banden met kredietgevers en/of de hoegrootheid van de te ontvangen commissies van de onderscheiden kredietgevers), getuigt van ongezond beleidsmatig overoptimisme. Niet alleen dient de consument de status-informatie immers te kunnen bevatten: van bescherming is pas sprake als de consument zijn handelen, naast op de standaardinformatie en toelichting inzake het aangeboden krediet, tevens op de status-informatie kan en wil afstemmen.

332. De Belgische wetgever verlangt terecht meer dan informatieverstrekking alleen. De W.C.K. bevat inderdaad diverse gedragsregels m.b.t. kredietbemiddeling.

Artikel 64, §1 W.C.K. stipuleert dat een kredietbemiddelaar geen kredietaanvraag mag indienen indien hij duidelijk van oordeel is dat de consument niet in staat zal zijn aan de verplichtingen onder de beoogde kredietovereenkomst te voldoen. Kredietaanvragen mogen daarnaast niet worden opgesplitst (art. 64, §2 W.C.K.). Hierdoor zou de kredietbemiddelaar immers bepaalde schulden van de consument 'onder de radar' kunnen houden op het ogenblik dat de kredietgever dient over te gaan tot de beoordeling om al dan niet krediet toe te kennen aan een consument. Kredietbemiddelaars zijn voorts gehouden tot een informatieplicht ten aanzien van de kredietgever. Zowel alle informatie ingewonnen o.g.v. artikel 10 W.C.K (zie art. 64, §2 W.C.K.), als informatie omtrent andere kredieten die de kredietbemiddelaar de laatste twee maanden heeft verzocht of daadwerkelijk heeft bemiddeld voor de consument (art. 64, §3 W.C.K.), dient aan de kredietgever te worden meegedeeld bij elke nieuwe kredietaanvraag. Artikel 64, §3 W.C.K. versterkt in die zin de bepaling uit artikel 64, §2 W.C.K.

333. De W.C.K. gaat verder dan gedragsregels m.b.t. de kredietaanvraag: de beloning van kredietbemiddelaars wordt in belangrijke mate wettelijk omkaderd.

Vooreerst is het kredietbemiddelaars verboden enige vergoeding (zowel rechtstreeks als onrechtstreeks) te ontvangen van de consument waarvoor hij kredieten bemiddelt (art. 65, §1 W.C.K.). Kredietbemiddelaars worden in België uitsluitend vergoed door de aanbodzijde van de kredietmarkt. Dit "grondbeginsel" van de W.C.K. heeft zowel betrekking op rechtstreekse als onrechtstreekse vergoeding (bv. het aanrekenen van dossierkosten). Artikel 65, §2 W.C.K. koppelt de vergoeding van de kredietbemiddelaar voorts aan de geldige totstandkoming, volgens de vormregels, van de kredietovereenkomst. Een kredietovereenkomst die totstandkomt in strijd met artikel 15 W.C.K. of met schending van artikel 10 W.C.K. kan aanleiding geven tot commissieverlies in hoofde van de kredietbemiddelaar. Om de kredietbemiddelaar verder te responsabiliseren gebiedt artikel 65, §3 W.C.K.

de spreiding van (minstens de helft van) de commissievergoeding in de tijd. Belangrijk is dat artikel 65, §3 niets vermeldt over de goede afloop van de kredietovereenkomst. Artikel 65, § 4 W.C.K. beperkt tenslotte de vergoeding bij het bemiddelen van een herfinanciering voor de consument. In geval van een nieuwe kredietovereenkomst met het oog op vervroegde terugbetaling van een eerder door de kredietbemiddelaar bemiddelde overeenkomst heeft de kredietbemiddelaar slechts recht op een commissie bij een "betekenisvolle vermindering van het J.K.P." ten aanzien van de eerder bemiddelde overeenkomst. Deze bepaling probeert te verhinderen dat kredietbemiddelaars consumenten aanmoedigen nieuwe kredieten aan te gaan, louter met het oog op hun commissievergoeding. Wij stelden dat, los van het remuneratieverbod, artikel 15, lid 1 W.C.K. respectievelijk artikel 64, §1 W.C.K. m.b.t. hergroepering van groot belang blijft voor kredietbemiddelaars. Irrationeel handelen (onder meer ingevolge myopia) kan consumenten er toe aanzetten om korte termijn schulden te herfinancieren met duurdere schulden op lange termijn. De rechtmatigheid van artikel 64, §1 W.C.K. in het licht van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet door de R.C.K. is onbetwist. De gedrags- en remuneratieregels inzake kredietbemiddeling uit de W.C.K. kunnen naar ons oordeel model staan voor een verdere Europese harmonisatie van het statuut van de bemiddelaars.

In ***Bijdrage 4*** vroegen wij ons tenslotte af of de toelaatbaarheid van hergroepering of een loutere herfinanciering *de lege ferenda*, niet afhankelijk dient te worden gemaakt van een "*net-economic benefit*", of de vereiste dat de hergroepering, respectievelijk de herfinanciering, in het voordeel van de consument is.

ARTIKEL 15 W.C.K.: EEN CONCEPTUELE ANALYSE

334. De Belgische wetgever is van oordeel dat een responsabilisering van kredietgevers en kredietbemiddelaars cruciaal is om een hoog niveau van consumentenbescherming te waarborgen. Het feit dat consumenten (al dan niet gepersonaliseerde) informatie en toelichting ontvangen om de verschillende aanbiedingen te vergelijken met het oog op een geïnformeerde kredietbeslissing, stelt de kredietgever geenszins vrij van zijn adviesplicht, noch van de aansprakelijkheid die uitsluitend bij hem ligt om het krediet te weigeren aan consumenten met te beperkte financiële middelen. Bovenop de eerder in dit proefschrift besproken informatievoorschriften, verlangt de W.C.K. dat kredietgevers in de precontractuele kredietfase twee belangrijke gedragsregels respecteren. Overeenkomstig artikel 15, lid 1 W.C.K. zijn kredietgevers en kredietbemiddelaars vooreerst gehouden om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met (1) de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en (2) met het doel van het krediet. Artikel 15, lid 2 W.C.K. gebiedt kredietgevers zich te onthouden van kredietverstrekking indien de consument niet in staat lijkt zijn verplichtingen, voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen. Beide gedragsregels. vormen de 'sluitsteen' van de consumentenbescherming in de precontractuele kredietfase.

De klemtoon op de aansprakelijkheid van de kredietgever bij de kredietverlening werd als één van de belangrijkste vernieuwingen van de W.C.K. 1991 bestempeld. De onthoudings- en adviesverplichting werd in het bijzonder gesteund op het "vakmanschap" van de kredietgever:

335. In ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2*** werd het Communautaire informatieparadigma uitgebreid onderzocht. Gestandaardiseerde informatieverstrekking beoogt vnl. (1) de zoekkosten ("search costs") voor consumenten te reduceren en (2) het gebrek aan prikkels ("disincentives") in hoofde van kredietgevers en kredietbemiddelaar, tot het vrijwillig verstrekken van toegankelijke en gemakkelijk vergelijkbare informatie, te remediëren. Deze intermediaire doelstellingen streven hoofdzakelijk een verhoogde competitiviteit (ingevolge consumenten die shoppen voor krediet), resulterend in goedkoper krediet, na. Informatieverstrekking tracht consumenten voorts te wijzen op een aantal risico's verbonden aan de onzorgvuldige kredietopname (i.e. de bevordering van "responsible borrowing").

Wij zijn van oordeel dat gestandaardiseerde informatieverstrekking een onvoldoende middel is om marktfalen, in het bijzonder informatie-asymmetriën, in de precontractuele kredietfase te verhelpen. Empirisch onderzoek toont aan dat consumenten onvoldoende gebruik maken van de gestandaardiseerde informatie, dit o.a. (niet limitatief) ingevolge de complexiteit van de informatie omtrent krediet (een erg abstract product), de mogelijkheid voor kredietgevers om markten te segmenteren en in geen tijd nieuwe producten te ontwikkelen, omdat consumenten krediet veeleer als een "middel" (voor de verwerving van goederen en diensten) dan een autonoom product percipiëren, omwille van minimale leereffecten bij consumenten (ingevolge het zeldzaam, soms zelfs uniek, karakter van een kredietransactie; het ongemak om met vrienden en familie over financiële aangelegenheden te praten (in het bijzonder wanneer deze

schulden betreffen) en de mogelijkheid voor kredietgevers tot het segmenteren van kredietmarkten) of tenslotte gewoon omdat consumenten vaak geen zin hebben om vrije tijd te investeren om geïnformeerd te worden en (al dan niet rationeel) onwetend blijven.

336. Gedragseconomisch onderzoek toont daarnaast aan dat rationele consumentenmodellen zelden overeenstemmen met werkelijke consumentenmarkten. Consumenten, ook deze die (1) bereid en (2) in staat zijn om gestandaardiseerde informatieverstrekking door te nemen, blijken vooreerst onderhevig aan talrijke 'biases'. Onder meer "hyperbolic discounting" of "myopia" (i.e. het disproportioneel waarderen van onmiddellijke voordelen (bijvoorbeeld het onmiddellijk genot van een consumptiegoed op krediet) ten nadele van toekomstige kosten (de aan een krediet gekoppelde kosten)) en over-optimisme (i.e. het onderschatten van potentiële risico-elementen in de toekomst die de aflossing van een krediet volgens de contractueel overeengekomen modaliteiten in het gedrang kunnen brengen) blijken van belang inzake consumentenkredieten, die véélal voor een significante tijdspanne worden aangegaan.

Belangrijk is voorts dat deze biases niet alleen de houding van een consument ten aanzien van (financiering voor) diensten en producten beïnvloeden; doch ook zijn instelling ten aanzien van precontractuele informatieverstrekking (inclusief toelichting) sturen. Van een over-optimistische consument, die er bijvoorbeeld van uit gaat dat hij zich nooit (1) in een situatie van achterstallige betaling zal bevinden of (2) nooit "onder nul" zal gaan op zijn zichtrekening, kan verwacht worden dat hij in de precontractuele kredietfase weinig interesse zal opbrengen voor, laat staan bereid zal zijn om vrije tijd te besteden aan, het doornemen van gestandaardiseerde informatie m.b.t. bijvoorbeeld (1) de gevolgen van wanbetaling of (2) de kosten van een geoorloofde debetstand op zijn zichtrekening . "It won't happen to me.."

Imperfect rationeel gedrag kan tenslotte ook worden verklaard door beperkte wilskracht (ondermeer het conflict tussen onze "planner-ik" en onze "impulsieve ik").

337. ***Bijdrage 4*** ging in op de toelichtingsverplichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. Toelichting kan bijdragen tot een beter begrip, in hoofde van de consument, van de aangeboden kredietovereenkomsten. Of de gemiddelde consument, na de toelichting, zelfstandig in staat én bereid is de gepastheid en competitiviteit van diverse kredietoplossingen af te wegen werd betwijfeld. Toelichting lijkt verder, net als gestandaardiseerde informatieverstrekking, een onvoldoende middel om imperfect rationeel gedrag om te buigen.

Ook de bijzondere toelichtingsverplichting, inzake kredietopeningen aangegaan op afstand of buiten de onderneming van de kredietgever (artikel 11, §4 lid 2 W.C.K.), lijkt in die zin de rationaliteit van de gemiddelde consument te overschatten. Een duiding (overigens slechts in de hypothese dat tevens verkopen of leningen op afbetaling worden aangeboden) van de voordelen van een verkoop op afbetaling (met een aanzienlijke vaste maandelijkse aflossing) ten aanzien van een kredietopening (met bijvoorbeeld een beperkte maandelijkse aflossingsverplichting) richt zich op een rationele consument (die nota bene wellicht minder bescherming behoeft), eerder dan op een consument die onderhevig is aan ondermeer 'hyperbolic discounting' of lijdt aan beperkte wilskracht.

Gestandaardiseerde informatie en de verstrekking van (bijzondere) toelichting gaan er voorts steevast vanuit dat iedere consument over "keuzemogelijkheden" beschikt. Doorheen dit proefschrift werd aangetoond dat deze vooronderstelling niet altijd strookt met de werkelijkheid. Een consument die reeds financiële moeilijkheden ondervindt zal mogelijk, ongeacht een eventuele bijzondere toelichting omtrent de nadelen van deze kredietvorm voor zijn individuele situatie, uitsluitend kunnen (niet persé willen) opteren voor de kredietoptie met een minieme maandelijkse aflossing. Bepaalde consumenten blijken, soms letterlijk "kost wat kost", exclusief te focussen op toegang tot krediet (dit ondermeer om te voorzien in hun levensbehoeften). De waarde van gestandaardiseerde informatieverstrekking of toelichting is in dit geval logischerwijs uiterst beperkt. Dit is eveneens het geval bij onbezonnen kredietopnames door consumenten die, zich al dan niet bewust van hun eventueel ontoereikende aflossingscapaciteit, soms op basis van valse informatieverstrekking ten aanzien van kredietgevers en kredietbemiddelaars, vandaag zonder al te veel problemen (winkel-)kredieten aangaan.

338. Met de gedragsregel *ex* artikel 15, lid 1, gaat de W.C.K. verder dan informatieverstrekking. Niet de consument, maar de kredietgever als vakman stuurt de kredietkeuze. Het terecht karakter, van de klemtoon van de wetgever op het "vakmanschap" van kredietgevers, bij de totstandkoming van de W.C.K. in 1990, wordt in dit proefschrift bevestigd.

De adviesverplichting lijkt immers in staat om, naast het verhelpen van informatie-asymmetriën, belangrijke "biases" te remediëren. Adviesverstrekking kan overoptimisme (bijvoorbeeld m.b.t. het

toekomstig spaarvermogen van de consument) en myopia (bijvoorbeeld m.b.t. de financiële lasten) counteren. Artikel 15, lid 1 W.C.K. gaat significant verder dan informeren of waarschuwen omtrent de potentiële impact van een kredietbeslissing (bijvoorbeeld omtrent de gevolgen van wanbetaling). De kredietgever dient zich immers te onthouden van kredietverstrekking indien hij geen gepast krediet kan aanbieden. In het eerder aangehaalde voorbeeld, zal de *kredietgever of de kredietbemiddelaar*, onverminderd de bijzondere toelichting omtrent de voor- en de nadelen van de kredietopening t.a.v. bijvoorbeeld een verkoop op afbetaling (artikel 11, §4 lid 2 W.C.K.), en niet de consument, de beslissing nemen over de meest passende kredietvorm. Ingevolge artikel 15, lid 1 W.C.K. draagt de kredietgever (en niet de consument) immers de juridische verantwoordelijkheid voor het passend karakter van het aangeboden krediet. Noch (1) gedragseconomische (bijvoorbeeld myopia) of (2) financiële (bijvoorbeeld financiële moeilijkheden) drijfveren in hoofde van de consument voor het kiezen van een niet-passende kredietvorm, noch (3) beperkte wilskracht in hoofde van de consument, verhinderen in principe het respect voor artikel 15, lid 1 W.C.K. door de kredietgever.

339. Niet-(gedrags) economische motieven kunnen tenslotte de adviesverplichting *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. verder onderbouwen. De adviesplicht remedieert vooreerst de ongelijke onderhandelingspostie van consumenten t.a.v. kredietgevers. De kredietgever kan zijn sterkere onderhandelingspostie (onder meer ingevolge een informatie-overwicht) niet misbruiken om consumenten op te zadelen met ongepast krediet. Dit zou immers artikel 15, lid 1 W.C.K. schenden. De adviesplicht kan daarnaast onder meer de convergentie tussen financieel geletterde en financieel ongeletterde consumenten (o.a. ingevolge een verschillend opleidingsniveau) bevorderen. Artikel 15, lid 1 W.C.K. reduceert tenslotte m.b.t. pretransactionele bescherming het onderscheid enerzijds tussen consumenten die de middelen & de reflex hebben om financiële adviseurs in te huren en consumenten die dit (financieel) niet kunnen, of (al dan niet onbewust omtrent de risico's van deze keuze) wensen. Adviesverstrekking kan in die zin een (toename van de) welvaartskloof verhinderen. Onder de W.C.K. is advies immers geen optionele nevendienst, zoals onder meer onder de ontwerprichtlijn woningkrediet, maar een wettelijke plicht voor alle kredietgevers in het voordeel van alle consumenten.

340. Tenslotte kan worden opgemerkt dat artikel 15, lid 1 W.C.K., belangrijke kosten voor de sector impliceert. In overeenstemming met het in ***Bijdrage 4*** bepleitte handhavings- en reguleringsmodel inzake consumentenkrediet, en in het bijzonder in de context van een mogelijke onrechtmatigheid van artikel 15, lid 1 W.C.K. in het licht van de R.C.K., verdient een zorgvuldige impact-analyse van de adviesverplichting aanbeveling. Er dient te worden onderzocht welke (objectieve en subjectieve) elementen, bovenop de verstrekking van passende toelichting, een adviesverplichting in de pretransactionele kredietfase kunnen rechtvaardigen. Daarnaast dient de naleving, door de sector, van de bepaling te worden getoetst (i.e. de vraag of artikel 15, lid 1 W.C.K. er in praktijk daadwerkelijk toe leidt dat consumenten de meest passende kredietvorm, de –gelet op hun risicoprofiel- meest passende kredietprijs, alsook het meest passende kredietbedrag wordt aangeboden?).

341. De onthoudingsverplichting uit artikel 15, lid 2 W.C.K. conflicteert, net als artikel 15, lid 1 W.C.K. overigens, met het traditioneel adversale markt-model. Kredietgevers zouden zich, volgens dit model, onthouden van kredietverstrekking aan niet-kredietwaardige consumenten. Het model vooronderstelt verder dat consumenten het best geplaatst zijn om het risico op overkreditering in te schatten. Rationele consumenten zouden, beter dan een kredietgever of een kredietbemiddelaar, in staat zijn de opportuniteit van een krediet af te wegen in het licht van hun persoonlijke financiële situatie (o.m. verwachte inkomsten, uitgaven, ed.). Dit lijkt, onder meer ingevolge de toegenomen mogelijkheden in hoofde van kredietverleners (o.a. inzake credit-scoring), een achterhaald model. ***Bijdrage 1*** en ***Bijdrage 2*** weerleggen, onder meer op basis van gedragseconomische studies, deze stelling. De idee dat informatie-verstrekking (in het bijzonder omtrent het risico op overkreditering) consumenten er toe kan brengen, om af te zien van het sluiten van een beoogde kredietovereenkomst, wordt evenmin ondersteund door onderzoeksresultaten. Consumenten in financiële moeilijkheden kunnen verondersteld worden primair te focussen op toegang tot krediet, ten nadele van de kredietvoorwaarden. Overmatige schuldenlast is voorts nauw verbonden met zgn. "accidents of life" (onder meer werkloosheid, ziekte, echtscheiding ed.). Over-optimisme brengt consumenten er toe deze risico's onderschatten. Beleidsmaatregelen in de strijd tegen overkreditering die, zoals informatieverstrekking onder de R.C.K., uitsluitend het consumentengedrag trachten bij te sturen zijn, hoewel erg duur, een onvoldoende pretransactioneel beschermingsmiddel. Kredietgevers worden onder artikel 15, lid 2 W.C.K., in het licht van mogelijk belangrijke externaliteiten verbonden aan overkreditering, evenwel gedwongen om verder te kijken dan hun eigen belang: het

verlenen van krediet aan insolvabele consumenten, mits borgstelling of andere zekerheidsstelling is uitgesloten. Artikel 15, lid 2 W.C.K. dient in die zin te worden bestempeld als een essentiële bepaling in de strijd tegen de overdreven schuldenlast. De impact-assessment van de Europese Commissie bij de ontwerprichtlijn inzake woningkrediet beklemtoont de noodzaak van een verplichte kredietwaardigheidsbeoordeling:

> "*Assessing creditworthiness ensures that a borrower has sufficient capacity to repay the loan. (...) Credit institutions must have provisions that are commensurate with the risks they undertake. It is argued that this – combined with the fact that creditors seek to avoid damaging and expensive defaults, write-offs and lengthy and/or expensive foreclosure procedures – means that most creditors act responsibly. Nevertheless, assessments of creditworthiness and suitability often remain inadequate. There is a lack of incentives to undertake thorough creditworthiness and/or suitability assessments. Creditors may decide instead to rely on the value of the underlying collateral (mortgage), transfer the risk of default or sell the loan to a third party. Conflicts of interest (e.g. remuneration structures) may also influence the decision to sell a particular product. Consumers may also have an incentive to overstate their income to obtain the loan and/or a better interest rate. Another market failure is the inability to access reliable information on a borrower. While information can be obtained directly from the borrower, information provided by consumers can sometimes be unreliable, especially given potential misaligned incentives. For example, consumers have been found to overestimate their income and/or underestimate their commitments in up to 70 % of mortgage applications.*[930]

342. Eén en ander impliceert niet dat consumenten geen verantwoordelijkheid dragen voor onbezonnen kredietbeslissingen. Verantwoordelijke kredietverstrekking ("responsible lending") en verantwoordelijke kredietopname ("responsible borrowing") zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Artikel 15, lid 2 W.C.K. gaat er, o.i. terecht, evenwel vanuit dat het opleggen van een onthoudingsverplichting aan kredietgevers (de aanbodzijde), de meest efficiënte oplossing is om een aantal significante externaliteiten gekoppeld aan marktfalen en irrationeel consumentengedrag te verhinderen. Dit kan het beschermen van consumenten tegen eigen irrationeel handelen impliceren. Onverminderd de onthoudingsverplichting, dient een voldoende toegang tot krediet te worden verzekerd *voor kredietwaardige consumenten*. De impact-assessment van het Europees Parlement bij de ontwerprichtlijn inzake hypothecair krediet (die eveneens een onthoudingsverplichting bevat) illustreert deze evenwichts-oefening:

> "*At the same time, more thorough creditworthiness checks may also have a negative impact on consumers since there is a risk that access to credit for some groups of consumers (e.g. low income) is restricted. If however, the reduced access is for certain groups of borrower regardless of their individual creditworthiness, this would represent a cost. However, reduced access due to a reduction in responsible lending and borrowing would not represent a wider cost to society as it would address the overextension of credit to certain borrowers who may not have been in a position to repay and would have incurred extra charges due to default penalties and higher interest rates. Furthermore, other groups of consumers (e.g. more creditworthy borrowers) may benefit in the form of more appropriate risk based pricing. Consumers would also benefit as the increased confidence would in turn encourage customer mobility*."[931]

343. In 2010, werd niet minder dan 10,97 procent van de totale consumptie-uitgaven van de Belgische gezinnen door middel van een consumentenkrediet gefinancierd. De statistieken van de CKP wijzen ons inziens op de noodzaak tot een breder debat, op macro-niveau, omtrent de (ongebreidelde) toegang tot consumentenkrediet. Beleidsmakers worden op dit punt geconfronteerd met een uiterst delicate oefening, die kan uitmonden in een re-evaluatie van het op vandaag bestaande evenwicht tussen de legitieme belangen van de sector en consumenten. Hoewel dit buiten het bestek van het onderzoek valt, maakt

---

930 COMMISSION STAFF WORKING PAPER IMPACT ASSESSMENT Accompanying document to the Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on credit agreements relating to residential property (Text with EEA relevance) Brussels, 31.3.2011 SEC(2011) 356.

931 Zie EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 40-41.

Bijdrage 1 in die zin melding van een toenemend besef bij beleidsmakers, dat toegang tot krediet niet steeds welvaartsbevorderend is.

DE RECHTMATIGHEID VAN ARTIKEL 15 W.C.K. IN HET LICHT VAN DE R.C.K.

344. De rechtmatigheid van artikel 15, lid 1 W.C.K., in het licht van de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet, ingevolge de R.C.K., is hoogst onzeker. De wetgever steunde zich in 2010 onder meer op artikel 5, §6 R.C.K. en Overweging 27 bij de R.C.K. om te oordelen dat het voormalige artikel 11, lid 2 W.C.K. kon worden behouden. De R.C.K. bepaalt slechts dat er passende toelichting dient te worden verstrekt die de consument in staat stelt om te oordelen of de kredietovereenkomst al dan niet aan zijn behoeften en financiële situatie beantwoordt, alsook dat de wijze waarop en de mate waarin dergelijke bijstand wordt verleend door de lidstaten kan worden aangepast aan de omstandigheden/ persoon aan wie het krediet wordt aangeboden, alsook aan het soort krediet dat wordt verstrekt (art. 5, §6 R.C.K.). In ***Bijdrage 4*** werd geoordeel dat artikel 15, lid 1 W.C.K. indruist tegen de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet door de R.C.K. De *per sé* bijstandsverplichting uit artikel 15, lid 1 W.C.K. lijkt te strijden met artikel 5, §6 *in fine* R.C.K. (***Bijdrage 3***, nr 51). Een veralgemeende verplichting in hoofde van de kredietgever/kredietbemiddelaar tot het zoeken van het best aangepaste krediet gaat verder dan de ruimte voor het behoud of introductie van een gevalspecifieke benadering die de Europese wetgever voor ogen had. In de rechtsleer werd er terecht op gewezen dat de R.C.K. de consument als eindverantwoordelijke aanduidt. Alleen oordelen dat de R.C.K. zich slechts beperkt tot "informatiemechanismen *sensu strictu*", met uitsluiting van adviesverstrekking, zou kunnen nopen tot het bijsturen van dit oordeel. Zelfs in dit geval, is het maar de vraag of de adviesplicht, als een niet geharmoniseerd deelaspect, geen afbreuk doet aan de doelstelling van de R.C.K.

345. Bepaalde rechtsleer is van oordeel dat ook artikel 15, lid 2 W.C.K. zich op gespannen voet verhoudt met de R.C.K. Een rapport m.b.t. de implementatie van de R.C.K. stelde dat *"the prohibition of excessive lending may act contrary to the spirit of article 5(6) given that the directive seems to imply that is for the consumer to evaluate whether the loan is excessive or not".*[932] Dit zou impliceren dat een insolvabele consument, mits hij voldoende wordt geïnformeerd onder de R.C.K. een krediet kan afsluiten op basis van een borgtocht. Eerder oordeelden wij dat de bepaling als vervat in het oude artikel 15 W.C.K. o.i. niet onder het geharmoniseerde gebied lijkt te ressorteren (***Bijdrage 3***, nr 50). Artikel 8 R.C.K. lijkt de kredietwaardigheidsbeoordeling geenszins uitputtend te harmoniseren. Zo bepaalt artikel 8 R.C.K. slechts dat de beoordeling van de kredietwaardigheid aan de kredietgever toekomt, een bepaling die de lidstaten aanzienlijke bewegingsruimte laat, en verduidelijkt overweging 30 bij de R.C.K. dat de lidstaten de vrijheid behouden om verbintenisrechtelijke voorschriften m.b.t. de geldigheid van overeenkomsten te handhaven of in te voeren. Anderzijds blijkt uit de passage m.b.t. raadpleging van een gegevensbank (art. 8 lid 1 *in fine* R.C.K.), dat de R.C.K. m.b.t. kredietwaardigheid bepalingen bevat die verder gaan dan loutere informatieverstrekking. Men kan zich voorts afvragen wat het nut is van een wettelijke verplichting tot het controleren van de kredietwaardigheid indien de (Richtlijn)wetgever nalaat enig gevolg te koppelen aan dergelijk gebod.

SUITABILITY OF ASSISTANCE

346. De vraag *welke alternatieve maatregelen kunnen het door de Wetgever nagestreefde evenwicht tussen consumentenbescherming en de legitieme verzuchtingen van de kredietsector realiseren op een wijze die verzoenbaar is met de gerichte maximale harmonisatie door de R.C.K. van het consumentenkrediet?* (de zesde deelvraag van dit proefschrift), komt aan bod in Hoofdstuk VI (zie in het bijzonder ***Bijdrage 4***). Het hoofdstuk gaat nader in op de Belgische implementatie van het "*Suitability of Assistance*" beginsel uit artikel 5, §6 *in fine* R.C.K. Ingevolge dit beginsel behouden lidstaten de mogelijkheid om (I.) de wijze waarop en (II.) de mate waarin precontractuele bijstand aan de consument wordt verleend, alsmede (III.) de identiteit van degene door wie de bijstand wordt verleend, aan te passen aan: 1) de specifieke omstandigheden waarin de kredietovereenkomst wordt aangeboden; 2) de persoon aan wie het krediet wordt aangeboden; en 3) het soort krediet dat wordt aangeboden. Met artikel 15 van de Wet

932 DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 59. Eveneens: D. BLOMMAERT en F. BONNARENS, "De aansprakelijkheid bij kredietoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.), *Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 85-86.

Consumentenkrediet (W.C.K.), d.i. de plicht tot het zoeken van het best aangepaste krediet (lid 1) enerzijds en de onthoudingsplicht wanneer dient te worden aangenomen dat de consument niet in staat zal zijn het krediet correct terug te betalen (lid 2) anderzijds, ligt het principe van asymmetrische bijstand in de precontractuele fase vandaag reeds vervat in de W.C.K. Gelet op de gespannen verhouding tussen artikel 15, lid 1 W.C.K. enerzijds en de gerichte maximale harmonisatie van het consumentenkrediet door de R.C.K. beschouwde Hoofdstuk VI de plicht tot het verstrekken van passende toelichting, als hoeksteen van het "*Suitability of Assistance*" beginsel in de precontractuele kredietfase (onder meer op basis van specifieke risicogroepen, transacties of omstandigheden waarin de kredietverstrekking plaatsvindt).

347. In het bijzonder werd nagegaan hoe de uitvaardiging, door de toezichthouder, van gedragsregelen, richtsnoeren of "*guidance*" kan bijdragen tot doelgerichte marktinterventies ter realisatie van het "*Suitability of Assistance*" beginsel. Zowel in Groot-Brittannië (*Office of Fair Trading*) als in Nederland (de *Autoriteit Financiële Markten*) maken toezichthouders vandaag reeds gebruik van richtlijnen ter regulering van de markt voor krediet aan particulieren. Hoewel op het moment van beëindiging van het onderzoek onduidelijk, kan de mogelijke overheveling van het toezicht inzake kredietbemiddeling van de FOD Economie naar de *Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten* (*Financial Services and Markets Authority* of *FSMA*) een uitgelezen kans bieden om de administratieve handhaving van het consumentenkrediet tegen het licht te houden. Hoofdstuk VI benadrukt dat de richtlijnen een (a.) proactief, (b.) subsidiair, (c.) interactief en (d.) flexibel handhavingsbeleid inzake krediet aan particulieren dienen te realiseren.

De richtlijnen kunnen bovendien de aanzet vormen voor een toegenomen Europese coördinatie van de handhaving inzake consumentenkrediet. Waar de richtlijnwetgever bij de harmonisatie-oefening informatie-regulering net omwille van haar eenvoudige verzoenbaarheid met substantiële wetgeving uit de nationale rechtsordes van de lidstaten verkoos, boven meer verregaande (substantiële) regulering van het consumentenkrediet, lijkt de interne markt geenszins gebaat met de regelgevende vrijheid van de lidstaten m.b.t. de precontractuele bijstand. Deze vrijheid staat immers de doelstelling om de barrières voor eengemaakte kredietmarkt tot het absoluut noodzakelijke minimum te beperken, in de weg.

348. Artikel 15, lid 1 W.C.K., dat kredietgevers en kredietbemiddelaars, zonder onderscheid, gebiedt *om voor de kredietovereenkomsten die zij gewoonlijk aanbieden of waarvoor zij gewoonlijk bemiddelen, het krediet te zoeken dat qua soort en bedrag het best is aangepast, rekening houdend met de financiële toestand van de consument op het ogenblik van het sluiten van de kredietovereenkomst en met het doel van het krediet,* strookt niet met het beginsel, uit artikel 5, §6 R.C.K., dat bijstand dient te worden gesteund op de daadwerkelijke bijstandshoeftigheid van de kredietnemer (*supra* Hoofdstuk V.). Ter realisatie van een "suitability of assistance" -paradigma inzake consumentenkrediet, dienen nader onderzoek & marktconsultatie, cf. de in ***Bijdrage 4*** voorgestelde methodologie, gevallen af te bakenen waar een *uitbreiding* of *afzwakking* van de hierboven besproken (standaard m.b.t.) toelichting *ex* artikel 11, §4 W.C.K. zich opdringt. De bijzondere bijstandsverplichting inzake kredietopeningen op afstand of buiten de onderneming van de kredietgever, uit artikel 11, §4, lid 2 W.C.K. staat, als een onvoldoende (efficiënte) stap in de goede richting, model voor deze benadering.

349. Additionele assistentie is op zijn plaats zodra de bijstand *ex* artikel 11, §4 W.C.K. consumenten niet in staat blijkt te stellen om **1)** uit te maken welke kredietovereenkomst in het palet aangeboden producten voor hun behoeften en financiële situatie het meest geschikt is of **2)** hen rekenschap te kunnen geven van de gevolgen die de kredietproducten voor hun economische situatie kunnen hebben. Zowel *objectieve* (de context waarin een consumentenkrediet wordt aangegaan respectievelijk de kredietvorm) als *subjectieve* (aan de persoon van de kredietnemer, kredietgever of kredietbemiddelaar verbonden) criteria kunnen een variabele modulering van de bijstand voorafgaand aan het sluiten van een consumentenkrediet rechtvaardigen.

350. Naast onder meer de <u>financiële geletterdheid van de kredietnemer</u>, is een <u>registratie in het negatieve luik van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren</u> denkbaar als subjectief te rechtvaardigen criterium voor bijkomende assistentie. Dit kan verhinderen dat reeds in schuldenlast verkerende consumenten verdere schulden opbouwen. Ook de <u>tussenkomst van een krediet*makelaar*</u> kan aanleiding geven tot een bijkomde bijstand. Men zou ondermeer kunnen overwegen om een beperkte adviesplicht *ex* artikel 15, lid 1 W.C.K. van toepassing te maken op kredietmakelaars. De bijzondere bijstandsverplichting m.b.t. kredietopeningen aangeboden op een verkooppunt buiten de onderneming van de kredietgever of op afstand combineert kredietvormspecifieke bijstand met bijstand ingegeven door de context waarin het

krediet wordt aangeboden. ***Bijdrage 2*** en ***Bijdrage 3*** duiden de gevaren van winkelkredieten. Het is twijfelachtig of artikel 11, §4, 2e lid W.C.K. een voldoende pretransactioneel beschermingsmiddel is. Bijkomende bescherming lijkt in deze opportuun.

351. Geïdentificeerde gevallen van marktfalen vereisen oplossingen op maat. De omvang en de risico's voor de consument, determineren de vorm en intensiteit van het ingrijpen, gaande van een duiding van de voor- en nadelen van een kredietvorm, bijkomende vorming van het personeel tot meer dirigistische sturing; zoals bijvoorbeeld de toelaatbaarheid van een hergroepering of loutere herfinanciering afhankelijk maken van een "*net-economic benefit*", i.e. de vereiste dat de hergroepering , respectievelijk de herfinanciering in het voordeel van de consument is (de kredietgever als "mede-titularis" van de kredietbeslissing cfr. artikel 15, lid 2 W.C.K.). Hergroepering is tenslotte een evident voorbeeld van een te overwegen zuiver transactie-specifieke bijstand.

* *
*

BIBLIOGRAFIE

REGELGEVING

Internationale bronnen

G20 High-Level Principles on Financial Consumer Protection OESO, Oktober 2011.

Financial Stability Board Principles for Sound Residential Mortgage Underwriting Practices, April 2012.

Europese bronnen

Geconsolideerde versie van het verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (*Pb. C 83 van 30/03/2010, blz. 0047-0199*)

Wetgeving (in de meest brede zin)

Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad (*Pb. L 304 van 22/11/2011 blz. 0064-0086)*

Richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad, *(Pb nr. L 133 van 22/05/2008 blz. 0066 – 0092)*

Richtlijn 98/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998.tot wijziging van Richtlijn 87/102/EEG betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet *(Pb nr. L 101 van 01/04/1998, blz. 0017-0023)*

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (*Pb nr. L 095 van 21/04/1993 blz. 0029 – 0034)*

Richtlijn 90/88/EEG van de Raad van 22 februari 1990 tot wijziging van Richtlijn 87/102/EEG betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake het consumentenkrediet (*Pb L 61 van 10/3/1990, blz. 001–0018)*

Richtlijn 87/102/EEG van de Raad van 22 december 1986 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet *(Pb C 234 van 30/09/2003, blz. 1)*

Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI), te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu

Opinion of the European Economic and Social Committee on "Consumer information" (own-initiative opinion) *(Pb C 44 van 11/02/2011, blz. 0062 – 0067)*

Overige

Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake woningkredietovereenkomsten, Brussel, 31.3.2011 COM(2011) 142 def.-2011/0062 (COD).

Tweede gewijzigd voorsel van richtlijn van het Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechterlijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, tot opheffing van richtlijn 87/102/EEG en tot wijziging van richtlijn 93/13/EU. Ingediend door de Commissie op 10 oktober 2005 (COM(2005) 483 def.)

Voorstel van richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake consumentenkrediet, COM (2002) 443 def.-2002/0222 (COD)

GROENBOEK over financiële diensten voor consumenten in de interne markt, Brussel, 30.4.2007 COM(2007) 226 definitief.

Aanbeveling van de Europese Commissie van 1 maart 2001 betreffende de voorlichting die kredietgevers die woningkredieten aanbieden in de precontractuele fase aan de consumenten moeten geven, PB L 69/25 e.v. Te raadplegen op http://eur-lex.europa.eu

Europese Overeenkomst over een vrijwillige gedragscode betreffende voorlichting in de pre-contractuele fase inzake woningkredieten,te raadplegen op http://www.febelfin.be

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over "Consumenteninformatie: wat en hoe" (initiatiefadvies) *(Pb C 44 van 11/02/2011, blz 0062-0067).*

Advies van het Europees Parlement van 20 april 2004 (*P.B.* C. 104 E van 30/04/2004, blz. 233).

Eurofinas' comments on the common position adopted by the council with a view to the adoption of a directive on credit agreements for consumers (ref. 9948/07). Te raadplegen op http://www.eurofinas.org

London Economics, "The Costs and Benefits of Integration of EU Mortgage Markets. A Report for the European Commission DG- Internal Market and Services", August 2005.

EUROPEAN PARLIAMENT Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1.

DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT, *Implementation of the Consumer Credit Directive*, IP/A/IMCO/ST/2011-15, January 2012, 26-32 (inzake de omzetting van het SECCI in de lidstaten); te raadplegen op http://www.europarl.europa.eu

DG Health and Consumer Protection, Establishment of a Benchmark on the Economic Impact of the Consumer Credit Directive on the Functioning of the Internal Market in this Sector and on the Level of Consumer Protection, Final Report, 5 November 2009

'Towards a Common Operational European Definition of Over-indebtedness', report prepared for the EC D-G Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2008, 50.

Nationale bronnen

A. Belgische bronnen

Wetgeving (in de meest brede zin)

Wet van 2 juli 2010 tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België, en houdende diverse bepalingen, *BS* 28 september 2010.

Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *BS* 12 maart 2010.

Wet van 10 december 2009 betreffende de betalingsdiensten, *BS* 15 januari 2010.

Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, *BS* 30 mei 2007.

Wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, *BS* 30 mei 2007.

Wet 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, *BS* 4 september 2002.

Wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, *BS* 19 augustus 1992.

Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (*BS* 9 juli 1991), zoals onder meer gewijzigd door de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (*BS* 2 mei 2003) en de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS* 21 juni 2010.

KB van 21 juni 2011 tot wijziging van verschillende besluiten inzake consumentenkrediet en tot uitvoering van de artikelen 5, §1 tweede lid, en §2 en 15, derde lid van de Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *BS* 29 juni 2011.

KB 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten, *BS* 18 juni 2007.

MvT bij de wet van 13 juni 2010 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Kamer 2009-10, DOC. 52 2468/001.

MvT bij het wetsontwerp van 11 april 2002 tot wijziging van de wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Kamer 2001-02, DOC 50 1730/001

MvT bij het Ontwerp van wet op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Senaat 1989-90, 916-1.

Adv. RvS bij het Ontwerp van wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* Kamer 2011-02, DOC 50 1730/001.

Adv. RvS nr. 47.240/1 bij het Ontwerp van wet van 13 juni 2010, *Parl. St.* Kamer 2009-10, DOC 52 2468/001.

Adv. RvS bij het Ontwerp van wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *Parl. St.* 916-1 (1989-1990).

Raad voor het Verbruik (R.v.V.)

R.v.V, Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 betreffende het consumentenkrediet, 22 april 1998.

R.v.V., Advies over de hervorming van de wetgeving m.b.t. de hypothecaire lening, 13 mei 1991, nr.97.

R.v.V., Advies betreffende een globale wetgeving van het verbruikerskrediet, 13 en 17 April 1989, nr. 79.

R.v.V., Advies over het wetsontwerp tot regeling der verbruikerskredietovereenkomsten, 30 Juni 1976, nr. 30.

R.v.V., Advies over de reglementering op de verkoop op afbetaling en de persoonlijke lening, 9 November 1967.

Overige

Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de verzekering gewaarborgd wonen, 12 juni 2008.

Verslag Commissie, *Parl.St.*, Senaat, 1989-1990, 916/2,170.

Gedragscode van de Belgische Vereniging van Banken en Beursvennootschappen

Rapport N° 447 du Sénat Français sur la réforme du crédit à la consommation, session ordinaire de 2008-2009.

Autoriteit Financiële Markten, Leidraad open norm "begrijpelijk/duidelijk". Te raadplegen op http://www.afm.nl/.

OFFICE OF FAIR TRADING, *Irresponsible lending – OFT guidance for creditors*, Maart 2010 (laatste update Februari 2011), OFT Doc. 1107.

OFFICE OF FAIR TRADING, *Mental capacity – OFT guidance for creditors*, September 2011, OFT Doc. 13737.

Memorie van toelichting – wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek, de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2008/48 EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 April 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102 EEG van de Raad, Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Studies en rapporten

DE DONCKER, H., "Kredieten aan particulieren- Analyse van de in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren geregistreerde gegevens", Nationale Bank van België, Working Paper Document n°78, Januari 2006, 76 p.

Eurobarometer 74.1 Armoede en Sociale Uitsluiting resultaten voor België, te raadplegen op http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_355_fact_be_nl.pdf

European Parliament Policy Department Economic and Scientific Policy, *Broad Economic Analysis of the impact of the proposed Directive on Consumer Credit*, April 2007, IP/A/IMCO/FCW/2005-58/LOT 4/SC1, 182 p.

HUYGHEBAERT, N., *"Studie naar het belang van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet voor de Belgische economie"*, Januari 2012, 100p.

Nationale Bank van België, Statistieken Centrale voor Krediet aan Particulieren van 2011, beschikbaar op www.nbb.be/pub

Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, te downloaden op http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/policy/eb_special_373-report_en.pdf (laatst bekeken in Maart 2012), 47.

OFFICE OF FAIR TRADING, "Personal current accounts in the UK. An OFT market study", 2008, beschikbaar op www.fsa.com

RESEAU FINANCEMENT ALTERNATIF, "Les ouvertures de crédit : pour quoi faire ?", Enquête commanditée par le SPP Intégration sociale à la demande de Philippe Courard, Secrétaire d'Etat à l'Intégration sociale et à la Lutte contre la pauvreté Marché public « MIIS 2010 06 » (lot 2), Juni 2011.

Commission of the European Communities, "The Cost of Non-Europe in Financial Services", European Union, Brussels, 150 p.

London Economics, "The Costs and Benefits of Integration of EU Mortgage Markets. A Report for the European Commission DG- Internal Market and Services", August 2005, 195 p.

Special Eurobarometer 373: Retail Financial Services, available at http://ec.europa.eu, 210 p.

RECHTSLEER

I. Boeken

BALATE, E., DEJEMEPPE, P. en DE PATOUL, F., *Le droit du crédit à la consommation. Commentaires de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation*, Brussel, De Boeck – Wesmael, 1993, 519 p.

BERMANN, G.A., GOEBEL, R.J., DAVEY, W.J. en FOX, E.M., Cases and Materials on European Union Law, 3de ed., American Casebook Series, West Publishing Company, 2011, 1501p.

BREYER, S., *Regulation and its Reform*, Cambridge – Massachusetts en London, Harvard University Press, 1982, 472 p.

COLAERT, V., *De meerlagige rechtsverhouding financiële dienstverlener - belegger. Een onderzoek naar de verhouding tussen de MiFID gedragsregels, consumentenrecht en burgerlijk recht, getoetst aan de regels inzake pretransactionele informatieverplichtingen*, proefschrift met het oog op de verkrijging van de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid, Leuven, 2010, 580 p.

CORNELIS, L., *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 997 p.

DAMBRE, M., *Consumentenkrediet, Een commentaar op de nieuwe reglementering*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 125 p.

DE BOECK, A., *Informatierechten en -plichten bij de totstandkoming en uitvoering van overeenkomsten: grondslagen, draagwijdte en sancties*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 572 p.

DE MUYNCK, M., *Consumentenkrediet. De wet van 13 juni 2010 gewikt en gewogen*, CABG 2011, n°1, 79 p.

DOMONT-NAERT, F., *Consommateurs défavorisés: crédit et endettement. Contribution à l'étude de l'efficacité du droit de la consommation*, Gent, Story-Scienta, 1992, 362 p.

HART, F.M. A.T. en DU PERRON, C.E., De geïnformeerde consument. Is informatieverstrekking een effectief middel om consumenten afgewogen financiële beslissingen te laten nemen?, Preadvies voor de Vereniging voor Effectenrecht 2006, Van Der Heijden Instituut, Kluwer, Deventer, 2006, 204 p.

HERREMANS, T., *De Nieuwe wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming: volledig overzicht van oud en nieuw,* Brussel, Larcier, 2010, 306 p.

HOWELLS, G. en WEATHERILL, S., *Consumer Protection Law*, 1995, Aldershot, Dartmouth, 1995, 601,

LETTANY, P., *Het Consumentenkrediet. De Wet van 12 juni 1991*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 431 p.

RAJAN, R.G., *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten The World Economy*, Princeton, Princeton University Press, 2010, 260 p.

RAMSAY, I., *Consumer Law and Policy: Text and Materials on Regulating Consumer Markets*, Oxford-Portland (Oregon), Hart Publishing, 2007, 788 p.

N. REICH, "Economic Law, consumer interests and EU integration.", in (X), Understanding EU Consumer Law, Oxford, Intersentia, 2009, 378 p.

STEENNOT, R., BOGAERT, F., GOENS, D. en BRULOOT, D., *Wet Marktpraktijken*, Reeks Financieel Recht, nr. 12, Antwerpen, Intersentia, 2010, 226 p.

STEENNOT, R., m.m.v. DE JONGHE, S., *Handboek Consumentenbescherming en Handelspraktijken*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2007, 408 p.

STUYCK, J., *Beginselen van Belgisch privaatrecht. Handels- en economisch recht. Mededingingsrecht. & Handelspraktijken*, Gent, Story-Scientia, 2004, 483 p.

TERRYN, E., Bedenktijden in het consumentenrecht: het herroepingsrecht als instrument van consumentenbescherming, Antwerpen, Intersentia, 2008, 686 p.

VAN DEN HAUTTE, E., *Harmonisation européenne du crédit hypothécaire: perspectives de droit comparé, de droit international privé et de droit européen*, Collection de la faculté de droit – Université libre de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 2010, 550 p.

VAN GERVEN, W., m.m.v. COVEMAEKER, S., *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 459 p.

WEATHERILL, S., EU Consumer Law and Policy, Cheltenham (UK)- Nordhampton (USA), Edward Elgar Publishing, 2005, 253 p.

WEYTS, B., *De fout van het slachtoffer in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 565 p.

Verzamelwerken

ALTIYAH, P.S., "Scandinavian Techniques for Controlling Fairness in Contracts" in R. BROWNSWORD, G. HOWELLS and T. WILHELMSSON (eds.), *Welfarism in contract law*, Dartmouth, 1994, 349 p.

BALATE, E., m.m.v. LEMINEUR, I.,"Le champ d'application ratione materiae et ratione personae- la portée de loi", in E. TERRYN (ed.), *Handboek Consumentenkrediet*, Brugge , Die Keure, 2007, 590 p.

BALLON, E., "Consumentenkrediet" in B. TILLEMAN en E. TERRYN (eds.), *Beginselen van het Belgisch Privaatrecht. Deel XIII Handels- en Economisch Recht. Deel 1 Ondernemingsrecht*, Kluwer, 2011, 2 v.

BALLON, G.L., "De verplichting tot voorlichting van de consument en de regeling van de documenten betreffende de verkopen van producten en diensten in de Nieuwe Handelspraktijkenwet", in J. STUYCK en P. WYTINCK (eds.), *De Nieuwe wet handelspraktijken*, Brussel, Story-Scientia, 1992, 460 p.

BERNAUW, K., "De gemeen rechtelijke informatieplicht van de verzekeraar", in J. ROGGE (ed.), *De informatieplicht in verzekeringen - Le devoir d'information en assurances,* Mechelen, Kluwer, 2011, 274 p.

BIQUET-MATHIEU, C., « Introduction », in C. BIQUET-MATHIEU, *Le crédit à la consommation*, Brussel, Larcier, 2004, 269 p.

BLOMMAERT, D., "De aansprakelijkheid van de kredietinstelling als kredietgever bij krediettoekenning aan de kredietnemer: stand van zaken", in H. VUYE en Y. LEMENSE (ed.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 470 p.

BLOMMAERT, D. en BONNARENS, F., "De aansprakelijkheid bij krediettoekenning van de kredietgever en de kredietbemiddelaar na de wet van 13 juni 2010", in Instituut Financieel Recht (ed.*), Financiële regulering in de kering*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 814 p.

BLOMMAERT, D. en BONNARENS, F., "Reclame in de Wet Consumentenkrediet en de Wet Hypothecair Krediet", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium*, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten*, Limal/ Antwerpen-Oxford, Anthemis -Intersentia, 2012, 137 p.

BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., "Artikel 1, 1° Wet op het consumentenkrediet", in Artikelsgewijze commentaar Financieel recht., Kluwer, losbladig.

BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., "Artikel 1, 3° Wet op het consumentenkrediet", in Artikelsgewijze commentaar Financieel recht, Kluwer, losbladig.

BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., "Artikel 4 Wet op het consumentenkrediet", in Artikelsgewijze commentaar Financieel recht., Kluwer, losbladig.

BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., "Artikel 10 Wet op het consumentenkrediet", in Artikelsgewijze commentaar Financieel recht., Kluwer, losbladig.

BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., "Artikel 11, Wet op het consumentenkrediet", in Artikelsgewijze commentaar Financieel recht., Kluwer, losbladig.

CAFAGGI, F. en MICKLITZ, H. W., "Introduction", in F. CAFAGGI en H. W. MICKLITZ (eds.), New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay between Private and Public Enforcement, Antwerpen-Oxford-Portland, Intersentia, 2009, 451 p.

CASSIER, E., "Artikel 1 Wet Hypothecair Krediet", in Artikelsgewijze Commentaar Bijzondere Overeenkomsten, Kluwer, losbladig.

DAMBRE, M., "Over artikel 16 Wet Consumentenkrediet: het geruisluis krediet als 'geschenk' voor de consument", Jaarboek Kredietrecht 2000, 37-41.

DE BOECK, A., "De informatieverplichting van de professioneel t.a.v. de consument", in Y. MERCHIERS (ed.), Consumentenrecht, Brugge, die Keure, 1998, 364 p.

DE MEUTER, S., VAN VLASSELAER, M.-J. en VEYS, M., "De verhouding tussen de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en de wet op het consumentenkrediet", in P., DE VROEDE (ed.), Liber Amicorum Paul De Vroede, Diegem : Kluwer rechtswetenschappen, 1994, 2 v.

DE PATOUL, F., "Le devoir d'information et de conseil du prêteur", in, C. BIQUET- MATHIEU en E. TERRYN (eds.), Hypothecair Krediet- Crédit Hypothécaire, Reeks Recht en Onderneming nr. 36, Brugge, Die Keure, 2010, 1016 p.

DE PATOUL, F., "Le champ d'application des dispositions légales relatives aux crédit réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Limal/ Antwerpen-Oxford, Anthemis -Intersentia, 2012, 137 p.

DE PATOUL, F., "La responsabilité du prêteur et de l'intermédiaire de crédit dans la phase précontractuelle, in C. BIQUET- MATHIEU (ed.), Le crédit à la consommation, 2004, Luik, C.U.P. Vol. 75, 269 p.

DE PATOUL, F., x, noot onder Cass. 16 december 2004, in Jaarboek Kredietrecht, 2005.

DEJEMEPPE, P., "Les Directives Européennes en matière de crédit à la consommation", in G. DAL (ed.), Le Crédit à la consommation, Editions du Jeune Barreau de Bruxelles, 1997, 377-403.

DIEUX, X. en WILLERMAN, D., "La responsabilité civile et pénale du banquier dispensateur du crédit - développements récents", in Le crédit aux entreprises, aux collectivités publiques et aux particuliers, Brussel, Ed . du jeune Barreau, 2002, 458 p.

DOMONT-NAERT, F., "L'information du consommateur et l'obligation de renseignement dans la loi du 12 juin 1991", in v.z.w. I.T.O.A.U. en Centre de Droit de la Consommation (eds.), De nieuwe wet op het consumentenkrediet, Brussel, Creadif, 1992, 222 p.

GLANSDORFF, F., "Introduction générale" in F. GLANSDORFF (ed.), Les obligations d'information, de renseignement, de mise en garde et de conseil, Brussel, Larcier, 2006, 398 p.

GODDAER, J., TERRYN, E. en VANNEROM, J., "Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 691 p.

HEYMANS, P., "Algemene basisinformatie inzake gereglementeerd hypothecair woonkrediet" , in X., Het onroerend goed in de praktijk , VIII.Fter.A.1-1 - VIII.Fter.G.4-3, 339 p.

ISSACHAROFF, S. and SAMUEL, I., "The Institutional Dimension of Consumer Protection", in F. CAFAGGI en H. W. MICKLITZ (eds.), New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay between Private and Public Enforcement, Antwerpen-Oxford-Portland, Intersentia, 2009, 451 p.

LEONARD, T. en MENTION, A., "Crédit à la consommation et protection des données à caractère personnel: un aperçu des règles protectrices", in E. Terryn (ed.), Handboek Consumentenkrediet, Brugge , Die Keure, 2007, 590 p.

C. MARQUET, "Les défenses en droit judiciaire : vers un ordre public « procédural »", in X., *Les défenses en droit judiciaire privé*, 11-60.

NOTTAGE, L., "Innovating for 'Safe Consumer Credit': Drawing on Product Safety Regulation to Protect Consumers of Credit", in T. WILSON (ed.), International Responses to Crisis, Credit, Over-indebtedness and Insolvency, Ashgate, 2013, 272 p.

REIFNER, U., "Responsible credit in the EU- National Law, the new EU-Directive and Beyond", in E.P. DELIA (ed.), Evolving Legislation on Consumer Credit and Trade Practices: Stimulus or Drag on Economic Activity?, Malta, AB.S. BANK PUBLICATION, 2007, 274 p.

ROTT, P., "Consumer Credit" in H.-W. MICKLITZ, N. REICH en P. ROTT (eds.), Understanding EU Consumer Law, Antwerpen, Intersentia, 2009, 378 p.

STEENNOT, R., "The Right of withdrawal in the case of a distance contract under the Consumer Rights Directive", in S. KIERKEGAARD (ed.), Contemporary Private Law, International Association of IT lawyers, 2012, 10-24.

STEENNOT, R., "Toepassingsgebied van de Wet Consumentenkrediet", in Instituut Financieel Recht (ed.), Financiële regulering in de kering, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2012, 814 p.

STEENNOT, R., "De Wet van 10 december 2009 betreffende de betalingsdiensten", Artikelsgewijze commentaar financieel recht, Antwerpen, Wolters Kluwer, 2011, losbladig.

STEENNOT, R., "Informatieverplichtingen als beschermingstechniek bij de verwerving van belegggingsdiensten door consumenten", in X (ed.), Van alle markten. Liber amicorum Eddy Wymeersch, Antwerpen, Intersentia, 2008, 1149 p.

STEENNOT, R. en DEJONGHE, S., "Artikel 30 WHPC", in Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch recht., Kluwer, losbladig.

STUYCK, J., "Handelspraktijken ", in (X), Beginselen van Belgisch Privaatrecht, Mechelen, Kluwer - Story, 2003, 432;

STUYCK, J., "Public and Private Enforcement in Consumer Protection: General Comparison EU-USA", in F. CAFAGGI en H. W. MICKLITZ (eds.), New Frontiers of Consumer Protection. The Interplay between Private and Public Enforcement, Antwerpen-Oxford-Portland, Intersentia, 2009, 451 p.

TERRYN, E. en COLAERT, V., "Kredietpromotie" in E. TERRYN (ed.), Handboek consumentenkrediet, Brugge, die Keure, 2007, 590 p.

TERRYN, E. en VANNEROM, J., "De implicaties van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet voor het Belgisch recht" in R. BLANPAIN en R. TAS (eds.), Recht in beweging, Antwerpen, Maklu, 2009, 337 p.

TERRYN, E., "Artikel 79 WHPC", in Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch Recht, Kluwer, losbladig.

THAIN, G., "Consumers", in P. CANE en M. V. TUSHNET (eds.), The Oxford Handbook of Legal Studies, Oxford University Press, 2005, 1071 p.

TWIGG-FLESNER, C. en SCHULZE, R., "Protecting rational choice: information and the right of withdrawal", in G. HOWELLS, I. RAMSAY en T. WILHELMSSON (eds.), Handbook of Research on International Consumer Law, Cheltenham, EE Publishing, 2010, 592 p.

VAN BIJNEN, R.H.J., "Contractenrecht", in W. C. T. WETTERINGS (ed.), De economische analyse van het recht, Boom Juridische Uitgevers, Den Haag, 2007, 47-68.

VAN BOOM, W. en LOOS, M., "Effective enforcement of consumer law in Europe. Private, public, and collective mechanisms", in W. VAN BOOM en M. LOOS (eds.), Collective Enforcement of Consumer Law. Securing Compliance in Europe through Private Group Action and Public Authority Intervention, Groningen, Europa Law Publishing, 2007, 254 p.

VAN DEN HAUTE, E., "L'information dans les crédits réglementés", in Cahiers AEDB/EVBFR –Belgium, Les crédits réglementés – Gereglementeerde kredieten, Anthemis -Intersentia, Limal/ Antwerpen-Oxford, 2012, 137 p.

VAN DEN HAUTE, E., "Ouvertures de crédit", in E. TERRYN, Handboek Consumentenkrediet, Brugge, die Keure, 2007, 590 p.

VAN DER BERGH, R., "Should consumer protection law be publicly enforced? An economic perspective on EC Regulation 2006/2004 and its implementation in the consumer protection laws of the Member States", in W. VAN BOOM en M. LOOS (eds.), Collective Enforcement of Consumer Law. Securing Compliance in Europe through Private Group Action and Public Authority Intervention, Groningen, Europa Law Publishing, 2007, 254 p.

VAN DER HERTEN, F., "De omzetting in het Belgisch recht van de nieuwe Europese richtlijn inzake consumentenkrediet" in J. CATTARUZZA, W. KUPERS en I. PEETERS, Liber Amicorum Achilles Cuypers, Gent, Larcier, 2009, 347 p.

VAN DER HERTEN, F., "Informatie en adviesverplichtingen", in E. TERRYN, Handboek Consumentenkrediet, Brugge, die Keure, 2007, 590 p.

VAN DYCK, T. en STUYCK, J., "Op weg naar een nieuw consumentenkredietrecht? Het (gewijzigd) voorstel van de richtlijn consumentenkrediet nader bekeken", in E. TERRYN (ed.), Handboek consumentenkrediet, die Keure, 2007, 590 p.

VAN NUFFEL, P., "Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht", in I. SAMOY, V. SAGAERT en E. TERRYN (eds.), Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 691 p.

VANNEROM, J., "Bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de kredietnemer", in BIQUET-MATHIEU, C. en TERRYN, E. (eds.), Hypothecair krediet, Brugge, die Keure, 2010, 1016 p.

WESTPHAL, M., "The EU Financial Services Policy and its Effect on Consumer Law", in x.Kelly-Louw, x. Nehf en x. Rott (eds.), The Future of Consumer Credit Regulation. Creative Approaches to Emerging Problems, Ashgate, Hampshire, 2008, 256 p.

Tijdschriften

BEALES, H., CRASWELL, R. en SALOP, S., "The Efficient Regulation of Consumer Information", in *The Journal of Law and Economics*, 1981, 491 -513.

BIQUET-MATHIEU, C., "Aperçu de la loi relative au crédit à la consommation après la réforme du 24 mars 2003", in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de la police*, cahier n° 42, 2004, 210 p.

BIQUET-MATHIEU, C., "Du nouveau en matière de crédit à la consommation", *T. Vred*. 2003, 197- 208.

BLOMMAERT, D. en NICHELS, F., "Kroniek van het consumentenkrediet (1999-2005)", *TBH* 2006, 587-619.

BLOMMAERT, D. en NICHELS F., "Kroniek van het consumentenkrediet (1995-1998)", *TBH* 2000, 90-127.

BLOMMAERT, D. en NICHELS F., "Kroniek van het consumentenkrediet (1991-1994)", *TBH* 1995, 916-955.

BODIFEE, H.J., "Implementatie van de richtlijn inzake consumentenkrediet", *FR*, april 2010, 76-86.

BRAUCHER, J., "E-Disclosure: A Short Guide to Going Paperless in Consumer Financial Services", 60 *Bus. Law* 2004-2005, 397 -416.

CAMPBELL, J.Y., JACKSON, H.E., MADIAN, B.C. en TUFANO, P., "The Regulation of Consumer Financial Products: An Introductory Essay with Four Case Studies", *HKS Faculty Research Working Paper RWP* 10-040, September 2010, 53 p.

CLERCKX, S. en DELBROUCK, M., "Réforme de la législation en matière de crédit à la consommation", *Bank. Fin* 2010/6, 345-352.

COLAERT, V. en VAN DYCK, T., "Mifid en de gedragsregels. Een nieuw juridisch kader voor beleggingsdiensten", *T.B.H.* 2008/03, 226-279.

COLLIN, F. en PLUMB, M.N., "La mise en œuvre du devoir d'information et de conseil: réflexions et questions d'un médiateur de dettes", *Bank Fin*. 2012 5-6, 333-335.

DAMBRE, M., "Informatie- en onderzoeksplicht inzake consumentenkrediet", *DCCR* 1998, nr. 39, 124-138.

DE BOECK, A., "De aansprakelijkheid van de kredietverlener en de informatieverplichting van de consument", noot onder Vred. Gent 18 juli 1995, *RW* 1995-1996, 1271-1273.

DE MUYNCK, M., "Ontwerp van richtlijn hypothecair krediet. Communautair luchtkasteel of solide beschermingsbasis voor kredietnemers?", *FR* nr. 5 2011, 136-140.

DE MUYNCK, M., "Consumentenkrediet: Richtlijn 2008/48/EG en de Belgische uitdaging", *DCCR* 2009, afl. 83, 5-38.

DE MUYNCK, M. en STEENNOT, R., "De nieuwe wet consumentenkrediet en de kredietopeningen: een afdoende bescherming voor de consument?", *T.B.H.* 2011/3, 191-214.

DE PATOUL, F., "La loi sur le crédit à la consommation et le traitement du surendettement. Tendances et perspectives dégagées par la jurisprudence." *T. Vred*. 2002, 23-66.

DEVILLE, L.,"Quelques préoccupations – encore?! – relatives au cadre légal belge entourant les ouvertures de crédit", *Bank Fin*. 2012 5-6, 368-370.

EL OMARI, M.,"Controle/sanctionering: vragen Vlaams Centrum Schuldenlast", *Bank Fin.* 2012 5-6, 354-358.

ENGEL, K.C. and McCOY, P.A., "A Tale of Three Markets: The Law And Economics of Predatory Lending", 80 *Tex. L. Rev*. 1255 (2002), 1255.

EVRARD, A.L., "Directive crédit à la consommation: dernière ligne droite", *DCCR* 2008, afl. 80, 117-123.

EVRARD, A.L., "La proposition de directive relative au crédit à la consommation: vers l'Europe du surendettement?", *DCCR* 2006, afl. 72, 83-90.

GARCIA PORRAS, C.I. and VAN BOOM, W.H., "Information disclosure in the EU Consumer Credit Directive: Opportunities and limitations", *Rotterdam Institute of Private Law Working Paper*, December 2009.

GUARDIA, N. D., "Consumer Credit in the European Union", *ECRI Research Report* N° 1, Februari 2002.

GOURIO, A., "La proposition de directive sur le crédit immobilier", *EURIDIA* 2011/3, 331-344.

GOURIO, A., "La réforme du crédit à la consommation", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires* 2010, 8-22.

HOORNAERT, Y., "Wet op het consumentenkrediet (W.C.K.): andermaal hervormd", *Bank Fin. R*. 2010, 400-417.

HOWELLS, G., "The Potential and Limits of Consumer Empowerment by Information", *Journal of Law and Society* Vol. 32, 349-370.

HOWELLS, G. and WILHELSON, T., "EC Consumer Law: Has it Come of Age", *ELRev* , Vol. 4, 370-388.

KOKELENBERG, J., "Hypothecaire lening en schuldvernieuwing", *RW* 1984-85, 2383-2388.

LAWLESS, R.L., "The Paradox of Consumer Credit", *U.ILL.L.Rev*., Vol. 2007, 347-374.

MAK, V., "Europees recht op krediet. Over het lenen van Europese wetgeving in nationaal recht en de grenzen van maximumharmonisatie", *Bankfin*. 2012/11, 330 -335.

MEULEMANS, D. en TOLLENAERE, V., "Krachtlijnen van de nieuwe regeling inzake de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 138-154.

PLETINCKX, Z. en BLOMMAERT, D., "Les ouvertures de crédit", *Bank Fin*. 2012 5-6, 372-379.

POGRUND STARK D., "Unmasking the Predatory Loan in Sheep's Clothing: A Legislative Proposal, 21 *Harv. Blackletter L. J.* 2005, 129-162.

REMUND, D. L., "Financial Literacy explicated: the case for a clearer definition in an increasingly complex economy", *Journal of Consumer Affairs*, 44, 276-295.

ROMMEL, G., "De informatieplicht in het consumentenrecht", *RW* 1984, 2273-2312.

SAMOY, I., en TERRYN, E., "Informatie aan consumenten in het Voorstel voor een Richtlijn Consumentenrechten", *DCCR* nr. 84-85, 2009, , 36-80

SENECAL, A., "De prospectus van het consumentenkrediet", *T.Fin.R. 2006*, 1451-1459.

SLOT, P.J. en STRAETMANS, G., "Harmonisatie van wetgeving in de EG", *TPR* 2003, 691-832.

SOUSA, L., "Le contenu des devoirs précontractuels du prêteur", *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires*, nr. 42, 36-37.

SORS, K., "Respons op vragen Colloqium Observatoire dd. 27 oktober 2011", *Bank Fin.* 2012 5-6, 361-367.

STEENNOT, R., "De bescherming van de consument door de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten en het vrijwillig moratorium op de commercialisering van bijzonder ingewikkelde gestructureerde producten", *De Verz*. 2011, n° 17, 115-147.

STEENNOT, R., "Girale en elektronische betalingen. Nieuwe wettelijke regeling", *NjW* 2010, 518-537.

STEENNOT, R., "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 229- 556.

STEENNOT, R., "De totstandkoming en de inhoud van de overeenkomst onder de nieuwe Wet Consumentenkrediet", *DCCR* 2004, n° 163, 3-38.

STEENNOT, R., "Overzicht van de rechtspraak consumentenbescherming (1998-2002), *TPR* 2004, 1721-2056.

STEENNOT, R., "De informatieplicht van de kredietinstellingen tegenover de borg", *RW* 2002-03, afl. 10, 385-386.

STEENNOT, R. en BASE, T., "De wet op de betalingsdiensten: bescherming of overbescherming?", *Bank Fin.* 2011, 208-239.

STEENNOT, R., VAN DER BRUGGEN, R. en DE MUYNCK, M., "Artikelen 10, 11 en 15 Wet Consumentenkrediet: over informatie, toelichting advies, en onthouding", *BFW* 5-6/2012, 341-353.

STEENNOT, R., "De impact van het privaat financieel recht op de wilsautonomie, de contractvrijheid en het consensualisme", *Financial Law Institute working paper, WP 2010-15*, te raadplegen op www.law.ugent.be/fli.

STEENNOT, R. en DE MUYNCK, M., "Reclame en precontractuele informatie onder de wet consumentenkrediet anno 2011", *Financial Law Institute Working Paper Series*, te raadplegen op http://www.law.ugent.be/fli.

STOOP, P. N., "Plain Language and Assessment of Plain Language", *International Journal of Private Law* Vol. 4, Nr. 3 2011, 329-341.

SWENNEN, H., "De invloed van het Europese recht op het Belgische Consumentenrecht", *DCCR* 2002, nr. 55, 1-52.

TROGH, R., "Enkele organisatorische aspecten van de Positieve Kredietcentrale", *T.Fin.R.* 2001, 155-158.

VAN DER HERTEN, F., "Informatieverstrekking in de wet op het consumentenkrediet", *Bank Fin.* 2012 5-6, 336-340.

VAN DER HERTEN, F., "Is een zakelijke zekerheid ook een persoonlijke zekerheid in de Wet op het Consumentenkrediet?", noot onder Antwerpen 20 januari 2005, *TBBR* 2006, 162-166.

VAN DER STRAETE, I., "De positieve kredietcentrale: het sluitstuk van een preventief beleid inzake overmatige schuldenlast", *DCCR* 2000, 319-344.

VAN DYCK, T., "De hervormde wet op het consumentenkrediet- kritische analyse van het vernieuwd "algemeen deel" van de WCK", *RW* 2004, 681 -701.

VAN LANDEGHEM, K., "De vernieuwde Wet op het ConsumentenKrediet Betere Bescherming van de consument binnen een eengemaakte Europese markt?", *T.Fin.R.* 2011, nr. 2, 3-47.

VAN LYSEBETTENS, J., "Richtlijn 2008/48/EEG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG: kredietovereenkomsten voor consumenten of consumentenkredieten versterkt door sommige kredietgevers?", *Bank. Fin.* 2008, 329-332.

VAN OEVELEN, A., "De contractuele en buitencontractuele rechtsbescherming van de particuliere belegger in financiële instrumenten", *Bank. Fin.* 2003, 118-135.

WILLIS, L.E., "Against Financial-Literacy Education", *Iowa Law Review*, Vol. 94, 197-285.

WILMS, W., "Het recht op informatie in het verbintenissenrecht. Een grondslagenonderzoek.", *RW* 1980-81, 489.

WYMEERSCH, E., DAMBRE, M. en TROCH, K., "Overzicht van rechtspraak. Privaat bankrecht (1992-1998)", *TPR* 1999, 1842-1893.

WYMEERSCH, E., "Meer Europese regelgeving: een zegen of een hinderpaal?", *Bank. Fin.* 2006, 331-335.

RECHTSPRAAK

I. Europese rechtspraak

H.v.J. 26 april 2012, C-472/10, Nemzeti tegen Invit.

H.v.J. 5 juli 2002, C-49/11, Arrest Content Services.

HvJ 15 maart 2012, C-453/10, Jana Perenicova en Vladislav Perenic/SOS finance spol. s.r.o.

HvJ 20 januari 2005, C-464/01, Gruber/Bay Wa AG.

HvJ 25 april 2002, C-1380/00, Gonzales Sanchez.

HvJ 7 maart 1990, C-362/88, GB inno BM.

HvJ 8 oktober 1987, C-80/86, Koplinghuis Nijmegen B.V.

II. Belgische Rechtspraak

Cass. 16 december 2004, *RW* 2004-05, afl. 39, 1553.

Cass. 10 februari 2004, (www.cass.be).

Cass. 11 december 1970, *Arr.Cass.* 1971, 369.

Cass. 16 juni 1960, *Pas.* 1960, I, 1190.

Antwerpen (5e Kamer) 17 september 2009, *RW* 2011-2012, nr. 3, 185.

Gent 13 september 2006, *RABG* 2007, 495.

Antwerpen 20 januari 2005, *TBBR*, 2006, 161.

Brussel 3 mei 2002, *DCCR* 2003, 53 met noot E. TERRYN

Luik 14 Januari 1998, *R.G.D.C.* 1999/7, 466, met noot S. HEERINCKX.

Arrondrb. Luik 9 Februari 1995, *Jaarboek Krediet* 1996, 135.

Rb. Antwerpen 14 januari 2004, *RW* 2005-06, 1185.

Rb. Brugge 31 januari 2003, *T. Vred*. 2003, 224.

Rb. Gent 13 Oktober 2003, *NjW* 2004, 312.

Rb. Namen (1e Kamer), 5 juni 2000, *T. Vred*. 2002, 224.

Rb. Gent (9e Kamer) 10 december 1999, *T. Vred*. 2002, 89.

Corr. Oudenaarde 22 december 2006, *Jaarboek Kredietrecht* 2006, 136.

Kh. Brussel 5 maart 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 195.

Vred. Kortrijk 31 oktober 2006, *Jaarboek Kredietrecht* 2006, 23, noot. L. Van Den Steen.

Vred. Kortrijk 28 juni 2005, *Jaarboek Kredietrecht* 2005, 34.

Vred. Gent 6 januari 2005, *RABG* 2005, 345.

Vred. Sint-Niklaas 4 december 2001, *Jaarboek Kredietrecht* 2001, 161.

Vred. Berchem 5 januari 1999, *Jaarboek Kredietrecht* 1999, 49.

Vred. Gent 18 juli 1995, *RW* 1995-1996, 1272, met noot A. De Boeck.